

Το αναπόφευκτο τέλος

ή

Μια νέα αρχή

Το αναπόφευκτο τέλος

1. Το πιο επιτυχημένο είδος

Σωρεύονται τον τελευταίο καιρό οι ανησυχίες και οι γκρίνιες από όλες τις μεριές, πως κάτι δεν πάει καλά μ' εμάς τους ανθρώπους, πως έχουμε καταντήσει να κάνουμε ο ένας τον άλλο δυστυχισμένο με τη συμπεριφορά μας, πως δεν φερόμαστε όπως πρέπει επάνω στον πλανήτη που ζούμε, και πως τον ρημάζουμε με την αλόγιστη σπατάλη μας, και άλλα τέτοια.

Μπορούμε, εμείς οι άνθρωποι, να είμαστε ευχαριστημένοι από τον εαυτό μας;

Με το κείμενο αυτό θα ήθελα να προκαλέσω να σκεφτούμε μαζί, αυτά που ασφαλώς ήδη τα έχετε σκεφτεί, για να δούμε κατά πόσον οι ανησυχίες αυτές είναι δικαιολογημένες.

Αυτό το κείμενο το έχω φανταστεί σαν συζήτηση.

Πραγματική συζήτηση βέβαια δεν μπορεί να είναι, μια που κάθε φορά μόνο να υποθέσω μπορώ, αυτό που ίσως κάποιος αναγνώστης θα ήθελε να πει.

Είναι όμως ένας τρόπος επικοινωνίας, που με την αμεσότητα που δημιουργεί, ίσως να μας βοηθήσει, μπροστά στην πολύ σοβαρή κατάσταση που νομίζω ότι αντιμετωπίζουμε.

Αυτή την ατμόσφαιρα του διαλόγου επιδιώκει να δημιουργήσει η χρήση των πολλών ερωτηματικών και η ηθελημένη "ανεμελιά" στη σύνταξη.

Το κείμενο δεν έχει την "αποκρυσταλλωμένη" οριστική μορφή του έντυπου.

Οι προτάσεις προσπαθούν να μιμηθούν τον προφορικό λόγο.

Πολλές αρχίζουν με το "και" ή μοιάζουν ασύνδετες, σαν ο "ομιλών" να θυμήθηκε κάτι ξαφνικά και θέλει να το προσθέσει, για να μη το ξεχάσει.

Να αναλύσουμε την κατάσταση, να κάνουμε όσο μπορούμε αντικειμενικότερες διαπιστώσεις, να προσπαθήσουμε να αναγνωρίσουμε τις νομοτέλειες, να βρούμε ίσως τις αιτίες και να οδηγηθούμε ενδεχομένως σε συμπεράσματα ή ακόμα και σε προτάσεις.

Για να αρχίσουμε λοιπόν την κουβέντα, θα ήθελα στο σημείο αυτό να σας προκαλέσω λέγοντας, πως όλες αυτές οι γκρίνιες δεν έχουν καμιά βάση.

Ζούμε στον παράδεισο, περνάμε θαυμάσια και πηγαίνουμε από το καλό στο καλύτερο.

Δεν βλέπουμε τι καλά που ζούμε;

Αρκεί να ρίξουμε μια ματιά γύρω μας, για να το διαπιστώσουμε.

Δεν βλέπουμε πόσες ανέσεις έχουμε σήμερα, σε σύγκριση μ' αυτά που είχαμε πριν από δέκα ή είκοσι ή πενήντα χρόνια;

Έ, αρκεί να εξακολουθήσουμε να κάνουμε ό,τι κάναμε μέχρι τώρα, ώστε σε άλλα δέκα ή είκοσι ή πενήντα χρόνια να περνάμε ακόμα καλύτερα.

Αυτές τις θέσεις, που θα μπορούσε να τις ονομάσει κανείς:

"ο εφησυχασμός του νεοπλούτου",

δεν τις έβγαλα από το νου μου.

Θα τις έχετε ακούσει κι εσείς ασφαλώς συχνά.

Διαδίδοντα συστηματικά από "έγκυρες πηγές".

Γιατί γκρινιάζουμε;

Δεν νομίζετε κι εσείς πως ζούμε στον παράδεισο;

Θα μου πείτε ίσως πως μια τέτοια θεώρηση είναι υποκειμενική και θα έπρεπε να δούμε όλο το θέμα αντικειμενικότερα.

Δεν έχω καμιά αντίρρηση να το κάνουμε.

Ζούμε επάνω σε έναν πλανήτη όπου μας περιβάλλει μια ατμόσφαιρα που μπορούμε να την αναπνέουμε.

Η πολυτιμότερη ουσία που υπάρχει επάνω στον πλανήτη, το γλυκό νερό, πέφτει σαν δώρο κυριολεκτικά από τον ουρανό.

Ο ήλιος μας στέλνει ασταμάτητα τη ζέστη του, μας στέλνει το φως του και μεγαλώνει τα φυτά στα χωράφια μας εξασφαλίζοντάς μας έτσι τη ζωή.

Τι άλλο θέλουμε;

Αν δεν είναι εδώ ο παράδεισος, τότε πού είναι;

Στους άλλους πλανήτες την ξέρουμε την κατάσταση.

Στους πιο κοντινούς προς τον ήλιο ζέστη τρομακτική.

Στην Αφροδίτη για παράδειγμα κάπου πεντακόσιοι βαθμοί. Λιωμένο θειάφι, λιωμένη πίσσα. Σκέτα τα καζάνια της κολάσεως.

Στους άλλους τους πιο μακρινούς κρύο απερίγραπτο.

Στον Πλούτωνα για παράδειγμα ούτε ατμόσφαιρα ούτε νερό ούτε ζέστη ούτε ζωή.

Σκέτος θάνατος.

Βάλαμε βέβαια κι εμείς το χεράκι μας και φτιάξαμε συστήματα να μη κρυώνουμε ούτε τον χειμώνα, και να έχουμε φως και τη νύχτα, και να παράγουν τα χωράφια μας πολλαπλάσια, και να καθόμαστε τώρα εδώ αναπαυτικά και ωραία και να κουβεντιάσουμε περί παραδείσου, χωρίς να ανησυχούμε μη πιάσει ξαφνικά καμιά νεροποντή και γίνουμε μούσκεμα ή να φοβόμαστε μη μας αρπάξει κανένα πεινασμένο λιοντάρι ή κανένα παλιομικρόβιο της πνευμονίας.

Είμαστε αδιαμφισβήτητα το πλέον επιτυχημένο είδος που ζει επάνω στον πλανήτη.

Δεν υπάρχει κάποιο άλλο είδος που να μας απειλεί ή να μας ελέγχει. Και όλα αυτά τα καταφέραμε χάρη στη λογική μας, στην εξυπνάδα μας.

Είμαστε έξυπνοι και εφευρετικοί και βρίσκουμε λύσεις σε όποια προβλήματα μας εμφανίζονται.

Δεν φοβόμαστε κανέναν πια.

Εκτός βέβαια από εμάς τους ίδιους.

Αυτό όμως το ενδεχόμενο, να μας απειλή δηλαδή το ίδιο το είδος μας, θα ήταν αστείο ακόμα και να το σκεφτεί κανείς.

Αν το έβλεπε κάποιος "ουδέτερος παρατηρητής" απ' έξω, θα το απέκλειε απολύτως.

Δεν είναι δυνατόν κάποιο είδος, το οποίο με βάση την ικανότητά του να σκέφτεται λογικά κατέκτησε την εξουσία επάνω σε έναν πλανήτη, να απειλείται από τον εαυτό του, από αυτό το ίδιο το είδος του.

Έλα όμως που αυτό το αδιανόητο,

**αυτό το απολύτως παράλογο,
αυτό ακριβώς μοιάζει να συμβαίνει!**

Μα πως είναι δυνατόν, τι αντικειμενικά στοιχεία έχουμε για κάτι τέτοιο;

2. Ο κατεστραμμένος παράδεισος

Οι μυαλωμένοι φωνάζανε από καιρό.

Τώρα έχουν αρχίσει να το καταλαβαίνουν και οι πλέον άφρονες.

**Δυστυχώς όμως φαίνεται, πως ο
παράδεισός μας καταστρέφεται.**

Ο παράδεισός μας σιγά σιγά καταστρέφεται.

Τι σιγά σιγά δηλαδή, που καταστρέφεται όσο πάει και γρηγορότερα.

Με συνεχώς αυξανόμενη ταχύτητα.

Αυτή την έννοια της συνεχούς επιτάχυνσης των φαινομένων θα πρέπει να την προσέξουμε ξεχωριστά.

Αυτή πρέπει να μας ανησυχεί ιδιαίτερα.

Δεν είναι απλώς ότι η καταστροφή συνεχώς απλώνεται.

Η ταχύτητα με την οποία απλώνεται μεγαλώνει.

Η ταχύτητα με τη οποία καταστρέφεται ο πλανήτης αυξάνεται συνεχώς.

Χαλάει καθημερινά ο παράδεισός μας.

Γεμίζουν με σκουπίδια, με απόβλητα, με δηλητήρια οι θάλασσες, τα ποτάμια, η γη, ο αέρας.

Το κλίμα έχει αρχίσει να αλλάζει.

- Εξαντλούνται οι πρώτες ύλες.
- Εξαντλούνται τα χωράφια μας.
- Απλώνονται, επεκτείνονται, μεγαλώνουν συνεχώς οι έρημοι (εκεί όπου η ζωή δεν είναι πλέον δυνατή) επάνω στον πλανήτη.
- Εξαφανίζονται τα δάση.
- Εξαφανίζεται καθημερινά και ένα πλήθος είδη του ζωικού και του φυτικού βασιλείου.
- Άντ' αυτών όμως εμφανίζονται καινούργιες αρρώστιες σε ανθρώπους, ζώα και φυτά, και
- τα πρώτα τέρατα της γενετικής τεχνολογίας άρχισαν να κυκλοφορούν ελεύθερα.

Με λίγα λόγια ο παράδεισός μας συνεχώς καταστρέφεται.

**Από μοναχός του όμως καταστρέφεται,
ή μήπως φταίει κάποιος γι αυτό;**

Αυτό το τρίτο ενικό "καταστρέφεται" είναι λίγο παραπαιστικό και δεν μου αρέσει.

Τι θα πει καταστρέφεται;

Από μοναχός του καταστρέφεται;

Ή μήπως ήρθαν τίποτα εξωγήινοι, τίποτα κάτοικοι του Άρη και τον καταστρέφουν;

Μα και να ερχόντουσαν και να είχαν βάλει σκοπό να καταστήσουν τον πλανήτη ακατάλληλο για τη διαβίωση του είδους

μας, δεν θα μπορούσαν να βρουν τίποτα αποτελεσματικότερο να κάνουν.

- Θα δηλητηρίαζαν τις θάλασσες, τα ποτάμια, τη γη, τον αέρα.
- Θα εξαντλούσαν τα αποθέματα.
- Θα εξαφάνιζαν τα δάση.
- Θα αμολούσαν και καναδυό καινούργια μικρόβια και ιούς.

Αυτό είναι όλο.

Δεν χρειάζεται τίποτα περισσότερο.

Δεν τους έχουμε καθόλου ανάγκη τους κακόβουλους αριανούς.

Όλα αυτά τα κάνουμε μόνοι μας.

Πέστε μου τώρα, σας παρακαλώ, ελλόγων όντων συμπεριφορά είναι αυτή η συμπεριφορά μας;

Αν ερχόντουσαν πράγματι κάποιοι εξωγήινοι, όχι για να καταστρέψουν τη Γη, αλλά για να δουν τι είδους όντα κατοικούν στον πανέμορφο αυτόν πλανήτη, τι γνώμη θα σχημάτιζαν για 'μας;

Να πριονίζουμε το κλαδί στο οποίο είμαστε σκαρφαλωμένοι και από πάνω *"των οικιών ημών εμπιπραμένων να άδωμεν"*.

Τι να πει κανείς;

Και το πιο νόστιμο απ' όλα είναι, πως έχουμε και μεγάλη ιδέα για τον εαυτό μας.

Τι *"η κορωνίς της κήσεως"* τι *"ο κατ' εικόνα και ομοίωσιν του Θεού πλασθείς"* τι *"ο άνθρωπος ο σοφός"*.

Απονείμαμε στον εαυτό μας και τον τίτλο *Homo sapiens*.

Σαν κάποιους που αυτοαναγορεύονται σε προέδρους, διδάκτορες, βαρόνους ή ό,τι άλλο τους αρέσει.

Homo sapiens!
Ωραίος σοφός μα την αλήθεια!

Homo hooliganus, άκουσα κάποτε, και το βρήκα πολύ ταιριαστό.

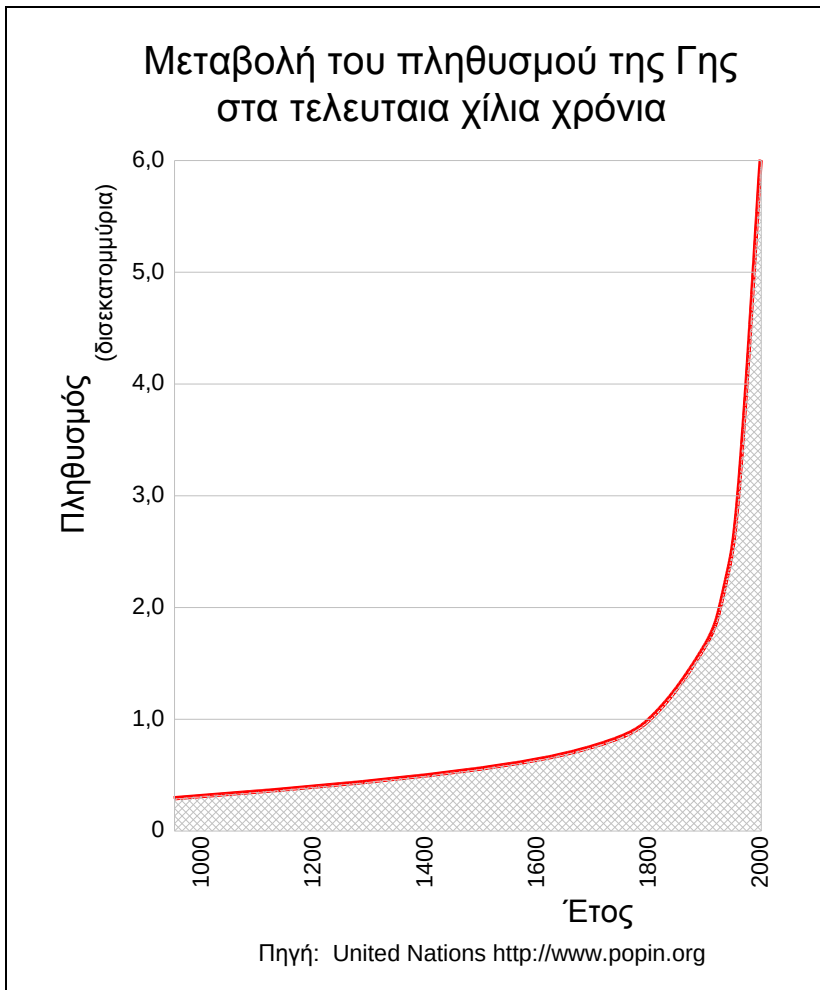
Τι πήγε όμως στραβά; Τι λάθος κάναμε; Καλά δεν είχαμε ξεκινήσει; Καλά δεν πηγαίναμε; Θα συμφωνήσετε, πιστεύω μαζί μου, πως έτσι είναι. Με εντελώς αντικειμενικά κριτήρια τα πηγαίναμε μια χαρά.

Αν έχουμε οποιαδήποτε αμφιβολία γι' αυτό, δεν έχουμε παρά να θυμηθούμε την εξέλιξη του πληθυσμού μας επάνω στη Γη.

Υπάρχει καλύτερο κριτήριο για την επιτυχία ενός είδους από την αύξηση του πληθυσμού των ατόμων του είδους αυτού στον βιότοπό του;

3. "Αυξάνεσθε και πληθύνεσθε"

Θα άξιζε πιστεύω να ενδιαφερθούμε για το πώς εξελίχθηκε ο πληθυσμός μας επάνω στη Γη, ώστε να έχουμε ένα μέτρο του βαθμού της επιτυχίας μας και να μιλάμε με αντικειμενικά στοιχεία.

Εικόνα 1

Πώς εξελίχθηκε λοιπόν ο πληθυσμός της Γης στα τελευταία 1000 χρόνια;

Η εικόνα 1 δίνει την απάντηση

**Μπορούμε να είμαστε υπερήφανοι
με τη λαμπρή μας επιτυχία.**

Λαμπρότερη επιτυχία μπορούμε να φανταστούμε;

Το πρώτο αξιοπρόσεκτο είναι, πως ξεκινώντας πριν από ένα περίπου εκατομμύριο χρόνια καταφέραμε το έτος 1000 να γίνουμε κάπου 300 εκατομμύρια.

Δεν είναι και μικρό κατόρθωμα αυτό, αν αναλογιστούμε πως αρχίσαμε από πολύ λίγα άτομα, μπορεί και μια οικογένεια μόνο, όπως πιστεύουν κάποιοι ανθρωπολόγοι.

Μόνο που το κατόρθωμα αυτό δεν φαντάζει τόσο σπουδαίο μπροστά στα σημερινά μας κατορθώματα.

Σήμερα ξεπεράσαμε τα 6 δισεκατομμύρια.

Και το πιο σπουδαίο, αυτό που μαρτυράει την συνεχώς μεγαλύτερη ταχύτητα της αύξησης (τη συνεχώς και μεγαλύτερη δηλαδή απόδειξη της επιτυχίας μας) είναι πως:

Αν χρειαστήκαμε στην αρχή κοντά ένα εκατομμύριο χρόνια για να "φτιάξουμε" 300 εκατομμύρια ανθρώπους, σήμερα την ίδια αύξηση του πληθυσμού την πετυχαίνουμε σε 10 μόνο χρόνια.

Δεν μοιάζει αυτό με τους πλούσιους που λένε:

***"τα πρώτα εκατομμύρια χρειάστηκα
καιρό να τα φτιάξω, ύστερα
πολλαπλασιάστηκαν από μόνα τους".***

Δεν είναι εντυπωσιακό;

Η νομοτέλεια του φαινομένου είναι τέτοια.

Είναι αυτό που λέγαμε προηγουμένως για τα φαινόμενα που συνεχώς επιταχύνονται. Εμπεριέχουν το νόμο της συνεχούς επιτάχυνσης.

Κι αυτό γιατί η ταχύτητα της αύξησης είναι ανάλογη με το μέγεθος που αυξάνεται.

Στον πληθυσμό για παράδειγμα, είναι φανερό ότι η αύξησή του είναι ανάλογη με τον αριθμό των ατόμων.

Λίγα άτομα, λίγοι γονείς, λίγα παιδιά, μικρή ταχύτητα αύξησης του πληθυσμού.

Πολλά άτομα, πολλοί γονείς, πολλά παιδιά, μεγάλη ταχύτητα.

Πριν από ένα χρόνο, που ο πληθυσμός ήταν μικρότερος από σήμερα, η ταχύτητα αύξησης ήταν πιο μικρή.

Του χρόνου, που ο πληθυσμός θα έχει μεγαλώσει ακόμα περισσότερο, η ταχύτητα θα είναι ακόμα πιο μεγάλη.

Η καμπύλη που περιγράφει την εξέλιξη τέτοιων φαινομένων έχει αυτή ακριβώς τη μορφή.

Σέρνεται στην αρχή σχεδόν οριζόντια (φανταστείτε την καμπύλη της εικόνας 1 πίσω για ένα εκατομμύριο χρόνια, δεν θα ξεχώριζε στην κλίμακά μας από το μηδέν), χωρίς να φανερώνει τη δυναμική που κρύβει μέσα της, και καταλήγει στο τέλος να εκτοξεύεται σχεδόν κατακόρυφα προς τα επάνω.

Τι περιγράφει όμως μια τέτοια καμπύλη;

Τι άλλο παρά μια έκρηξη.

Εν προκειμένω την πληθυσμιακή έκρηξη.

Η αύξηση γίνεται συνεχώς και πιο γρήγορα, το τέλος πλησιάζει με επιταχυνόμενο ρυθμό.

Γιατί όμως τέλος;

Δεν θα μπορούσε αυτή η αύξηση να συνεχίζεται συνεχώς και παραπέρα;

Πού να συνεχισθεί, στο άπειρο;

Είναι δυνατόν να υπάρξει ανάπτυξη
που εκτίνεται στο άπειρο;

Φυσικά όχι.

Στα μαθηματικά υπάρχει η έννοια του απείρου, στη φύση, στην πράξη, στη ζωή όχι.

Για το συγκεκριμένο θέμα της αύξησης του πληθυσμού, είναι φανερό πως επάνω σε έναν πεπερασμένο πλανήτη δεν μπορεί να αναπτυχθεί ένας άπειρος πληθυσμός.

Πόσοι να γίνουμε;

Τόσοι ώστε να καλύψουμε όλη την επιφάνεια της Γης στριμωγμένοι ο ένας δίπλα στον άλλον όπως στο λεωφορείο;

Και τι θα τρώμε;

Τα σπαρτά μας πού θα τα φυτέψουμε;

Υπάρχει κάποιο όριο, που έρχεται από καθαρά ενεργειακούς συλλογισμούς.

Η ζωή είναι ένα φαινόμενο συνυφασμένο με την κατανάλωση ενέργειας.

Αυτό είναι μια συνέπεια του δευτέρου θερμοδυναμικού αξιώματος.

Η ζωή μπορεί να διατηρηθεί μόνο με συνεχή κατανάλωση ενέργειας.

Δεν μπορεί να υπάρχει ένα οργανωμένο σύστημα που να αυξάνεται κίχας και να πολλαπλασιάζεται, αν δεν τροφοδοτείται συνεχώς με ενέργεια.

Αν μάλιστα κουνάει χέρια και πόδια, και μιλάει, και ανεβαίνει και σκάλες, και διατηρεί το σώμα του σε θερμοκρασία διαφορετική από του περιβάλλοντος, τότε παρεμβάινει και το πρώτο θερμοδυναμικό αξίωμα και απαιτεί κατανάλωση ενέργειας ακόμα πιο μεγάλη.

Τα φυτά παίρνουν την απαραίτητη ενέργεια ως φωτεινή ενέργεια κατ' ευθείαν από τον ήλιο.

Τα ζώα την παίρνουν ως χημική ενέργεια με την τροφή τους.

Με το θαύμα της φωτοσύνθεσης μετατρέπουν τα φυτά το διοξείδιο του άνθρακος σε φυτικό ιστό και αποθηκεύουν και χημική ενέργεια με τη μορφή υδατανθράκων.

Κανείς άλλος εκτός από τα φυτά δεν μπορεί να αξιοποιήσει κατ' ευθείαν την ενέργεια του ήλιου.

Όλοι οι υπόλοιποι που ζούμε επάνω στη Γη, παίρνουμε έτοιμη χημική ενέργεια και ζούμε αμέσως ή εμμέσως εις βάρος των φυτών.

Αν γεμίσουμε τον πλανήτη με κατοίκους, αυτοί θα πεθάνουν της πείνας, μια που δεν θα υπάρχει χώρος, για να φυτέψουμε τα φυτά που είναι απαραίτητα, για να τραφεί ο πληθυσμός.

**Όλοι μας, ζώα και φυτά, άμεσα ή έμμεσα
από τον ήλιο αντλούμε την ενέργεια που
είναι απαραίτητη για να ζήσουμε.**

4. Ένα βαρέλι με μούστο

Για το πρόβλημα τώρα της ανάπτυξης ενός πληθυσμού σε πεπερασμένο διαθέσιμο χώρο, θα ήταν ίσως χρήσιμο να σκεφτούμε το παράδειγμα ενός βαρελιού με μούστο.

Το αμπέλι μάζεψε με τα φύλλα του φως και διοξείδιο του άνθρακος.

Μεγάλωσε αφ' ενός, αποθήκευσε και σάκχαρο μέσα στο σταφύλι αφ' ετέρου.

Οι ζυμομύκητες που θα κάνουν το κρασί παίρνουν την απαραίτητη για τη ζωή τους ενέργεια από τα σάκχαρα.

Πεπερασμένος ο χώρος μέσα στο βαρέλι πεπερασμένο και το φαγητό.

Κάποιοι λίγοι ζυμομύκητες που βρέθηκαν μέσα, δεν το ξέρουν φυσικά αυτό και αρχίζουν ανέμελοι με αισιοδοξία και ενθουσιασμό (και με τον **"εφησυχασμό του νεοπλούτου"**) να τρώνε το φαγητό και να πολλαπλασιάζονται γεμάτοι χαρά.

Και δώστου πολλαπλασιασμός και δώστου ζύμωση και βράζει ο μούστος και είναι όλοι ευτυχισμένοι.

Βράζει ο μούστος στο βαρέλι.
Οι ζυμομύκητες καλοπερνούν και
πολλαπλασιάζονται ανέμελοι.

Μέχρι τότε όμως αλήθεια;

**Το τέλος επέρχεται επάνω στον πιο μεγάλο
ενθουσιασμό, στο πιο μεγάλο φαγοπότι
και τον ξέφρενο πολλαπλασιασμό.**

Όταν ο πληθυσμός και μαζί του η ταχύτητα της αύξησής του έχει φτάσει στο μέγιστό της.

Και το τέλος αυτό μπορεί να είναι δυο λογίων.

Εξαρτάται από την περιεκτικότητα του γλεύκους σε σάκχαρα.

Αν το γλεύκος είναι φτωχό σε σάκχαρα, τότε το τέλος είναι ο εξασπί-
ας θάνατος.

Τα στίφη των πεινασμένων ζυμομυκήτων, που μέχρι χτες ακόμα
εύρισκαν φαγητό και πολλαπλασιάζονταν με συνεχώς αυξανόμενο
ρυθμό, δεν βρίσκουν ξαφνικά τι να φάνε πια και λιμοκτονούν ομαδικά.

Ένα τραγικό τέλος με φρικτό
θάνατο από πείνα.

Οι νεκροί ζυμομύκητες πέφτουν ως οινολάσπη στον πάτο του βαρε-
λιού κι' εμείς έχουμε ένα ωραίο ξηρό κρασάκι.

Η άλλη περίπτωση είναι όταν το γλεύκος έχει πολλά σάκχαρα.

Τότε δεν υπάρχει φόβος να ξεμείνουμε από τροφή.

Το τέλος από αλλού έρχεται. Από το οινόπνευμα.

Το οινόπνευμα είναι παραπροϊόν του μεταβολισμού των ζυμομυκή-
των.

Είναι, ας πούμε, τα υπολείμματα της πέψεώς τους, οι ακαθαρσίες
τους. Και σε μεγάλες συγκεντρώσεις αποτελεί δηλητήριο για τους
ζυμομύκητες, όπως άλλωστε και για πολλούς άλλους οργανισμούς.

Πολλά σάκχαρα λοιπόν, πολλοί ζυμομύκητες, πολύ οινόπνευμα, θάνατος από δηλητηρίαση.

Ένα ακόμα τραγικότερο τέλος
με ακόμα φρικτότερο
θάνατο μέσα στις ακαθαρσίες.

Τότε έχουμε ένα ωραίο, δυνατό, γλυκό κρασάκι, γιατί έχει μείνει και σάκχαρο αζύμωτο.

Πεθαίνουν οι φουκαράδες οι ζυμομύκητες πνιγμένοι μέσα στα ίδια τους τα απορρίμματα.

Κάτι ανάλογο μ' αυτό που μας απειλεί κι εμάς, έτσι που τον καταβρομίσαμε τον πλανήτη ολόκληρο με τα απορρίμματά μας.

Το πρόβλημα με την κόπρo του Αυγείου. Ευλογία ήταν τα μεγάλα κοπάδια του.

Μόνο που αν δεν φροντίσει κανείς εγκαίρως για την απομάκρυνση των απορριμμάτων, χρειάζεται ηράκλειος άθλος για να διορθωθεί το κακό.

Αλήθεια, δεν είναι ενδιαφέρον που ο Ηρακλής τεχνική λύση εφάρμοσε και αντιμετώπισε το πρόβλημα με την εκτροπή του ποταμού;

**Ας κρατήσουμε τον Ηρακλή, θα τον ξαναχρειαστούμε
αργότερα, και ας ξαναγυρίσουμε στο πρόβλημα
της αύξησης του πληθυσμού μας.**

5. Μια δυσάρεστη προοπτική

Είναι όμως δυνατόν να μας απειλεί ή ίδια η επιτυχία μας;

Το γεγονός ότι τα καταφέραμε τόσο καλά, μπορεί να γίνει αιτία για την καταστροφή μας;

Ασφαλώς ναι, λένε οι βιολόγοι.

Η πληθυσμιακή έκρηξη ακολουθείται
αναπόφευκτα από την
πληθυσμιακή καταστροφή.

Αυτό δεν έγινε άλλωστε στο βαρέλι με το μούστο;

Έτσι συμβαίνει πάντα, και αυτό θα γίνει και μ' εμάς.

Όταν κάποιο είδος βρεθεί με μπόλικο φαγητό εκτός βιολογικού ελέγχου, χωρίς φυσικούς εχθρούς, οδηγείται σε πληθυσμιακή έκρηξη την οποία θα ακολουθήσει αναπόφευκτα η πληθυσμιακή καταστροφή.

Οι νέες συνθήκες που δημιουργεί ο υπερπληθυσμός του, θα οδηγήσουν το είδος είτε σε ολοσχερή εξάλειψη είτε, αν είναι τυχερό και προλάβει να αναπτύξει νέες συμπεριφορές αυτοελέγχου του πληθυσμού (όπου από έλλειψη τροφής, ούτε ο κανιβαλισμός δεν αποκλείεται), σε δραστική μείωση του, ώστε να βρεθεί σε ισορροπία με το περιβάλλον του.

**Η συνταγή της επιτυχίας στη φύση
είναι η ισορροπία, όχι η έκρηξη.**

Λοιπόν, εμένα αυτές οι προοπτικές της καταστροφής με τους κανιβαλισμούς και τις δραστικές μειώσεις του πληθυσμού, όπου μπορεί να φτάσουμε και σε πλήρη εξαφάνιση, δεν μου αρέσουν καθόλου και γι' αυτό σας γράφω αυτό το κείμενο.

Θα μου πει βέβαια κάποιος πως

**αυτοί είναι οι νόμοι της φύσεως, και κανένας
δε με ρωτάει αν μου αρέσουν ή δε μου αρέσουν.**

Εδώ όμως έχω μια αντίρρηση:

Την επιτυχία μας και τη ξεχωριστή
θέση μας επάνω στη γη τη
χρωστάμε στη λογική μας.

Την επιτυχία μας και τη ξεχωριστή θέση μας επάνω στη γη δεν τη χρωστάμε αποκλειστικά στους φυσικούς νόμους αλλά και στη λογική μας.

Όχι πως η λογική μας είναι κάτι έξω από τους φυσικούς νόμους, αλλά είναι μια πρωτοφανής για τον πλανήτη εξέλιξη, μια ιδιότητα που έχει εμφανιστεί σε τέτοιο βαθμό μόνο στο είδος μας.

Σε κανένα άλλο.

Γι' αυτό δεν είναι ίσως σωστό, να μεταφέρουμε τις εμπειρίες και τις παρατηρήσεις από τη μοίρα άλλων ειδών αυτούσιες στο δικό μας είδος.

Ανάμεσα στους ζυμομύκητες και σ' εμάς υπάρχει μια ουσιώδης διαφορά.

Εμείς μπορούμε και σκεφτόμαστε. Αυτή η ικανότητά μας είναι που μας έδωσε τη δύναμη να αντιμετωπίσουμε όλα τα προβλήματα που συναντήσαμε μέχρι τώρα και να πετύχουμε μια τέτοια ανάπτυξη του πληθυσμού.

Από αυτήν πρέπει να περιμένουμε τώρα να μας βοηθήσει και στην αντιμετώπιση του προβλήματος του υπερπληθυσμού, αν αυτό μόνο έχουμε να λύσουμε, ή και στα υπόλοιπα, αν υπάρχουν κι άλλα.

Ελπίζω η λογική μας να μας βοηθήσει να βρούμε λύσεις δικές μας, ανθρωπίνες.

Εκτός βέβαια κι αν έχουμε χάσει στο μεταξύ τη λογική μας.

Την είχαμε κάποτε, μας βοήθησε να έχουμε αυτή την επιτυχία που είχαμε.

Τώρα τη χάσαμε.

Θα υποστούμε πλέον τη μοίρα των ζυμομυκήτων.

Ελπίζω ακόμα, αφελώς ίσως, πως δεν είναι έτσι ή τουλάχιστον δεν είναι όλως διόλου έτσι. Πιστεύω πως δεν έχουμε χάσει εντελώς την ικανότητα να σκεφτόμαστε. Και γι αυτό σας στεναχωρώ και σας κουράζω μ' αυτά που σας γράφω. Νομίζω ότι υπάρχει ελπίδα. Έχουμε μια ευκαιρία. Αρκεί να έχουμε το θάρρος να αντικρίσουμε την αλήθεια και να κάνουμε τον κόπο να σκεφτούμε.

Ούτε το ένα ούτε το άλλο είναι εύκολο.

Έχουμε συνηθίσει να αποστρέφουμε το πρόσωπό μας από τα δυσάρεστα, και η αλήθεια στην περίπτωση αυτή, πολύ φοβάμαι, πως θα είναι εξαιρετικά δυσάρεστη.

Μας έχουν μάθει να σκεφτόμαστε κατά το δυνατόν λιγότερο και σε λίγο μπορεί και να μας απαγορευθεί εντελώς.

Από το "1984" του George Orwell είμαστε άραγε μακριά ακόμα, ή μήπως έχει ήδη έρθει και απλώς δεν το πήραμε χαμπάρι, επειδή οι μέθοδοι ελέγχου της σκέψης μέσα από τον τύπο, την τηλεόραση και τον κινηματογράφο είναι πολύ πιο εκλεπτυσμένες και γι' αυτό πολύ πιο αποτελεσματικές από τις συλλήψεις και τις εκτελέσεις του παλιού καιρού;

Αν περιμένουμε τη λύση από τους φυσικούς νόμους, εκεί ξέρουμε πόσο οδυνηρή θα είναι η απάντηση.

Προτού όμως τα αντιμετωπίσουμε όλα αυτά, ας δούμε πρώτα τα ενεργειακά θέματα που έχουν σχέση με την επιβίωση του είδους μας.

Γιατί εκεί δεν έχουμε να κάνουμε με αντικρουόμενες απόψεις και με στατιστικές που τις ερμηνεύουμε κάθε φορά όπως μας βολεύει.

Έχουμε να κάνουμε με τις βασικές αρχές της φύσεως, με τις αρχές της Θερμοδυναμικής.

Εκεί δεν σηκώνει αστεία. Δεν έχει: "ναι μεν, αλλά".

Ή επιτρέπεται ή επιβίωσή μας ή δεν επιτρέπεται.

Των ζυμομυκήτων μια φορά δεν επιτρέπεται.

Η δική μας;

6. Η απονομή χάριτος

Το παράδειγμά μας με το βαρέλι του μούστου ήταν αρκετά παραστατικό, αλλά σε ένα σημείο δεν περιγράφει ακριβώς τις συνθήκες επάνω στη Γη.

Στο βαρέλι όση τροφή των ζυμομυκήτων, όση ενέργεια διαθέταμε, είχε μπει από την αρχή με τη μορφή του μούστου. Άλλη ενέργεια δεν πρόκειται να έρθει και όση έχουμε θα λιγοστεύει συνεχώς, για να κρατήσει τους ζυμομύκητες εν ζωή.

Οι ζυμομύκητες είναι ούτως ή άλλως καταδικασμένοι.

Θα περάσουν μια περίοδο ανάπτυξης, θα έχουν την πληθυσμιακή τους έκρηξη, η τελική ολοσχερής εξόντωσή τους όμως είναι αναπόφευκτη.

Με εμάς στη Γη επάνω πώς έχουν τα πράγματα;

Σε γενικές γραμμές η κατάσταση είναι η ίδια και η συμπεριφορά μας ακριβώς όπως και των ζυμομυκήτων. Πολλαπλασιαζόμαστε με έκρηξη, κατασπαταλούμε τα ενεργειακά αποθέματα του πλανήτη (κάρβουνο, πετρέλαιο, γηγενές αέριο), και γεμίζουμε με ρίπους τα πάντα.

Το τέλος θα είναι ή θάνατος από την πείνα ή θάνατος από δηλητηρίαση.

Ή ίσως και τα δυο συγχρόνως, όπως έχει ήδη αρχίσει να διαφαίνεται.

**Θάνατος από την πείνα, θάνατος από
δηλητηρίαση ή συγχρόνως και τα δύο;**

Στις μεγαλουπόλεις πνίγονται οι άνθρωποι από τα καυσαέρια, ενώ σε άλλες περιοχές οι κάτοικοι λιμοκτονούν.

Υπάρχει όμως μια διαφορά, μια πολύ σημαντική διαφορά.

Ενώ η καταδίκη των ζυμομυκήτων είναι αμετάκλητη, εμείς θα μπορούσαμε να πάρουμε χάρη.

Τη διαφορά αυτή την κάνει ο ήλιος.

Ο ήλιος που μας στέλνει ασταμάτητα με σταθερό ρυθμό την ενέργειά του.

Σε αντίθεση με το βαρέλι η Γη είναι ένα ανοιχτό σύστημα τροφοδοτούμενο συνεχώς με ενέργεια.

Ενέργεια που δεν πρόκειται να μας λείψει, τώρα κοντά τουλάχιστον.

Ο ήλιος θα εξακολουθήσει να ακτινοβολεί για μερικά δισεκατομμύρια χρόνια ακόμα.

Εμείς δεν είμαστε αμετάκλητα άμεσα καταδικασμένοι σαν τους ζυμομύκητες.

Μπορούμε να εξακολουθήσουμε για πολύ καιρό να ζούμε επάνω στη Γη.

Αν κάτι μας οδηγήσει σε αφανισμό, αυτό θα είναι η ανοησία μας και όχι οι νόμοι της φύσεως.

Αν ήμασταν εχέφρονες, αν ήμασταν δηλαδή άξιοι της χάρητος για άρση της καταδίκης, θα τα βάζαμε κάτω και θα λέγαμε:

"Τα ενεργειακά μας εισοδήματα αυτά είναι.

Ό,τι μας στέλνει ο ήλιος κάθε μέρα και ό,τι μπορούν να αποταμιεύσουν τα φυτά μας.

Άλλο δεν έχει.

Τα αποθέματα που έχει η Γη, την ενεργειακή μας περιουσία, κάρβουνο, πετρέλαιο, μεθάνιο και ότι άλλο τα αφήνουμε ως έχουν, γιατί διαφορετικά θα ανατραπούν οι ισορροπίες και θα δημιουργήσουμε, αντί να λύσουμε, προβλήματα.

Ως συνετοί νοικοκυραίοι οφείλουμε να πορευθούμε σύμφωνα με τα εισοδήματά μας.

Τόση ενέργεια μας στέλνει ο ήλιος, τόσους ανθρώπους μπορούμε να θρέψουμε¹.

Τέλος."

Αυτό είναι το όριο. Τόσοι χωράνε επάνω στη Γη.

Όσοι μπορούν να ζήσουν με την ενέργεια που μας στέλνει ο ήλιος. Με μια προϋπόθεση φυσικά ακόμα, ότι θα φροντίζουμε και για τα απορρίμματα.

Αυτό θα ήταν μια συνετή συμπεριφορά. Τόσοι χωράμε, τόσοι θα ζήσουμε.

Το άλλο, το άντε πολλαπλασιαζόμαστε

¹ Η προσπάθεια υπολογισμού της "χωρητικότητας" του πλανήτη έχει ιστορία άνω των 300 ετών.

Μια πολύ σοβαρή και πολύ ωραία ανάλυση πάνω στο θέμα μπορεί να βρει κανείς στο βιβλίο του

Joel E. Coen: ***How Many People Can the Earth Support?***.

Norton & Company 1996.

**και ό,τι θέλει ας γίνει,
και ρημάζουμε και τα αποθέματα της Γης,
και πνιγόμαστε μέσα στις ακαθαρσίες μας,
αυτό δεν είναι ελλόγων όντων συμπεριφορά.**

Νοοτροπία ζυμομυκήτων είναι,
και όσο μένουμε στη νοοτροπία αυτή,
προς των ζυμομυκήτων το τέλος
οδεύουμε με συνεχώς
αυξανόμενη ταχύτητα.

Το μέλλον μας (ευτυχώς ή δυστυχώς;) από τη δική μας στάση εξαρτάται.

Λοιπόν εμείς τι κάνουμε; Από τη συμπεριφορά μας θα εξαρτηθεί, αν θα πάρουμε χάρη ή όχι. Συνετά φερόμαστε ή το έχουμε ρίξει στο ξέφρενο γλέντι επιταχύνοντας το τέλος; Νοικοκυρεμένα φερόμαστε επάνω στον πλανήτη ή κατασπαταλούμε την ενέργεια, το νερό, τις πρώτες ύλες και γεμίζουμε τα πάντα με τα απόβλητά μας;

Αν βλέπαμε τα αντίστοιχα διαγράμματα

- για την αύξηση της κατανάλωσης της ενέργειας,
- του νερού,
- των πρώτων υλών και για
- την αύξηση της ρύπανσης του περιβάλλοντος

θα είχαμε την ίδια ακριβώς εικόνα με το διάγραμμα της αύξησης του πληθυσμού.

Παντού έκρηξη.

**Δεν χρειάζεται να το δούμε σε κάποια διαγράμματα,
ξέρετε πως έτσι είναι.**

7. "Ας πάει και το παλιάμπελο"

Ξοδεύουμε συνεχώς και περισσότερη ενέργεια.

Καίμε συνεχώς και περισσότερα καύσιμα.

Εξαντλούμε τα ενεργειακά αποθέματα της Γης.

Αυξάνουμε τη συγκέντρωση του CO₂ στην ατμόσφαιρα και απορούμε τώρα, γιατί άρχισε να αλλάζει το κλίμα.

Έλα ντε, για πες μου εσύ που είσαι έξυπνος κύριε Homo sapiens, γιατί αλλάζει;

Ζούμε σήμερα σε απερίγραπτη ενεργειακή χλιδή, και θα ζούμε αύριο σε ακόμα μεγαλύτερη.

Χρειαζόμαστε ζέστη το χειμώνα. Ξοδεύουμε γιγαντιαία ποσά ενέργειας, για να ζεστάνουμε τα σπίτια μας.

Χρειαζόμαστε όμως και δροσιά το καλοκαίρι.

Στις ΗΠΑ, που είναι πρωτοπόρες, δαπανάται ήδη τόση ενέργεια για τον κλιματισμό όση και για τη θέρμανση των κτιρίων.

Θα μπορούσαμε εντούτοις να έχουμε και στην κατοικία και στη δουλειά μας χειμώνα καλοκαίρι μια άνετη θερμοκρασία, ας πούμε 25°C, χωρίς να ξοδεύουμε ούτε σταγόνα πετρελαίου για θέρμανση ή ψύξη των χώρων.

Για να γίνει αυτό αρκεί να κάνει κανείς αυτό που λέγεται **Pasivhaus**.

Να μονώσει καλά το κτήριο και να ανανεώνει τον αέρα στους χώρους περνώντας τον από έναν εναλλάκτη θερμότητας.

Αυτό είναι όλο, και αυτό θα έπρεπε να κάναμε, το ταχύτερο δυνατό.

Αν ήμασταν εχέφρονες βέβαια.

Και τι να πει κανείς για τη σπατάλη της ενέργειας στην κίνηση;

Κάποτε, όταν θέλαμε να μετακινηθούμε, πηγαίναμε με τα πόδια,

Όποιος ήταν πολύ σπουδαίος είχε κι ένα άλογο και πήγαινε καβάλα, σαν τους Κολοκοτρωναίους.

Ο βασιλιάς, που ήταν ακόμα πιο σπουδαίος, είχε αμάξι με τέσσερα άλογα, "*τέθριππον*".

Σήμερα είναι σχεδόν αυτονόητο να έχει κανείς ένα αυτοκίνητο με κινητήρα 100 ίππων.

Ως προς την ικανότητά τους να τραβούν το αμάξι, αυτοί είναι ίπποι πραγματικοί, είναι η ισχύς 100 αλόγων.

Το Ps (Pferdestärke) έτσι έχει ορισθεί, ως η ισχύς ενός ίππου εργασίας.

Έχετε δει ποτέ να περνούν 100 άλογα μαζί σε κάποια παρέλαση, κάποια ίλη ιππικού;

Εγώ δεν έχω δει ποτέ τόσα πολλά άλογα μαζεμένα.

Μπορώ όμως να φανταστώ με πόσες ακαθαρσίες θα γέμιζε ο δρόμος, αν περνούσαν από κάπου τόσα άλογα.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τους εκατό ίππους του αυτοκινήτου.

Γεμίζουν με ρίπους την ατμόσφαιρα, μόνο που επειδή είναι αέριοι και ως επί το πλείστον άοσμοι δεν τους δίνουμε σημασία.

σήμερα χωρίς ένα αυτοκίνητο τουλάχιστον εκατό ίππων, είναι αδιανόητη η ζωή.

**Κατεβαίνει λοιπόν ο υπερήφανος ιδιοκτήτης
από τον πρώτο όροφο**
(με το ασανσέρ φυσικά, όπου καμιά δεκαριά ίπποι
αναλαμβάνουν να τον κατεβάσουν σηκωτό),
**μπαίνει στο αυτοκίνητό του, ανάβει το στερεοφωνικό,
μπούπου μπούπου να τρίζουν τα παράθυρα
των γύρω πολυκατοικιών**
(άλλος κανένας ίππος ισχύος εκεί),
**και καμτσικίζει τα εκατό του άλογα,
για να πάει να πάρει τα τσιγάρα του από
το περίπτερο της διπλανής γωνίας.**

Homo sapiens για, δεν είπαμε;

Δεν χρειάζεται, νομίζω, να αναφέρουμε άλλα παραδείγματα της σπατάλης.

Για τις τροφές που πετάμε, τα ρούχα που πετάμε, τα υλικά συσκευασίας, τα μπουκάλια.

**Θα μου πείτε:
μα τα μπουκάλια είναι το πρόβλημα;.**

Επίτηδες τα ανέφερα, γιατί είναι χαρακτηριστικό της νοοτροπίας και γιατί διδάσκει η πράξη αυτή του πετάγματος.

Όταν συνηθίσεις να πετάς κάτι μικρό, θα πετάξεις μετά και κάτι πιο μεγάλο.

Τι αξία έχει ένα μπουκάλι; Μερικά λεπτά. Το χρησιμοποιούμε για να μεταφέρουμε το ούισκι στο σπίτι μας, μετά το πετάμε.

Μα είναι κατασκευασμένο από ένα πολύτιμο υλικό, που μπορεί να μείνει αναλλοίωτο για αιώνες, που αντέχει σε όλες τις χημικές επιδράσεις και που κόστισε (όπως και το αλουμινένιο κουτάκι της κόκα κόλα άλλωστε) τεράστιο ποσό ενέργειας για να παραχθεί.

- *Και λοιπόν, τι να κάνουμε;
Εμένα δεν με ενδιαφέρει από τι είναι καμωμένο το μπουκάλι,
ούτε και πόση ενέργεια ξοδεύτηκε.
Με ενδιαφέρει να πω το ούισκι μου.
Άμα το πω, το μπουκάλι το πετάω.*

*Τι θέλετε να κάνω;
Μήπως έχετε την απαίτηση, για να μην πετάξω το μπουκάλι,
να πάψω να πίνω ούισκι, να φυλάξω το μπουκάλι και να το ξαναγεμίζω με τσίπουρο από τη λαϊκή αγορά;*

- *Και με τη νοοτροπία μου δεν κατάλαβα, τι δε σας αρέσει;
Δεν έχω το δικαίωμα να κάνω ό,τι μου είναι πιο βολικό, πιο εύκολο;
Δεν πρέπει να φροντίσω να είναι απολαυστική και άνετη η ζωή μου;
Μήπως δεν είμαι ελεύθερος να κάνω ό,τι θέλω,
**δεν είμαι κύριος, δεν είμαι ο κυρίαρχος της Γης;
Αυτός δεν είναι ο σκοπός της υπάρξεώς μου,
γι αυτό δεν πλάστηκα;***

Εδώ τι να απαντήσω;

Να ρωτήσω αν πάντα έτσι ήτανε;

Να ρωτήσω αν σε άλλα μέρη του κόσμου το ίδιο συμβαίνει;

Και τι θα ωφελήσει να ρωτήσω; Αφού την απάντηση την ξέρω:

- *Εμένα τι με νοιάζει;*

Αυτή δεν θα είναι η απάντηση;

Και δυστυχώς πίσω από αυτήν την τόσο απλή

και τόσο συνηθισμένη απάντηση κρύβεται κάτι πάρα πολύ σοβαρό.

Κρύβεται η στάση μας απέναντι σ' ολόκληρο τον κόσμο.

**Αδιαφορούμε απολύτως για ό,τι συμβαίνει γύρω μας,
αρκεί να περνάμε εμείς καλά.**

8. Η ισότητα των ευκαιριών

Ας γυρίσουμε όμως πάλι στα ενεργειακά θέματα, που είναι μετρήσιμα, και ας θέσουμε το εξής ερώτημα:

Πολύ ωραία, η παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας αυξάνει, όπως και ο πληθυσμός μας, συνεχώς.

Η κατανάλωση αυτή όμως πώς κατανέμεται στον κόσμο;

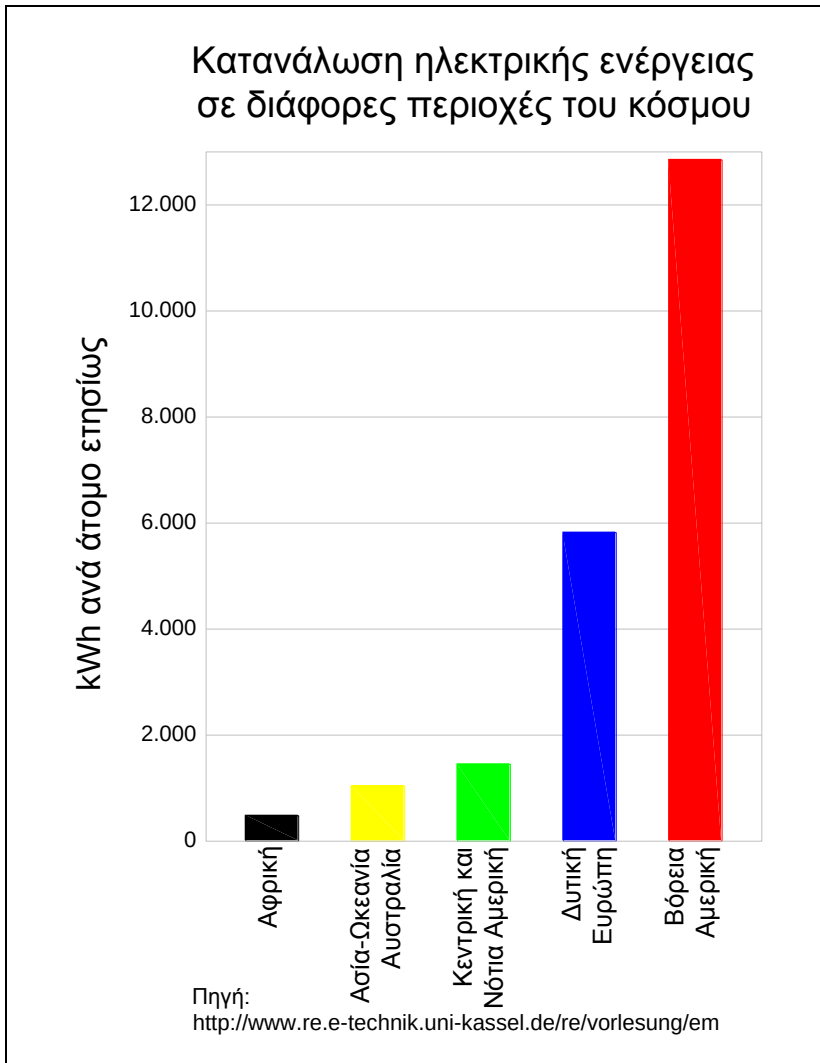
Αξιζει, νομίζω, να ρίξουμε μια ματιά στην εικόνα 2, η οποία δίνοντας την απάντηση στο παραπάνω ερώτημα φωτίζει μια αποφασιστικής σημασίας πλευρά της συμπεριφοράς μας και είναι τουλάχιστον εξίσου αποκαλυπτική του μεγέθους του προβλήματος που αντιμετωπίζει το είδος μας, όσο και η εικόνα 1.

Αυτό το διάγραμμα είναι πάρα πολύ διαφωτιστικό.

Ίσως αυτό και μόνο του φτάνει, για να μας τα εξηγήσει όλα.

Και ίσως να μπορούμε αμέσως, με βάση το διάγραμμα αυτό, να βρούμε, αν πρέπει να περιμένουμε πως θα μας δοθεί χάρις ή όχι.

Το διάγραμμα έχει κι αυτό τη χαρακτηριστική μορφή της έκρηξης και δείχνει πόση ηλεκτρική ενέργεια ξοδεύει ο κάθε κάτοικος της Γης ετησίως.

Εικόνα 2

Όπως θα το περίμενε κανείς, αυτό ποικίλει από περιοχή σε περιοχή. Ο κάθε κάτοικος του πλανήτη, ανάλογα με τον τόπο που έτυχε να γεννηθεί, ξοδεύει ένα διαφορετικό ποσοστό από την κοινή ενεργειακή περιουσία.

Πώς σας φαίνεται; Δεν είναι πολύ αποκαλυπτικό; Δεν τα φανερώνει όλα;

Έχει την ίδια μορφή με το διάγραμμα 1 μόνο που κάτω δεν είναι ο άξονας του χρόνου.

Μήπως είναι ο άξονας της εξέλιξης ή της προόδου;

Ή μήπως είναι ο άξονας της ανισότητας, της κοινωνικής αδικίας και της εκμετάλλευσης;

Η ανισότητα στην κατανάλωση της
ενέργειας είναι το καλύτερο μέτρο
της ανισότητας στον κόσμο.

Αλήθεια εκείνο το παραμύθι περί ισότητας ή ίσων δυνατοτήτων ή ίσων ευκαιριών ή ίσων δικαιωμάτων τι έγινε;

Εδώ επιτρέψτε μου να ανοίξω μια παρένθεση, γιατί είναι πραγματικά να θαυμάζει κανείς με τα ονόματα που σκαρφίζονται.

Παλιά έλεγαν πως μας προσφέρουν την **ισότητα**, μετά είδανε πως είναι πολύ χοντρό και δεν πιάνει, το βάφτισαν **ίσες δυνατότητες**, αργότερα όταν απεκαλύφθη πως κι αυτό φενάκη ήτανε, το είπανε **ίσες ευκαιρίες**.

Παίξτε κύριοι τη ρουλέτα σας, και αν είσαστε τυχεροί έχετε την ευκαιρία να κερδίσετε εσείς.

Μα, με τους άλλους, τους πολλούς, που θα χάσουν, τι θα γίνει;

Τι σε νοιάζει εσένα, κορόιδο είσαι; Εσύ έχεις την ευκαιρία να κερδίσεις, άσε τους άλλους να νοιαστούν αυτοί για τον εαυτό τους.

Έχει πράγματι ένας κάτοικος της Αφρικής τα ίδια δικαιώματα με έναν βόρειο αμερικάνο;

Βλέπετε πως εδώ έχουμε να κάνουμε
με μια άλλη έκρηξη, την έκρηξη της
πλεονεξίας, της συγκέντρωσης του
πλούτου και της δύναμης και φυσικά
και της αδιαφορίας για τον άλλον;

Και ξέρετε βέβαια ότι εκεί που λέει "Αφρική" περιλαμβάνει και την Νότιο Αφρική που σε ένα τμήμα της (το λευκό) έχει επίπεδο σαν της Ευρώπης και την Αιθιοπία, όπου ούτε χορταράκι να ανάψουν, για να βράσουν το φαγητό τους δεν έχουν.

Μέσα στην κάθε περιοχή αυτού του διαγράμματος έχουμε μια όμοια κατανομή φτωχών και πλουσίων χωρών.

Και φυσικά ακόμα παραπέρα μέσα σε κάθε χώρα έχουμε πάλι μια όμοια κατανομή ανάμεσα πια σε πολίτες φτωχούς και σε πολίτες πλούσιους.

Εκεί που λέει "Βόρεια Αμερική", έχετε δει ασφαλώς κάποιες εικόνες που δείχνουν μερικούς μαζεμένους γύρω από ένα βαρέλι, όπου έχουν ανάψει φωτιά με κάτι παλιόξυλα, και προσπαθούν να ζεσταθούν.

**Αυτή είναι η πραγματική εικόνα της σημερινής
κατάστασης του κόσμου:**

**Φτωχοί που έχουν συνεχώς λιγότερα από τη μια
και πλούσιοι που θέλουν συνεχώς περισσότερα
από την άλλη.**

9. Ο Νέρων και η λύρα του

Εδώ θα μπορούσε κιάλας να τελειώσει αυτό το κείμενο, γιατί ό,τι ήθελα να σας πω, το λένε η εικόνα 1 και η εικόνα 2.

Τα συμπεράσματα τα βγάζετε και μόνοι σας. Την απόφαση του συμβουλίου χαρίτων μπορείτε να την προβλέψετε. Έχουμε έκρηξη του πληθυσμού από τη μια, έκρηξη της πλεονεξίας και της σπατάλης από την άλλη.

Αυτά είναι τα δεδομένα. Με αυτά πρέπει να τα βγάλουμε πέρα.

Δικιά μας είναι η Γη, δικιά μας και η απόφαση.

Ή ανεβαίνουμε, σαν τον Νέρωνα, σε κάποιο λόφο, να έχουμε ωραία θέα, να βλέπουμε κάτω την πόλη να καίγεται παίζοντας τη λύρα μας, ή κάνουμε κάτι.

Και μη μου πείτε, πως δεν είναι δικιά μας δουλειά και δικιά μας ευθύνη να ενδιαφερόμαστε γι' αυτά, διότι υπάρχουν οι αρμόδιοι, οι διοικούντες, οι πλανητάρχες, οι πρόεδροι, οι πρωθυπουργοί και οι λοιποί τοιούτοι.

Δεν θα το δεχτώ. Του καθενός μας ευθύνη είναι.

**Αν είσαι, κύριε, πραγματικά σκεπτόμενο
πρωτεύον θηλαστικό και όχι γαστερόποδο,**

**και αν βλέπεις να απειλείται με καταστροφή ο
πανέμορφος αυτός πλανήτης, με εξαφάνιση το είδος
σου και με διάλυση ο πολιτισμός που χτίσανε λιθαράκι
λιθαράκι οι πρόγονοί σου, πρέπει να κάνεις κάτι.**

Διαφορετικά καλά κάνουν οι
διοικούντες και σου συμπεριφέρονται
σαν να ήσουν μαλάκιον και
καλά θα κάνεις να αυτοκαταδικαστείς
στην καταστροφή.

Όσοι θέλουν ας πάρουν τη λύρα τους και ας ανέβουν στον πιο κοντινό λόφο.

Αυτό δεν κάνουν ούτε ως ή άλλως ήδη από τώρα οι περισσότεροι;

Δεν δίνουν σε κάθε ευκαιρία την απάντηση:

"Εμένα τι με νοιάζει;"

Το ερώτημα είναι, θα μείνουν μερικοί, που θα θελήσουν να κάνουν κάτι;

Μη μου ζητήσετε όμως να σας υποδείξω εγώ τι πρέπει να γίνει. Δεν είχα αυτή την πρόθεση. Να ανοίξει η κουβέντα ήθελα μόνο. Αν θέλετε, να ψάξουμε μαζί για τη λύση.

Μόνο που αυτό δεν γίνεται έτσι εύκολα.

Έχουμε αρκετό δρόμο μπροστά μας, μέχρι να φτάσουμε στο σημείο αυτό. Έχουμε να λύσουμε ένα πρόβλημα.

Και δεν υπάρχουν πολλοί τρόποι για να λύσει κανείς ένα πρόβλημα.

Ένας είναι. Ο άλλος είναι να χώσουμε το κεφάλι μας στην άμμο σαν την στρουθοκάμηλο και να προσποιηθούμε πως δεν υπάρχει το πρόβλημα. Αυτό που κάνουμε μέχρι τώρα δηλαδή.

Αν θελήσουμε να ασχοληθούμε με το πρόβλημα,

- θα πρέπει πρώτα να το καταλάβουμε,
- θα πρέπει να αντιληφθούμε ποια είναι τα δεδομένα του, αυτά που ορίζουν τις συνθήκες του,
- θα πρέπει να τα αναλύσουμε,
- θα πρέπει να αναζητήσουμε και αν μπορούμε, να βρούμε τις αιτίες των φαινομένων,
- να συμφωνήσουμε πάνω σ' αυτές (και αυτό το θεωρώ πολύ σημαντικό και πολύ δύσκολο, γιατί θα δείτε πως θα αντιδρά-

σουν αυτοί που έχουν διαποτιστεί από το πνεύμα του συστήματος στο οποίο ζούμε) και

- μετά να αρχίσουμε να κάνουμε προτάσεις και να συζητάμε για τη λύση του προβλήματος.

Αν καταφέρουμε να κάνουμε αυτή την ανάλυση με ένα απλό κείμενο λίγων σελίδων, θα πρέπει να είμαστε παραπάνω από ευχαριστημένοι.

10. "Άρπαξε να φας και κλέψε να 'χεις"

Εδώ όμως θα μπορούσε κάποιος να αγανακτήσει και να μας πει:

- *Γιατί μου τα λέτε όλα αυτά και γιατί μου δείχνετε αυτά τα διαγράμματα;*
Μήπως σκοπεύετε να μας προτείνετε να πάψει η Ευρώπη να ξοδεύει ενέργεια, για να έρθει στο επίπεδο της Αφρικής;
Ή μήπως θέλετε σε προσωπικό επίπεδο, να πάψω εγώ να χρησιμοποιώ το αυτοκίνητό μου, επειδή ο γείτονάς μου δεν έχει;

Τι να πω;

Δίκιο θα είχε να αγανακτεί ο άνθρωπος ακόμα και στην απλή υποψία μιας τέτοιας πρότασης.

Εκείνα τα περί δύο χιτώνων έχουν ξεχαστεί από καιρό.

Κανένας δεν τολμάει να τα προτείνει πλέον σήμερα στα σοβαρά.

Τα συνθήματα-εντολές της μοντέρνας κοινωνίας στον σύγχρονο άνθρωπο.

Η κρατούσα αντίληψη για την ελευθερία, την πρόοδο και την ευημερία, άλλα διδάσκει. Ελευθερία, πρόοδος και ευημερία!

Αυτά δεν είναι τα τρία συνθήματα; Ά, ξέχασα, και ισότητα ευκαιριών. Αυτό δεν μας διδάσκουν κάθε μέρα;

- *Κάνε ό,τι μπορείς, για να περνάς τώρα εσύ καλά και μη ρωτάς, ούτε τι θα γίνει αύριο, ούτε πώς περνούν οι υπόλοιποι.*
Κοίταξε πάνω στη Γη, αν υπάρχουν τίποτα δάση, κόψ' τα, να τα κάνεις καυσόξυλα ή σιφονιέρες.
Κοίταξε και στη θάλασσα, αν υπάρχουν τίποτα φάλαινες πιάσ' τες, για να τους βγάλεις το λάδι.
Ψάξε και κάτω από τη γη, αν βρεις λιγνίτη, κάψ' τον να κάνεις

ηλεκτρικό ρεύμα, αν βρεις πετρέλαιο βάλτο στο αυτοκίνητο, να πας βόλτα να πάρεις τσιγάρα. Τι το κακό υπάρχει;

Πράγματι. Σύμφωνα με την κρατούσα αντίληψη αυτή η συμπεριφορά είναι απολύτως σωστή.

Τώρα μάλιστα με την Νέα Τάξη, με την παγκοσμιοποίηση, τώρα να δείτε ελευθερία, πρόοδο και ευημερία. Και ισότητα ευκαιριών, μην το ξεχνάμε.

Μόνο που εδώ κάτι δεν μοιάζει να πηγαίνει καλά.

Είναι δυνατόν να στηρίζουμε τη
στάση μας απέναντι στον κόσμο σε
νοοτροπία και συμπεριφορά ληστών;
Μπήκαμε στο θησαυροφυλάκιο
και αρπάζουμε ό,τι βρούμε;
Αυτή τη "φιλοσοφία της αρπαχτής"
ποιος μας την ενέπνευσε και την
κάναμε σημαία μας;

Είναι δυνατόν να τα κάνουμε όλα αυτά ατιμωρητί;

**Τι κρύβεται πίσω από την αντίληψη πως
όλα επιτρέπονται, αρκεί να έχουμε
γρήγορο, εύκολο και άκοπο κέρδος;**

11. Μια βολική αλλά ύποπτη δικαιολογία

Ποιος μας δίδαξε πως πρέπει να σωρεύουμε τους παράδες και να θεωρούμε αυτονόητο και δίκαιο ότι πρέπει να γεννάνε και να αβγαταίνουν από μόνοι τους;

Ίσως μου πει κάποιος, πως δεν χρειάζεται να αναζητούμε ενόχους σε μυστηριώδεις εξηγήσεις, σκοτεινές συνομωσίες και μυστικές οργανώσεις.

- *Τα πράγματα είναι ολοφάνερα, ξεκάθαρα και πολύ απλά: Δεν τα προκαλεί κάποιος με πρόθεση όλα αυτά, από μόνα τους γίνονται. Όλα οφείλονται στην έμφυτη πλεονεξία μας. Είμαστε από τη φύση μας πλεονέκτες και άρπαγες και αυτό τα εξηγεί όλα.*

**Ο άνθρωπος είναι κακός από τη φύση
του κι αυτό φταίει για όλα τα δεινά.**

Λοιπόν, εδώ θα διαφωνήσω.

Σαν πολύ εύκολη και βολική και γι' αυτό αρκετά ύποπτη μου φαίνεται αυτή η δικαιολογία.

Μπορεί να έχει εφευρεθεί μόνο και μόνο, για να μας αποπροσανατολίζει.

Όχι μόνο δεν συμφωνώ αλλά θέλω και να διαμαρτυρηθώ εντονότατα γι' αυτή την άποψη.

Τη θεωρώ όχι μόνο λαθεμένη αλλά και εξαιρετικά επικίνδυνη.

Δεν λέμε: **η αισχρή, η ανήθικη, η ανάξια του ανθρώπου πλεονεξία.**

Λέμε: **η έμφυτη.**

Αυτό είναι το άλλοθι.

- *Τι να κάνουμε; Έμφυτη είναι. Τι θέλετε, να διορθώσω τη φύση μου; Όπως δεν μπορώ να απαλλαγώ από τη σπονδυλική μου στήλη, άλλο τόσο δεν μπορώ να απαλλαγώ και από την έμφυτη πλεονεξία μου.*

Μια πολύ ωραία δικαιολογία μα την αλήθεια, και της πλεονεξίας και όλων των εγκλημάτων που γίνονται εξ αιτίας της.

Θα μου πείτε βέβαια πως δεν μπορούμε να αρνηθούμε ότι είναι έμφυτη, αφού την έχουν και οι σκύλοι (σε μικρότερο βέβαια βαθμό) και τα βρέφη και οι παλίμπαιδες.

Δεν έχετε άδικο.

Υπάρχουν τέτοιες πρωτόγονες ιδιότητες διαλυτικές της κοινωνίας που τις κουβαλάμε μέσα μας.

Όπως η ζήλια για παράδειγμα, που την έχουν κι αυτή και οι σκύλοι και τα μωρά.

Γιατί υπερτονίζουμε την
κακιά πλευράς του
χαρακτήρα μας;

Είναι όμως αυτές οι μοναδικές μας ιδιότητες;

Άλλες έμφυτες ιδιότητες που να ενώνουν την κοινωνία δεν έχουμε;

Έμφυτο αγάπης, συντροφικότητας, αλληλεγγύης, αλtruισμού δεν υπάρχει; Μη μου πείτε ότι τα φαντάστηκαν οι ηθικολόγοι όλα αυτά, αφού τα έμφυτα αυτά τα έχουν και οι σκύλοι και τα μωρά.

Αλλά στο επίπεδο των μωρών και των σκύλων πρέπει να μένει αποκλειστικά η συμπεριφορά μας;

Δεν έχουμε αποδείξει εμείς οι άνθρωποι, ότι με δεδομένες τις έμφυτες ιδιότητες που κουβαλάμε από την πρωτόγονη ζωή μας, μπορούμε να τιθασεύσουμε κάποιες απ' αυτές με τη γενική αποδοκιμασία και να ενισχύσουμε άλλες με την προβολή και την καλλιέργεια τους;

Και μια και βρισκόμαστε στη φάση των διαμαρτυριών, θέλω να διαμαρτυρηθώ και για κάτι ακόμα.

Υπάρχει ένα λατινικό ρητό που λέει:

Homo homini lupus

(λύκος ο ένας άνθρωπος για τον άλλο).

Ο πρώτος λόγος της διαμαρτυρίας μου είναι η αβυσσαλέα άγνοια αυτουνού που το είπε σχετικά με την κοινωνική συμπεριφορά του λύκου.

Ο λύκος είναι ένα υποδειγματικά και αξιοζήλευτα κοινωνικό ζώο, που δείχνει απίστευτη στοργή και τρυφερότητα για τα άλλα μέλη του κοπαδιού του.

Μακάρι να φερόμασταν κι εμείς μεταξύ μας όπως οι λύκοι.

Ο δεύτερος λόγος της διαμαρτυρίας μου είναι σοβαρότερος.

Ένα ρητό είναι κάτι που η αλήθειά του θεωρείται δεδομένη. Αν μάλιστα είναι και στα λατινικά, τότε πάει σχόλασε, δεν μπορεί να το αμφισβητήσει πια κανένας.

Δεν είναι όμως αλήθεια;

Δεν έχουμε πολλές φορές εχθρική συμπεριφορά μεταξύ μας;

Αλήθεια είναι.

Μια μερική όμως μόνο αλήθεια, μια πτυχή της αλήθειας.

Πράγματι έχουμε κι εμείς, όπως όλα τα ζώα, ανάμεσα στα άλλα ένστικτά μας, και το ένστικτο της επιθετικότητας ενάντια σε άτομα του ίδιου είδους.

Ένστικτο που αναφέρεται στην προστασία του χώρου επιβίωσης.

Και ο λύκος, αν έρθει στην περιοχή του κάποιος άλλος από ξένη αγέλη, θα του δείξει τα δόντια του.

Το έχουμε ανάγκη όμως τώρα πια αυτό το ένστικτο;

Εξαργτάται η επιβίωσή μας απ' αυτό;

Ή μήπως αντίθετα απειλείται η επιβίωσή μας (κι αυτή είναι η μοναδική απειλή!) από τη διατήρηση και την καλλιέργεια ενός ενστίκτου

που έχει χάσει πια τη χρησιμότητά του και μόνο ως διαστροφή μπορεί πλέον να χαρακτηριστεί;

Και μη μας αρχίσει πάλι αυτός εκείνα τα:

– *"Ξέρεις είναι στη φύση μου, είναι σαν τη σπονδυλική μου στήλη"*

γιατί θα χρειαστεί να του θυμίσουμε πως και ένα κομμάτι της σπονδυλικής του στήλης, την ουρά του, το απέβαλε, το άφησε να ατροφήσει, όταν διαπίστωσε πως δεν το χρειαζόταν πια και πως τον εμπόδιζε στις κινήσεις του.

Ας το αφήσουμε λοιπόν κι αυτό το
ένστικτο να ατροφήσει, και ας πάψουμε
να το κρεμάμε, με τα λατινικά, σαν
προμετωπίδα με χρυσά γράμματα.

Δεν έχουμε μόνο αυτό το ένστικτο εμείς οι άνθρωποι.

Έχουμε, ακριβώς όπως και οι λύκοι, και ένστικτα αλληλεγγύης, συντροφικότητας, αγάπης για τον άλλο άνθρωπο.

Ένστικτα που αυτά πρέπει να προβάλουμε και να τυνώσουμε, γιατί από αυτών την καλλιέργεια εξαρτάται πια η επιβίωσή μας.

12. Η σύγχρονη θρησκεία

Ποιος είχε συμφέρον να καλλιεργήσει και να γιγαντώσει τον εγωισμό και την πλεονεξία, αφήνοντας παράλληλα να μαραζώσει και τελικά να ξεχαστεί η αγάπη, η φιλία, ο σεβασμός για τον άνθρωπο και τη φύση;

Γιατί από την εποχή των πρώτων κοινωνιών μέχρι προχτές ακόμα αναγνωριζόταν στις υγιείς κοινωνίες, η λιτότητα και ο αυτοπεριορισμός ως αρετή, και σήμερα έχουμε αποδυθεί στον αγώνα της πολυτέλειας και του ξέφρενου καταναλωτισμού;

Στις φάσεις της παρακμής βέβαια (ρωμαϊκή παρακμή, βυζαντινή παρακμή, φεουδαρχική παρακμή) το προεξάρχον στοιχείο ήταν φυσικά η χλιδή, η αχαλίνωτη σπατάλη και η κατάργηση κάθε ηθικού φραγμού.

Αυτό είναι το κυρίαρχο σύμπτωμα της παρακμής.

Το αλάθητο σημάδι πως το τέλος έφτασε.

Το σύστημα μας βαδίζει προς το τέλος του.

Όπως συνέβη και με τα προηγούμενα συστήματα.

Και ίσως το γεγονός αυτό δεν θα έπρεπε να μας ανησυχεί και τόσο πολύ, μια που το παρακμασμένο σύστημα το διαδεχόταν κάθε φορά ένα νέο "σφριγηλό" που οδηγούσε την κοινωνία σε μια νέα ανάταση και άνθηση του πολιτισμού.

Αυτό που πρέπει να μας ανησυχεί, που είναι καινούργιο, που συμβαίνει για πρώτη φορά, είναι πως το σύστημά μας έχει επικρατήσει παγκοσμίως και δεν διαφαίνεται πουθενά κάποια εναλλακτική πρόταση.

Πώς μπόρεσε να ζήσει η ανθρωπότητα μέχρι τώρα απομονώνοντας και καυτηριάζοντας τους πλεονέκτες, και κοντεύει σήμερα να διαλυθεί έχοντας αναγάγει το χρήμα σε μοναδική και απόλυτη αξία, χάριν της οποίας όλα επιτρέπονται;

Πιστεύω πως αυτή η αναγόρευση
του χρήματος σε σύγχρονη θρησκεία
είναι η αιτία των δεινών που περνάμε και
των πολύ μεγαλύτερων που έρχονται.

Και νομίζω ότι θα συμφωνήσετε μαζί μου, πως για ένα τόσο σοβαρό θέμα αξίζει να ρωτάμε το γιατί και το πώς ή ακόμα και το ποιός φταίει για μια τέτοια εξέλιξη.

Και ας μη μας πει πάλι κάποιος ότι από μόνο του έγινε ό,τι έγινε, επειδή η ανθρωπότητα απλώς γέρασε, ξεμωράθηκε και ξαναγουρίζει σε πρωτόγονες, νηπιακές συμπεριφορές.

Αντιμετωπίζει σήμερα η ανθρωπότητα μια πρωτοφανή πραγματικότητα και μια πρωτοφανή, κατά τη γνώμη μου, απειλή.

Έχουμε την παγκόσμια, ενιαία, ολοσχερή και αδιαμφισβήτητη επικράτηση ενός οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού συστήματος που στηρίζεται σε μια μοναδική αξία:

Το χρήμα,

που έχει αντικαταστήσει οποιαδήποτε άλλη αξία, στην οποία μέχρι τώρα πιστεύαμε.

Τα θεμέλια του πολιτισμού μας (έννοιες όπως: Αγάπη, Ηθική, Λογική, Ελευθερία), που τα θεωρούσαμε ατράνταχτα, επειδή κάναμε αιώνες, αν όχι χιλιετίες για να τα οικοδομήσουμε, έχουν ανατραπεί, και στη θέση τους έχει τοποθετηθεί μια μόνο διδαχή:

"Το χρήμα είναι το μέτρο των πάντων".

Δεν θα κάνω σχόλια για την ηθική και πολιτισμική αξία αυτού του συστήματος.

Είμαι βέβαιος ότι αυτά τα σχόλια τα έχετε κάνει ήδη μόνοι σας.

Θα ισχυρισθώ όμως ότι το σύστημα
δεν είναι απλά επικίνδυνο για την
ανθρωπότητα, για το περιβάλλον,
για τον πλανήτη.

Είναι καταστροφικό.

**Περιέχει στον πυρήνα του τον
σπόρο της καταστροφής.**

Της δικιάς του καταστροφής, και της δικιάς μας ακολούθως, μια που συνδέσαμε τη μοίρα μας μαζί του.

Μας οδηγεί σ' αυτή με ολοένα και μεγαλύτερη ταχύτητα και ίσως να έχουμε φτάσει ήδη στο σημείο που ακόμα και να ξυπνήσουμε, να μη μπορούμε να αποφύγουμε τον ολοσχερή όλεθρο.

Βασική αρχή του σημερινού τρόπου σκέψεως είναι, πως το κεφάλαιο με την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, "γεννά" νέο κεφάλαιο.

Δεν χρειάζεται ο ιδιοκτήτης του κεφαλαίου να δουλέψει γι' αυτό.

**Το κεφάλαιο πολλαπλασιάζεται
από μόνο του.**

Η λογική εξήγηση της αντίληψης αυτής και συγχρόνως η ιδεολογική και ηθική της δικαίωση στηρίζεται στην έννοια της ανάπτυξης.

Χωρίς ανάπτυξη το σύστημά μας δεν είναι νοητό.

Το κεφάλαιο είναι αυτό, το οποίο επενδύόμενο θα επιτρέψει την ανάπτυξη, την αυξημένη παραγωγή, τα αυξημένα κέρδη, μέρος των οποίων λογικό είναι να δικαιούται να εισπράξει ο ιδιοκτήτης του κεφαλαίου, ο επενδυτής, ο οποίος, χωρίς βέβαια να έχει εργαστεί, θα διαθέτει πλέον περισσότερα κεφάλαια από πριν.

Θα αφήσω σ' εσάς να κρίνετε το ηθικό μέρος αυτής της θέσης.

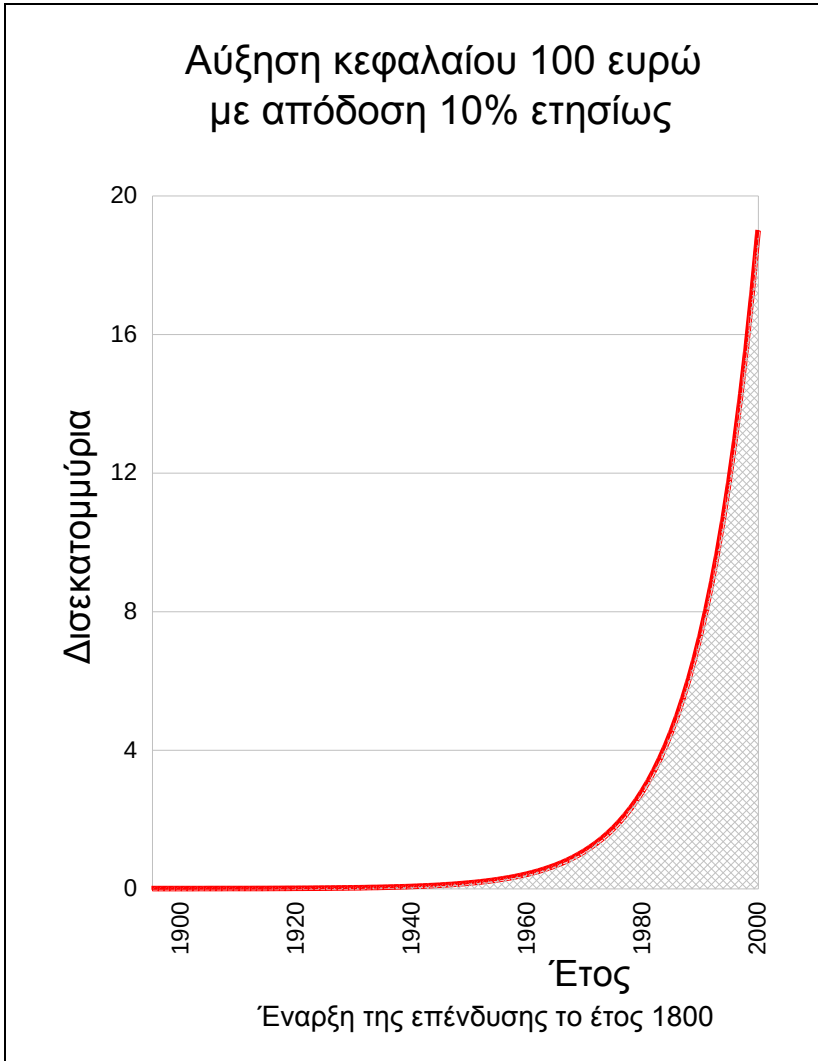
**Εγώ θα αρκεσθώ να θέσω ένα ερώτημα
σχετικά με το μέλλον ενός τέτοιου συστήματος
κάνοντας ένα απλό, διασκεδαστικό
μαθηματικό παιγνίδάκι.**

13. Ένα σοβαρό αστείο

Ας υπολογίσουμε, έτσι γι' αστείο, τι θα συνέβαινε, αν ένα κεφάλαιο 100 ευρώ είχε επενδυθεί το έτος 1800 με απόδοση 10%.

Το κεφάλαιο, αυξανόμενο συνεχώς, θα έφθανε στις μέρες μας στην τάξη των δισεκατομμυρίων.

Αν θέλουμε να κάνουμε ένα διάγραμμα για την αύξηση αυτή, πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τόσο μεγάλη κλίμακα, ώστε στην αρχή του διαγράμματος να είναι αδύνατον να ξεχωρίσει κανείς την καμπύλη του κεφαλαίου από τη γραμμή του μηδενός.

Εικόνα 3

Το αποτέλεσμα θα το βρείτε στην εικόνα 3, όπου έχει σχεδιαστεί η πορεία της καμπύλης μετά το 1900.

Το 1900 το κεφάλαιό μας θα είχε γίνει 1. 378. 000, αλλά το μέγεθος αυτό δεν ξεχωρίζει στην κλίμακα του διαγράμματος από το μηδέν. Γι' αυτό στο διάγραμμα έχουν σχεδιαστεί μόνον τα τελευταία 100 χρόνια.

Σας θυμίζει τίποτα αυτό το διάγραμμα; Βλέπετε τη νομοτέλεια που κρύβεται κάτω από μια τέτοια εξέλιξη;

Ακόμα και οι τιμές της τάξης των εκατομμυρίων είναι για την κλίμακά μας πολύ μικρές, για να μπορέσουν να φανούν στην αρχή του διαγράμματος. Μόνο μετά το 1950 φαίνεται η έκρηξη που ενυπάρχει στο σύστημα, η οποία το έτος 2000 θα είχε κάνει τα 100 αρχικά ευρώ κάπου 19 δισεκατομμύρια.

Αν σας φαίνεται υπερβολική αυτή η εξέλιξη, όπως και είναι, μην την αποδώσετε σε υπερβολική τυχόν παραδοχή της αύξησης του 10%.

Η παραδοχή είναι εξαιρετικά "μετριοπαθής". Τοποθετήσεις χρημάτων που αποφέρουν λιγότερο από 15% ετησίως, θεωρούνται απολύτως αντισυμβαλλόμενες, εγκαταλείπονται και οι μετοχές τους πωλούνται.

Το παράδειγμά μας είναι καθαρά υποθετικό.

Μπορούμε όμως να διερωτηθούμε πόσο μακριά από τη αλήθεια βρίσκεται.

Δεν θα μπορούσαμε, απλώς για να έχουμε μια αίσθηση του τι συμβαίνει, να δεχθούμε πως κάποτε, ας πούμε από το 1800, άρχισε αυτή η διαδικασία του πολλαπλασιασμού του κεφαλαίου;

Δεν πρέπει να φανταστούμε πως η συσσώρευση αυτή του κεφαλαίου έχει οδηγήσει, ώστε να υπάρχουν σήμερα σ' όλο τον κόσμο περισσότερα αγαθά, περισσότερα χρήματα;

Θα μου πείτε, τι ποιο ευχάριστο από αυτό; Γινόμαστε συνεχώς πλουσιότεροι.

Τι άλλο θέλουμε;

Αλήθεια είναι.

Έχει σωρευτεί σήμερα στον κόσμο πάρα πολύς πλούτος (σπίτια, εργοστάσια, καράβια, αεροδρόμια).

Βέβαια, το πώς κατανέμεται αυτός ο πλούτος είναι ένα άλλο ερώτημα και είναι πολύ ενδιαφέρον, και χαρακτηριστικό της νομοτέλειας που αναπτύσσεται παράλληλα, το γεγονός ότι ολοένα και λιγότεροι άνθρωποι κατέχουν ολοένα και περισσότερο κεφάλαιο.

Το γεγονός αυτό της συνεχώς και μεγαλύτερης συγκέντρωσης του κεφαλαίου δεν έχει μόνον την ηθική και κοινωνιολογική του διάσταση, δείχνει κάτι πολύ σοβαρό για την εξέλιξη του συστήματος που θα μας βοηθήσει, σε λίγο, να κατανοήσουμε καλύτερα το φαινόμενο.

Προς το παρόν, αυτό που πρέπει να εξετάσουμε είναι:

Πού μπορεί να οδηγήσει το σύστημα μια τέτοια εξέλιξη;

**Έχουμε να κάνουμε με μια έκρηξη,
την καπιταλιστική έκρηξη.**

Πού θα μας οδηγήσει;

Μα εκεί όπου οδηγούν όλες οι εκρήξεις:

Στην καταστροφή.

Δεν υπάρχει κανένα σύστημα που μπορεί να επιταχύνεται συνεχώς.

Δεν είναι ολοφάνερο, πως σε έναν πεπερασμένο πλανήτη δεν μπορούμε να έχουμε μια απεριόριστη ανάπτυξη; Αν η ανάπτυξη αυτή συνεχιστεί για άλλα 20 χρόνια ακόμα, τα 100 αρχικά ευρώ θα γίνουν 128 δισεκατομμύρια.

Θα μου πείτε: και λοιπόν, τι πρόβλημα υπάρχει;

Υπάρχει το εξής πρόβλημα:

**Πού μπορούμε να επενδύσουμε
τα δισεκατομμύρια που "γεννιούνται"
καθημερινά καινούργια, ώστε να μας
αποδίδουν το "κανονικό" 10%;**

Κι αν σήμερα τα καταφέρνουμε ακόμα, τι θα κάνουμε αύριο, όταν θα πρέπει ακόμα περισσότερα δισεκατομμύρια να επενδυθούν κερδοφόρα;

Το 1800 έπρεπε μέσα σε ένα χρόνο, από τα 100 αρχικά μας ευρώ, να "παραχθούν" 10 νέα ευρώ.

Κατά τη διάρκεια του έτους 2000 έπρεπε να προστεθούν, να "γεννηθούν", 2 καινούργια δισεκατομμύρια.

**Αν συνεχισθεί αυτή η εξέλιξη,
θα πρέπει το 2020 να "γεννήσει" το κεφάλαιό μας
μέσα σε ένα χρόνο 13 δισεκατομμύρια, σχεδόν
δηλαδή τόσο όσο συσσωρεύτηκε κατά τη
διάρκεια των 200 πρώτων ετών!**

14. Ένα άλυτο πρόβλημα

Αυτό είναι το αδιέξοδο:

– *Πώς θα τοποθετήσουμε κερδοφόρα τα χρήματά μας;*

Η πρόταση να αυξήσουμε την κατανάλωση, δεν αποτελεί παρά μια προσωρινή μόνο λύση.

Το ερώτημα δεν είναι, τι θα κάνουμε με τα πλεονάζοντα αγαθά.

Εκεί η απάντηση είναι σαφής:

Θα τα πετάξουμε. Αυτό κάνουμε άλλωστε εδώ και αρκετό καιρό.

Γιατί νομίζετε καλλιεργήθηκε το πνεύμα της αλόγιστης σπατάλης κάθε μορφής και γέμισαν οι χωματερές;

Το πρόβλημα δεν είναι τα αγαθά, είναι το κεφάλαιο.

Το ερώτημα είναι, τι θα κάνουμε με το πλεονάζον κεφάλαιο.

Αυτό δεν μπορούμε να το πετάξουμε.

Αυτό πρέπει οπωσδήποτε να επενδυθεί, ώστε να "δημιουργήσει" νέο κεφάλαιο.

**Αν πάψει το κεφάλαιο να γεννά,
παύει απλούστατα και το
σύστημά μας να υπάρχει.**

Τόσο απλά είναι τα πράγματα: Παύει να υπάρχει το κέρδος; Παύει να υπάρχει και το σύστημα. Τελεία.

Λόγω της συνεχούς αναπτύξεως των τελευταίων δεκαετιών, συσσωρεύτηκε σε όλο τον κόσμο μια τεράστια, μια πρωτοφανής ποσότητα κεφαλαίου.

Ο όγκος αυτού του διψασμένου για απόδοση κεφαλαίου είναι τόσο μεγάλος, ώστε να αναπτύσσει πλέον τη δική του δυναμική.

Ψάχνει απελπισμένα για "αγορές", για δυνατότητες επενδύσεων.

Να βρει ακόμα κάποιον να του πουλήσει οτιδήποτε.

Δεν σας κάνει εντύπωση που η μεγάλη αγορά είναι τώρα η Κίνα; Μα εκεί έχουν κομουνισμό...

– *Και λοιπόν, εμένα τι με νοιάζει; Να "επενδύσω" θέλω. Όταν λέω "επενδύσω", εσείς ξέρετε τι θα καταλαβαίνετε: να απογυμνώσω.*

Προσέξατε ότι τώρα τελευταία έχουν βρεθεί και τα μικρά παιδιά στο στόχαστρο του καταναλωτισμού;

Επιλογή του κατάλληλου target group ονομάζεται αυτό στη γλώσσα της διαφήμισης. Πολύ σωστά. Η ομάδα αυτή είναι ο στόχος, το σημείο στο οποίο θα σκοπεύσουν τα πυρά της διαφήμισης. Είναι μια ομάδα του πληθυσμού που μπορούμε ακόμα να την αξιοποιήσουμε.

Είδατε πως οι διαφημίσεις αναφέρονται όλο και περισσότερο σε πολύ μικρά παιδιά;

Είδατε που προβάλλονται τώρα και αρώματα και κολόνιες για παιδιά πεντέξι ετών; Καταλαβαίνεται την απόγνωση των κεφαλαιούχων που δεν βρίσκουν πια πού να τοποθετήσουν τα λεφτά τους;

Όμως ούτε με την Κίνα ούτε με τα μωρά σώζεται η κατάσταση.

Τα κεφάλαια που πρέπει να
τοποθετηθούν κερδοφόρα είναι
τεράστια και δεν είναι δυνατόν
να βρεθούν άλλα "κενά αναπτύξεως"
για την επένδυση τόσο
πολλών χρημάτων.

Όπως δεν μπορεί να σωθεί ούτε με το εμπόριο των όπλων ούτε με το εμπόριο των ναρκωτικών ούτε με το εμπόριο του ανθρωπίνου σώματος, είτε ακεραίου για την πορνεία είτε τεμαχισμένου για μεταμοσχεύσεις.

Στο παρελθόν η λογική του συστήματός μας λειτουργούσε πράγματι.

Ένας κεφαλαιούχος αγόραζε με τα λεφτά του ένα χέρσο χωράφι, έχτιζε εκεί ένα εργοστάσιο, ξεκινούσε μια παραγωγή δημιουργώντας αγαθά που δεν προϋπήρχαν, δημιουργώντας δηλαδή πλούτο. Κρατούσε ένα μέρος των κερδών για την αύξηση του κεφαλαίου του και έχτιζε ένα ακόμα μεγαλύτερο εργοστάσιο, που άφηνε ακόμα μεγαλύτερα κέρδη, ώστε να χτιστεί μετά ένα ακόμα πιο μεγάλο και ούτω καθεξής.

Μας βόλεψε κιόλας που είχαμε και την πληθυσμιακή έκρηξη.

Διαθέταμε συνεχώς και περισσότερους εργαζόμενους και περισσότερους καταναλωτές.

Τι ευτυχής σύμπτωση αλήθεια!

Ή μήπως δεν ήταν σύμπτωση και απλή αμέλεια που δεν φροντίσαμε να ελέγξουμε εγκαίρως τον πληθυσμό;

Πόσο όμως μπορεί να συνεχισθεί αυτό επάνω στον πεπερασμένο πλανήτη;

Την απορία:

"Μα γιατί μέχρι χτες τα πράγματα πήγαιναν τόσο καλά και πολλαπλασιαζόμασταν με συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό;"

θα μπορούσαν να την έχουν και οι δυστυχημένοι οι ζυμομύκητες λίγο πριν το τέλος τους.

15. Ένα εφιαλτικό σενάριο

Αν δεν είναι όμως δυνατόν να αυξήσω το κεφάλαιό μου με περαιτέρω ανάπτυξη, μπορώ να το αυξήσω παίρνοντας το έτοιμο κεφάλαιο που έχει συσσωρεύσει ο γείτονάς μου.

Αυτό βέβαια πάντα γινόταν, δεν ήταν όμως τόσο εμφανές, γιατί παράλληλα υπήρχε η δημιουργία νέου κεφαλαίου με τη συνεχή ανάπτυξη και μπέρδευε την εικόνα.

Όταν η παραπέρα ανάπτυξη δεν είναι πλέον δυνατή, ο μόνος τρόπος να αυξήσω το κεφάλαιό μου είναι να το πάρω έτοιμο από κάποιον άλλον.

Να γιατί ήταν τόσο σημαντική η διαπίστωση που κάναμε, πως συνεχώς και λιγότεροι άνθρωποι κατέχουν συνεχώς και περισσότερα κεφάλαια.

Το καινούργιο αυτό φαινόμενο που δείχνει πόσο κοντά στο τέλος βρισκόμαστε, έχει γίνει έκδηλο τον τελευταίο καιρό.

Έχετε παίξει ποτέ το διασκεδαστικό παιγνίδάκι *Monopoly*;

Είχε διαδοθεί στον καιρό του πάρα πολύ και το παίζανε πολλές παρέες τα βράδια. Και δεν ήταν μια απλή διασκέδαση, για να περάσει μόνο η συντροφιά ένα ευχάριστο βράδυ. Ήταν κάτι πολύ σοβαρότερο. Ήταν η μεταφορά σε επίπεδο παιγνιδιού των βασικών αρχών του συστήματός μας.

Στην αρχή του παιγνιδιού οι παίκτες ξεκινάνε από την ίδια οικονομική κατάσταση (θυμάστε αυτό με τις ίσες ευκαιρίες;) και αρχίζουν να χτίζουν εικονικά σπίτια και ξενοδοχεία, στα οποία όταν βρεθεί κάποιος άλλος παίκτης πρέπει να τους πληρώσει ενοίκιο.

Σιγά σιγά όλη η οικονομική ισχύς συγκεντρώνεται σε έναν παίκτη μόνο, ο οποίος τελικά έχει όλα τα λεφτά, όλα τα σπίτια, όλα τα ξενοδοχεία.

— Και μετά;

Τι μετά; Δεν υπάρχει μετά.

Ο απόλυτος κυρίαρχος δεν έχει κάποιο λόγο να συνεχίσει να χτίζει. Η επένδυση δεν αποδίδει πια.

Το παιχνίδι τελείωσε.

Σ' αυτή τη φάση έχουμε φτάσει τώρα
με την παγκόσμια οικονομία.

Μια και η μαγική συνταγή "ανάπτυξη" αποδεδειγμένα δεν μπορεί να λειτουργήσει πια,

**"η ανάγκη του πολλαπλασιασμού
του κεφαλαίου"**
(κάτι σαν την ανάγκη αναπαραγωγής στα ζώα)
**διαστρέφεται σε αυτοκαταστροφικό
κανιβαλισμό.**

Και δεν περιορίζεται αυτό απλώς ανάμεσα στους κεφαλαιούχους ή τις εταιρείες ενός κλάδου ή μιας περιοχής, που βλέπετε να "εξαγοράζονται" ή να "συγχωνεύονται" καθημερινά.

Καλύπτει πλέον όλον τον πλανήτη.

Αυτό θα πει παγκοσμιοποίηση.

Παγκοσμιοποίηση της οικονομίας.

**Γιγαντιαία κεφάλαια κινούνται ανεξέλεγκτα ανά την
υφήλιο με την ταχύτητα του διαδικτύου, σαν ληστρικές
ομάδες διαρπαγής, με μοναδικό στόχο πια την
απορρόφηση των οικονομιών των διαφόρων χωρών
μέσω της άλωσης των τοπικών χρηματιστηρίων ή
της ανατροπής των νομισματικών ισοτιμιών.**

Άλλος τρόπος πολλαπλασιασμού
εκτός από τη λεηλασία δεν
υπάρχει πια για το κεφάλαιο.

**Τα ζούμε τα γεγονότα αυτά τα τελευταία χρόνια και θα
τα ζήσουμε ακόμα τρομακτικότερα στα χρόνια που
έρχονται. Είδαμε τη λεηλασία των ασθενέστερων οικονο-
μικά χωρών, θα έρθει και η σειρά των ισχυρότερων.**

Και δεν νομίζω πως θα ήθελε κανείς να ισχυρισθεί, πως όλα αυτά δεν έχουν καμιά σχέση με τη νοοτροπία της καταλήστευσης των

φυσικών πόρων της Γης, με την επιβολή της θέλησης του ισχυρού δια των "ανθρωπιστικών βομβαρδισμών" ή με τη διαφθορά που πνίγει σαν βούρκος τον πλανήτη ολόκληρο.

Το τέλος έρχεται.

Έρχεται με συνεχώς ταχύτερο ρυθμό.

Η καμπύλη στην εικόνα 3 επικυρώνει με την αναμφισβήτητη εγκυρότητα των μαθηματικών το αναπόδραστο μέλλον του συστήματός μας.

Την επικείμενη καταστροφή του.

16. Η εφιαλτική πραγματικότητα

Η μόνη αντίρρηση (ή η μόνη ελπίδα;) που θα μπορούσε κάποιος να έχει, είναι μήπως το μαθηματικό αυτό παιγνίδι της καμπύλης στην εικόνα 3 δεν είναι αληθινό.

Δεν έχει καμιά σχέση με την πραγματικότητα.

Είναι ένα απλό παιγνίδι που θα μπορούσε να ήταν και διασκεδαστικό, αν δεν αποδεικνυόταν τόσο τρομακτικό.

- *Μη φοβάστε όμως. Δεν είναι αλήθεια. Δεν είναι σοβαρά πράγματα αυτά. Δεν μπορεί να έχουν καμιά σχέση με την πραγματικότητα. Αν ήταν έτσι θα το είχαν αντιληφθεί οι ιθύνοντες, οι "σοφοί" που κυβερνάνε τον κόσμο, και θα μας είχαν προειδοποιήσει.*

**Δεν απειλείται το σύστημά
μας από καταστροφή.
Ούτε άμεση ούτε έμμεση.**

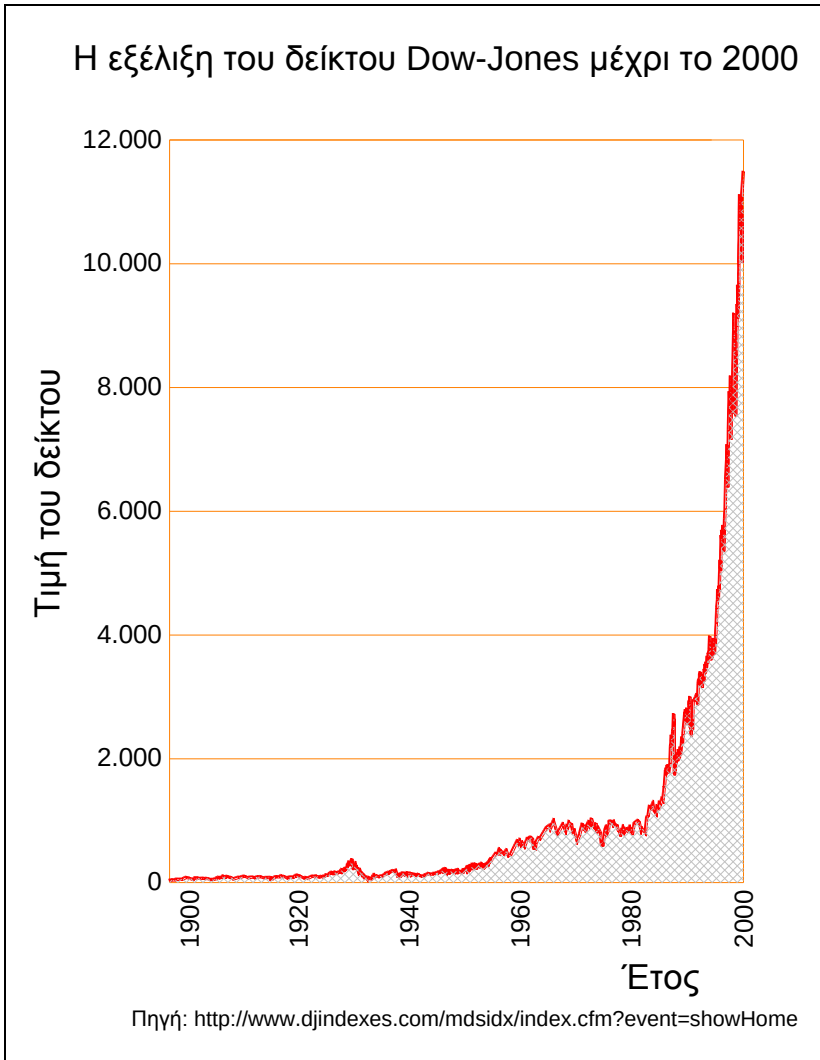
- *Αυτά με την καμπύλη της εικόνας 3 είναι παραμύθια, για να τρομάζουν τα μικρά παιδιά. Αφελείς σκέψεις κάποιου που δεν έχει ιδέα από την οικονομία. Δεν έχουν καμιά σχέση με την πραγματικότητα. Είναι ένας απλός εφιάλτης. Θα ξυπνήσουμε και θα δούμε τον πραγματικό κόσμο γύρω μας εντελώς διαφορετικό.*

**Το σύστημά μας είναι άτρωτο και θα
εξακολουθήσει να υπάρχει αναλλοίωτο
εις τους αιώνας των αιώνων.**

- *Αντί να κάνουμε αστεία μαθηματικά παιγνιδάκια και να προλέγουμε την επικείμενη κατάρρευση του συστήματος τρομάζο-*

ντας τον κόσμο, καλά θα κάνουμε να ανοίξουμε τα μάτια μας στην πραγματικότητα και επιτέλους να σοβαρευτούμε.

Ας δούμε λοιπόν κάτι σοβαρό. Κάτι που δεν είναι παιγνίδι και δεν είναι για γέλια.

Εικόνα 4

Ας δούμε στην εικόνα 4 (για την ίδια χρονική περίοδο όπως στην εικόνα 3) την εξέλιξη του δείκτη Dow-Jones του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης.

Το έχουν μάθει πια και οι νοικοκυρές:

Ο δείκτης αυτός είναι το "βαρόμετρο" της παγκόσμιας οικονομίας.

Δεν θα σχολιάσω το διάγραμμα αυτό.

Θα αφήσω να βρείτε εσείς αν η σοβαρή πραγματικότητα έχει καμιά σχέση με το διασκεδαστικό, αστείο μαθηματικό παιγνιδάκι της εικόνας 3. Πώς σας φαίνεται; Παραμύθια ήταν η εικόνα 3; Κι αν εκείνο ήταν εφιάλτης, τότε η εικόνα 4 τι είναι;

Είναι κάτι πολύ χειρότερο. Είναι η εφιαλτική πραγματικότητα.

Εδώ δεν πρόκειται πια για υποθέσεις και αστεία παιγνιδάκια.

Τι λέτε;

Πόσο καιρό νομίζετε ότι θα μπορεί ακόμα
το κεφάλαιο να γεννά νέο κεφάλαιο;

Πόσο καιρό μπορεί ακόμα να
υπάρχει το σύστημά μας;

Το τέλος έρχεται, αν δεν έχει φτάσει κιόλας.

Αυτή είναι η πραγματικότητα. Είτε σας αρέσει είτε όχι. Αυτή είναι.

Τι περιγράφει μια τέτοια πορεία; Φυσικά, την εξέλιξη μιας έκρηξης. Οι "σοφοί" γιατί δεν μας προειδοποιούν; Είναι δυνατόν να μην βλέπουν αυτοί, πως το σύστημά μας τινάζεται στον αέρα;

Αν η καμπύλη αυτή έδειχνε τη θερμοκρασία του αντιδραστήρα στο

εργοστάσιο του Τσέρνομπιλ, δεν θα έπρεπε ο υπεύθυνος ασφαλείας να πατήσει το κουμπί του συναγερμού, για να προλάβει ο κόσμος να αδειάσει την περιοχή, όσο υπάρχει ακόμα καιρός;

Αν το μανόμετρο έδειχνε πως η πίεση στα καζάνια του βαποριού

συνεχώς ανεβαίνει όλο και πιο γρήγορα, δεν θα έπρεπε ο καπετάνιος να δώσει την εντολή για εγκατάλειψη του σκάφους, προτού τιναχτεί το καράβι στον αέρα;

Καλά, οι αφελείς θιασώτες του συστήματος δεν το βλέπουν.

Αυτοί αναμασούν το κουτόχορτο, με το οποίο τους ταΐζουν κάθε μέρα οι "σοφοί", πιστεύουν στην αθανασία του άτρωτου συστήματος και βαυκαλίζονται.

Οι "σοφοί" όμως, αυτοί γιατί δεν μας λένε ότι έρχεται, ήρθε ίσως κιόλας, το τέλος;

Μια στιγμή όμως.

Από πού προκύπτει ότι το ύψος των 12.000, ας πούμε, μονάδων είναι το απόλυτο όριο, που έτσι και το αγγίξουμε θα πιναχτούμε στον αέρα;

Μπορεί το όριο (δεν μπορώ να φανταστώ, πως κάποιος έχει φάει τόσο κουτόχορτο, ώστε να πιστεύει, πως όριο δεν υπάρχει) να είναι στις 24.000 ή στις 120.000 (κάτι αντίστοιχες "προγνώσεις" ακουγό-ντουσαν και την εποχή που το ελληνικό χρηματιστήριο κάλπαζε προς τον δικό του γκρεμό).

Γιατί είναι τόσο ανησυχητική η εικόνα 4; Στο κάτω κάτω της γραφής από το έτος 2000 έχουν περάσει κάποια χρόνια.

Δεν έγινε ακόμα καμιά καταστροφή.

Δεν έγινε;

**Αλήθεια τι έκανε ο δείκτης Dow-Jones
στα χρόνια που πέρασαν;**

17. Η νέα χιλιετία

Την απάντηση την βλέπετε στην εικόνα 5.

Το έτος 2000 ο δείκτης μας μοιάζει
να σκόνταψε σε κάποιο εμπόδιο,
σε κάποιον αόρατο τοίχο.

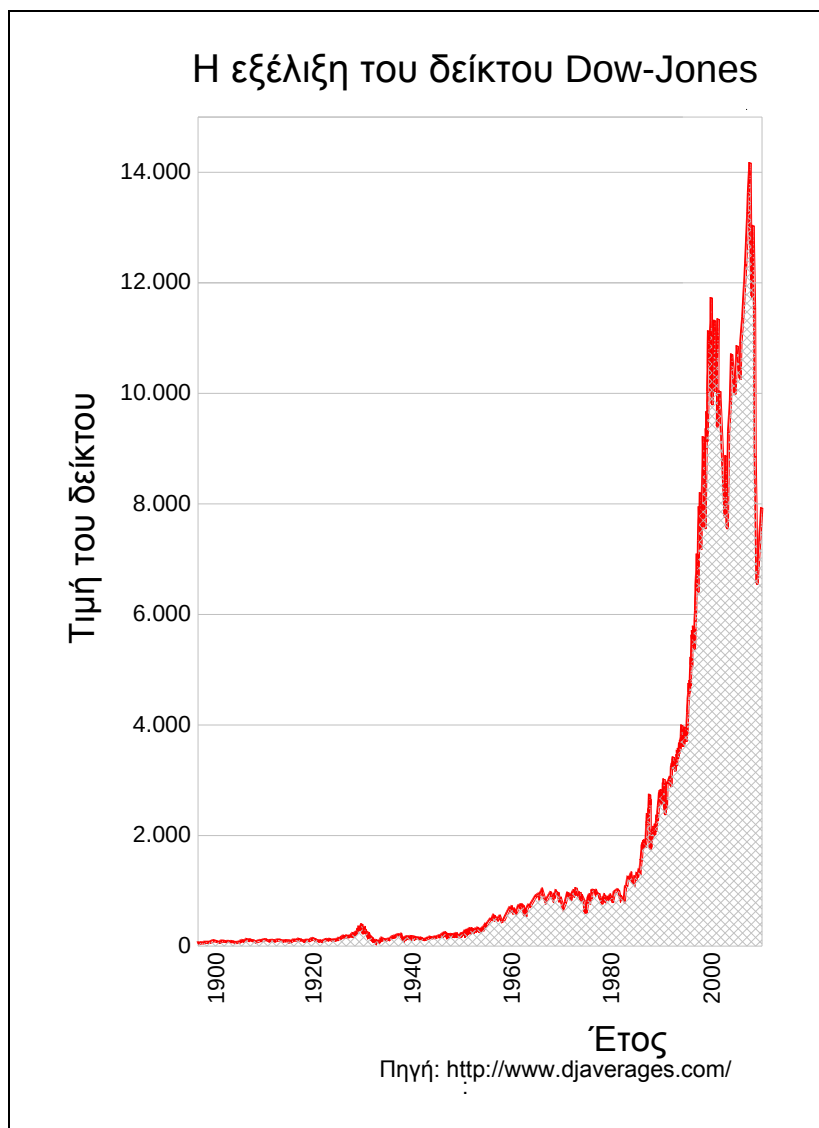
Και τραντάζεται ακόμα
από τη σύγκρουση.

Η ωραία ανοδική του πορεία έχει ανακοπεί ξαφνικά.

Αν έβλεπε κανείς χωριστά τις καμπύλες πριν και μετά το 2000, δεν θα μπορούσε να πιστέψει πως η μια είναι συνέχεια της άλλης.

Στην εικόνα 6 φαίνεται (σε κάποια μεγέθυνση, ώστε να προβάλλουν οι διαφορές) πράγματι μόνη της η καμπύλη του δείκτη από το 2000 και μετά.

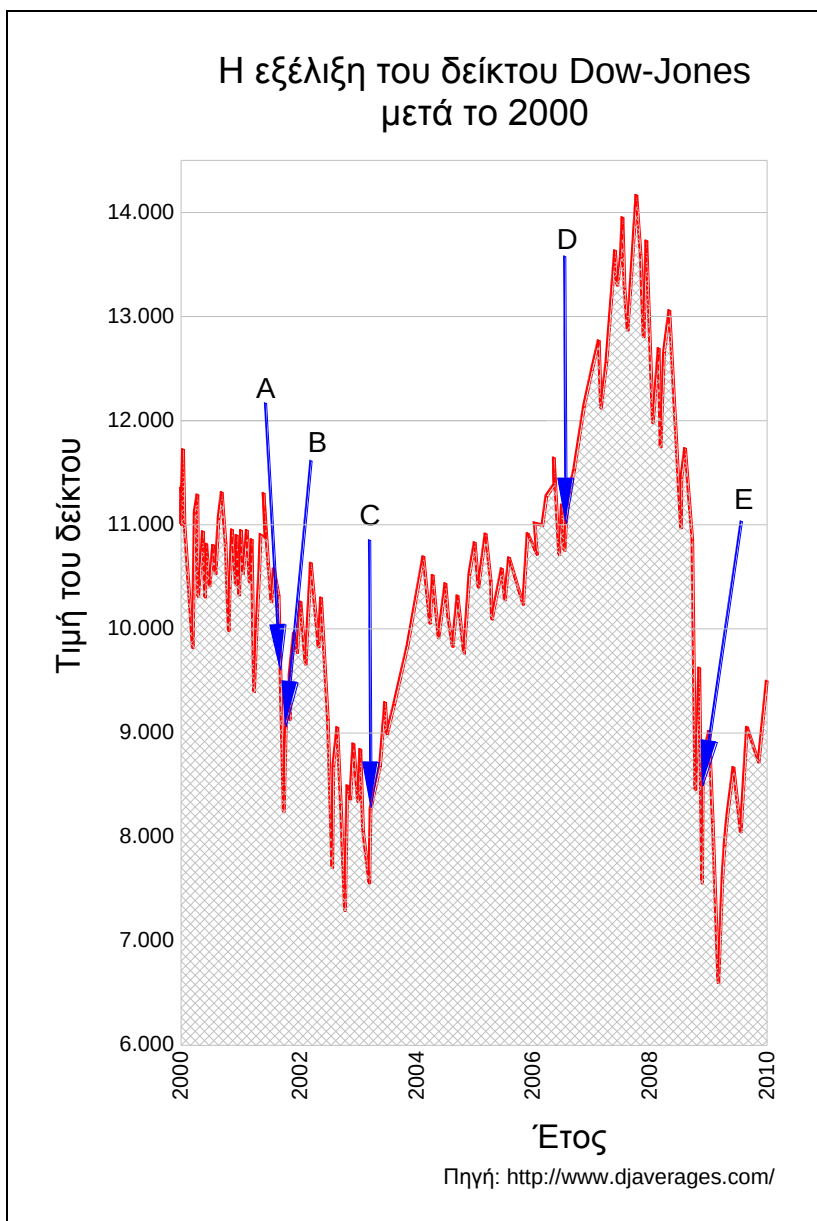
Έχει καμιά σχέση το διάγραμμα αυτό με το διάγραμμα 4;

Εικόνα 5

Είναι δυνατόν να είναι η συνέχειά του;

Στο διάγραμμα 4 φαίνεται, ανεξάρτητα από κάποιες ταλαντώσεις, μια ξεκάθαρη επιταχυνόμενη ανοδική πορεία.

Εικόνα 6

Στο διάγραμμα 6 η επιταχυνόμενη τάση ανόδου χάθηκε και το μόνο που έμεινε είναι οι ταλαντώσεις.

Το διάγραμμα 4 ήταν μια τυπική "καμπύλη επιτυχίας".

Αποτελούσε την απόδειξη της επιτυχίας του συστήματός μας. Έδειχνε τη δυναμική του, την τάση του για συνεχή αύξηση.

Το διάγραμμα 6 τι δείχνει; Τίποτα συγκεκριμένο θα έλεγε κανείς.

Το σύστημα έχει αρχικά μια πτωτική πορεία, που γίνεται συνεχώς εντονότερη, μετά όμως γίνεται κάτι, κάποια ευτυχής συγκυρία παρεμβαίνει, και, ως δια μαγείας, του δίνει κουράγιο και αρχίζει πάλι να ανεβαίνει.

Η επιτάχυνση όμως της ανόδου,
αυτή χάθηκε οριστικά.

**Η άνοδος αρχίζει ξαφνικά, συνεχώς όμως αντὶ
να επιταχυνθεί, επιβραδύνεται.**

**Σαν να συνέβη εκεί γύρω στο 2000 κάτι που άλλαξε
ριζικά τη νομοτέλεια του φαινομένου.**

Στο σημείο Β (ή και λίγο πιο πριν) έχουμε την πρώτη άνοδο, η οποία όμως δεν διαρκεί πάρα πολύ και ακολουθείται από τη χειρότερη μέχρι τότε πτώση όλων των εποχών.

Στο σημείο C (ή και λίγο πιο πριν) έχουμε τη δεύτερη άνοδο η οποία διατηρήθηκε για τέσσερα σχεδόν χρόνια και στην οποία προστίθεται η άνοδος που αρχίζει στο σημείο D και οδήγησε το δείκτη σε ύψος μεγαλύτερο από το μέγιστο του 2000.

**"Μάλλον το σύστημα δεν ξέρει τι του γίνεται,
είπε κάποιος που του έδειξα το διάγραμμα,
έχει φάει ένα γερό χτύπημα στο κεφάλι
και παραπατάει".**

- *Γιατί απορείτε; Λένε οι οπαδοί του συστήματος. Το χτύπημα αυτό δεν είναι άλλο παρά το χτύπημα της τρομοκρατίας. Δεν είχαμε προλάβει καλά καλά να γιορτάσουμε τον ερχομό του νέου αιώνα και το σύστημα μας δέχθηκε επίθεση. Μια πρωτοφανή επίθεση απίστευτης αγριότητας με χιλιάδες νεκρούς. Ο άξονας του κακού μπήκε σε λειτουργία. Οι δυνάμεις του σκότους ξεκίνησαν τον ανάνδρο πόλεμό τους ενάντια στις δυνάμεις του φωτός. Μας χτύπησαν τους δίδυμους πύργους, το σύμβολο της παγκοσμιοποίησης! Τι περιμένετε; Να μην υπάρξει αντίκτυπος;*

Είμαι βέβαιος ότι εσάς λίγο μόνο είναι δυνατόν να σας πείσει αυτή η άποψη, επειδή είστε σε θέση να δείτε, πως η κάμψη του συστήματος

δεν έπεται, αλλά προηγείται της καταστροφής του συμβόλου του, των δίδυμων πύργων.

**Επειδή όμως δείχνει πολύ ωραία
την ποιότητα των επιχειρημάτων,
με τα οποία κυβερνιέται ο κόσμος,
αξίζει να τη συζητήσουμε.**

18. Για πόσο ηλίθιους μας περνάνε αλήθεια;

Πιστεύουν πως δεν είμαστε σε θέση ούτε να μετρήσουμε στα δάχτυλά μας;

Από τις 14.1.2000, που ο δείκτης σημείωσε μέγιστο με 11.723 μονάδες μέχρι την παραμονή του τρομοκρατικού χτυπήματος στις 10.9.2001, οπότε είχε πέσει στις 9.605 μονάδες, είχαν περάσει 20 μήνες συνεχούς πτώσεως.

Ποιος σταμάτησε την ραγδαία άνοδο του δείκτη για τόσο καιρό, μετατρέποντας μάλιστα την άνοδο σε κάθοδο;

**Όχι βέβαια το προαίσθημα πως σε 20 μήνες
θα γινόταν η τρομοκρατική ενέργεια.**

Το χτύπημα στους δίδυμους πύργους έγινε στο σημείο Α της εικόνας 6. Μετά την 11.9.2001 επιταχύνθηκε η πτώση του δείκτη.

Αλλά μέχρι τότε ο δείκτης είχε χάσει
ήδη 2.118 μονάδες από το μέγιστό του.
Σχεδόν δηλαδή τόσο, όσο είχε μαζέψει
"σταγόνα σταγόνα" επί ενενήντα χρόνια
από το 1900 μέχρι το 1990.

Και κάτι ακόμα.

Ναι, υπήρξε πτώση αμέσως μετά.

Λίγο αργότερα όμως, ήδη μέσα στον Σεπτέμβριο, άρχισε μια ωραία ομαλή ανοδική πορεία η οποία μέχρι το τέλος του έτους οδήγησε τον δείκτη σε επίπεδο υψηλότερο από αυτό της παραμονής του χτυπήματος.

Αν δεν θα ήταν πολύ τραβηγμένο, θα μπορούσε να έλεγε κανείς, πως το χτύπημα στους δίδυμους πύργους ήταν μια ευτυχής συγκυρία για την οικονομία.

Τι καλά που είχαμε το χτύπημα.

- Και πήραμε μια "αναστολή" εννέα μηνών στον ολισθηρό κατήφορο που μας κατέτρυχε από το 2000.
- Και είχαμε από πάνω και το κέρδος, να λέμε πως για τον κατήφορο δεν φταίει το σύστημα το ίδιο, αλλά οι δυνάμεις του κακού.
- Και το κέρδος ότι τώρα πια ξέρουμε ποιος είναι ο εχθρός, τον οποίο είχαμε χάσει μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.
- Και το κέρδος ότι μπορέσαμε να "μαζέψουμε τα λουριά" τόσο στο εσωτερικό όσο και στους συμμάχους μας.

Το ότι λίγο μετά την 11.9.2001 άρχισε μια ωραία ανοδική πορεία του δείκτη, είναι πολύ ενδιαφέρον και αξίζει να το εξετάσουμε.

**Για σκεφθείτε να βρούμε κάποιο συσχετισμό
ανάμεσα στα γεγονότα που ακολούθησαν
και στην άνοδο του δείκτη!**

Θα είχαμε στα χέρια μας τη μαγική
συνταγή, του τι πρέπει να κάνουμε
κάθε φορά που θέλουμε
να ανεβάσουμε το δείκτη.

Αυτό που συνέβη μετά την 11.9.2001 το ξέρουμε.

Σε λιγότερο από ένα μήνα, στις 7.10.2001, στο σημείο Β του διαγράμματος, άρχισε η επίθεση στο Αφγανιστάν.

Η φοβερότερη πολεμική μηχανή που γνώρισε ποτέ ο κόσμος, οι ενωμένες δυνάμεις των ΗΠΑ και του NATO, επετέθη στη φτωχότερη, στην πλέον εξαθλιωμένη και αξιοθρήνητη χώρα, που ήδη πριν από την επίθεση, μόνο από την ελεημοσύνη μας ζούσε.

Θαύμασα φυσικά την ταχύτητα της αντιδράσεώς μας.

**Έμοιαζε σαν να είχαμε προαισθανθεί
ή να περιμέναμε το χτύπημα στους πύργους
και να ήμασταν προετοιμασμένοι.**

Ομολογώ όμως πως δεν πολυκατάλαβα σε τι έφταιγε ο λαός του Αφγανιστάν, ώστε να πρέπει να τιμωρηθεί τόσο σκληρά.

Δεν μπορούσα να καταλάβω, με ποιο τρόπο όλος ο λαός αποφάσισε να καταστρέψει τη Δύση και ποιον μηχανισμό είχε στη διάθεσή του, για να πετύχει τους διαβολικούς στόχους του.

Αλλά για να το αποφασίσουν έτσι οι ιθύνοντες μας, προφανώς έτσι θα ήταν.

Το σύνολο του αφγανικού λαού, νέοι, γέροι, άντρες, γυναίκες, παιδιά, ο καθένας είχε συμπράξει στη δολοφονία, και έπρεπε να τιμωρηθεί παραδειγματικά.

19. Η Νέα Τάξη απελευθερώνει

Ήταν δικαίωμά μας να προστατεύσουμε τον πολιτισμό μας από την ανανδρη επίθεση των δυνάμεων του κακού.

Και όχι μόνο αυτό. Είχαμε όχι μόνο το δικαίωμα αλλά και την υποχρέωση να το κάνουμε, για καθαρά ανθρωπιστικούς, απελευθερωτικούς λόγους, όπως εξήγησε ο φιλόσοφος Bernard-Henri Lévy στη συνέντευξή του στον SPIEGEL (49/2001 - 03.Dezember 2001):

"Η γενιά μου επέβαλλε μια υπέροχη αρχή στο διεθνές δίκαιο: το δικαίωμα της αναμείξεως.

Αυτό το δικαίωμα επέτρεψε τον τελευταίο καιρό τρεις απελευθερωτικούς πολέμους, στη Βοσνία, στο Κόσσοβο και τώρα στο Αφγανιστάν.

Τα παιδιά μας πρέπει να προχωρήσουν περισσότερο, να μετατρέψουν το δικαίωμα σε υποχρέωση."

Ευτυχώς που μας δόθηκε η φιλοσοφική εξήγηση του κυρίου Λένυ!

Δεν πήγαμε να τιμωρήσουμε του Αφγανούς, όπως αφελώς είχα νομίσει.

Να τους απελευθερώσουμε πήγαμε.

Χάρη τους κάναμε.

Θα πρέπει να είναι πολύ ανόητοι αν δεν το έχουν καταλάβει. Και αχάριστοι από πάνω.

Τους ανθρωπιστικούς βομβαρδισμούς και στη συνέχεια τους απελευθερωτές στρατιώτες θα πρέπει με μεγάλη ευγνωμοσύνη να τους έχουν υποδεχτεί.

Έπρεπε να απελευθερώσουμε τους Αφγανούς από το τυραννικό καθεστώς στο οποίο ζούσαν.

Τώρα, το ποιός στήριζε όλα τα χρόνια τους Ταλιμπάν στο σβέρκο του αφγανικού λαού, αυτό είναι μια άλλη ιστορία.

**Αν τώρα συνέπεσε η ανθρωπιστική
αυτή ενέργειά μας, να ακολουθείται
από αύξηση του δείκτη, τι να κάνουμε;**

Όπως και στους προηγούμενους απελευθερωτικούς πολέμους: Βοσνία, Κόσσοβο αλλά και τον πόλεμο του Κόλπου, που δεν πρέπει να τον ξεχνάμε, **γιατί εκεί πρωτοδοκιμάστηκε η "υπέροχη αρχή της αναμείξεως"**

**Εμείς δεν προσπαθούσαμε να
ανεβάσουμε το δείκτη, τους Αφγανούς
προσπαθούσαμε να απελευθερώσουμε.**

Σύμπτωση πρέπει να είναι.

**Συμβαίνουν πολλές παράξενες
συμπτώσεις στη ζωή.**

Βέβαια κάποιοι ίσως θελήσουν να συνδυάσουν την άνοδο του δείκτη με την τόνωση που δίνει ο πόλεμος όχι μόνο στη βιομηχανία των όπλων και των πυρομαχικών αλλά γενικότερα.

Από τη βιομηχανία των πλαστικών (αυξημένη ζήτηση σε προφυλακτικά, σε ελαστικούς επιδέσμους και σε σάκους μεταφοράς πτωμάτων) μέχρι τις κατασκευές παντός είδους, αφού οι υποδομές της απελευθερωμένης χώρας (δρόμοι, γεφύρια, δίκτυα, εργοστάσια, τηλεπικοινωνίες, αεροδρόμια) εξαφανίζονται ολοσχερώς (φαίνεται πως χωρίς ολοσχερή καταστροφή των βασικών υποδομών της χώρας δεν είναι δυνατή η απελευθέρωση), και πρέπει να ξαναχτιστούν εκ του μηδενός.

Άλλη καλύτερη ευκαιρία για ανάπτυξη φαντάζεστε;

Μόνο που το όφελος στον δείκτη δεν φάνηκε να διαρκεί πολύ.

Εξανεμίστηκε ταχύτατα.

Είχαμε βέβαια μια πολύ ωραία άνοδο μέχρι τους πρώτους μήνες του 2002, μετά όμως μας ξανάπιασε η μιζέρια της καθόδου, η οποία το φθινόπωρο του 2002 μας οδήγησε σε τιμές πολύ χαμηλότερες απ' ό,τι πριν ξεκινήσουμε την απελευθέρωση του Αφγανιστάν.

**Αν υπάρχει κάποια σχέση ανάμεσα
σε έναν απελευθερωτικό πόλεμο
και την πορεία του δείκτη, μήπως θα
έπρεπε η προς απελευθέρωση χώρα
να μην είναι τόσο "οστεώδης";**

Το Αφγανιστάν μόνο πέτρες έχει.

Μόνο που οι πέτρες αυτές ίσως είναι πολύ πιο ενδιαφέρουσες απ' ό,τι όλο τον καιρό νομίζαμε.

Τον Ιούνιο του 2010, οκτώ χρόνια μετά την έναρξη των προσπαθειών μας για την απελευθέρωση του Αφγανιστάν, μια περιεργή είδηση εμφανίσθηκε στον τύπο:

<http://www.nytimes.com/2010/06/14/world/asia/14minerals.html?scp=1&sq=afghanistan,%20lithium&st=cse>

Το υπέδαφος του Αφγανιστάν κρύβει τέτοιους ορυκτούς θησαυρούς που θα μπορούσαν να καταστήσουν τη χώρα "ένα από τα σημαντικότερα μεταλλευτικά κέντρα του Κόσμου"

Βλέπετε πόσο δίκαιο είχαμε, να θέλουμε να απελευθερώσουμε το Αφγανιστάν με κάθε θυσία;

Η Θεία Δίκη, η οποία δεν τιμωρεί μόνο, αλλά και ανταμείβει τις αγνές προθέσεις, μπορεί να αργεί, αλλά ποτέ δεν ξεχνά.

Στην περίπτωση αυτή άφησε οκτώ χρόνια να περάσουν, μέχρι να μας δώσει την ανταμοιβή για τις αγνές προθέσεις μας.

Βέβαια, αυτοί που δεν πιστεύουν ούτε στη Θεία Δίκη, ούτε στις αγνές προθέσεις των μεγάλων δυνάμεων, θα πουν άλλα.

Θα ισχυρισθούν: πως όλα αυτά ήταν γνωστά, στις μυστικές υπηρεσίες, πως υπήρχαν ακόμα και χάρτες των κοιτασμάτων από τη δεκαετία του 1980, και τέλος πως η ύπαρξη αυτών των κοιτασμάτων εξηγεί επιτέλους τη λαχτάρα των μεγάλων δυνάμεων, να σώσουν οπωσδήποτε, η κάθε μια με τον τρόπο της, το φτωχό Αφγανιστάν.

Τι είναι ο κάβουρας, τι το ζουμί του;

Πού θα βρει τα λεφτά, για την ανοικοδόμηση, για όλες αυτές τις κατασκευές, ώστε να αναπτυχθεί η οικονομία μας;

**Αν απελευθερώναμε μια
πιο "ζουμερή" χώρα;**

20. Η σωτηρία μας

Ευτυχώς όμως, φαίνεται πως η Θεία Πρόνοια μας λυπήθηκε.

Ενώ ο δείκτης μας βρισκόταν στη μέχρι τότε φοβερότερη πτώση όλων των εποχών, η ευνοϊκή συγκυρία ξαναπαρουσιάστηκε. Η τρομοκρατία ξαναχτύπησε. Όχι με άμεσο χτύπημα αυτή τη φορά, αλλά με μια τρομακτική απειλή ενάντια σε όλη την ανθρωπότητα. Την απειλή από τα όπλα μαζικής καταστροφής του Ιράκ.

Κι έτσι αναγκαστήκαμε στο σημείο C της εικόνας 6 να ξεκινήσουμε τον επόμενο απελευθερωτικό πόλεμο.

Να απαλλάξουμε το Ιράκ από τον δικτάτορά του.

Τώρα, το ποιός στήριζε όλα τα χρόνια τον δικτάτορα στο σβέρκο του ιρακινού λαού, αυτό είναι μια άλλη ιστορία.

Οι Ιρακινοί, φαντάζομαι, θα έχουν καταλάβει σίγουρα πόσο υποχρεωμένοι είναι απέναντι μας.

Τους ανθρωπιστικούς βομβαρδισμούς και στη συνέχεια τους απελευθερωτές στρατιώτες θα πρέπει με μεγάλη ευγνωμοσύνη να τους έχουν υποδεχτεί.

Το πόσο κερδισμένοι βγήκαν οι απελευθερωθέντες από την προσπάθειά μας αυτή, το ξέρετε.

Ζουν πλέον ευτυχείς σε διαρκή ειρήνη,
ελευθερία και δημοκρατία βουτηγμένοι
στης απολαύσεις του δυτικού τρόπου
ζωής και της φιλελεύθερης οικονομίας
της Νέας Τάξης.

Το αν συνέπεσε πάλι, εντελώς τυχαία φυσικά, να βγει ωφελημένος και ο δείκτης μας, το βλέπετε στο διάγραμμα 6.

Από το σημείο C και υστέρα (ή και λίγο πιο πριν, γιατί ο δείκτης, όπως και στους προηγούμενους πολέμους, μοιάζει να "οσφραίνεται" τα επικείμενα γεγονότα) ξεκίνησε μια υπέροχη ομαλή ανοδική πορεία που διήρκησε πάνω από τέσσερα χρόνια.

Βέβαια, παράλληλα με τη λαμπρή αυτή άνοδο του δείκτη μας, έχουμε και κάποιες "**παράπλευρες απώλειες**", όπως πολύ ωραία έχουν ονομασθεί.

Μια μη κυβερνητική, ανεξάρτητη ερευνητική ομάδα καθηγητών² του πανεπιστημίου Johns Hopkins, υπολόγισε πως μέχρι τον Οκτώβριο του 2006 είχαν πεθάνει εξαιτίας της εισβολής 650.000 Ιρακινοί.

² Gilbert Burnham, Riyadh Lafta, Shannon Doocy and Les Roberts:

Mortality after the 2003 invasion of Iraq: a cross-sectional cluster sample survey.

The Lancet Early Online Publication, 12 October 2006

**Ε, τι να κάνουμε, προκειμένου να σώσουμε
την ανθρωπότητα από τα όπλα μαζικής καταστροφής
του Ιράκ, έπρεπε να δεχθούμε και κάποιες απώλειες.**

Επειδή είχαν εμφανιστεί κάποιες καθόλου ευοίωνες "αναταράξεις" των τιμών του δείκτη, και προκειμένου να δούμε κατά πόσον (ενώ βρισκόμαστε ήδη σε φάση ανόδου) είναι δυνατή μια περαιτέρω αύξηση, θα άξιζε ίσως να επαναλαμβάναμε το πείραμα και να ξεκινούσαμε τον επόμενο απελευθερωτικό πόλεμο, προτού αρχίσει η επόμενη πτώση.

**Ευτυχώς πάλι η Θεία Πρόνοια
(εντελώς τυχαία φυσικά)
ήρθε αρωγός μας**

Και έτσι στο σημείο D της εικόνας 6,
μετά την τρομοκρατική απαγωγή
δύο στρατιωτών, αναγκαστήκαμε
να ξεκινήσουμε την απελευθέρωση
του Λιβάνου.

Μολονότι δεν είχαμε μεγάλη διάρκεια της ανθρωπιστικής αυτής ενέργειας (η βασική υποδομή μιας χώρας μπορεί προφανώς και σε μικρό χρόνο, να έρθει σε κατάσταση που να χρειάζεται αμέσως ανοικοδόμηση) ούτε και άμεση συμμετοχή της μεγάλης υπερατλαντικής συμμάχου, πάλι, ω του θαύματος, η επίπτωση στον δείκτη είναι εντυπωσιακή.

Η ήδη εν εξελίξει ευρισκόμενη άνοδος, συντηρήθηκε και τονώθηκε.

Ξεπεράσαμε το μέγιστο του 2000, ξεπεράσαμε και τις 14.000 μονάδες και καταρρίψαμε τα ρεκόρ όλων των εποχών.

Μέχρι το Φθινόπωρο του 2007 θα μπορούσαμε να είμαστε αισιόδοξοι.

Δεν είχαμε να φοβηθούμε τίποτα πια. Όταν θα άρχιζε η επόμενη μεγάλη πτώση, η Θεία Πρόνοια (η οποία είναι ως γνωστόν με το μέρος μας) θα φρόντιζε, να συμβεί το επόμενο τρομοκρατικό πλήγμα, ώστε να ξεκινήσουμε την επόμενη απελευθέρωση. Δεν έπρεπε να ανησυχούμε καθόλου πια.

Είχαμε στα χέρια μας τη μαγική συνταγή, και οι ευκαιρίες για τις ανθρωπιστικές ενέργειες δεν θα μας έλειπαν.

**Ουρά περιμένουν οι δυστυχισμένοι λαοί
που λαχταρούν να τους απελευθερώσουμε,
και τα κράτη-άνδρα της τρομοκρατίας. που ετοιμάζονται
να πνίξουν στο αίμα την ανθρωπότητα.**

21. Το αδιέξοδο

Ας σοβαρευτούμε όμως. Ας πάψουμε να ασχολούμαστε με τις ελπίδες υπερφυσικών παρεμβάσεων και με τα περί (πραγματικών ή πλασματικών) τρομοκρατικών απειλών και ας δούμε τι έγινε στη συνέχεια.

Από το φθινόπωρο του 2007 ο δείκτης μας εμφάνισε τέτοια κάθοδο, που ποτέ μέχρι τότε δεν είχε δείξει.

Τι συνέβη, δεν έχουμε πια κανένα εργαλείο στη διάθεσή μας, για να εμποδίσουμε την κατολίσθηση; Το θαυματουργό φάρμακο πόλεμος έχασε πλέον τη δραστικότητά του;

Στις ένοπλες ενέργειες των τελευταίων ετών, στις οποίες αναφερόμαστε, έχει επιβληθεί σκόπιμα η χρήση του παραπλανητικού όρου "πόλεμος", προκειμένου να τους προσδοθεί κάποια επίφαση νομιμότητας.

Πόλεμος γίνεται ανάμεσα σε κράτη που μπορούν να πλήξουν το ένα το άλλο.

Όταν ένα στρατιωτικά πανίσχυρο κράτος ή ένας συνασπισμός κρατών, όπως στην περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών και του ΝΑΤΟ, χρησιμοποιεί την ασύγκριτη στρατιωτική του υπεροχή, για να εισβάλλει σε μια ουσιαστικά ανυπεράσπιστα χώρα,

αυτό δεν λέγεται πόλεμος, λέγεται επιδρομή.

Έχει μήπως περιορισμένη μόνο διάρκεια; Για πόσο χρόνο αναζωογονεί την οικονομία; Αρκεί να ρίξετε μια ματιά στην πορεία του δείκτη Dow-Jones, για να το διαπιστώσετε.

Η ανάπαυλα που προσφέρει είναι πράγματι περιορισμένη. Μόλις ξεκινήσει ένας πόλεμος, αρχίζει ορμητικά η ανοδική πορεία του δείκτη, η οποία όμως σιγά σιγά ανακόπτεται. Όσο περνάει ο καιρός η καμπύλη χάνει την αρχική της ορμή. Μετά από μερικούς μήνες ή έστω λίγα χρόνια (ανάλογα με την οικονομική επιφάνεια της χώρας που έχει εμπλακεί) τείνει να οριζοντιωθεί, και παράλληλα εμφανίζονται οι εγγενείς του συστήματος επικίνδυνες ταλαντώσεις.

Ούτε και η λύση, κάνουμε συνεχώς καινούργιους πολέμους, μπορεί επ' άπειρον να λειτουργήσει.

Ακόμα και η πλουσιότερη χώρα του κόσμου δεν είναι σε θέση να ζει συνεχώς σε κατάσταση πολέμου.

Όσο δυσανάλογα μικρές κι αν είναι οι απώλειες της επιτιθέμενης υπερδύναμης σε σύγκριση με την καταστροφή που υφίσταται η χώρα

που δέχεται την επίθεση, στην διάρκεια των ετών συσσωρεύονται και αρχίζουν να βαραίνουν και την ίδια την υπερδύναμη.

Η κοινή γνώμη της χώρας αρχίζει να δυσανασχετεί.

Η παγκόσμια κοινή γνώμη στρέφεται ενάντια στην υπερδύναμη.

Και η οικονομία μπορεί μεν να δείχνει κάποια ανάπτυξη, επειδή ορισμένες εταιρίες ευνοούνται από τις κρατικές παραγγελίες, το κράτος το ίδιο όμως ξοδεύει χρήματα, που δεν έχει και πρέπει να τα δανειστεί, για τον πλέον αντιπαραγωγικό σκοπό που μπορεί κανείς να φανταστεί.

Έναν ακόμα μεγαλύτερο πόλεμο με ένα ισχυρό οικονομικά κράτος, που θα ωφελούσε προσωρινά την οικονομία, ποιός τον αντέχει; Γιατί με επιδρομές των λίγων εκατοντάδων νεκρών μόνο, σε χώρες που από την ξένη βοήθεια περιμένουν να επιβιώσουν, δεν σώζεται η κατάσταση.

Είχαμε τα Χριστούγεννα του 2008 την "εξουδετέρωση της τρομοκρατικής απειλής" της λωρίδας της Γάζας.

Ωφέλησε σε τίποτα τον δείκτη, κι ας μην έμεινε λίθος επί λίθου στην περιοχή;

Στο σημείο Ε της εικόνας 6 μπορεί να διακρίνει κανείς μια ελαφρά άνοδο, η οποία όμως, μέσα στη φοβερή πτώση που επικράτησε από το τέλος του 2007, και λόγω της αμελητέας οικονομικής επιφάνειας της "απελευθερωθείσας χώρας" είναι τόσο μικρή, ώστε να είναι δύσκολο να συσχετισθεί με αυτόν τον πόλεμο.

Λοιπόν ποιά λύση μας μένει;

Μα δεν το καταλάβατε ακόμα;

Δεν υπάρχει λύση.

Πρόκειται για αδιέξοδο.

**Με την νέα χιλιετία απεκαλύφθη
πως δεν πάει άλλο.**

Πως το σύστημά μας
έφτασε στο τέλος του.

Βέβαια όποιος δεν ήθελε να κοροϊδεύει τον εαυτό του, θα μπορούσε να το είχε καταλάβει αυτό και πριν από εκατό χρόνια. Αρκεί να έκανε τις απλές σκέψεις, που κάναμε στο κεφάλαιο: *Ένα σοβαρό αστείο.*

Ή έστω και την τελευταία στιγμή, Πριν από το έτος 2000, όταν ο δείκτης εκτοξεύτηκε από τις 4.000 στις 11.000 μέσα σε πέντε χρόνια.

**Είχαμε μια ξεκάθαρη έκρηξη.
Τι περιμένατε να βρείτε μετά την έκρηξη;**

**Μετά από μια έκρηξη
υπάρχουν μόνο συντρίμια.**

22. Το χρήμα πολλαπλασιάζεται

Όσοι δεν κατάλαβαν ίσως ακόμα την έκταση και τη σημασία αυτής της έκρηξης, θα ήταν χρήσιμο, να έριχναν μια ματιά στην εικόνα 7.

Όλα τα δεινά που ακολούθησαν στο νέο αιώνα και τα ακόμα δεινότερα που έρχονται.

Δείχνει πόσα χρήματα διακινούνται κάθε μέρα στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Από όλες τις "εκρηκτικές" καμπύλες που είδαμε μέχρι τώρα, η καμπύλη της εικόνας 7 είναι η "εκρηκτικότερη".

Αποδεικνύει με τον παραστατικότερο και πλέον αδιάψευστο τρόπο όσα υπολογίσαμε στο κεφάλαιο: **Ένα σοβαρό αστείο.**

Ότι ακριβώς το υπάρχον κεφάλαιο αυξάνεται εκρηκτικά. Και αυτό το κεφάλαιο πρέπει βέβαια, σύμφωνα με τη βασική αρχή του συστήματός μας, να τοποθετηθεί κερδοφόρα.

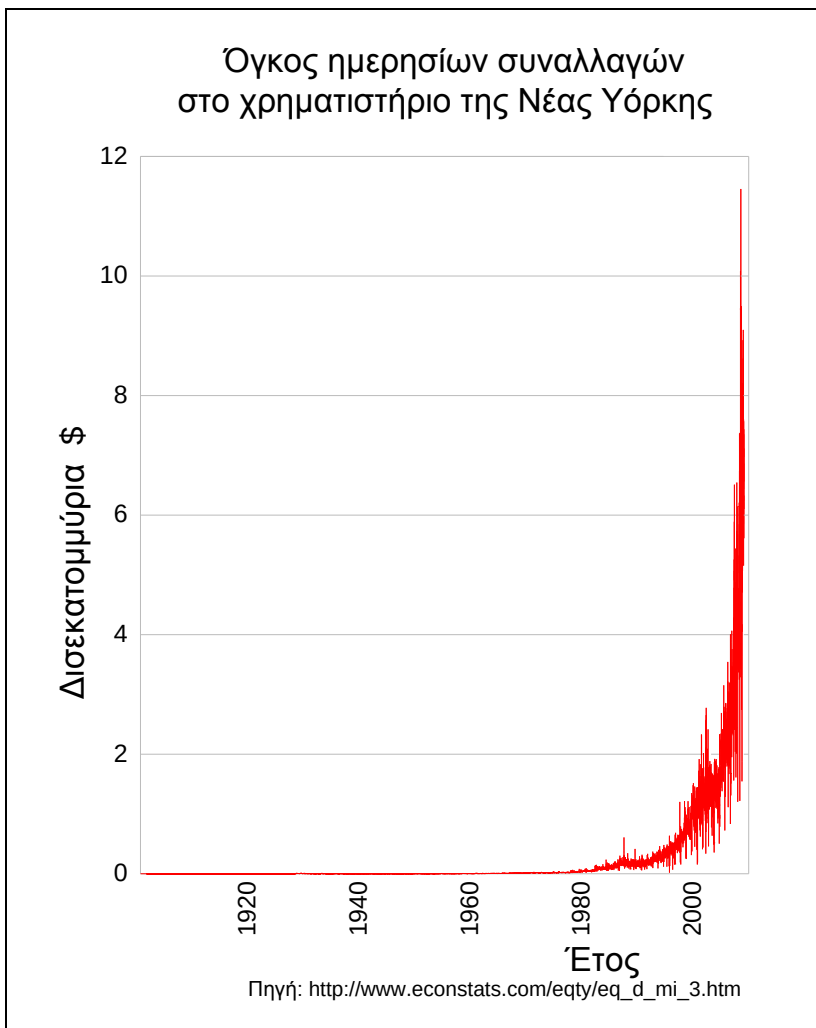
Και ίσως αυτό το διάγραμμα να δίνει την απάντηση στο ερώτημα, τι συνέβη με το σύστημα μας κάπου εκεί πριν από το 2000 και άρχισαν οι κραδασμοί και στο σύστημα και στο "βαρόμετρό" του τον Dow-Jones.

Το διάγραμμα 7 δείχνει ακριβώς, πως γύρω στο 2000 η υπερσυγκέντρωση του κεφαλαίου φτάνοντας στην τάξη των δισεκατομμυρίων άρχισε να παίρνει πλέον αστρονομικές διαστάσεις.

Από εκεί ξεκίνησαν όλα.

Όπως το είχαμε προβλέψει με το αστείο μας μαθηματικό παιγνίδι, έρχεται κάποια στιγμή που το συσσωρευμένο κεφάλαιο γίνεται τόσο πολύ, ώστε δεν βρίσκει πια τρόπο, να τοποθετηθεί σε παραγωγικές επενδύσεις και στρέφεται σ' αυτό που είχαμε ονομάσει αυτοκαταστροφικό κανιβαλισμό.

Αυτή τη στροφή δείχνει ακριβώς το διάγραμμα 7.

Εικόνα 7

Ένας γιγαντιαίος όγκος κεφαλαίου στράφηκε από το 2000 προς το χρηματιστήριο.

**Στο χρηματιστήριο δεν παράγεται κάτι,
δεν δημιουργείται πλούτος.**

**Εκεί μπορείς να πλουτίσεις μόνο, παίρνοντας
τα έτοιμα χρήματα κάποιου άλλου.**

Παλαιότερα, θα μπορούσε κανείς, να ισχυρισθεί, πως βάζοντας τα λεφτά του στο χρηματιστήριο, έκανε μια παραγωγική επένδυση.

Η εταιρεία της οποίας τις μετοχές αγόραζε, έχοντας μεγαλύτερα κεφάλαια, θα μεγάλωνε τον κύκλο εργασιών της δημιουργώντας νέο πλούτο. Τώρα πια όμως αυτό είναι πλέον αδύνατο. Το ξέρουμε όλοι: οι εταιρείες περιορίζουν πια τον κύκλο των εργασιών τους. Πλούτος όμως εξακολουθεί να παράγεται σε ολόκληρη τη γη. Και ο πλούτος αυτός συγκεντρώνεται συνεχώς σε λίγα χέρια, χέρια ανθρώπων που μη βρίσκοντας που να τοποθετήσουν τα λεφτά τους, τα πηγαίνουν στο χρηματιστήριο.

Τα χρήματα που έχουν παγκοσμίως συσσωρευτεί είναι πολλά χρήματα, πάρα πολλά χρήματα, μια τεράστια ποσότητα χρημάτων.

Έχουν αυξηθεί τρομακτικά και αυξάνονται ασυγκράτητα παραπέρα.

Το ύψος των δισεκατομμυρίων αυτών των ποσών είναι τόσο δύσκολα αντιληπτό για εμάς τους απλούς ανθρώπους, ώστε χρειάζεται να καταβάλουμε ιδιαίτερο κόπο, για να αντιληφθούμε το μέγεθός του.

Προτείνω όμως να τον κάνουμε τον κόπο αυτό, γιατί η συνηθισμένη μας απάντηση: *"τα μεγέθη αυτά ξεπερνούν την ικανότητά μου να τα αντιληφθώ"* είναι ακριβώς αυτό που περιμένει το σύστημα.

Δεν θέλει να καταλάβουμε.

Δεν έχετε προσέξει πως όχι μόνο τα νούμερα είναι ασύλληπτα, αλλά και η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι ακατανόητη;

Αυτά όλα δεν είναι για εμάς τους απλούς θνητούς.

Αυτά είναι δουλειά των "ιερέων" του συστήματος, των ανθρώπων των Τραπεζών και του Χρηματιστηρίου.

**Εμείς πρέπει απλώς να δουλεύουμε
για να παράγονται συνεχώς τα χρήματα αυτά.
Η διαχείριση είναι δουλειά των "ιερέων".**

**Εμείς όσο λιγότερο καταλαβαίνουμε,
τόσο καλύτερα.**

23. Πόσα λεφτά παίζονται στο χρηματιστήριο;

Λοιπόν, τα περίπου 9 δισεκατομμύρια δολάρια που καθημερινά διακινούνται στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης είναι ένα ποσό που ξεπερνάει την ικανότητά μας να το φανταστούμε, γιατί βρίσκεται εντελώς έξω από τα καθημερινά μας μέτρα σύγκρισης.

Αν θέλουμε να έχουμε κάποια αίσθηση, πρέπει να κάνουμε σύγκριση με μεγάλα οικονομικά μεγέθη, ας πούμε με την οικονομία ενός ισχυρού βιομηχανικού κράτους όπως η Γερμανία.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Τράπεζα, το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (Gross national income) της Γερμανίας³ για το έτος 2008 ήταν 3.486 δισεκατομμύρια δολάρια. Αν αναγάγουμε το ποσό αυτό σε κάθε μέρα, βρίσκουμε 9,6 δισεκατομμύρια δολάρια.

Τώρα η σύγκριση είναι δυνατή.

**Στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης
"παίζονται" τόσα χρήματα,
όσο είναι το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα
ολόκληρης της τέταρτης μεγαλύτερης
οικονομίας του κόσμου.**

Ανάλογα συμβαίνουν στη Φραγκφούρτη, το Τόκυο, το Λονδίνο και τις υπόλοιπες χρηματιστηριακές μητροπόλεις.

Το ερώτημα τώρα που θέτει ο απλός άνθρωπος είναι:

- Που βρίσκονται αυτά τα χρήματα;
- Γιατί εγώ δεν τα βλέπω;
- Γιατί ενώ αυτά καθημερινά αυξάνουν, τα δικά μου καθημερινά λιγοστεύουν;
- Γιατί έχω την εντύπωση, πως και οι άλλοι γύρω μου έχουν συνεχώς και λιγότερα χρήματα;
- Γιατί ακούω διαρκώς πως η αγορά δεν έχει χρήματα να κινηθεί;
- Την απάντηση φυσικά την ξέρετε.

Εμείς έχουμε συνεχώς και λιγότερα χρήματα, επειδή κάποιοι άλλοι αποκτούν συνεχώς και περισσότερα. Τα χρήματα μεταφέρονται από τη δική μας τσέπη στη δική τους.

³ Πηγή:
<http://siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/GNI.pdf>

**Αυτή είναι η περίφημη "ροή του χρήματος",
στην οποία βασίζεται η λειτουργία
του συστήματός μας.**

Τα χρήματα τα οποία παράγουν με τη
δουλειά τους οι πολλοί, οι οποίοι γίνονται
συνεχώς φτωχότεροι, μεταφέρονται
μέσω του μηχανισμού του συστήματος
σε κάποιους που γίνονται συνεχώς
αριθμητικά λιγότεροι παράλληλα
όμως και συνεχώς πλουσιότεροι.

Έτσι ο καθένας από αυτούς έχει στην κατοχή του ποσά που φτάνουν
σε αστρονομικά μεγέθη.

**Το ενδιαφέρον τώρα είναι, πως αυτοί που έχουν
αυτά τα χρήματα, δεν τα χρειάζονται.**

Είναι χρήματα που οι ιδιοκτήτες τους, τουλάχιστον προς στιγμή, δεν
τα έχουν ανάγκη.

Αν τα χρειαζόντουσαν για να καλύψουν κάποια ανάγκη, να χτίσουν
για παράδειγμα ένα σπίτι, προκειμένου να στεγάσουν την οικογένειά
τους, δεν θα τα πήγαιναν στο χρηματιστήριο.

Θα έχτιζαν το σπίτι.

Αν πάλι δεν είχαν μεν μια προσωπική ανάγκη, αλλά χρειαζόντουσαν
τα χρήματα ως επένδυση, για να αυξήσουν την παραγωγή της δικής
τους επιχείρησης, πάλι δεν θα τα πήγαιναν στο χρηματιστήριο.

Θα τα έβαζαν στη δουλειά τους.

Αυτά τα γιγαντιαία χρηματικά ποσά
που διακινούνται καθημερινά στο
χρηματιστήριο, είναι κεφάλαια
που οι ιδιοκτήτες τους δεν
τα έχουν καθόλου ανάγκη.

Τους είναι απολύτως άχρηστα.

**Θέλουν όμως οπωσδήποτε να τα πολλαπλασιάσουν,
ώστε να έχουν αύριο ακόμα περισσότερα**

Μόνο που δεν τους έρχεται στο νου καμιά επένδυση, που θα εξα-
σφάλιζε αυτόν τον πολλαπλασιασμό του κεφαλαίου.

Και αυτό δεν οφείλεται σε έλλειψη της φαντασίας τους.

Οφείλεται στο ότι δεν υπάρχει πια καμιά κερδοφόρος επένδυση, γιατί δεν υπάρχει πια καμιά δυνατότητα ανάπτυξης.

Καταλαβαίνετε τώρα την απόγνωσή τους;

Έτσι στέλνουν, με την ταχύτητα του διαδικτύου, τα κεφάλαιά τους ανά την Υφήλιο από τη μια αγορά στην άλλη, με την ελπίδα να πετύχουν κάπου μια ευτυχή συγκυρία.

Ακριβώς με τον ίδιο τρόπο που οι παίκτες του ιπποδρόμου ξοδεύουν τα λεφτά τους στα άλογα και οι παίκτες της ρουλέτας ξοδεύουν τα λεφτά τους στο καζίνο.

Κάθε ηλίθιος γνωρίζει, πως το παιγνίδι της ρουλέτας μόνο να σε καταστρέψει μπορεί, αυτοί οι δυστυχισμένοι άρρωστοι άνθρωποι όμως αρνούνται να το αντιληφθούν.

Εξακολουθούν να παίζουν.

Ακριβώς όπως και οι κεφαλαιούχοι.

**Άλλωστε έτσι δεν το λέμε;
"παίζω στο χρηματιστήριο".**

24. "Rien ne va plus"

Όσο καιρό οι μετοχές ανέβαιναν, θα μπορούσε κανείς να το καταλάβει.

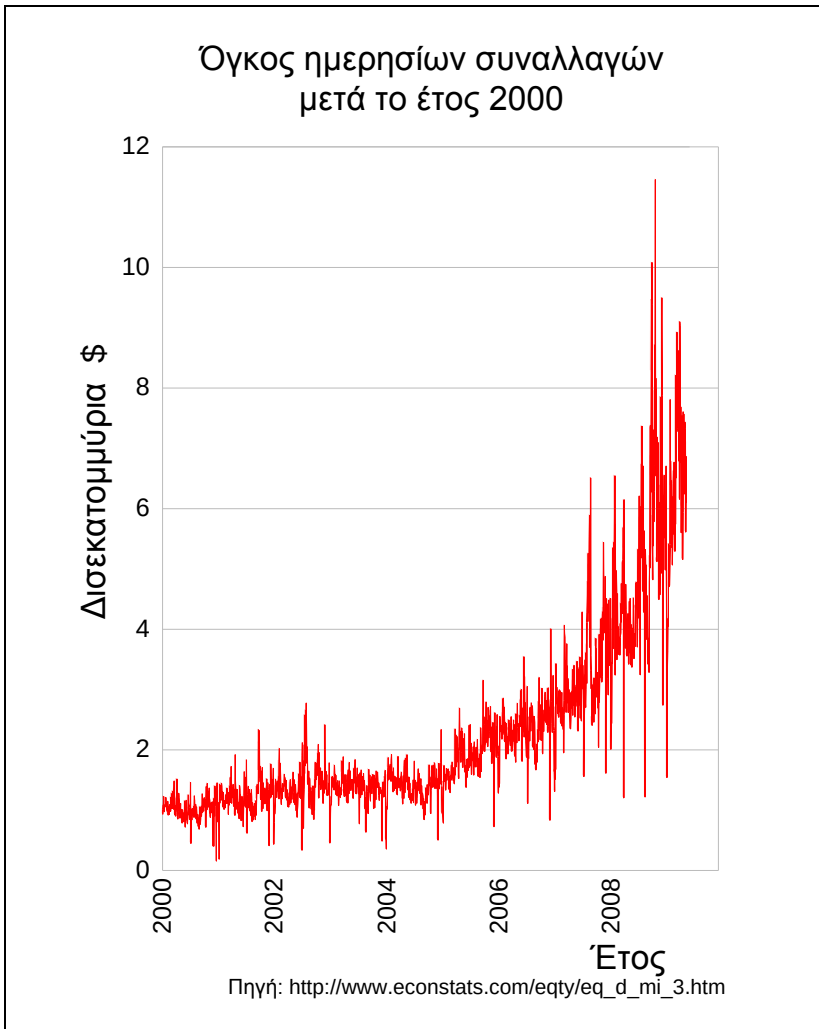
Αυτοί που τις αγόραζαν στο χρηματιστήριο ήλπιζαν ότι η αξία τους θα ανέβει και θα τις ξαναπουλήσουν ακριβότερα, ώστε να βγουν κερδισμένοι. Το τι συμβαίνει όμως εδώ και κάμποσο καιρό με τις μετοχές, το είδαμε στο διάγραμμα 6.

Μήπως αυτό το γεγονός συνεκράτησε τους παίκτες του χρηματιστηρίου από το να βάζουν τα κεφάλαιά τους στην αγορά μετοχών;

Μια και στο διάγραμμα 7, λόγω της τεράστιας αύξησης του καθημερινά διακινούμενου κεφαλαίου, δεν είναι εύκολο να διακρίνουμε τι ακριβώς συμβαίνει, ας ρίξουμε μια ματιά στην εικόνα 8 που δείχνει την εικόνα μετά το έτος 2000.

Το αποτέλεσμα είναι πραγματικά απίστευτο.

Ο όγκος του διακινούμενου κεφαλαίου εξακολούθησε ασυγκράτητα να ανεβαίνει, εντελώς ανεπηρέαστος από τις διακυμάνσεις και τελικά την κατάρρευση του δείκτη Dow-Jones μετά το 2007.

Εικόνα 8

Μολονότι στο κεφάλαιο: Ένα σοβαρό αστείο είχαμε ακριβώς προβλέψει την εκρηκτική αυτή αύξηση του διαθέσιμου κεφαλαίου, το γεγονός ότι σε ένα χρηματιστήριο που κλυδωνίζεται, διατίθενται συνεχώς και μεγαλύτερα ποσά για την αγορά μετοχών που συνεχώς πέφτουν, φαίνεται ακατανόητο.

Δεν είναι μόνο το γιγαντιαίο μέγεθος των ποσών που παίζονται στο ύψος των δισεκατομμυρίων και το απίστευτο γεγονός

ότι τα ποσά αυτά συνεχώς αυξάνονται, ενώ οι μετοχές πέφτουν.

Το διάγραμμα 8 προσφέρει την απόδειξη, πως το παιγνίδι αυτό των δισεκατομμυρίων το παίζουν λίγοι.

Αυτό που εντυπωσιάζει στο διάγραμμα είναι η τεράστια διακύμανση των τιμών. Τη μια μέρα έχουν παιχθεί 8 δισεκατομμύρια, την άλλη μόνο ένα.

Αυτό εξηγείται μόνο από το γεγονός ότι οι παίκτες που παίζουν τα τεράστια ποσά είναι λίγοι. Χτες έπαιξαν τα πολλά τους λεφτά, σήμερα δεν έπαιξαν.

Αν οι παίκτες ήταν πολλοί, θα εξισορροπούνταν αυτές οι διαφορές, γιατί στη θέση αυτών που δεν έπαιξαν σήμερα, θα έπαιξαν κάποιοι άλλοι.

Όσο ποιο πολλοί είναι οι παίκτες, τόσο ομαλότερη είναι η καμπύλη.

Όσο λιγότεροι είναι, τόσο μεγαλύτερες γίνονται οι διακυμάνσεις από τη μια μέρα στην άλλη.

Το παιγνίδι των δισεκατομμυρίων είναι παιγνίδι για λίγους.

Βέβαια ανάμεσα στις άλλες "λαμπρές επινοήσεις" του συστήματός μας υπάρχει και η δυνατότητα να κερδίζεις όταν οι μετοχές πέφτουν. Αυτό γίνεται ως εξής: Πηγαίνεις στο χρηματιστήριο και αντί να αγοράσεις μετοχές, τις δανείζεσαι. Όπως δανείζεται κανείς λεφτά, μπορεί να δανειστεί και μετοχές. Οι τράπεζες αντί να σου δανείσουν ένα ποσό χρημάτων, σου δανείζουν έναν αριθμό μετοχών, τις οποίες υποχρεούσαι να τις επιστρέψεις μετά ορισμένο χρόνο, πληρώνοντας βέβαια τον αντίστοιχο τόκο. Δανείζεσαι λοιπόν τις μετοχές όταν έχουν υψηλή τιμή, τις πουλάς αμέσως ακριβά, και μόλις κατακυλήσουν, τις αγοράζεις φθηνά και τις επιστρέφεις στην τράπεζα.

Τόσο απλό είναι.

— *"Αυτή είναι μια στρεβλή όψη του καπιταλισμού".*

ακούω συχνά.

Λάθος.

**Αυτή δεν είναι μια στρεβλή όψη του,
αυτή είναι η πραγματική του όψη.**

**Τώρα που σταμάτησε η ανάπτυξη,
η οποία μπέρδευε την εικόνα,
τώρα μας δείχνει το πραγματικό του πρόσωπο.**

Αυτό το οποίο αδιαφορεί για το πώς δημιουργήθηκαν τα χρήματα, τα οποία θεωρεί δίκαιο ο κεφαλαιούχος να καρπωθεί, με μόνο δικαιολογητικό ότι έχει ήδη πάρα πολλά.

- Αφού έχω λεφτά που δεν τα χρειάζομαι, δικαιούμαι να αποκτήσω ακόμα περισσότερα, χωρίς να κοπιάσω.
- Το κογλύφος δεν είμαι, για να τα δανείσω σε κάποιον φουκαρά και να του πάρω μετά το χωράφι που κληρονόμησε από τον παππού του. Βρώμικες δουλειές δεν κάνω εγώ. Γι αυτές τις δουλειές υπάρχουν οι τράπεζες.
- Οι τράπεζες είναι νόμιμοι αξιοπρεπείς και αξιοσέβαστοι οργανισμοί. Έχετε δει πόσο επίσημα είναι τα κτήριά τους απ' έξω και πόσο λαμπρά τα γραφεία τους στο εσωτερικό. Πηγαίνω λοιπόν τα λεφτά που μου περισσεύουν στην τράπεζα. Αυτή θα φροντίσει να τα δανείσει και να μου τα επιστρέψει αυξημένα. Ποιος δούλεψε για να δημιουργηθούν αυτά τα επί πλέον λεφτά, ή ποιανού το οικοδόμο βγήκε στον πλειστηριασμό, δεν μπορώ να ξέρω, και ούτε με ενδιαφέρει.
- Αν πάλι τα επιτόκια των τραπεζών μου φαίνονται χαμηλά, και βιάζομαι να κερδίσω σύντομα πολλά λεφτά, πηγαίνω στο χρηματιστήριο. Εκεί το χρήμα ρέει σαν ποτάμι. Έχω ακούσει πως πολλοί απέκτησαν έτσι ολόκληρες περιουσίες. Ποιος δούλεψε για να δημιουργηθούν αυτές οι περιουσίες, πού να το ξέρω. Αυτοί που τις κατέχουν σήμερα, τις κατέχουν πάντως νόμιμα. Δεν τα έκλεψαν τα λεφτά. Τα κέρδισαν στο χρηματιστήριο.
- Βέβαια, για να τα κερδίσουν αυτοί, θα πει πως κάποιοι άλλοι τα έχασαν. Ε, τι να κάνουμε; Έτσι είναι. Άλλος κερδίζει, άλλος χάνει. Είναι θέμα καπατσοσύνης και τύχης. Εγώ είμαι καπάτσος και τυχερός. Ο άλλος είναι άτυχος. Εγώ φταίω; Ας μην πηγαινε τις οικονομίες του στο χρηματιστήριο. Εγώ του είπα να τις πάει;

Η σύγκριση των διαγραμμάτων 6 και 8 εξακολουθεί όμως να δημιουργεί απορίες.

Σαν να μην έχουν οι κεφαλαιούχοι που ρίχνουν στο χρηματιστήριο τα αστρονομικά ποσά του διαγράμματος 8 καθόλου υπόψη τους το διάγραμμα 6. Γιατί δίνουν συνεχώς και περισσότερα χρήματα, για να αγοράσουν μετοχές που ξέρουν ότι αύριο θα πέσουν;

Είναι δυνατόν να μη γνωρίζουν ότι οι μετοχές εδώ και καιρό συνεχώς πέφτουν;

Άκουσαν τους διάφορους "γκουρού" που λένε: αγοράστε, αγοράστε τώρα που είναι φτηνά;

Σε τι ελπίζουν;

Πως οι μετοχές που αγόρασαν θα ανέβουν;

Από πού θα προέλθουν τα επί πλέον χρήματα που ελπίζουν να κερδίσουν;

**Θα χτίσει η αυτοκινητοβιομηχανία
της οποίας τις μετοχές αγόρασαν
ένα καινούργιο ακόμα μεγαλύτερο εργοστάσιο
που θα φτιάχνει ακόμα περισσότερα αυτοκίνητα;**

25. Ο παραλογισμός

Είναι δυνατόν να είναι τόσο ανόητοι, ώστε να πιστεύουν, πως με κάποια μαγική παρέμβαση θα αρχίσει πάλι η ανάπτυξη και οι μετοχές θα αρχίσουν ξανά να ανεβαίνουν;

Δεν έχουν αντιληφθεί ότι κολοσσοί της παγκόσμιας οικονομίας καταρρέουν ο ένας μετά τον άλλον; Αν είχαν αγοράσει χτες τις μετοχές ενός από αυτούς τους "ακλόνητους" γίγαντες, επειδή τις βρήκαν φτηνές, τι θα κάνουν τώρα που ο γίγαντας κήρυξε πτώχευση;

Φυσικά και δεν είναι δυνατόν να μην τα γνωρίζουν όλα αυτά. Φυσικά γνωρίζουν ότι ο Dow-Jones πέφτει.

Όπως φυσικά γνωρίζουν, πως οι πιθανότητές τους να κερδίσουν στο παιχνίδι του χρηματιστηρίου είναι μικρότερες από τις πιθανότητες να κερδίσουν στο παιχνίδι της ρουλέτας ή του ιπποδρόμου.

Γνωρίζουν όμως και κάτι ακόμα.

**Γνωρίζουν πως δεν υπάρχει πουθενά
πια καμιά δυνατότητα να τοποθετήσουν
τα λεφτά τους κερδοφόρα.**

**Κατέχουν τα αστρονομικά αυτά ποσά,
που έχουν βγει από τη δουλειά κάποιων
άλλων, γιατί με δική τους δουλειά θα
χρειάζοντουσαν χιλιάδες χρόνια
για να τα μαζέψουν, αλλά
δεν ξέρουν τι να τα κάνουν.**

Και όπως είπαμε.

Τα λεφτά αυτά, που δεν τα χρειάζονται καθόλου, θέλουν οπωσδήποτε να τα πολλαπλασιάσουν περαιτέρω. Είναι απεγνωσμένοι. Και

επιπλέον είναι άρρωστοι. Είναι βαριά άρρωστοι από ανίατη ακόρεστη πλεονεξία.

Ακριβώς όπως και οι παίκτες της ρουλέτας και του ιπποδρόμου.

Και βέβαια οι ανοησίες στις επίσημες ανακοινώσεις παίρνουν και δίνουν.

Αυτοί οι άρρωστοι τζογαδόροι αποκαλούνται επενδυτές και η επικείμενη ανάκαμψη της οικονομίας εμφανίζεται ως απολύτως εγγυημένη.

Το ότι στην πραγματικότητα βρισκόμαστε από το 2000 σε μια διαρκή κρίση, κάνουμε πως δεν το βλέπουμε.

Αντί να αναγνωρίσουμε, πως κάτι πολύ σοβαρό συμβαίνει με το σύστημά μας (όπως ακριβώς το προβλέψαμε στο κεφάλαιο *Ένα εφιαλτικό σενάριο*) μιλάμε για ανεξάρτητες "κρίσεις" στον πληθυντικό και αναζητούμε κάθε φορά ανύπαρκτες δικαιολογίες και φανταστικούς υπαίτιους.

Η υπόδειξη των υπαιτίων έχει μεγάλη σημασία, γιατί εναντίων τους θα στραφεί η οργή του κόσμου, η οποία διαφορετικά θα μπορούσε να εντοπίσει τον πραγματικό ένοχο, το σύστημα.

Για την πτώση του Dow-Jones
μετά το 2000 τι έφταιγε;

- *Η επίθεση στους δίδυμους πύργους, κι ας έγινε ενάμιση χρόνο μετά.*

Για τη φοβερή πτώση στα
μέσα του 2002 τι έφταιγε;

- *Η "διαίσθηση" πως θα ανακαλύπταμε τα μέσα μαζικής καταστροφής του Ιράκ.*

Για τον καταποντισμό που
άρχισε το 2008 τι έφταιγε;

- *Κάποιοι υπάλληλοι τραπεζών!*

Για την κρίση του 2010 και την
απειλή του Ευρώ τι έφταιγε;

- *Οι έλληνες δημόσιοι υπάλληλοι και συνταξιούχοι!*

Πάντα κάποιος άλλος φταίει.

Το σύστημα το ίδιο, που από την εσωτερική του νομοτέλεια βρίσκεται συνεχώς σε κρίση και έχει φτάσει πια στο τέλος του, αυτό δεν φταίει ποτέ.

Για να σωθούν οι τράπεζες, ο κατ'εξοχήν εκπρόσωπος του συστήματος, και να μπορέσουν να συνεχίσουν να εκπληρώνουν τον φιλόθωπο κοινωνικό τους ρόλο, έδωσαν τα κράτη, δηλαδή οι φορολογούμενοι, το 2009 και σε αυτές και σε κάποιες κλυδωνιζόμενες επιχειρήσεις μερικά δισεκατομμύρια.

Αυτό όμως, όπως ήταν επόμενο, τους άνοιξε παραπέρα την όρεξη και τώρα προσπαθούν να αποσπάσουν ακόμα πιο πολλά απειλώντας το Ευρώ.

Τι να πει τώρα κανείς γι αυτό;

Η ικανότητα του συστήματος να ανακαλύπτει συνεχώς νέους τρόπους απομύζησης πλούτου είναι αξιοθαύμαστη. Υποχρεώνει τώρα τις κυβερνήσεις να πάρουν τα λεφτά των πολιτών τους και να του τα δώσουν.

Μόνο που τα κράτη, που ούτως ή άλλως με δανεικά ζουν, δεν διαθέτουν τέτοια ποσά και πρέπει να τα δανειστούν.

Από πού όμως μπορεί να δανειστεί ένα κράτος, μήπως το ξέρετε;

Από πού αλλού παρά από τις τράπεζες οι οποίες διαχειρίζονται τα λεφτά των ιδιωτών.

Για να βοηθηθούν λοιπόν οι τράπεζες, δανείζεται το κράτος λεφτά από τις τράπεζες και τα δίνει πάλι πίσω στις τράπεζες.

Θα μου πείτε, αυτό μοιάζει σαν αστείο.

Το κράτος πείρε τα λεφτά από τις τράπεζες και τα ξανάδωσε πάλι πίσω. Δεν έγινε τίποτα, δεν έχει υπάρξει καμιά αλλαγή. Τα λεφτά στις τράπεζες ήταν και πάλι στις τράπεζες βρίσκονται.

Και όμως έγινε κάτι πολύ σοβαρό.

**Το κράτος χρωστάει τώρα τα γιγαντιαία αυτά ποσά
στις τράπεζες και πρέπει να τα πάρει
από τους πολίτες του, για να τους τα δώσει.**

26. Το παράδειγμα της Ελλάδας

Τον τελευταίο καιρό βρέθηκε η Ελλάδα στο στόχαστρο των κερδοσκοπών.

Αυτοί βέβαια, όπως ακριβώς το είχαμε προβλέψει στο κεφάλαιο *"Ένα εφιαλτικό σενάριο"*, έχουν ως πραγματικό στόχο έναν άλλον πολύ πιο αξιόλογο αντικειμενικό σκοπό, **το Ευρώ**.

**Χρειάζονται όμως έναν "αποδιοπομπαίο τράγο",
για να φορτώσουν επάνω του την ευθύνη
για τη συμφορά που προετοιμάζουν
για όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο.**

Όταν σχεδιάζεις ένα έγκλημα, πρώτη σου υποχρέωση είναι, να μεριμνήσεις έγκαιρα για την κατασκευή του κατάλληλου "ενόχου".

Η προσπάθεια να εντοπισθεί ο **"εχθρός"** στο πρόσωπο των ελλήνων είναι ολοφάνερη. Ένα τεράστιο κύμα βαρύτατων κατηγοριών ξεσηκώθηκε ενάντια στους έλληνες, επειδή παίρνουν δήθεν από το κράτος τους μεγάλους μισθούς και συντάξεις.

**Το πρώτο που πρέπει να πούμε εδώ,
είναι ότι αυτό δεν είναι αληθινό.**

Ούτε οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων στην Ελλάδα, ούτε οι συντάξεις τους είναι μεγαλύτερες από τους άλλους ευρωπαίους.

Την "κατεργαριά" της ελληνικής κυβέρνησης, αντί να τους κάνει αύξηση στο μισθό, να τους δίνει δυο μισθούς επιπλέον το χρόνο ως δώρα, δεν πρέπει να τη χρεώσουμε σ' αυτούς.

Και με τους 14 μισθούς όμως, αν αναγάγουμε το σύνολο σε 12 μήνες, πάλι οι μισθοί των ελλήνων είναι κατώτεροι των άλλων ευρωπαίων.

Για το ότι η Ελλάδα έχει πολλούς δημοσίους υπαλλήλους και οι έλληνες παίρνουν σύνταξη πριν από τους άλλους ευρωπαίους, οι έλληνες υπάλληλοι και συνταξιούχοι φταίνε;

**Ξέρετε εσείς κανέναν που
άμα του έλεγε το κράτος του
"σου προσφέρω θέση στο Δημόσιο
και σου δίνω σύνταξη νωρίς",
θα έλεγε όχι;**

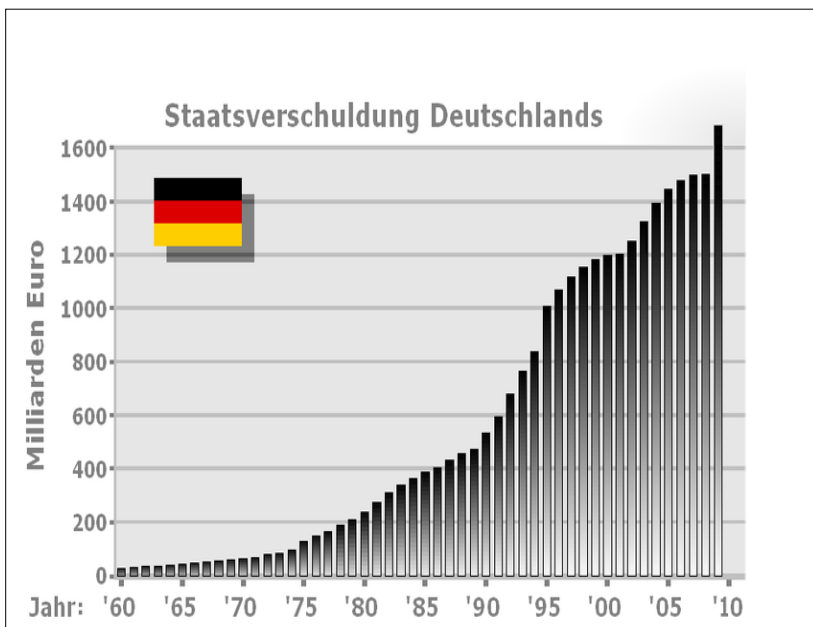
Κι αν κυβερνήτες επιπόλαιοι δανείζονταν λεφτά για να γίνουν με τις παροχές αρεστοί στο λαό, οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι συνταξιούχοι φταίνε;

- *Μα ενώ εμείς δουλεύουμε σκληρά, και ζούμε μετρημένα, οι έλληνες τεμπελιάζουνε και καλοπερνάνε τρώγοντας τα δανεικά με αποτέλεσμα να γιγαντωθεί το χρέος τους.*

Σωστά. Το χρέος της Ελλάδας έχει γίνει τεράστιο.

Αλλά μόνο στην Ελλάδα συμβαίνει αυτό; Άλλων κρατών το χρέος δεν γιγαντώθηκε;

Μια και η Ελλάδα θεωρείται αναξιόπιστο και επιπόλαιο κράτος, αξίζει να δούμε στην εικόνα 9 πως εξελίχθηκε το χρέος της Γερμανίας, ενός αξιόπιστου και σοβαρού κράτους.

Εικόνα⁴ 9

**Το περιμένατε αυτό;
Ξέρατε πως η ισχυρότερη
οικονομικά χώρα της Ευρώπης,
η "ατμομηχανή της οικονομίας"**

⁴ Πηγή: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/de/1/18/Staatsverschuldung5.png>

**χρωστάει έξι φορές παραπάνω
απ' ότι η καταφρονεμένη Ελλάδα;**

**Οι γερμανοί φταίνε γι αυτό,
επειδή τεμπελιάζουνε και καλοπερνάνε
τρώγοντας τα δανεικά;**

Ξέρατε ότι το χρέος αυτό, όπως και το χρέος όλων των άλλων κρατών, εκτινάσσετε ασυγκράτητο εκρηκτικά, όπως το δείχνει η εικόνα 9;

Επειδή το χρέος αυτό ασταμάτητα αυξανόμενο έχει περάσει ήδη τα 2 τρισεκατομμύρια, αξίζει να παρακολουθήσει κανείς στη το πώς μεγαλώνει το χρέος της Γερμανίας ανά πάσα στιγμή διεύθυνση:

<http://www.staatsverschuldung.de/schuldenuhr.htm>.

**Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει με όλους
τους λαούς όχι μόνο της Ευρώπης
αλλά του κόσμου ολόκληρου.**

Τώρα σπεύδουν όλοι οι Ευρωπαίοι να δώσουν λεφτά, που δεν τα έχουν και πρέπει να τα δανειστούν, για **"να βοηθήσουν την Ελλάδα και τους Έλληνες"**

Τουλάχιστον αυτό έχουν καταλάβει οι λαοί της Ευρώπης. Ή σωστότερα αυτό τους έδωσαν να καταλάβουν:

**Από εδώ και πέρα, θα δουλεύετε και θα στερείσθε
για να καλοπερνάνε οι Έλληνες.**

Εγώ δυστυχώς δεν κατάλαβα τίποτα.

**Πρώτον, τα λεφτά αυτά δεν τα χάρισαν
οι ξένοι ηγέτες στην ελληνική κυβέρνηση,
αλλά τα δάνεισαν.**

Τα δάνεισαν με επιτόκιο υψηλότερο από αυτό με τα το οποίο οι ίδιοι δανείζονται. Περιμένουν λοιπόν, να βγάλουν κέρδος από αυτή την ιστορία. Όταν εγώ δανείζομαι με 1% και τα λεφτά αυτά σου τα δανείζω εσένα με 5%, τη διαφορά τη βάζω στη τσέπη μου.

Και δεύτερο, για τι είδους βοήθεια μιλάμε αλήθεια;

Η Ελλάδα χρωστούσε κάπου 300 δισεκατομμύρια που δεν μπορούσε να τα πληρώσει (όπως κανένα κράτος δεν μπορεί πια να πληρώσει τα χρέη του) και τώρα μετά την ευρωπαϊκή βοήθεια (... **Σωτηρία της Πατρίδας** ... την ονόμασε ο έλληνας πρωθυπουργός) θα χρωστάει κάπου 400 δισεκατομμύρια. Βοήθεια το λένε αυτό;

Αυτά πώς θα τα ξοφλήσει;

Μήπως θα χρησιμοποιήσει η Ελλάδα το τεράστιο ποσό του νέου δανείου, για να αναπτύξει μια φοβερή εξαγωγική βιομηχανία, που να ξεπερνάει σε δυναμισμό τον μέχρι χτες παγκόσμιο πρωταθλητή των εξαγωγών (τη Γερμανία), ο οποίος χρωστάει ήδη πάνω από 2.000 δισεκατομμύρια και φυσικά δεν βλέπει κανένα τρόπο, να τα ξοφλήσει;

Λάθος. Δεν έχει συμβεί κάτι τέτοιο.

Και όμως το γιγαντιαίο αυτό ποσό του δανείου κάπου διοχετεύθηκε. Τα λεφτά αυτά κάπου τα έδωσε η ελληνική κυβέρνηση.

Μήπως στους έλληνες συνταξιούχους, για να περνάνε αυτοί καλά εις βάρος των εργαζόμενων ευρωπαίων;

**Μα αυτούς (μαζί με όλους τους Έλληνες)
θα τους "στύψει" η κυβέρνησή τους
όπως δεν στύφτηκε κανείς μέχρι τώρα.**

Τότε τι γίνανε τα λεφτά;

Αλήθεια δεν το ξέρουμε;

**Δεν ξέρουμε ότι η ελληνική κυβέρνηση
τη μια μέρα πήρε τα λεφτά και την άλλη
τα έδωσε στους δανειστές της;**

**Δεν ξέρουμε ότι ο λόγος που τους έκανε
όλους (Έλληνες και Ευρωπαίους)
να τρέχουν αλλόφρονες να βρουν
τα λεφτά, ήταν για να πληρωθούν
οι δανειστές της Ελλάδας;**

Δεν το έχουμε καταλάβει ακόμα;

Δεν έχουμε καταλάβει, πως όλη προσπάθεια απέβλεπε όχι στο να βοηθηθεί η Ελλάδα, αλλά στο να ικανοποιηθούν οι κεφαλαιούχοι που είχαν τοποθετήσει τα λεφτά τους στα ελληνικά κρατικά ομόλογα, επειδή αυτά έδιναν τον υψηλότερο τόκο της αγοράς;

Αν η Ελλάδα αδυνατούσε να πληρώσει τα χρέη της, οι Έλληνες συνταξιούχοι θα έχαναν;

Μα αυτοί δεν μπορούν να πάθουν τίποτα χειρότερο απ' αυτό που παθαίνουν τώρα.

Αυτοί που θα έχαναν, είναι οι κεφαλαιούχοι.

Θα έχαναν τα κέρδη τους.

Όχι το κεφάλαιό τους, όπως ψευδώς διαδίδεται:

***"θα χάσουν τις οικονομίες τους
οι μικροκαταθέτες των Τραπεζών".***

Αυτό δεν είναι τίποτα, αυτό θα μπορούσε η Ελλάδα να το πληρώσει, αν δεν το έχει πληρώσει ήδη εδώ και πολύ καιρό. Αυτό είναι ένα πολύ μικρό μέρος του χρέους.

Αυτό που κινδυνεύουν να χάσουν είναι τα κέρδη τους από τους τόκους και εκεί πρόκειται πράγματι για τεράστια ποσά.

Είναι τα τεράστια κέρδη που αποκομίζουν οι τοκογλύφοι που δανείζουν τους οικονομικά ασθενείς απαιτώντας εξωφρενικά επιτόκια.

***Είναι κάπου εκατό φορές μεγαλύτερα,
απ' ότι είχαν δανείσει πριν 30 χρόνια
στην ελληνική κυβέρνηση.***

***Ακριβώς για να μη χάσουν οι κεφαλαιούχοι
αυτά τα κέρδη, θα "στυφτούν" τώρα
οι λαοί της Ευρώπης.***

27. Ο απόλυτος παραλογισμός

Και το πιο αστείο είναι, πως όλη αυτή η απάτη που στήθηκε εις βάρος των λαών της Ευρώπης βαφτίστηκε:

"Βοήθεια προς την Ελλάδα".

Έτσι την αποκαλούν και στην Ελλάδα και σε όλο τον Κόσμο. Όλος ο Τύπος γραπτός και ηλεκτρονικός, όλοι οι πολιτικοί όλων των αποχρώσεων και τέλος όλος ο απλός κόσμος, ο οποίος δεν μπορεί να κάνει διαφορετικά.

Μα πρόκειται για ένα τεράστιο ψέμα.

Δεν το ξέρει και ο πιο αφελής των ανθρώπων, πως στην Ελλάδα δεν φτάνει από το γιγαντιαίο, το τρομακτικό αυτό ποσό των δισεκατομμυρίων ούτε ένα ευρώ;

Θα μου πείτε:

***Μα γιατί εξάπτεσαι;
Πρώτη φορά είναι που μας λένε ψέματα;
Δεν το ξέρεις, πως ο κόσμος
με τα ψέματα κυβερνιέται;***

Ναι βρε παιδιά, αλλά αυτή τη φορά το ψέμα είναι πολύ χοντρό, για να το καταπιεί κανείς αμάσητο.

Και τα λεφτά πάρα πολλά.

Τόσα λεφτά μαζεμένα δεν έχουν ξαναμετακινηθεί ποτέ μέχρι τώρα. Δεν είναι δικαιολογημένο το ενδιαφέρον μας, να μάθουμε τι γινήκανε; Από πού προέρχονται αυτά τα χρήματα το ξέρουμε.

Προέρχονται από τις τσέπες των ευρωπαϊών φορολογουμένων. Κυρίως των πλούσιων κεντροευρωπαϊκών χωρών.

Το ερώτημα είναι, πού πάνε;

Στην Ελλάδα μια φορά δεν πάνε, αυτό το είπαμε.

Από την Ελλάδα φεύγουν συνεχώς λεφτά.

Είναι τα λεφτά που αρπάζει η κυβέρνησή της από υπαλλήλους και συνταξιούχους, τα λεφτά που αποσπά με τους αυξημένους φόρους, σε λίγο και αυτά που θα πάρει ξεπουλώντας μισοτιμής ότι της έχει απομείνει σε περιουσιακά στοιχεία.

Πού πάνε όμως όλα αυτά τα λεφτά;

Πού πάει η γιγαντιαία δόση βοήθεια προς τη Ελλάδα και ό,τι από το στύψιμο της Ελλάδας προέρχεται;

Πρόκειται για κολοσσιαία ποσά.

Όπου έχουν διοχετευθεί θα πρέπει να έχουν προκαλέσει μια τεράστια οικονομική άνθιση, μια έκρηξη ευμάρειας και καταναλωτισμού κυρίως σε αγαθά πολυτελείας.

Αν θέλετε λοιπόν να μάθετε πού πήγε **"η βοήθεια προς την Ελλάδα"**, δεν έχετε παρά να κοιτάξετε, πού στην Ευρώπη ή και αλλού ανθεί η οικονομία.

Εκεί διοχετεύθηκε ο πακτωλός αυτών των χρημάτων, σαν ένα νέο Σχέδιο Μάρσαλ για την ενίσχυση των ... ισχυρών οικονομιών.

Και η Ελλάδα;

Η Ελλάδα, η οποία είχε ήδη τόσα χρέη, χρεώνεται επιπλέον με το τεράστιο αυτό ποσό, το οποίο πηγαίνει προς ενίσχυση των πλουσίων κρατών!

Σωστότερο θα ήταν, αντί να λέμε **"η βοήθεια των πλουσίων χωρών προς την Ελλάδα"**, να λέγαμε:

"Η βοήθεια της Ελλάδας προς τις πλούσιες χώρες"

Τι να πει τώρα κανείς γι αυτό; Πώς να μη θαυμάσει την ικανότητα του συστήματος να ανακαλύπτει νέες πηγές πλουτισμού;

Μια που η ανάπτυξη, που θα δημιουργούσε νέο πλούτο τον οποίο θα προσποριζόταν το σύστημα, δεν είναι πια δυνατή, βάζει τώρα τις κυβερνήσεις να πάρουν τα λεφτά των πολιτών τους και να του τα δώσουν.

Ο συλλογισμός του συστήματος είναι πολύ απλός και λογικός:

**Έχω στη διάθεσή μου το τεράστιο
αυτό ποσό χρημάτων, το οποίο
πρέπει να μου αποφέρει κέρδος.**

Σε αναπτυξιακή επένδυση
δεν μπορώ να το τοποθετήσω,
γιατί δεν είναι δυνατόν πια
να βρεθούν τόσο μεγάλα
"κενά αναπτύξεως" για
τόσο πολλά χρήματα.

**Δεν μου μένει λοιπόν παρά να δω
πού υπάρχουν πολλά χρήματα
μαζεμένα, να πάω να τα πάρω.**

Ποιος έχει τόσο πολλά λεφτά που χρειάζομαι;

Η απάντηση είναι: μόνο το κράτος έχει τόσο πολλά λεφτά.

Χρησιμοποιώντας επομένως τη δύναμη του χρήματος που ήδη κατέχω, θα εξαναγκάσω αυτούς που κυβερνούν το κράτος να μου τα δώσουν.

Τόσο απλό είναι.

Το ότι αυτοί που μας κυβερνούν δεν είναι υπηρέτες των πολιτών, όπως ισχυρίζονται, αλλά υπηρέτες του συστήματος, το γνωρίζαμε από καιρό.

Το ότι θα έφταναν όμως σε τέτοιο σημείο αναισχυντίας, ώστε να βάλουν το χέρι στην τσέπη μας, να μας πάρουν τα πικρά κερδισμένα λιγοστά λεφτά μας, για να τα ρίξουν κατ' ευθείαν στο απύθμενο, αχόρταγο στόμα του συστήματος, αυτό λίγοι από εμάς θα το περίμεναν.

Το ότι για τον σκοπό αυτό θα χρειαστεί να σφίξουμε κι άλλο το ζωνάρι και να στερηθούμε, πρέπει να το δεχτούμε με υπομονή αν όχι και με χαρά.

**Πρόκειται για τη σωτηρία των υψηλότερων αγαθών.
Πρόκειται για τη σωτηρία των κερδών
των σπεκουλαδόρων.**

Και παλαιά βέβαια πάλι αυτό γινόταν. Το κράτος φρόντιζε να μεταφέρονται τα λεφτά από την τσέπη μας στο σύστημα, αλλά γινόνταν τουλάχιστον συγκεκαλυμμένα.

Τα λεφτά που πήγαιναν κατ' ευθείαν στο σύστημα, τα δίνανε εμείς εθελουσίως, έτσι ανόητοι που είμαστε, αγοράζοντας τα διάφορα άχρηστα που μας πουλάει.

Όσα μας έπαιρνε το κράτος υποχρεωτικά με τους διάφορους φόρους, που συνεχώς αυξάνονταν, φαινόταν πως ξοδεύονται για χάρη μας.

Γίνονταν σχολεία ή νοσοκομεία.

Φυσικά πάλι στο σύστημα καταλήγανε, στις τσέπες των κεφαλαιούχων που αναλάμβαναν με το αζημίωτο να διεκπεραιώσουν την εκάστοτε δουλειά, αλλά τουλάχιστον όχι έτσι φανερά και κατ' ευθείαν.

Τώρα μας λένε πως το σύστημα ξέμεινε από λεφτά, και πως πρέπει εμείς, για το δικό μας καλό, να χρεωθούμε και να χρεώσουμε και τις επόμενες γενεές των απογόνων μας, για να το ενισχύσουμε.

Το διάγραμμα 8 που δείχνει με τον πλέον αδιάφευστο τρόπο, πως το σύστημα όχι μόνο έλλειψη χρημάτων δεν έχει,

**αλλά αντίθετα πνίγεται στα λεφτά,
σαν τους ζυμομήκητες που πνίγονταν
στις ακαθαρσίες τους,**

αυτό προσποιούνται πως το αγνοούν.

Δεν ντρέπονται να μας λένε τόσο χοντρά ψέματα κατάμουτρα.

Χάθηκε όλως διόλου η ντροπή.

Χάθηκε και το τελευταίο ίχνος της λογικής και φτάσαμε στον απόλυτο παραλογισμό:

Σκοπός της υπάρξεως του συστήματος
δεν είναι να εξυπηρετεί τον
άνθρωπο και τις ανάγκες του.

Σκοπός της υπάρξεως του ανθρώπου
είναι να εξυπηρετεί το
σύστημα και τις ανάγκες του.

28. Η υπερχρέωση των κρατών

Αν υπάρχει ένα φαινόμενο που χαρακτηρίζει στην εποχή μας την οικονομική κατάσταση των κρατών στον κόσμο, είναι το φαινόμενο της υπερχρέωσης τους.

Γι αυτό αξίζει να ασχοληθούμε για λίγο με το θέμα του κρατικού δανεισμού, γιατί ίσως αυτό μας δίνει την καθαρότερη εικόνα του τι θα ακολουθήσει στο μέλλον. Ποιο θα είναι το μέλλον το δικό μας, των παιδιών μας, της κοινωνίας μας.

Δεν υπάρχει ενδεχομένως πια κανείς, που να μη ξέρει, πως όλα τα κράτη της γης, άλλο λιγότερο και άλλο περισσότερο⁵, είναι χρεωμένα, και πως με κάθε χρόνο που περνάει είναι υποχρεωμένα να δανείζονται συνεχώς και περισσότερα χρήματα, γιατί στο χρέος του προηγούμενου δανεισμού έχουν προστεθεί και οι τόκοι του.

- ⁵ Πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία για το χρέος των διαφόρων κρατών μπορείτε να βρείτε στη διεύθυνση:

http://www.economist.com/content/global_debt_clock

Τα στοιχεία αυτά είναι ιδιαιτέρως διδακτικά. Ιδίως αν έχετε καιρό να κάνετε συγκρίσεις.

Να συγκρίνετε για παράδειγμα το χρέος της Ελλάδας με το χρέος άλλων κρατών.

	Ολικό χρέος σε δισεκατομμύρια \$	Χρέος ανά κάτοικο σε χιλιάδες \$	Χρέος ως προς το ΑΕΠ %
Ελλάδα	380	35	126
Γερμανία	2.352	28	75
Γαλλία	2.023	33	81
Ιταλία	2.324	39	118
Βέλγιο	436	41	99
Η.Π.Α.	8.777	28	60
Ιαπωνία	10.476	83	196

Δύο ερωτήματα θα πρέπει να μας απασχολήσουνε τώρα:

Πρώτον από ποιόν δανείζονται τα κράτη και δεύτερον πού οδηγεί αυτό το συνεχώς αυξανόμενο χρέος τους.

Το πρώτο ερώτημα είναι εύκολο να απαντηθεί.

Τα χρήματα τα δανείζεται το κράτος από κάποιους ιδιώτες. Από ποιον άλλον. Τα λεφτά μπορούν να είναι είτε του κράτους είτε των ιδιωτών. Αφού δεν είναι του κράτους, δεν μπορεί παρά να είναι των ιδιωτών.

Από ιδιώτες δανείζεται το κράτος.

Είτε μέσω των τραπεζών, όπου έχουν κατατεθειμένα τα λεφτά τους και οι τράπεζες στη συνέχεια φροντίζουν να αγοράσουν τα ομόλογα των κρατών, είτε μέσω των χρηματιστηρίων, όπου αγοράζουν οι ίδιοι οι ιδιώτες ή οι μεσίτες τους κατευθείαν τα κρατικά ομόλογα.

Σε αυτούς τους ιδιώτες πληρώνει τώρα το κράτος τους τόκους και επειδή οι τόκοι συνεχώς αυξάνουν το οφειλόμενο ποσό, αναγκάζεται το κράτος να δανείζεται από τους ίδιους ιδιώτες συνεχώς και περισσότερα χρήματα, για να δίνει πάλι στους ίδιους συνεχώς περισσότερα και να χρωστάει, πάντα στους ίδιους, όλο και πιο πολλά.

Οι κεφαλαιούχοι, όταν δανείζουν τα λεφτά, παίρνουν από τα κράτη κάτι χαρτιά στα οποία αναφέρεται ότι το κράτος είναι υποχρεωμένο σε ορισμένη ημερομηνία να τους παραδώσει όχι το ποσό που δανείστηκε, αλλά αυτό που προκύπτει από τον ανατοκισμό.

Όταν έρθει η εποχή, το κράτος είναι υποχρεωμένο να δώσει αυτά τα λεφτά, μόνο που δεν τα έχει. Έτσι δανείζεται από τους ίδιους κεφαλαιούχους ένα πολλαπλάσιο ποσό, από το προηγούμενο.

Τα λεφτά αυτά τα επιστρέφει αμέσως σ' αυτούς, αφού σ' αυτούς τα χρωστάει και γι αυτό τα δανείστηκε, δίνοντας τους επιπλέον κάποια νέα χαρτιά για το νέο χρέος.

Στην πραγματικότητα τα ίδια λεφτά (σε έγγραφα, μη φανταστείτε τίποτα βαλίτσες με χαρτονομίσματα) είναι αυτά που πάνε κι έρχονται προσαυξανόμενα συνεχώς με τους τόκους.

Στο κράτος, από το αλισβερίσι αυτό, δεν μένει τίποτα.

Μένει απλώς το συνεχώς μεγαλύτερο χρέος.

29. Η μεταφορά της κρατικής εξουσίας στους ιδιώτες

Το μυστικό κρύβεται, όπως καλά το ξέρετε, στους τόκους.

Ο τόκος αποτελεί αποκρυσταλλωμένη, έμπρακτη, χειροπιαστή τη βασική ιδέα του συστήματός μας: πως τα λεφτά γεννούν λεφτά.

Ο ιδιοκτήτης των χρημάτων δικαιούται, με βάση το γεγονός ότι έχει χρήματα που δεν τα χρειάζεται και ως εκ τούτου τα δανείζει, να έχει με την πάροδο του χρόνου επιπλέον χρήματα για τα οποία δεν χρειάζεται να δουλέψει.

Κάποιοι άλλοι θα δουλέψουν γι' αυτόν.

Ο τόκος είναι αυτός που δίνει τη δυνατότητα να πλουτίζει κανείς συνεχώς περισσότερο.

Χωρίς τον τόκο το σύστημά μας δεν είναι νοητό.

Χωρίς τον τόκο καμιά από τις καμπύλες που είδαμε μέχρι τώρα, καμιά από τις εκρήξεις δεν είναι δυνατή.

Και φυσικά ο τόκος είναι αυτός που κάνει τα χρέη συνεχώς να μεγαλώνουν, ώστε να καθίσταται αδύνατη πλέον η αποπληρωμή τους.

Επειδή στην περίπτωση των κρατικών χρεών πρόκειται για μακροχρόνιο δανεισμό, οι τόκοι ανεβαίνουν σε ύψη δυσθεώρητα.

Μετά αρκετά χρόνια, το χρέος γίνεται λόγω τόκων πολλαπλάσιο του αρχικού ποσού.

Αν για παράδειγμα η Ελλάδα είχε κλείσει το 1981 ένα τριακονταετές δάνειο με επιτόκιο 17% (που για την εποχή του ήταν πολύ ρεαλιστικό), θα χρωστούσε σήμερα το εκατονταπλάσιο του αρχικού ποσού.

Το χρέος είναι πλέον αδύνατο να εξοφληθεί και το κράτος βυθίζεται συνεχώς και περισσότερο στην υποχρέωση να υπακούει στις αποφάσεις των δανειστών του.

Όταν είσαι χρεωμένος και με κάθε χρόνο χρεώνεσαι και περισσότερο, δεν μπορείς να ζητάς την πολυτέλεια, να παίρνεις εσύ τις αποφάσεις.

Τις αποφάσεις θα τις πάρει ο δανειστής σου, κι εσύ απλώς πειθήνια θα τις ακολουθείς. Διαφορετικά ξέρεις τι θα σου συμβεί. Θα σου κόψει τα δανεικά και θα καταρρεύσεις.

Δεν είναι αστείο;

**Το κράτος,
εκεί δηλαδή όπου παράγεται ο πλούτος,
(γιατί βέβαια ο πλούτος δεν παράγεται στο
θησαυροφυλάκιο του κεφαλαιούχου ιδιώτη)
υποδουλώνεται στον δανειστή του.**

Το κράτος, που εκπροσωπεί όλη
τη δύναμη της παραγωγής,

- με το εργατικό δυναμικό,
- με τα εργοστάσιά,
- με τα καλλιεργημένα χωράφια,
- με τα ερευνητικά ινστιτούτα,
- με τα καράβια, τα τρένα και τα αεροπλάνα,
- με τα σχολεία, τα νοσοκομεία,
- τα νομοθετικά του σώματα, ακόμα και
- με την αστυνομία και με το στρατό,

**είναι εντελώς αδύναμο απέναντι
στον δανειστή του, και
λειτουργεί αποκλειστικά,
για έναν και μόνο σκοπό,
να κάνει τον κεφαλαιούχο ιδιώτη,
κάθε μέρα και πλουσιότερο.**

Την πραγματική δύναμη δεν την έχει το κράτος.

Την έχει ο δανειστής του. Αυτός παίρνει στην ουσία τις αποφάσεις και το κράτος είναι υποχρεωμένο να τις εκτελεί.

Το δεύτερο ερώτημα, για το πού θα πάει αυτή η ιστορία με το χρέος των κρατών, πάλι εύκολο είναι να απαντηθεί:

Το χρέος θα συνεχίσει να μεγαλώνει.

Όπως όλα τα άλλα σημαντικά μεγέθη στον κόσμο μας συνεχώς αυξάνονται εκρηκτικά:

- αύξηση του πληθυσμού,
- αύξηση της επιβάρυνσης του περιβάλλοντος,
- αύξηση του σωρευμένου πλούτου, έτσι και
- το χρέος θα εξακολουθήσει να ανεβαίνει.

Όπως έχουμε όλες τις άλλες εκρήξεις, έχουμε και την έκρηξη των κρατικών χρεών.

Η έκρηξη εμφανίζεται παντού, γιατί είναι συνυφασμένη με τη φύση του συστήματός μας.

Αν υπάρχει κανείς τόσο αφελής, που να πιστεύει, πως τα κράτη θα μπορέσουν να αποπληρώσουν κάποτε τα χρέη τους και να πάψουν να εξαρτώνται από τους δανειστές, αρκεί να ρίξει μια ματιά σε οποιονδήποτε κρατικό προϋπολογισμό, για να δει την αλήθεια.

Αυτό που προβλέπεται και αυτό για το οποίο αγωνιούν οι αρμόδιοι υπουργοί, δεν είναι πώς θα ξοφλήσουν το χρέος (αυτό το έχουν ξεχάσει από πολλοί), αλλά το πού θα βρουν τα επιπλέον ακόμα μεγαλύτερα ποσά δανεικών που θα χρειαστούν στο νέο χρόνο.

Και το ακόμα πιο αστείο είναι, πως όλοι αυτοί προσποιούνται τους ανίδεους και τους έκπληκτους:

- *Μας βρήκε ξαφνικά η συμφορά. Εκεί που όλα πήγαιναν μια χαρά, μας ήρθε αιφνιδιαστικά η κρίση. Αναπάντεχο εντελώς. Από πού προκλήθηκε, δεν ξέρουμε. Πρέπει όμως να πληρώσουμε τα χρέη. Γι αυτό είμαστε αναγκασμένοι, να πάρουμε κάποια έκτακτα μέτρα. Θα περικόψουμε τους μισθούς και τις συντάξεις. Εκτάκτως, όπως έκτακτη ήταν και η κρίση.*

Μπράβο. Έκτακτα!

- Όταν παίρνατε το δάνειο, το οποίο (αφού τσέπωσαν αρκετά οι δικοί σας) το κατασπαταλήσατε, δεν ξέρατε ότι σε τριάντα χρόνια θα το πληρώναμε στο εκατονταπλάσιο;
- Τα χαρτιά που υπογράψατε τότε δεν τα είχατε διαβάσει;
- Τον τύπο του ανατοκισμού δεν σας τον είχαν μάθει στο δημοτικό;
- Δεν ήταν απολύτως βέβαιο, πως οι τράπεζες θα έπαιρναν τα λεφτά μας; (Όχι τα λεφτά τους, τα δικά μας λεφτά, γιατί ένα μας έδωσαν και τώρα εκατό μας παίρνουν);
- Ποιό είναι το έκτακτο γεγονός, που σας δίνει το δικαίωμα, να πάρετε τα έκτακτα μέτρα;

- Η κρίση του καπιταλισμού δεν ήταν απολύτως προβλέψιμη, με τις στοιχειώδεις σκέψεις που κάναμε στο κεφάλαιο "Ένα σοβαρό αστείο";

Μα τι θα γίνει;

Θα χρεώνονται τα κράτη όλο και πιο πολύ σε κάποιους λίγους ιδιώτες, οι οποίοι θα αποκτούν με τον τρόπο αυτό συνεχώς και μεγαλύτερη δύναμη, δηλαδή συνεχώς και μεγαλύτερη εξουσία, απέναντι στο κράτος;

**Θα μεταφέρονται συνεχώς και περισσότερα
κυριαρχικά δικαιώματα του κράτους
στους ιδιώτες δανειστές του;**

30. Η παγκόσμια κυριαρχία

Ναι. Αυτό θα συμβεί. Και αυτό ήδη συμβαίνει και μάλιστα από καιρό.

Αυτό που καμιά φορά λέμε πάνω στη θυμό μας, πως οι κυβερνήτες μας δεν είναι υπηρέτες του λαού αλλά υπηρέτες του συστήματος, δεν οφείλεται στο ότι είναι κακοί και πουλημένοι.

Εξαναγκασμένοι είναι.

Δεν μπορούν να κάνουν διαφορετικά.

**Είναι παγιδευμένοι μέσα στο σύστημα.
Ένα σύστημα που καταρρέει συμπα-
σύροντας μαζί του και τους κυβερνήτες,
και τα κράτη, και όλους μας.**

Μια ερώτηση ίσως μένει να απαντήσουμε ακόμα:

Καλά αυτά τα λεφτά που τους χρωστάνε τα κράτη, πώς θα τα πάρουν οι ιδιώτες πίσω;

Η απάντηση είναι:

Απλούστατα δεν θα τα πάρουν.

Δεν θα τα πάρουν ποτέ.

**Διότι δεν είναι δυνατόν πια να παραχθούν
τόσο πολλά νέα λεφτά.**

Πού θα βρεθούν τα τρισεκατομμύρια που χρωστούν τα κράτη στους κεφαλαιούχους;

- Αν όμως είναι έτσι, πως δηλαδή οι κεφαλαιούχοι δεν πρόκειται να πάρουν τα λεφτά τους πίσω, γιατί εξακολουθούν να δανείζουν τα κράτη;
- Δεν ξέρουν πως θα χάσουν τα λεφτά τους;
- Δεν έχουν καταλάβει, αυτό που εμείς με το απλό μας μυαλό καταλαβαίνουμε;
- Χαζοί είναι;

Μόνο χαζοί δεν είναι.

Ξέρουν ότι θα τα χάσουν τα λεφτά τους, ξέρουν όμως ακόμα πως, από τη στιγμή που τα λεφτά αυτά είναι τόσο πολλά ώστε να μη μπορούν πια να "γεννήσουν" κι άλλα, είναι σαν να ήταν άχρηστα.

Σε τι χρησιμεύουν λεφτά που δεν αυξάνουν;

Βέβαια με τα λεφτά μπορεί να αγοράσει κανείς πάντα κάτι, αλλά τι υπάρχει, που δεν το έχουν ήδη αγοράσει;

Εκτός κι αν χρησιμοποιήσει κανείς τα λεφτά για να αποκτήσει κάτι άλλο.

Ούτε παραπάνω υλικά αγαθά, γιατί τα έχει ήδη όλα, ούτε παραπάνω λεφτά, γιατί δεν είναι πια δυνατόν, αλλά παραπάνω δύναμη.

Υποτάσσοντας οικονομικά το ένα κράτος μετά το άλλο, να αποκτήσει κανείς την απόλυτη δύναμη, την απόλυτη εξουσία.

Να "αγοράσει" την παγκόσμια κυριαρχία.

Όταν αγοράσεις κάτι, έχεις χάσει τα λεφτά που έδωσες, μόνο που αυτό που πείρες, σε ενδιαφέρει περισσότερο από τα λεφτά.

**Η παγκόσμια κυριαρχία πραγματικά
θα ήταν ένας σκοπός για τον οποίο θα άξιζε,
να ξοδέψει κανείς ακόμα και μεγάλα χρηματικά ποσά.**

Το όνειρο για την παγκόσμια κυριαρχία είναι πολύ παλιό. Τόσο στην Ιστορία όσο και στο Μυθιστόρημα έρχεται και ξανάρχεται συνεχώς.

Ο ένας το επεδίωκε με τις σάρισες, ο άλλος με τα κανόνια, ο τρίτος με τα τανκς. Δεν κρατούσε όμως για πολύ καιρό. Σε λίγο κάτι στράβωνε και το όνειρο διαλυόταν. Όπως διαλύονται τα όνειρα.

Αυτή τη φορά όμως μοιάζει να πραγματοποιείται.

Δεν χρειάζονταν τελικά ούτε
κανόνια ούτε τανκς.
Λεφτά χρειάζονταν μονάχα.

Πολλά λεφτά βέβαια, αλλά αυτά υπήρχαν πλέον. Γι αυτόν τον σκοπό τα μαζεύαμε άλλωστε τόσους αιώνες τώρα.

**Όλη η δύναμη και φυσικά όλη η κυριαρχία
επί όλων των κρατών του κόσμου έχει
περάσει στα χέρια του Κεφαλαίου.**

Αυτό πια "αποφασίζει και διατάζει".

Η παγκόσμια απόλυτη κυριαρχία έχει επιτέλους επιτευχθεί.

Διαφυγή δεν υπάρχει για τα κράτη. Με κάθε μέρα που περνάει το πρόβλημά χειροτερεύει, γιατί οι τόκοι τρέχουνε.

Από τη στιγμή που ένα κράτος χρειάζεται να πάρει δανεικά, για να πληρώσει τους δανειστές του, είναι χαμένο.

Αφού σήμερα χρειάστηκε να δανειστεί, για να πληρώσει το χτεσινό δάνειο, αύριο θα χρειαστεί να δανειστεί ακόμα περισσότερο, για να πληρώσει το σημερινό, μια που θα προστεθούν και οι νέοι τόκοι.

Πρόκειται για φαύλο κύκλο. Δεν υπάρχει σωτηρία.

Τα κράτη θα βυθίζονται συνεχώς βαθύτερα στα χρέη υποδουλωνόμενα όλο και πιο πολύ στους δανειστές τους, μια και η εξουσία τους θα περνάει συνεχώς και περισσότερο στα χέρια των πλουσίων ιδιωτών, που τα δανείζουν.

**Και φυσικά η Δημοκρατία,
που μας συνόδεψε τόσους αιώνες στο δρόμο
της εξέλιξης της κοινωνίας μας,
πάει περίπατο.**

Μέχρις εδώ ήταν. Τελειώσαμε

31. Ένα "κακό" προηγούμενο

Αυτό το αδιέξοδο όμως, στο οποίο μοιάζει να έχουν περιέλθει σήμερα τα κράτη, είναι πράγματι αληθινό, ή μας φαίνεται μόνο έτσι, επειδή το κοιτάζουμε από τη λάθος οπτική γωνία;

Μήπως μπορεί να υπάρξει λύση, αρκεί να τολμήσουμε να σκεφτούμε διαφορετικά και να δούμε τα πράγματα από μια άλλη όψη;

Για σκεφτείτε να υπάρχει λύση, και να μη την βλέπουμε, επειδή παρατηρούμε το πρόβλημα από τη λάθος σκοπιά, θεωρώντας κάποια πράγματα ως δεδομένα ή αναπότρεπτα, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι.

**Για σκεφτείτε, να έχει ξανασυμβεί αυτό,
να έχει πάψει δηλαδή να λειτουργεί η
δημοκρατία σε ένα κράτος λόγω υπερβολικής
συγκέντρωσης του πλούτου,**

**και οι άνθρωποι να
βρήκαν λύση στο αδιέξοδο.**

Δεν θα ήταν υπέροχο, να βρίσκαμε ένα τέτοιο παράδειγμα στην ιστορία, να αντιγράψουμε τη λύση;

**Λοιπόν υπάρχει πράγματι ένα τέτοιο παράδειγμα,
που αξίζει να το θυμηθούμε.**

Γύρω στο 600 π.Χ. η νεαρή ακόμα τότε δημοκρατία στην πόλη της Αθήνας βρέθηκε σε ένα ανάλογο σημείο.

Όχι το κράτος, γιατί ακόμα το κράτος δεν είχε τη σημερινή του δομή, αλλά οι πολίτες ήταν χρεωμένοι σε κάποιους λίγους πλουσίους.

Χρεωμένοι σε τέτοιο βαθμό, που αφού είχαν δώσει ότι είχαν και δεν είχαν, τα χωράφια, τα ζώα, τα σπίτια τους, είχαν πουληθεί στο τέλος κι αυτοί οι ίδιοι ως δούλοι στους πλούσιους.

Ακριβώς όπως σήμερα έχουν υποδουλωθεί τα κράτη στους δανειστές τους.

Η δημοκρατία δε λειτουργούσε πια.

Οι πλούσιοι είχαν αποκτήσει όλη τον πλούτο, όλη τη δύναμη.

Μόνο που το παιχνίδι είχε τελειώσει.

Θυμάστε το παιχνίδι *Monopoly*; Όταν σου ανήκει όλος ο πλούτος, το παιχνίδι τελειώνει.

Κάπως ανάλογη είναι και η σημερινή εικόνα.

Μόνο που δεν περιορίζεται στα πλαίσια μιας πόλεως, που τότε για τους κατοίκους της ήταν ο κόσμος όλος, αλλά στον κόσμο ολόκληρο.

Όλος ο πλούτος του κόσμου έχει συγκεντρωθεί σε κάποια λίγα χέρια.

Τότε, στην αρχαία Αθήνα η κατάσταση ήταν πολύ άσχημη.

Η δημοκρατία δεν ήταν σε θέση πια, να ρυθμίσει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους, η διαμάχη ανάμεσα σε πλουσίους και φτωχούς

είχε φτάσει στο απροχώρητο, η πόλη είχε χάσει την παλιά της δύναμη και δραστηριότητα και οι εξωτερικοί εχθροί караδοκούσαν.

Αντιμέτωποι με το αδιέξοδο αυτό και μπροστά στον κίνδυνο της ολοκληρωτικής καταστροφής, οι Αθηναίοι με κοινή συμφωνία κάλεσαν το 594 π.Χ. το Σόλωνα και δίνοντας του απόλυτη εξουσία, του ανάθεσαν να νομοθετήσει για τη σωτηρία της πολιτείας και την επαναφορά της δημοκρατίας.

Ο Σόλων ανέτρεψε απολύτως την
κατάσταση της κοινωνίας.

Ήταν μια επανάσταση
χωρίς επανάσταση.

**Δεν χρειάστηκε ούτε συλλήψεις, ούτε
εξορίες, ούτε φυλακίσεις, ούτε εκτελέσεις.**

Μόνο με νομοθετικό έργο.

Με αυτό δηλαδή που κάνει
το κάθε κοινοβούλιο σήμερα.

Κάθε κοινοβούλιο σήμερα έχει ακριβώς την ίδια απόλυτη εξουσία που είχε δοθεί τότε στο Σόλωνα.

Κανείς δεν μπορεί να εμποδίσει ένα κοινοβούλιο να νομοθετήσει, όπως αυτό νομίζει. Όταν οι βουλευτές θεωρούν πως κάποια πρόταση υπηρετεί το συμφέρον της πολιτείας, την ψηφίζουν ως νόμο, κι από εκεί και πέρα φροντίζει η κυβέρνηση να εφαρμοστεί ο νόμος.

Η λύση που έδωσε τότε ο Σόλων στο πρόβλημα ήταν εξαιρετικά απλή.

**Με ένα μόνο νόμο διαγράφηκαν δια μιας όλα τα χρέη
(Σεισάχθεια⁶).**

Το βασικό πρόβλημα της κοινωνίας λύθηκε άμεσα. Από εκεί και πέρα μια σειρά από άλλους νόμους καθόριζε τις λεπτομέρειες.

Οι καημένοι οι πλούσιοι πολύ στεναχωρήθηκαν.

Μπορείτε να το φανταστείτε.

⁶ Από το **σειώω**: κουνάω (σεισμός) και **άχθος**: φορτίο (αχθοφόρος)

Με τα μέτρα αυτά όμως χτίσθηκε μια κοινωνία που έφερε τους λαμπρότερους καρπούς στον πολιτισμό, που άντεξε αιώνες και που ακόμα σήμερα όλοι τη θαυμάζουνε.

**Πάνω στις βάσεις της νομοθεσίας του Σόλωνα
στηρίχθηκε η αθηναϊκή δημοκρατία που
οδήγησε στην εκπληκτικότερη περίοδο της ιστορίας
της ανθρωπότητας, τον χρυσούν αιώνα.**

32. Μια αστεία σκέψη ...

Για σκεφθείτε, έτσι γι αστείο, να αποφάσιζαν σήμερα τα κοινοβούλια να μιμηθούν το παράδειγμα του Σόλωνα και να έλεγαν τα κράτη ξαφνικά:

«Βαρεθήκαμε.

Αυτό το παιγνίδι με το δανεισμό δεν το παίζουμε πια.

Βαρεθήκαμε να παρακαλάμε κάθε χρόνο τους δέκα είκοσι πλούσιους του κόσμου να μας ξαναδανείσουν τα λεφτά που, στύβοντας τους πολίτες μας, τους είχαμε δώσει πέρυσι και που ποτέ δεν ήταν δικά τους.

Γιατί βέβαια δεν δούλεψαν αυτοί, για να παραχθούν τα δισεκατομμύρια αυτά, που παρακαλάμε να μας δανείσουν σήμερα, προκειμένου να τους τα δώσουμε αμέσως πάλι πίσω.

Οι πολίτες μας δούλεψαν για τα λεφτά αυτά, και σ' αυτούς ανήκουν.

Ξέρετε κάτι κύριοι πλούσιοι;

Υπάρχει μια λέξη που την ανακάλυψε πριν από 2.600 χρόνια κάποιος Σόλωνας:

Σεισάχθεια.

Τα χρέη μας έχουν διαγραφεί.

Δεν θα σας αδικήσουμε όμως. Τα λεφτά που μας δανείσατε, αν δεν τα έχετε πάρει ήδη από καιρό, θα σας τα δώσουμε πίσω. Και αποπληθωρισμένα μάλιστα.

Χωρίς όμως τους τόκους. Για τους τόκους δεν εργαστήκατε και δεν μπορείτε να απαιτείτε να εργασθεί ο λαός μας.

Χαίρετε.»

Φαντάζεστε τη στενοχώρια του κυρίου Τάδε που έβγαλε πέρυσι, όπως έγραψαν οι εφημερίδες, 4.000.000.000 δολάρια ποντάροντας στο χρηματιστήριο, πως η κυβέρνηση θα στηρίξει τις τράπεζες (και φυσικά έκανε ό,τι περνούσε από το χέρι του, για να πραγματοποιηθεί αυτή του η πρόβλεψη), και του κυρίου Δείνα που λογαριάζει εφέτος να βγάλει ακόμα περισσότερα ποντάροντας στο ότι η Ελλάδα θα χρεοκοπήσει (και φυσικά κάνει ό,τι περνάει από το χέρι του, για να πραγματοποιηθεί αυτή του η πρόβλεψη);

Για να έχουμε μια αίσθηση του μεγέθους αυτού του ποσού, μπορούμε να σκεφτούμε, πως αν ένας εργαζόμενος κατάφερνε από τη δουλειά του να αποταμιεύει 4.000 δολάρια το χρόνο,

**θα χρειαζόταν ένα εκατομμύριο χρόνια,
για να το συγκεντρώσει.**

Καταλαβαίνεται πόσο σκληρά πρέπει να εργάστηκε ο κύριος Τάδε, ώστε να μπορέσει να βγάλει το ποσό αυτό μόνο σε ένα χρόνο.

Εκτός κι αν δεν το έβγαλε με τη δουλειά του.

Εκτός κι αν αυτά τα λεφτά, για τα οποία υπερηφανεύεται ο ίδιος και τον θαυμάζει ο κόσμος όλος, είναι ο καρπός του μόχθου κάποιων άλλων.

Αν βρήκε, ας πούμε, ένα εκατομμύριο εργαζόμενους, που ο καθένας τους κατάφερε να εξοικονομήσει μέσα στο ένα έτος τις 4.000 δολάρια, και να τους τα πείρε, με την καταποσίυνή του.

Θα στεναχωρηθούν πολύ. Κι αυτοί και οι δέκα είκοσι όμοιοί τους, που έχουν αποκτήσει την παγκόσμια κυριαρχία. Γιατί όμως; Επειδή θα χάσουν τα λεφτά τους; Όχι βέβαια. Ότι τα λεφτά δεν θα τα έπαιρναν πίσω, το ήξεραν ήδη όταν τα έδιναν.

Τα έδωσαν όμως με χαρά, για να αγοράσουν μ' αυτά την παγκόσμια κυριαρχία.

Αυτή ακριβώς θα χάσουν, κι αυτό βέβαια δεν τους αρέσει καθόλου.

Τι μπορούν να κάνουν όμως, αν τα κράτη πάρουν αυτή την απόφαση;

Ότι έκαναν και οι αθηναίοι πλούσιοι το 594 π.Χ.

Θα καθίσουν φρόνιμα φρόνιμα να παρακολουθήσουν την εφαρμογή του νόμου.

**Όταν η απόφαση για τη σεισάχθεια
γίνει νόμος του κράτους, τότε κανένας
δεν μπορεί να τον παραβεί,**

γιατί την πραγματική δύναμη θα την
έχει τότε το κράτος και όχι οι κύριοι
Τάδε και Δείνα όπως μας είχαν
κάνει να πιστέψουμε.

Το κράτος, το οποίο για τους παραβάτες του νόμου έχει τους δικαστές, τους χωροφύλακες και τις φυλακές.

Όποιος παραβαίνει το νόμο, πάει στη φυλακή.

Αν ο κύριοι αυτοί θελήσουν να παραβούν το νόμο, θα πάνε στη φυλακή.

**Και μπορεί μεν οι κύριοι αυτοί
και οι όμοιοί τους να στεναχωρηθούν,
από την άλλη μεριά όμως
δισεκατομμύρια ανθρώπων,
ίσως για πρώτη φορά στη ζωή τους,
θα γελάσουν με την καρδιά τους.**

33. ... και κάποιοι σοβαροί συλλογισμοί.

Αυτό που πρέπει ίσως τώρα σοβαρά να σκεφτούμε, είναι γιατί την παραπάνω σκέψη τη θεωρούμε αστεία.

Τι είναι αυτό που θα εμπόδιζε κάποιο κοινοβούλιο, το ελληνικό, το γερμανικό, το γαλλικό, το ιταλικό να πάρει την απόφαση για σεισάχθεια;

Ότι μια τέτοια απόφαση θα ήταν για το καλό του κράτους και των πολιτών, δεν χρειάζεται να το συζητήσουμε.

Δεν θα ήταν απλώς καλό, θα ήταν σωτήριο. Θα μας γλύτωνε από ένα άλυτο πρόβλημα που οδηγεί την κοινωνία με βεβαιότητα στην καταστροφή.

**Άλλωστε το δοκίμασε ο Σόλωνας το μέτρο αυτό,
και είδαμε τι θαυμαστούς καρπούς απέφερε.**

Τότε λοιπόν τι περιμένουν οι εκπρόσωποί μας στο κοινοβούλιο;

**Έχουν ακριβώς την ίδια απόλυτη νομοθετική
εξουσία, που είχε και ο Σόλωνας.**

Γιατί δεν την ασκούν; Γιατί δεν εφαρμόζουν τη δοκιμασμένη, σίγουρη αυτή λύση, που θα μας έσωζε; Δεν βλέπουν πως το κράτος και η

κοινωνία διαλύονται; Τα συμφέροντα των πολιτών και του κράτους δεν εκπροσωπούν στο κοινοβούλιο και γι αυτά δεν αγωνίζονται;

**Επ' αυτού υπάρχει μια άποψη,
πως δεν είναι έτσι.**

Οι βουλευτές μας δεν εκπροσωπούν τα
συμφέροντα των πολιτών, αλλά τα
συμφέροντα των κεφαλαιούχων επειδή
είναι εξαρτημένοι από αυτούς.

Όταν εξελέγησαν, τους εξέλεξε
μεν ο Λαός, αλλά υπό την
καθοδήγηση των ΜΜΕ, τα οποία
ενοικούν στους κεφαλαιούχους

**Τώρα είναι υποχρεωμένοι,
να τους υπηρετούν.**

Αυτό όμως δεν μπορώ ή δεν θέλω να το πιστέψω.

Δεν μπορώ τουλάχιστον να πιστέψω, πως αυτό ισχύει για τους περισσότερους.

Μπορεί ανάμεσα τους να υπάρχουν κάποιοι "τηλεκαθοδηγούμενοι, δεν μπορεί όμως να είναι οι περισσότεροι.

Είναι δυνατόν, οι τίμιοι άνθρωποι να είναι σε μειοψηφία, και γι αυτό να μην μπορεί να περάσει από τη βουλή ένας νόμος για τη σωτηρία της κοινωνίας;

Αλλά ακόμα κι αν υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό βουλευτών, που να μη θέλουν το καλό του τόπου, πάλι μου φαίνεται δύσκολο σε μια συζήτηση στη Βουλή να σηκωθούν και να πουν, ξέρετε εμείς ήμαστε με τους κεφαλαιούχους, και γι αυτό καταψηφίζουμε την πρόταση.

Κάτι άλλο θα πουν.

**Θα πουν, πως υπάρχουν δυσκολίες
που καθιστούν την πρόταση ουτοπική.**

Προκειμένου να ετοιμαστούμε λοιπόν για μια τέτοια συζήτηση, πρέπει να ψάξουμε εμείς να βρούμε αυτές τις δυσκολίες.

Να τις αναλύσουμε και να δούμε πόσο σοβαρές είναι. Τις ευχάριστες επιπτώσεις μιας τέτοιας απόφασης τις είδαμε, δεν χρειάζεται να τις αναλύσουμε. Για να δούμε όμως ποιες θα είναι οι δυσάρεστες επιπτώσεις.

Τι είναι αυτό που μπορεί να πάθει ένα κράτος, αν αρνηθεί να πληρώσει τα χρέη του.

Το πρώτο που θα συμβεί, είναι ότι κανείς δεν πρόκειται πια ποτέ να του δανείσει ούτε δεκάρα.

Θα πρέπει να μάθει να ζει χωρίς δανεικά.

Ας εξετάσουμε όμως πόσο κακό θα είναι κάτι τέτοιο.

Όταν δανείται κάποιος, είτε άτομο είναι αυτό είτε κράτος, αυτό το κάνει για δύο λόγους:

- Ο πρώτος είναι πως χρειάζεται χρήματα, γιατί σκοπεύει να αυξήσει με κάποια αναπτυξιακή επένδυση την παραγωγή του, ώστε όχι μόνο να μπορεί αργότερα να επιστρέψει τα δανεικά αλλά στη συνέχεια να μπορεί να ζει και καλύτερα.
- Ο δεύτερος είναι ότι, μολονότι δεν μπορεί να αυξήσει την παραγωγή του, επιθυμεί τώρα αμέσως να ζει με τα δανεικά πλουσιότερα από ό,τι του επιτρέπει αυτό που παράγει, χωρίς να σκάφεται, πώς θα επιστρέψει πίσω τα λεφτά.

Αυτός ο δεύτερος λόγος είναι η αιτία για το σημερινό δανεισμό των κρατών.

Δεν μπορούμε πλέον να έχουμε ανάπτυξη.

Εθισμένοι όμως στη συνεχή βελτίωση των όρων της ζωής μας και την υπερβολική καλοπέραση, θέλουμε να ζούμε καλύτερα, από ό,τι τα έσοδά μας το επιτρέπουν.

Και αυτό θα σταματήσει, αν αποφασίσουμε να εφαρμόσουμε την "πατέντα του Σόλωνα".

34. Να απλώσουμε τα πόδια μας όσο φτάνει το πάπλωμά μας

Πέστε μου όμως εσείς, σας παρακαλώ, πόσο κακό θα είναι αυτό;

Ήταν σωστό αυτό που μέχρι τώρα κάναμε, ζώντας σε ανήκουστη για προηγούμενες εποχές χλιδή, με απίστευτη σπατάλη πόρων, επιβαρύνοντας αλόγιστα το περιβάλλον και υποθηκεύοντας το μέλλον των παιδιών μας;

Δεν θα έπρεπε κάποτε αυτό να σταματήσει;

Δεν θα μας αρέσει σίγουρα να χάσουμε κάποιες από τις ανέσεις μας, αν όμως με τον τρόπο αυτό γλυτώνουμε την ολοσχερή καταστροφή του πολιτισμού μας, δεν είναι προτιμότερο να υποβληθούμε σ' αυτόν τον περιορισμό;

Και κάτι ακόμα: αν δεν το κάνουμε σήμερα, και δανειζόμενοι παραπέρα το αφήσουμε για αύριο, δεν θα είναι ακόμα πιο δύσκολο;

Μια ακόμα δυσκολία στη σκέψη για την εφαρμογή της "πατέντας του Σόλωνα" είναι ότι η πατέντα αυτή είναι αντίθετη με την αρχή της ιδιοκτησίας.

Στη σημερινή κοινωνία, σε όλα τα κράτη, η ιδιοκτησία αποτελεί ακρογωνιαίο θεμέλιο λίθο της δομής του κράτους και προστατεύεται από τους βασικότερους νόμους.

**Αδιάφορα με ποιόν τρόπο οι κεφαλαιούχοι
απέκτησαν τα λεφτά τους,
κανένας δεν έχει το δικαίωμα,
να τους τα αμφισβητήσει.**

Εφαρμογή της σεισάχθειας προσβάλει
την ιερότητα της ιδιοκτησίας.

Αντιβαίνει στη βασική αρχή
του συστήματος μας.

Αμφισβήτηση της αρχής αυτής σημαίνει
αμφισβήτηση του ίδιου του συστήματος.

Κατάργηση του τόκου ισοδυναμεί
με το θάνατο του συστήματος.

Πολύ φοβάμαι πως αυτό θα είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο που θα συναντήσουμε, αν πάμε να πούμε σε έναν βουλευτή:

Γιατί δεν εφαρμόζετε την "πατέντα του Σόλωνα" να γλυτώσουμε μια και καλή και να εξασφαλίσετε για την ανθρωπότητα έναν νέο διαρκή **χρυσόν αιώνα του πολιτισμού;**

Η απάντηση θα είναι:

- Δεν γίνονται αυτά που λέτε. Άρνηση εξόφλησης χρεών θα σημαίνει την ανατροπή του καπιταλισμού, κι αυτός είναι όχι απλώς το μόνο σύστημα που διαθέτουμε, αλλά ένα πάρα πολύ καλό σύστημα. Σ' αυτόν χρωστάμε την ευμάρεια στην οποία ζούμε. Μπορεί να περνάει προσωρινά κάποια κρίση, αλλά αυτή θα περάσει. Το σύστημα θα ανακάμψει και η ανάπτυξη που θα ακολουθήσει, θα μας φέρει ξανά τον διαρκή **χρυσόν αιώνα της καλοπέρασης.**

Απέναντι σε μια τέτοια τοποθέτηση, που (αν δεν είναι απλά πρόσχημα) πηγάζει περισσότερο από την πίστη και λιγότερο από τη λογική ανάλυση των δεδομένων, τι μπορούμε να πούμε;

Το μόνο που μπορούμε να κάνουμε, είναι υπομονετικά να του παραθέτουμε ξανά και ξανά τα στοιχεία που θα τον βοηθήσουν να καταλάβει, πως ο καπιταλισμός τελείωσε τον ιστορικό του κύκλο, και πως αν δεν μπορέσουμε σύντομα να πάψουμε να τον υπηρετούμε, μας περιμένει μια τρομακτική κοινωνική καταστροφή που θα μας οδηγήσει σε πολιτιστική βαρβαρότητα.

**Το σοβαρότερο όμως πρόβλημα που
θα συναντήσει ένα κράτος
που θα θελήσει να εφαρμόσει την
"πατέντα του Σόλωνα", είναι πως
θα βρεθεί αντιμέτωπο με τα υπόλοιπα κράτη.**

35. Η αυστηρή τιμωρία

Κράτη τα οποία βρίσκονται υπό τον έλεγχο του κεφαλαίου θα αντιδράσουν.

Θα απομονώσουν τον αποστάτη της "*καθεστηκυίας τάξεως*". Η απειθαρχία του είναι κάτι πολύ σοβαρό και πρέπει να τιμωρηθεί παραδειγματικά. Το κακό πρέπει να χτυπηθεί στη ρίζα του. Για σκεφτείτε να δημιουργούσε σχολή και να άρχιζαν όλα τα υπερχρεωμένα κράτη να κάνουν το ίδιο, το ένα μετά το άλλο.

**Θα είχαμε πλήρη ανατροπή του
παγκόσμιου συστήματος.**

**Γι αυτό πρέπει ο παραβάτης να
υποστεί πολύ αυστηρές κυρώσεις.**

**Τα άλλα κράτη πρέπει ως πρώτο
μέτρο να διακόψουν τις εμπορικές
συναλλαγές μαζί του.**

**Την εποχή του Σόλωνα μπορούσε μια
πόλις-κράτος να είναι σχεδόν αυτάρκης.**

Σήμερα ένα κράτος, ακόμα και το μεγαλύτερο, έχει ανάγκη από τη συνεργασία.

Αν ο εμπορικός αποκλεισμός δεν επαρκεί, για να γονατίσει τον απείθαρχο, τότε μπορεί οι κεφαλαιούχοι να σκεφτούν ακόμα και τον πόλεμο.

Μπορεί οι ίδιοι να μην έχουν σπαθιά και ντουφέκια, έχουν όμως οι υποτελείς τους.

Αυτούς θα βάλουν να συνετίσουν τον αποστάτη, πράγμα που μπορεί να κοστίσει τη ζωή όχι μόνο σε πολλούς από τους κατοίκους του αλλά και στο ίδιο το απείθαρχο κράτος.

Γι αυτό, αν ένα κράτος θελήσει να αποτολμήσει κάτι τέτοιο, θα πρέπει να το σκεφτεί προηγουμένως καλά, αλλά κυρίως να το προετοιμάσει καλά.

Να βρει και άλλα κράτη που να μπορέσει να τα πείσει, αν όχι να μετάσχουν κι αυτά στην ανταρσία, τουλάχιστον να του συμπαρασταθούν όταν θα αρχίσει ο αποκλεισμός ή ακόμα και ο πόλεμος.

Αυτή εντούτοις η προσπάθεια της δημιουργίας συμμαχιών μπορεί να αποδεδειχθεί πολύ ευκολότερη απ' ότι νομίζουμε.

Η περίφημη παγκοσμιοποίηση, που δεν είναι τίποτα άλλο στην πραγματικότητα παρά η υποδούλωση όλων των κρατών κάτω από το σκήπτρο του κεφαλαίου μπορεί να είναι ακριβώς το κατάλληλο έδαφος για τη δημιουργία των συνθηκών της ανατροπής.

Όταν ένας σκλάβος επαναστατήσει, το τέλος του είναι γνωστό. Αν πολλοί σκλάβοι επαναστατήσουν, αυτό μπορεί να σημάνει το τέλος της δουλείας.

Μήπως δεν θα ήταν δύσκολο να βρει κανείς σε όλες τις χώρες, **μια και όλες οι χώρες στα ίδια αφεντικά είναι υποδουλωμένες**, τους τίμιους ανθρώπους που θα ευχόντουσαν μια τέτοια αλλαγή αλλά δεν την τολμούν, γιατί νομίζουν πως είναι μόνοι;

Μήπως αυτό που θα ήθελαν να κάνουν οι εχέφρονες τίμιοι πατριώτες **ας πούμε του ελληνικού κοινοβουλίου,**

δηλαδή να αποτινάξουν τον ζυγό των κεφαλαιούχων, αλλά δεν το τολμούν, γιατί πιστεύουν πως ένα κράτος μόνο του δεν θα τα καταφέρει,

είναι ακριβώς το ίδιο που θα ήθελαν
να κάνουν και οι βουλευτές του
γερμανικού και του γαλλικού
και του ιταλικού κοινοβουλίου;

**Μήπως θα πρέπει να γίνει προσπάθεια
να επικοινωνήσουν αυτοί μεταξύ τους;**

Και τέλος, μήπως ακόμα ευκολότερο θα ήταν η προσπάθεια αυτή να γίνει ανάμεσα σε βουλευτές κρατών που ανήκουν ήδη σε μια χαλαρή έστω ακόμα ομάδα κρατών όπως είναι η ευρωπαϊκή ένωση;

**Αν καταφέρουμε με τέτοια επιχειρήματα
να πείσουμε τους τίμιους ανθρώπους,
ίσως υπάρχει ακόμα κάποια ελπίδα.**

Πέστε μου όμως ειλικρινά, τι ποσοστό
επιτυχίας δίνετε σ' αυτή την ελπίδα;

Πιστεύετε πράγματι πως είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί; Αν είναι έτσι, γιατί μέχρι τώρα δεν ακούσαμε από κανένα βουλευτή κανενός κοινοβουλίου, ούτε της Ευρώπης ούτε των άλλων υπερχρεωμένων κρατών, αυτή την πρόταση;

Αφήστε το καλύτερα.

**Ας μην τρέφουμε ψεύτικες ελπίδες
που δεν πρόκειται να πραγματοποιηθούν.**

Μην ανησυχείτε.

Τα κράτη θα φροντίσουν, να μη χάσουν οι κεφαλαιούχοι τα κέρδη τους. Θα πάρουν κι άλλα δανεικά από τους κεφαλαιούχους για να τους τα δώσουν. Και παράλληλα, θα δίνουν όσα λεφτά κατορθώνουν να μαζέψουν στους ιδιώτες δανειστές τους. Για το σκοπό αυτό θα στύβουν τους πολίτες τους συνεχώς και περισσότερο. Τα "μικρά φαράκια" δηλαδή, που πιάνει το δίκτυ της εφορείας, γιατί τα μεγάλα δεν πιάνονται. Έχουν σκίσει το δίκτυ προ πολλού και κολυμπούν ελεύθερα.

**Ο κόσμος κυβερνιέται από το Κεφάλαιο
και υπακούει τυφλά στις εντολές του.**

36. Η απύθμενη αφέλεια

Και φυσικά οι αφελείς

(άλλωστε το σύστημα σ' αυτούς στηρίζεται)

περιμένουν ακόμα, πως μετά την κρίση το σύστημα θα ανακάμψει χάρις στις μαγικές, υπερφυσικές του δυνάμεις, οι οποίες του επιτρέπουν να καταστρατηγεί τους φυσικούς νόμους που απαγορεύουν την απεριόριστη ανάπτυξη.

Και θα αρχίσει πάλι η ανάπτυξη, στην οποία αναφέρονται συνεχώς οι πολιτικοί μας, και θα αρχίσει πάλι το κεφάλαιο να γεννά νέο κεφάλαιο.

Σαν να είναι η κρίση αυτή κάτι σαν κρουολόγημα, που το αντιμετωπίζει ένας υγιής οργανισμός με τις δικές του δυνάμεις.

Αν είναι σωστή η εκτίμησή μας,
για το αδιέξοδο στο οποίο έχει
οδηγηθεί το σύστημά μας,

**αν πράγματι το χρήμα πάψει να γεννά
χρήμα, αν οι δείκτες των χρηματιστηρίων
εξακολουθήσουν να πέφτουν, και τα επιτόκια
των τραπεζών διαρκώς ελαττώνονται,**

τότε βαδίζουμε ολοταχώς προς
μια κρίση τέτοια που μπροστά της
οι προηγούμενες κρίσεις
(ας πούμε του 1929)
θα μοιάζουν σαν αύρες
μπροστά σε τυφώνα.

Όποιος δεν το πιστεύει, ας ρίξει μια ματιά στο διάγραμμα 5 και ας συγκρίνει την "αστεία μυτίτσα" που εμφανίζεται κοντά στο 1930 με τα "βάραθρα" που έχουμε μετά το 2000.

Εδώ δεν πρόκειται για μια παροδική κρίση λόγω υπερπαραγωγής κάποιων αγαθών, που θα μπορούσαμε να την αντιμετωπίσουμε με κάποια οικονομικά ή νομισματικά μέτρα ή εν ανάγκη και με έναν μικρό ή έστω και μεγάλο πόλεμο.

Εδώ έχουμε να κάνουμε με υπερσυγκέντρωση του ίδιου του κεφαλαίου.

Ενός κεφαλαίου που δεν μπορεί πια να επενδυθεί κερδοφόρα και είναι ως εκ τούτου, σύμφωνα με την βασική αρχή του συστήματός μας, εντελώς άχρηστο.

Βρισκόμαστε στην τελική φάση του δράματος, λίγο πριν την ολοκληρωτική κατάρρευση του ίδιου του συστήματος.

Ή σωστότερα πριν την ολοκλήρωση της ιστορικής του διαδρομής.

Το παιγνίδι τελειώνει.

Αν παύσουν τα λεφτά να φέρνουν λεφτά, αν οι μετοχές μου παύσουν να ανεβαίνουν και η Τράπεζα παύσει να μου δίνει τόκο, τότε τι να τα κάνω τα λεφτά που μάζευα με τόσο κόπο όλη μου τη ζωή;

Αφού δεν θα μου αποφέρουν πια έσοδα, μου είναι άχρηστα. Είναι σαν να μην τα έχω. Είναι σαν να μου τα δημεύσανε.

Βέβαια τα λεφτά δεν έχουν χάσει την αξία τους.

Μπορώ ακόμα να τα επενδύσω, αλλά όχι κερδοφόρα. Μπορώ, αν θέλω, να χτίσω, ας πούμε ένα σχολείο.

Όπως έκαναν παλαιότερα κάποιοι, που τους λέμε σήμερα **"Ευεργέτες"** οι οποίοι μάζευαν, μάζευαν όλη τη ζωή τους λεφτά δουλεύοντας σκληρότατα και στερούμενοι ίσως και οι ίδιοι, και στο τέλος αντί να κάνουν μια γερή επένδυση να βγάλουν κι άλλα, έχτιζαν ένα σχολειό.

Αν το κάνω όμως αυτό θα πρέπει να το πάρω απόφαση, πως τα λεφτά μου δεν πρόκειται να μου "αποδώσουν". Δεν θα μου "γεννήσουν" νέα λεφτά. Αν κάποιος ωφεληθεί από την νέα "επιχείρηση" αυτός δεν θα είμαι εγώ. Ενδεχομένως να είναι οι μαθητές. Εγώ πάντως όχι.

Σαν να μην είναι η δύναμή μου, τα λεφτά μου, τα κεφάλαια μου, δικά μου πια, σαν να τα διαχειρίζομαι απλώς για λογαριασμό άλλων.

Τότε γιατί να το κάνω; Ποιο θα είναι το κίνητρό μου;

Θα χαθεί το κέρδος, η μοναδική κινητήρια δύναμη της σύγχρονης κοινωνίας.

Εκτός κι αν αντικατασταθεί η επιθυμία για επιπλέον πλούτο από την επιθυμία για επιπλέον δύναμη.

37. Ένα καινούργιο κίνητρο

Το κίνητρο κάθε δραστηριότητας ήταν μέχρι σήμερα το κέρδος.

Αν πάψει το κέρδος να είναι εφικτό, θα πάψει αυτομάτως και κάθε δραστηριότητα; Ή μήπως θα μπορούσαν να υπήρχαν και άλλα κίνητρα; Να αντικατασταθεί το κέρδος από κάποιον άλλο στόχο.

Ας πούμε από την επιθυμία της δύναμης και της εξουσίας.

- *Αφού δεν μπορώ να γίνω πιο πλούσιος, τουλάχιστον να γίνω πιο δυνατός.*

Ο πιο δυνατός από όλους. Να με υπακούουν και να με υπηρετούν όλοι. Ό,τι λέω να είναι νόμος. Να έχω πάντα δίκιο και να μου φέρνουν στο τραπέζι μου τα πιο νόστιμα φαγητά και στο κρεβάτι μου τα πιο όμορφα κορίτσια.

Το σύστημα που υπήρχε πριν την εμφάνιση του καπιταλισμού εκεί δεν κατέληξε;

Ο φεουδάρχης δεν ήταν αυτός που είχε πάντα το δίκιο με το μέρος του και το δικαίωμα να δρέπει τους πρώτους καρπούς;

Μόνο που εδώ πάλι δεν υπάρχει κάποιο κίνητρο για δραστηριότητα.

- *Για να τα έχω όλα αυτά δεν χρειάζεται να κάνω κάτι παραπάνω.*

Να κάνω κάποια "επένδυση". Τη δύναμη την έχω κατακτήσει αυτομάτως, από τη στιγμή που κατέκτησα το χρήμα. Άλλη προσπάθεια δεν χρειάζεται πια. Άλλωστε τώρα μπορώ και να σας μαρτυρήσω, γιατί κυνηγούσα το χρήμα με τόσο πάθος. Για τη δύναμη το έκανα. Τώρα που την έχω, μπορώ να σας πω και το τι θα ακολουθήσει.

- *Από εδώ και πέρα το παιγνίδι αλλάζει.*

Αν μέχρι τώρα σας βαυκάλιζα με συνθήματα του τύπου των ίσων ευκαιριών, το έκανα επειδή χρειαζόμουν τη δουλειά σας, για να πλουτίσω περισσότερο. Τώρα δεν σας χρειάζομαι πια. Δεν μπορώ να πλουτίσω περισσότερο έτσι κι αλλιώς. Δεν έχει νόημα να χτίσω ένα νέο εργοστάσιο και να κάνω νέες προσλήψεις. Απολύσεις θα κάνω, γιατί κι αυτούς που έχω στα προηγούμενα εργοστάσια άχρηστοι μου είναι.

- *Είπαμε, από πουθενά δεν μπορώ να έχω κέρδος πια.*

Η αλήθεια είναι πως κάποιους λίγους τους χρειάζομαι. Είναι αυτοί που θα μου στρώνουν το τραπέζι και το κρεβάτι. Ναι, φυσικά κι αυτοί που θα οδηγούν το αυτοκίνητο μου ή το τρακτέρ, και αυτοί που θα φροντίζουν για την ασφάλειά μου, και αυτοί που θα πατάνε τα κουμπιά για να βάλουν μπρος τα εργοστάσια μου, που στο μεγαλύτερο τους ποσοστό, όπως πολλοί καλά γνωρίζετε, δουλεύουν ήδη αυτόματα.

- Όλοι μαζί όμως είναι ένα πολύ μικρό ποσοστό του τεράστιου πλήθους των εργαζομένων,

που το είχα ανάγκη, για να εφοδιάσω με τα περιττά και άχρηστα προϊόντα το πλήθος των καταναλωτών που χρειάζονται για την αύξηση του τζίρου και του κέρδους. Από την ώρα που δεν έχω κέρδος, όλους αυτούς δεν τους χρειάζομαι πια. Και στο κάτω κάτω, σας το ξεκαθάρισα. Ούτε και το κέρδος το χρειάζομαι πλέον. Τη δύναμη, που ήταν ο πραγματικός μου στόχος, την κατέκτησα. Η συνέχιση του παλιού παιγνιδιού δεν έχει κανένα νόημα για μένα πια.

- Τώρα θα παίξουμε ένα νέο παιγνίδι. Το νέο παιγνίδι έχει ένα καινούργιο όνομα.

Λέγεται το παιγνίδι της υπακοής. Όποιος είναι πειθαρχικός και πειθήνιος θα επιβιώνει, γιατί θα το επιτρέπω εγώ. Θα το ξέρει ότι μου χρωστά την ύπαρξή του, και θα με δοξολογεί καίγοντας αρωματικά ξυλαράκια μπροστά στην φωτογραφία μου.

- Και θα πάψω επιτέλους να ακούω και την ανόητη αυτή λέξη, **δημοκρατία.**

Την οποία όλοι χρησιμοποιούσαν, κανένας όμως κατά βάθος δεν πίστευε, επειδή δεν ήταν δυνατό να υπάρχει κάποιος τόσο ηλίθιος, που να μην είχε καταλάβει πως επρόκειτο για σκέτη απάτη. Φαίνεται όμως πως ήταν κάποιο είδος ταμπού και έπρεπε να λέμε τη λέξη αυτή κάπου κάπου.

- Τέλος πάντων πάει κι αυτό, παρελθόν είναι, γλιτώσαμε.

Λοιπόν να δούμε το μέλλον τώρα. Ε, το μέλλον σας το περιέγραφα. Το σύστημα θα μετεξελιχθεί. Θα είναι όπως σας είπα. Θα υπάρχουν αυτοί που θα με υπηρετούν και θα είναι ευτυχισμένοι με το να με λατρεύουν.

Πέραν αυτών ουδείς.

Οι υπόλοιποι;

Οι υπόλοιποι θα πάψουν να υπάρχουν.

Όταν τους απολύσω και δεν θα έχουν τι να φάνε, όταν πάψω να τους δίνω φάρμακα, θα ακολουθήσουν τη μοίρα που επιφυλάσσει η φύση για τους αδύνατους.

Θα λυθεί έτσι και το πρόβλημα του υπερπληθυσμού και το πρόβλημα του περιβάλλοντος και θα είναι όλα μια χαρά.

Βέβαια η μετάβαση στην νέα αυτή περίοδο της ισορροπίας, της ήρεμης συνεχούς ευτυχίας, χωρίς αλλαγές, εξάρσεις, εκρήξεις και αναπτώσεις, ισότητες, δημοκρατίες και λοιπές ανοησίες, μπορεί να κρύβει κάποια προβλήματα.

Μην ανησυχείτε όμως. Έχουσιν γνώσιν οι φύλακες.

Έχουμε λάβει τα μέτρα μας, έχουμε προνοήσει.

Ξέρω πως δεν αμφιβάλετε καθόλου γι' αυτό.

Γνωρίζετε πολύ καλά, ότι δεν κατακτάει κανείς την παγκόσμια κυριαρχία για να τη χάσει στη συνέχεια από απλή αμέλεια.

**Ας το δούμε εντούτοις αναλυτικά,
για να βεβαιωθείτε, πως έτσι είναι και
να μπορείτε να κοιμάστε ήσυχοι.**

38. "Ησυχία, τάξις και ασφάλεια"

Οι δυνατότητες ανατροπής του συστήματος είναι ελάχιστες.

Οι δυνατότητες των συμβατικών δυνάμεων αλλαγής που ξέρουμε από την ιστορία, έχουν χαθεί. Εξωτερικές δυνάμεις δεν υπάρχουν. Έχουμε ένα μοναδικό σύστημα που έχει παγκοσμίως επικρατήσει. Οι εσωτερικές δυνάμεις που θα μπορούσαν να επιφέρουν αλλαγή (κοινωνικές δυνάμεις, επανάσταση) είναι αμελητέες.

Ο Κόσμος είναι σαφώς χωρισμένος σε δύο μέρη.

Στους νηστικούς και
τους χορτάτους.

Οι πιο πολλοί πεινάνε και είναι δυστυχισμένοι.

Οι άλλοι ζουν σε υπερβολική χλιδή, έχουν χοντύνει τόσο που τρέχουν στα ινστιτούτα αδυνατίσματος και έχουν τέτοιο άγχος να διατηρήσουν και να αυξήσουν τα υλικά τους αγαθά, που πάλι είναι δυστυχισμένοι.

**Από τους νηστικούς δεν μπορεί
να προέλθει καμιά απειλή.**

Η πείνα, η αρρώστια, η εξαθλίωση
και προπαντός η παντελής αδυναμία
κατανόησης και χρήσης της
μοντέρνας τεχνολογίας, τους καθιστά
απολύτως ακίνδυνους.

Στο μεταλλαγμένο περιβάλλον που έχουμε δημιουργήσει, ούτε να επιβιώσουν δεν μπορούν, χωρίς τη βοήθειά μας.

Έχουν καταντήσει ένα είδος κατοικίδια, όπως ο σκύλος, του οποίου η ύπαρξη εξαρτάται από το κόκαλο που θα του ρίξουμε.

**Ούτε τους χορτάτους
πρέπει να φοβόμαστε.**

**Αυτοί είναι συνεχώς
απασχολημένοι.**

**Ξοδεύουν κάθε δευτερόλεπτο
της ζωής τους στο κυνήγι
του χρήματος και στην παθητική
απόλαυση των ανέσεων,
που αυτό τους προσφέρει.**

**Σε λίγο θα τους αυξηθεί και η έγνοια
να βρουν δουλειά και να είναι
ευάρεστοι στο αφεντικό, δεν θα
έχουν καιρό για τίποτα άλλο.**

Στερημένοι πραγματικής παιδείας, με το πνεύμα ακαλλιέργητο και νωθρό, είναι ανίκανοι να αντιδράσουν και βυθίζονται συνεχώς και περισσότερο στα απορρίμματα της υποκουλτούρας, με τα οποία τους κατακλύζουν ασταμάτητα τα ΜΜΕ.

Έτσι, προκειμένου να τους κρατήσουμε αμέτοχους και απαθείς, δεν χρειάζονται ούτε καν τα ναρκωτικά με τα οποία, καλού κακού, αφειδώς τους εφοδιάζουμε, για κερδοσκοπικούς όμως πρωτίστως λόγους.

Βαυκαλίζονται πιστεύοντας πως είναι ελεύθεροι και πως αυτοί αποφασίζουν για τον τρόπο διακυβέρνησής τους, μέσω του συστήματος που τους πείσαμε να το αποκαλούν δημοκρατία, ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για την απόλυτη δικτατορία του χρήματος και του τύπου.

**Κάποιοι εντελώς αβλαβείς φωνές αντιρρήσεως,
με απολύτως περιορισμένη τοπικά εμβέλεια,
είναι επιτρεπτές.**

**Είτε γιατί προσφέρουν μία ακίνδυνη γραφικότητα,
είτε γιατί χρησιμεύουν ως απόδειξη της
δήθεν υπάρξεως ελευθερίας.**

Το ενδεχόμενο, τώρα με τις απολύσεις που θα έρθουν, να πάει κάτι στραβά, το έχουμε μελετήσει σε κάθε λεπτομέρεια.

Πρώτα πρώτα οι απολύσεις δεν θα γίνουν όλες μαζί σε μια νύχτα. Θα γίνονται σιγά σιγά. Σήμερα η μια εταιρεία κλείνει το ένα εργοστάσιο, αύριο η άλλη απολύει 5.000, μεθαύριο η τρίτη 20.000. Και για να το κάνουμε ακόμα πιο "εύγευστο" θα βάζουμε τα ΜΜΕ να λένε από μέρες:

— "Απειλούνται με απόλυση 50.000".

Όταν τελικά απολύσουμε τις 30.000 που είχαμε προαποφασίσει, θα πουν:

— "Θρίαμβος, χάρις στις προσπάθειές μας, και τη μεγαλοψυχία του Μεγάλου Αδελφού, σώθηκαν 20.000 θέσεις εργασίας".

Δεν μας συμφέρει να γεμίσει ξαφνικά ο τόπος από ανέργους.

Αυτοί, αν βρεθούν ξαφνικά στο δρόμο, μπορεί να οργανωθούν και να μας βάλλουν σε μπελάδες.

Το ξαφνικά, αυτό είναι που πειράζει.

**Αν τους απολύσεις σιγά σιγά,
τότε είναι εντελώς ακίνδυνοι.**

Όσο περνάει ο καιρός της ανεργίας, τόσο πιο ταπεινοί και υπάκουοι γίνονται.

Για δέστε γύρω σας. Λίγους ανέργους έχουμε τώρα;

Μήπως τους βλέπετε έτοιμους να σηκώσουν μπαϊράκι;

Απεναντίας, είναι εντελώς πειθαρχικοί και έτοιμοι να υπηρετήσουν τον οποιονδήποτε.

Δεν έχουν όρεξη να οργανωθούν.

**Η μοναδική τους έγνοια είναι να βρουν
κάποια τρυπούλα, να βγάλουν ένα ξεροκόμματο
και θα φιλήσουν πρόθυμα το χέρι
που θα τους το δώσει.**

39. Ταραχοποιοί και τρομοκράτες

Για την περίπτωση που θα είχαμε παρ' όλα αυτά μαζικές διαμαρτυρίες, με πορείες στους δρόμους, με πανό με φωνές και με συνθήματα, πάλι έχουμε προνοήσει.

Προσέξате τελευταία τις συγκρούσεις των διαδηλωτών με τις δυνάμεις της τάξεως σε διάφορες ευκαιρίες; Ποιος είναι αυτός που βγαίνει πάντα νικητής και από φορά σε φορά εμφανίζεται καλύτερα οργανωμένος και αποτελεσματικότερος;

Οι διαδηλωτές κρατούν αναλλοίωτη
την τακτική τους και παραμένουν
στα μέσα που διέθετε
ο άνθρωπος του Νεάντερταλ:

κυρίως δυνατές φωνές,
μερικά ξύλα και κάποιες πέτρες.

Μπορείς να τα βγάλεις πέρα μ' αυτά απέναντι σε έναν οργανωμένο, εκπαιδευμένο και εξοπλισμένο στρατό, του οποίου το οπλοστάσιο σε συμβατικά, μηχανικά, χημικά και λοιπά (μέχρι ακόμα και ψυχολογικά) μέσα καθημερινά διευρύνεται;

Στην επόμενη σύγκρουση οι δυνάμεις της τάξεως θα είναι ακόμα πιο εντυπωσιακές και πιο αποτελεσματικές. Άλλωστε κάθε σύγκρουση είναι γι αυτές μια μεγάλη άσκηση που τις αναβαθμίζει επιχειρησιακά.

Αλήθεια, από τι προκαλούνται οι συγκρούσεις αυτές;

Κάποιοι μεγάλοι και σπουδαίοι θέλουν να συναντηθούν κάπου, να πουν δυο κουβέντες και να πιουν ίσως και κανένα ποτηράκι μαζί.

**Και ο αχάριστος όχλος, ενώ όφειλε να γνωρίζει,
πως για το καλό του μοχθούν, μαζεύεται απ' έξω,
κάνει φασαρία, δεν τους αφήνει να σκεφτούν
και τους χαλάει και την πέψη.**

Διερωτώμαι όμως, γιατί είναι απαραίτητες αυτές οι συναντήσεις;

Οι γραμματείς τους δεν έχουν επεξεργαστεί και συζητήσει ήδη την παραμικρότερη λεπτομέρεια;

Με τις σημερινές δυνατότητες των τηλεπικοινωνιών, αν θέλουν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους οχτώ (ή ογδόντα, το ίδιο κάνει) σπουδαίοι, πρέπει να περιμένουν ένα χρόνο, για να ξαναβρεθούν μαζί στην ίδια αίθουσα;

Τηλέφωνο δεν έχουν; Καθημερινή επικοινωνία με εικόνα και ήχο δεν έχουν; Δεν ανταλλάσσουν ασταμάτητα Fax και e-mail; Δυνατότητα τηλεδιάσκεψης δεν διαθέτουν;

Πρέπει να βρεθούν στον ίδιο χώρο, για να επικοινωνήσουν μεταξύ τους; Γιατί πρέπει να συναντηθούν οπωσδήποτε;

Για να γίνονται ταραχές, να σπάνε βιτρίνες και να ανοίγουν και μερικά κεφάλια;

Εκτός βέβαια και αν έχουν και τη χρησιμότητά τους οι ταραχές και είναι γι' αυτό καλοδεχούμενες.

Ασκούνται αφ' ενός σε πραγματικές συνθήκες δράσης οι δυνάμεις της τάξεως, δοκιμάζοντας κάθε φορά την αποτελεσματικότητα των νέων μέσων τους και των εξελιγμένων τακτικών τους, και διδάσκονται αφ' ετέρου οι ταραξίες, πως δεν έχουν καμιά ελπίδα να τα βγάλουν ποτέ πέρα.

Για την περίπτωση που οι αντιρρησίες θα είχαν την ανοησία να χρησιμοποιήσουν επιθετικά μέσα, έχουμε επίσης προνοήσει από καιρό.

Έχουμε εξηγήσει συστηματικά
από χρόνια
(πολύ πριν τη θεόσταλη 11.9.2001),
και το έχει πιστέψει η ανθρωπότητα
ολόκληρη, πως δεν υπάρχει
γι αυτήν απειλή μεγαλύτερη
από την τρομοκρατία.

Έτσι έχουμε το δικαίωμα να εξαφανίζουμε αμέσως όποιον με τον τρόπο αυτό μας αντιτίθεται. Εν ανάγκη με μία επίθεση χειρουργικής ακριβείας με ένα μη επανδρωμένο Predator C.

Άσε που κατά βάθος καλό μας κάνει με τις τρομοκρατικές του επιθέσεις, μια που τελικά κερδισμένοι βγαίνουμε,

Όχι μόνο η οικονομία μας όπως φαίνεται ωφελείται, αλλά και η θέση μας γενικότερα ενισχύεται, εφόσον εξαιτίας της τρομοκρατίας **"θα αναγκαστούμε"** να πάρουμε τα αυστηρότερα μέτρα, που από καιρό έχουμε σχεδιάσει και απλώς περιμένουμε την αφορμή, για να τα εφαρμόσουμε

**και θα έπρεπε κανονικά να τις ευχόμαστε,
αν όχι και να τις προκαλούμε.**

Όποιος την αντίρρηση του την εκφράζει με τον δυναμότη, δεν έχει καμία ελπίδα.

Καταδικάζεται ως τρομοκράτης, απομονώνεται και εξουδετερώνεται πλήρως.

**Αν οι αντιρρήσεις αρχίσουν να γίνονται
ακόμα εντονότερες, σε κρατικό ας πούμε επίπεδο,
τότε στέλνουμε τα B-2, τους τραβάμε έναν ανθρωπιστικό
βομβαρδισμό και έχουμε όλα τα οφέλη που είδαμε μέχρι
τώρα από τους απελευθερωτικούς πολέμους.**

40. Η απαγόρευση της σκέψης

Ουσιαστική απειλή για το σύστημα δεν διαφαίνεται από πουθενά. Εκτός ίσως από ένα τελευταίο ενδεχόμενο.

Μια απειλή που μπορεί να προέλθει από την ελεύθερη σκέψη, την πνευματική δραστηριότητα. Αν αρχίσουμε ξαφνικά να σκεπτόμαστε, μπορεί πράγματι να το βάλουμε το σύστημα σε μπελάδες.

**Θα μου πείτε:
καλά, τώρα τι κάνουμε,
δεν σκεπτόμαστε;**

Τι να πω, δεν ξέρω, δεν είμαι τόσο σίγουρος. Σκεπτόμαστε πράγματι ελεύθερα, ή μόνο τόσο, όσο το σύστημα μας επιτρέπει; Αμφισβητούμε τα δεδομένα που μας προβάλλει, ή τα δεχόμαστε ασυζητητί; Δεν είμαστε έτοιμοι κάθε στιγμή να κάνουμε οποιαδήποτε σπατάλη αγοράζοντας τα πιο άχρηστα πράγματα μόλις η μόδα το επιβάλλει, να καταστρέψουμε την υγεία μας με τις πιο βλαβερές ουσίες προκειμένου να είμαστε "in", να βλάψουμε τους άλλους και τον εαυτό μας τρέχοντας ξέφρενα με το αυτοκίνητο ή να καταστρέψουμε το περιβάλλον ρημάζοντας το δάσος ή κατασπαταλώντας το ηλεκτρικό ρεύμα και το νερό;

Αν αρχίσουμε να σκεπτόμαστε, αυτό θα μπορούσε να προκαλέσει ακόμα και αλλαγή.

**Νομίζω πως, την εξέλιξη στην κοινωνία μας
μπορούμε να τη δούμε σαν το αποτέλεσμα
της πνευματικής μας δραστηριότητας.**

Το παλιό εργατικό ρητό:
"Όλοι οι τροχοί σταματούν, όταν
το δυνατό μας μπράτσο το θελήσει",
αναφέρεται σε άλλες εποχές και σε
άλλες μεθόδους παραγωγής.

**Σήμερα αυτοί που μπορούν να "σταματήσουν
όλους τους τροχούς", είναι αυτοί, που δεν
θα χρησιμοποιήσουν το δυνατό τους μπράτσο,
αλλά το δυνατό τους μυαλό,**

για να δώσουν, με τις άκρες
των δακτύλων, σε ένα πληκτρολόγιο
κάποιους κωδικούς.

Αν ψάξει κανείς, θα δει πως στο βάθος των πραγματικών κοινωνικών αλλαγών, αυτών δηλαδή που είχαν διάρκεια (όχι όσων μπορεί να φέρνουν εντυπωσιακά αλλά εφήμερα αποτελέσματα) βρίσκεται πάντα η αμφισβήτηση που δημιουργεί η σκέψη, αυτή που οδήγησε σε

κάποια καινούργια μέθοδο παραγωγής, κάποια καινούργια ανακάλυψη, κάποια καινούργια θεωρία.

Την εξέλιξη την χρωστάμε σ' αυτούς που σκεφτόντουσαν, που έθεταν ερωτήματα, που αμφισβητούσαν.

Είτε μια νέα μηχανή φτιάχναμε, είτε μια νέα φιλοσοφική θεωρία, αυτό ήταν πάντα δουλειά εκείνων που δεν τους αρκούσε η λύση που ήταν κοινά αποδεκτή στην εποχή τους και αναζητούσαν κάτι καινούργιο, αποτελεσματικότερο.

Τις αλλαγές τις προκαλούν οι "ανήσυχoi",
οι σκεπτόμενοι άνθρωποι.

Αυτοί αποτελούν μια εν δυνάμει απειλή για το σύστημα.

Και, το χειρότερο είναι πως αυτούς τους έχει απόλυτη ανάγκη. Δεν μπορεί να κάνει χωρίς αυτούς. Απ' αυτούς εξαρτάται η λειτουργία του. Είναι οι μόνοι που ξέρουν, πώς δουλεύει ο πολύπλοκος μηχανισμός, στον οποίο στηρίζεται. Βρίσκονται σε "θέσεις κλειδιά".

Ευτυχώς που δεν έχουν (ακόμα;) συναίσθηση της δύναμής τους.

**Αυτούς όφειλε, και πράγματι έχει φροντίσει,
το σύστημα να τους ελέγξει.**

41. Η αλλαγή της φύσης του Πανεπιστημίου

Για το σκοπό αυτό δυο τρόποι υπάρχουν και εφαρμόζονται και οι δύο.

Ο πρώτος τρόπος είναι να τους ενσωματώσει το σύστημα στον ίδιο του τον κορμό. Αυτό το κάνει ήδη από καιρό και θα το κάνει και στο μέλλον. Θα επιλέγει κάποιους που θα τους εκπαιδεύει κατάλληλα, ώστε να μη μπορούν να θέσουν το ίδιο το σύστημα εν αμφιβόλω και θα τους χρησιμοποιεί τοποθετώντας τους σε σημαντικές θέσεις.

Ο δεύτερος τρόπος είναι ο περιορισμός του αριθμού τους.

Όσο βρισκόμασταν στην ανοδική πορεία,
στη φάση της ανάπτυξης, χρειαζόμασταν
πολλούς "ανήσυχους" ανθρώπους.

Ήταν αυτοί που θα έκαναν
τις νέες εφευρέσεις, θα έχτιζαν
τα νέα εργοστάσια.

Τώρα που η ανάπτυξη δεν είναι πια δυνατή, τι να τους κάνουμε;
Όχι μόνο δεν τους χρειαζόμαστε πλέον, αλλά μπορεί και να μας δημιουργήσουν και προβλήματα.

Θα ελαττώσουμε τον αριθμό τους στο απολύτως απαραίτητο.

Θα αλλάξουμε τη φύση των Πανεπιστημίων, που ήταν τα "εκτροφεία" τους **(απ' τα Πανεπιστήμια δεν ξεκινούν πάντα όλες οι ταραχές;)**.

Αντί να καλλιεργούν σκεπτόμενους ανθρώπους και ελεύθερους δημιουργούς, θα εκπαιδεύουν στο μέλλον μόνο ικανούς χρήστες και πειθήνιους υπηκόους.

Κάποια λίγα επιλεγμένα Πανεπιστήμια, που θα βρίσκονται κάτω από τον απόλυτο έλεγχό μας, θα τα διατηρήσουμε ως φυτώρια για την ανανέωση του συστήματος. Εκεί θα φοιτούν οι άριστοι των αρίστων από όλο τον Κόσμο και από εκεί θα προέρχονται οι στυλοβάτες του συστήματος.

Μήπως έχετε ακούσει τίποτα για την "πρωτοβουλία αριστείας" ή για τους "πόλους αριστείας";

Πως σας φαίνεται αλήθεια η προοπτική αυτή;

Είναι ένα απίθανο σενάριο αρρωστημένης φαντασίας ή μήπως έχει τεθεί σε εφαρμογή από καιρό;

Μήπως έχει ήδη αποφασισθεί και έχει ξεκινήσει το σχέδιο της ελάττωσης του χρόνου φοίτησης;

Μήπως έχετε ακούσει τίποτα για τη "διαδικασία της Μπολόνια";

- *Τι θέλουμε και τους κρατάμε τόσον καιρό στο Πανεπιστήμιο;
Για να έχουν χρόνο να μας μαγειρεύουν ανατροπές; Να το κατεβάσουμε στα τρία χρόνια.*

Μα σε τρία χρόνια δεν προφταίνουμε καλά καλά ούτε τις βάσεις της σκέψης να διδάξουμε. Πότε θα τους δείξουμε και όλα τα νέα επιτεύγματα της τεχνολογίας που συνεχώς πολλαπλασιάζονται;

- *Τι θα κάνετε λέει; Θα διδάξετε τις βάσεις της σκέψης; Αυτό θα μας έλλειπε. Να καλλιεργήσουμε σκεπτόμενους ανθρώπους, να μας τινάξουν το σύστημα στον αέρα! Πάνε αυτά, να τα ξεχάσετε. Θα τους μαθαίνετε στα τρία χρόνια τα "κόλπα" της τεχνολογίας, για να μπορούν να βρουν δουλειά, κι όποιος θέλει μπορεί να κάνει στη συνέχεια μεταπτυχιακές σπουδές, να κάτσει όσα χρόνια ακόμα θέλει, να εμβαθύνει και να αποκτήσει τις βάσεις.*

**Χτίστε δηλαδή χωρίς θεμέλια, κι όποιος θέλει,
βάζει και θεμέλια από πάνω από τη σκεπή.**

Αυτό είναι το μέλλον των Πανεπιστημίων.

Πάει, αποφασίστηκε.

Γυρισμό δεν έχει.

**Το σύστημα κρατάει στα χέρια του τα δύο πανίσχυρα
εργαλεία για τον έλεγχο (την απαγόρευση ουσιαστικά)
της σκέψης. Αυτό που ονομάζεται κατ' ευφημισμό
"Παιδεία" και τα ΜΜΕ.**

42. Ένα "αποθετήριο" παιδιών

Υπάρχει άνθρωπος που πιστεύει στα σοβαρά, πως το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα έχει κάποια σχέση με την παιδεία;

Έχει σκοπό να καλλιεργήσει ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να διαπλάσει στα παιδιά τον χαρακτήρα του ελεύθερου σκεπτόμενου ανθρώπου;

Δεν το ξέρουμε όλοι, πως άλλος είναι ο προορισμός του;

Στην πρώτη, τη βασική βαθμίδα, εκεί όπου καθορίζεται όλη η μελλοντική προσωπικότητα του νέου ανθρώπου, κύριος προορισμός του σχολείου είναι να φυλάγει τα παιδιά, για να μπορούν οι γονείς τους ανενόχλητοι, να ρίχνουν όλες τις δυνάμεις τους στη δουλειά.

**Πρόκειται ουσιαστικά για ένα
"αποθετήριο" παιδιών.**

Τους μαθαίνουν βέβαια και κάποια πράγματα, ξεπερασμένα τα πιο πολλά και άχρηστα, με τρόπο που μόνο απέχθεια για τη γνώση μπορεί να προκαλέσει, αλλά αυτό είναι το σπουδαιότερο;

**Αν θα μάθουν τα παιδιά κάτι,
ή αν θα γνωρίσουν τον εαυτό τους,
τις δυνατότητές τους και την
ελευθερία της δημιουργίας;**

- *Ελευθερία; Τρελαθήκατε; Ελεύθερους ανθρώπους θα καλλιεργήσουμε στα σχολεία; Τη λέξη ελευθερία (μόνο τη λέξη, όχι την έννοια) τη χρειαζόμαστε για να την επαναλαμβάνουν συνεχώς οι πολιτικοί και να την πιπιλίζουμε κι εμείς σαν καραμέλα.*

— *Ελεύθερες προσωπικότητες; Προς Θεού, θα μας ανατρέψουν τα πάντα.*

Κάτι άλλο πολύ σημαντικότερο θα γίνει στο βασικό σχολείο.

Τα παιδάκια θα διδαχθούν εκεί,
και θα έχουν ως οδηγό
για όλη τους τη ζωή,
τη βασική αρχή του συστήματος:
τον ανταγωνισμό.

Το σχολείο θα τα βαθμολογήσει!

Το κάθε παιδάκι θα πάρει ένα βαθμό, έναν αριθμό, ένα νούμερο, που θα το χαρακτηρίζει.

Βλέπετε, το σοφό σύστημά μας έχει τον τρόπο (όπως μετράμε τη θερμοκρασία και την εκφράζουμε με ένα νούμερο) να μετράει και να περιγράφει

- την προσωπικότητα με ένα νούμερο,
- την πνευματική προσπάθεια,
- τη δημιουργικότητα,
- τη φαντασία.

Από εδώ και πέρα θα μάθει το κάθε παιδί ότι πρέπει να προσπαθεί, να πάρει το μεγαλύτερο νούμερο, να γίνει αυτό πρώτο.

**Αν η βασική αιτία του κακού για όλο το λάθος
στην πορεία του είδους μας είναι, ότι
δεν καλλιεργήσαμε τη συντροφικότητα,
θαυμάστε το πόσο νωρίς, από την τρυφερότερη
παιδική ηλικία, φροντίζει το σύστημα
να μας εμφυτεύσει τον ατομικισμό.**

43. "Ο άνθρωπος είναι πάντα μόνος"

Πριν δούμε τι γίνεται στην δεύτερη εκπαιδευτική βαθμίδα, αξίζει νομίζω, να αναφερθούμε στην εφηβεία, γιατί αυτή είναι το μεγάλο, το σπουδαίο γεγονός για τα χρόνια αυτά.

Ενώ ο νέος άνθρωπος θα διατρέχει την τόσο δύσκολη και σοβαρή αυτή φάση, θα πηγαίνει παράλληλα και στο σχολείο. Θα πρέπει να διαβάξει τα μαθήματα και να δίνει εξετάσεις.

**Ποια είναι η στάση του εκπαιδευτικού μας
συστήματος απέναντι στην εφηβεία, τη
φάση αυτή που καθορίζει σε τόσο μεγάλο
βαθμό όλη την υπόλοιπη ζωή μας;**

Όταν αρχίζει η θύελλα της εφηβείας, που θα διαλύσει κυριολεκτικά την προσωπικότητα του παιδιού, για να χτιστεί η προσωπικότητα του ενήλικα (όπως διαλύεται η κάμπια μέσα στο κουκούλι, για να χτιστεί η πεταλούδα), τι κάνει το εκπαιδευτικό μας σύστημα, για να συμπαρασταθεί στο παιδί;

**Όταν το σώμα αλλάζει τόσο απότομα
που οι καημένοι οι έφηβοι δεν προφταίνουν
να μάθουν να το χρησιμοποιούν**

(έχετε δει πόσο "άγαρμπα" κουνάνε χέρια και πόδια οι έφημοι, και οι γονείς τους, αντί να τους λυπηθούν, τους μαλώνουν), πώς τους βοηθάει το σχολείο;

Όταν οι πρωτόγνωρες για τον οργανισμό σεξουαλικές ορμόνες τους πλημμυρίζουν και αναστατώνουν τις αισθήσεις, τη σκέψη, τη φαντασία, ώστε το παιδί να βλέπει τον κόσμο με εντελώς διαφορετικά μάτια, σ'α' να γεννήθηκε μια δεύτερη φορά, τι κάνει το σχολείο;

Αδιαφορεί για το πρόβλημα εντελώς.

Το αγνοεί.

Προσποιείται πως δεν το ξέρει.

Καμώνεται πως τάχα πρόβλημα δεν υπάρχει.

Ας τα βγάλει το παιδί πέρα μόνο του.

Μόνο του δεν θα είναι ούτε ως ή άλλως σε όλη του τη ζωή;

Αυτό δεν είναι το μεγάλο μάθημα που πρέπει να περάσει το σχολείο;

Ο άνθρωπος είναι πάντα μόνος!

Μπράβο μας, ωραία αποφθέγματα έχουμε βγάλει. Και τα επαναλαμβάνουμε σαν παπαγάλοι καθημερινά.

Γιατί μόνος, βρε παιδιά;

Οι άλλοι άνθρωποι τι γινήκανε;

Κοινωνικά ζώα δεν είμαστε;

Ε, να αυτό είναι το πρόβλημα. Μπορεί από τη φύση μας να είμαστε κοινωνικά ζώα, μόνο που το σύστημα δεν τη θέλει αυτή την κοινωνικότητα.

Θα την τσακίσει.

Το σύστημα βασίζεται στον ατομικισμό.

Θα μας αλλάξει τη φύση μας.

Θα μας μάθει, πως είμαστε μόνοι, πως δεν πρέπει να εμπιστευόμαστε τους άλλους ανθρώπους.

Είναι λύκοι, θα μας φάνε.

Homo homini lupus.

Απορείτε τώρα, αν στη φάση της εφηβείας θα μπουν οι ρίζες για τις φοβίες, τις ψυχώσεις, τις όποιες ανωμαλίες;

Αν στη φάση αυτή θα διαταραχθούν ανεπανόρθωτα οι σχέσεις με τους γονείς (που κι αυτοί οι φουκαράδες δεν έχουν ιδέα πώς να φερθούν, γιατί κι αυτοί μόνοι ήταν στη δική τους εφηβεία) ή και με την κοινωνία; Αν στη φάση αυτή θα αρχίσουν τα παιδιά το αλκοόλ, τα ναρκωτικά ή τις "κακές παρέες";

Τι να κάνουμε; Αυτές είναι "*οι παράπλευρες απώλειες*".

Προκειμένου να εξαφανίσουμε την κοινωνικότητα του ανθρώπου και να εμφυτέψουμε τον ατομικισμό, έ, ας έχουμε και κάποιες απώλειες.

44. Η δεύτερη εκπαιδευτική βαθμίδα

Μέσα λοιπόν σ' αυτή τη θύελλα θα πρέπει τα παιδιά να περάσουν από τη δεύτερη βαθμίδα της εκπαίδευσης.

Αφού στην πρώτη βαθμίδα έχουν μπει τα θεμέλια που είδαμε, θα ακολουθήσει στη δεύτερη βαθμίδα το επόμενο μεγάλο μάθημα.

Εκεί θα μάθουν τα παιδιά να αποστηθίζουν.

Η αποστήθιση αποτελεί θεμέλιο της παιδείας για το σύστημα.

Όποιος αποστηθίζει, δεν χρειάζεται να σκέπτεται. Είναι ο ιδανικός μαθητής και ακολούθως ο ιδανικός υπήκοος του συστήματος. Όταν αργότερα στη ζωή του χρειαστεί κάτι, αντί να σκεφτεί (πράγμα που δεν θα μπορεί να κάνει, αφού δεν το έμαθε ποτέ), θα καταφεύγει στα θέσφατα που τον έβαλε το σύστημα να απομνημονεύσει, καθοδηγούμενος για πάντα απ' αυτά.

Στη δεύτερη βαθμίδα θα μάθουν τα παιδιά να λένε απέξω, σαν παπαγάλοι, κατεβατά ολόκληρα, και όχι μόνο σοφά ρητά όπως: "ο άνθρωπος είναι πάντα μόνος" και "homo homini lupus".

Όποιος τα καταφέρνει καλύτερα στην αποστήθιση, θα πάρει τον μεγαλύτερο βαθμό, και με βάση αυτή ακριβώς την ικανότητα θα μπει στο Πανεπιστήμιο.

Το τι τον περιμένει εκεί, το είδαμε. Να μην τα ξαναπούμε.

Σε καμία βαθμίδα της εκπαίδευσης δεν θα μάθουν τα παιδιά να σκέφτονται.

- Να σκέφτονται;
Τρελαθήκατε ολωσδιόλου;
Σκεπτόμενους ανθρώπους,
τη μοναδική του απειλή,
θα καλλιεργήσει το ίδιο το σύστημα;

Αλλα σπουδαία θα κάνει το παιδί στη δεύτερη βαθμίδα.

Την εποχή που θα πηγαίνει στο γυμνάσιο και το λύκειο, θα αρχίσει κάτι άλλο πολύ σημαντικό.

Θα αρχίσει να πηγαίνει στα ιδιαίτερα, στα φροντιστήρια και στις ξένες γλώσσες.

Οι γονείς θα κάνουν κάποιες επιπλέον υπερωρίες ή θα ψάξουν να βρουν και μια ακόμα βραδινή δουλειά, και τα παιδιά θα αρχίσουν να τρέχουν, από τα χαράματα μέχρι τη βαθειά νύχτα, από το ένα σχολείο στο άλλο.

Πώς αλλιώς θα προετοιμαστούν για τη ζωή που τα περιμένει;

Προχτές άκουσα μια διαφήμιση:

**"Στείλτε το παιδί σας στη Σχολή μας,
και στα 15 του χρόνια θα έχει δύο
διπλώματα ξένων γλωσσών".**

Δuo διπλώματα στα 15 του χρόνια!

Και τότε θα έχει προλάβει να παίξει αυτό το άμοιρο παιδί;

**Γιατί δεν σηκώνονται οι παιδαγωγοί,
να αρπάξουν ρόπαλα και να
αρχίσουν να σπάνε κεφάλια;**

Δuo διπλώματα στα 15 του χρόνια!

Ποιός έχει το δικαίωμα να κακοποιεί έτσι ένα παιδί;

**Γιατί δεν σηκώνεται ο εισαγγελέας
να τους πιάσει όλους
να τους χώσει μέσα;**

Δυστυχισμένα παιδιά!

**Όλα τα θηλαστικά, από τα γατάκια
μέχρι τα λυκάκια, έχουν το
δικαίωμα να παίζουν.**

Τα δικά μας τα μικρά, όχι.

45. Τίγρεις, αράχνες και κοράκια

Μα, πώς, θα μου πείτε: Ο δικός μας έχει ένα σωρό παιγνίδια. Το δωμάτιό του είναι γεμάτο, και με πλαστικά και με τενεκεδένια.

Να, χτες ακόμα του πείρε ο θείος του ένα πραγματικό ρομπότ που περπατάει, βγάζει λάμπες από τα μάτια και πυροβολεί.

Σύμφωνοι. Παιγνίδια έχει. Παίζει όμως;

Να δούμε πόσο θα παίξει πραγματικά μ' αυτό το ρομπότ.

Αν ξέρει να παίζει, κι αν το ρομπότ είναι κατάλληλο για να παίξει κανείς μ' αυτό. Θα το δείξει βέβαια στους φίλους του, για να ζηλέψουν, θα το βάλει καναδυό φορές σε λειτουργία, μετά όμως θα το βαρεθεί. Άλλωστε το ρομπότ μόνο να περιπατάει και να πυροβολεί μπορεί. Τίποτα άλλο δεν είναι δυνατόν να κάνει μ' αυτό.

**Αν ξέρεις να παίζεις,
δεν το χρειάζεσαι το ρομπότ.**

Σου φτάνει ένας καρυοθραύστης.

**Αυτός γίνεται και ρομπότ, και
κροκόδειλος, και γερανός, και
διαστημικό όχημα, και ό,τι θέλεις.**

Αν ξέρεις να παίζεις.

Έχω την εντύπωση πως τα παιδιά μας παίζουν συνεχώς και λιγότερο.

Δεν τα βλέπω πια ούτε στις αυλές ούτε στις πλατείες ούτε στους δρόμους.

Τα βλέπω βέβαια μέσα στα λεωφορεία, όταν πηγαίνουν από το φροντιστήριο στο σχολείο των αγγλικών, που το καθένα έχει στα χέρια του ένα μικρό κουτάκι με μια οθονίτσα και κάτι κουμπάκια που τα

πατάς και εξαπολύεις μια "ακτίνα θανάτου" που εξαφανίζει κάποιους κακούς που πετάγονται ξαφνικά.

Και ξέρω πως το βράδυ, μετά τα μαθήματα, ξεκλέβοντας από τον ύπνο τους, παίζουν παρόμοια παιχνίδια στον υπολογιστή τους.

Παιχνίδια που απαιτούν μεγάλη ταχύτητα στην αντίδραση, σε κρατάνε σε υπερένταση και εκνευρισμό (αν δεις τα παιδιά την ώρα που παίζουν, δεν αναπνέουν καν κανονικά) και στόχο έχουν, να σκοτώσει κανείς, όσο πιο πολλούς εχθρούς μπορεί.

**Αυτό θα πει παιδεία και αυτό
θα πει εκπαίδευση.**

**Η εκπαίδευση στη φοβερότερη
πράξη απ' όλες.**

Η εκπαίδευση στο φόνο.

Έχω παίξει κι εγώ ένα τέτοιο παιχνίδι και ξέρω.

Ο πρώτος "εχθρός" που συνάντησα ήταν ένας τίγρης.

Ήταν τόσο όμορφος και οι κινήσεις του ήταν τόσο φυσικές, ελαστικές και γεμάτες χάρη, που δεν μου πήγαινε η καρδιά να τον σκοτώσω.

Τι να κάνω όμως; Βρέθηκα σε δίλημμα. Αν δεν τον σκοτώσεις εσύ, σε τρώει εκείνος.

Με πολύ κόπο, και πολύ χρόνο, κατάφερα να τον αποφύγω και να προχωρήσω το παιχνίδι παραπέρα, χωρίς να χρειαστεί να τον σκοτώσω.

Δεν είχα προλάβει όμως να χαρώ για την επιτυχία μου, και εμφανίστηκε ο επόμενος εχθρός.

Κάτι απαίσιας μαύρες αράχνες, που άρχισαν να σκαρφαλώνουν στα πόδια μου και να με δαγκώνουν.

Τι να κάνω, πέστε μου;

Αναγκάστηκα να τις σκοτώσω. Ήταν όμως και κακάσχημες.

Ακολουθώντας μου όρμησαν, με ανατριχιαστικά ξεφωνητά, κάτι σιχαμένα μαύρα πουλιά, να μου βγάλουν τα μάτια.

Ε, τους έδωσα κι αυτών και κατάλαβαν.

Σιγά σιγά εξοικειώθηκα.

Όταν παρακάτω μου ξαναεμφανίστηκαν κάποιοι τίγρεις, δεν κάθισα να το πολυσκεφτώ και να προσέξω, πόσο χαριτωμένες ήταν οι κινήσεις τους. Τις έστειλα από εκεί που ήρθαν.

Κι όταν αργότερα, καθώς προχωρούσε το παιχνίδι, εμφανίστηκαν και άνθρωποι κακοί, κάτι ελεεινοί μαφιόζοι οπλισμένοι, που έτσι και δεν προλάβαινες να τους ξεπαστρέψεις εσύ, σε

καθάριζαν εκείνοι, δεν είχα κανένα πρόβλημα, να τους κανονίσω.

Μέχρι το τέλος του παιγνιδιού είχα ωριμάσει τόσο, που ενδομύχως ευχόμουν, να εμφανιστούν τίποτα κακοί ακόμα, για να τους δείξω, με ποιόν τόλμησαν να τα βάλουν.

Έχουν τόσο ωραία γραφικά και τόσο ζωντανό ήχο, που νομίζεις πως βρίσκεσαι σε ένα κινηματογραφικό έργο και πως εσύ είσαι ο ήρωας της περιπέτειας που ζεις.

Ακούω ότι στα εξελιγμένα αντίστοιχα καινούργια παιγνίδια η εικόνα έχει βελτιωθεί τόσο πολύ, ώστε το αίμα των θυμάτων πετάγεται και πιτσιλάει με πάρα πολύ φυσικό τρόπο.

Και τα θύματα δεν είναι υποχρεωτικά πάντα οι κακοί.

Μπορεί να είναι απλώς και κάποιοι περαστικοί, τους οποίους όμως συμφέρει να τους σκοτώσεις, γιατί εκτός από την ευχαρίστηση που σου δίνει αυτή η ίδια η πράξη του κυνηγιού και του φόνου, παίρνεις σκοτώνοντάς τους και πόντους.

Αυξάνεις τη βαθμολογία σου.

Οι παράπλευρες απώλειες έχουν και την καλή τους πλευρά.

Αυτή η εκπαίδευση είναι ακριβώς στα μέτρα του συστήματος.

Κάθε παιδάκι κάθεται ολομόναχο στον υπολογιστή του, απέναντι σε έναν κόσμο γεμάτο εχθρούς, ή τέλος πάντων ανθρώπους που σε συμφέρει να τους εξοντώσεις.

**Ο νεαρός πιλότος, ο οποίος πατώντας ένα
κουμπί εξαπολύει μια ρουκέτα, που εξαφανίζει μια
ολόκληρη οικογένεια που είχε μαζευτεί, για
να γιορτάσει το γάμο της κόρης της,
πρέπει να εκπαιδευτεί από πολύ νωρίς.**

46. Η δυστυχισμένη Nayirah

Ο δεύτερος πυλώνας για τον αποπροσανατολισμό (και ουσιαστικά την απαγόρευση) της σκέψης μας, είναι αυτά που κατ' ευφημισμό πάλι, ονομάζονται "Μέσα Ενημέρωσης".

Για του τι είδους ενημέρωση είναι αυτή που μας προσφέρουν, θα σας θυμίσω ένα περιστατικό

τόσο συγκλονιστικό, που αυτό μόνο του

αποδεικνύει με τον πιο εντυπωσιακό τρόπο το απόλυτο σκοτάδι της άγνοιας, στην οποία βρίσκεται αυτός που ονομάζεται σήμερα "ενημερωμένος πολίτης".

Θα θυμάστε ίσως, ότι στον πρώτο πόλεμο ενάντια στο Ιράκ, τον πόλεμο του Κόλπου, (εκεί όπου πρωτοδοκιμάστηκε με λαμπρά αποτελέσματα το θαυματουργό φάρμακο "πόλεμος" ενάντια στις ασθένειες της οικονομίας) ο κόσμος δεν είχε καλοκαταλάβει τι ακριβώς συνέβαινε.

Δεν καταλαβαίναμε ποιος ήταν ο "καλός" και ποιός ο "κακός".

Βέβαια, το ξέραμε, οι "καλοί" ήμασταν εμείς, άλλα τι ακριβώς είχε γίνει;

Αποφασιστικό ρόλο στην ενημέρωση του κοινού και τη διαφώτιση της κοινής γνώμης, έπαιξε το τραγικό εκείνο ντοκιμαντέρ, που έδειχναν για μέρες οι τηλεοράσεις όλου του κόσμου, όπου η δυστυχισμένη νεαρά νοσοκόμα Nayirah, που είχε δραπετεύσει από το Κουβέιτ, περιέγραφε, με δάκρυα στα μάτια, μπροστά στο Αμερικανικό Κογκρέσο τον βάνουσο τρόπο με τον οποίο οι Ιρακινοί εισβολείς άρπαζαν τα νεογέννητα, στο μαιευτήριο όπου εργαζόταν, και τα πετούσαν καταγής να πεθάνουν.

Προσέθετε μάλιστα, πως οι στρατιώτες, **αφού πετούσαν τα βρέφη, έπαιρναν φεύγοντας μαζί τους και τις θερμοκοιτίδες των πρόωρων μωρών.**

Και θυμάμαι, πως έσπαζα τότε το κεφάλι μου, να καταλάβω ή να φανταστώ, σε τι θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν και γιατί θα ήταν πολύτιμες οι θερμοκοιτίδες σε στρατιώτες που βρίσκονταν συνεχώς σε κίνηση, ώστε να τις φορτωθούν και να τις κουβαλήσουν μαζί τους

Πού θα εύρισκαν κατά τις πορείες το ρεύμα, για να τις λειτουργήσουν, και τι στην ευχή θα έβαζαν επιτέλους εκεί μέσα.

Το γεγονός ήταν τόσο αποτρόπαιο, ώστε ο τότε Πρόεδρος των ΗΠΑ Bush (πατέρας) το χρησιμοποίησε πολλές φορές στις ομιλίες του υπέρ του πολέμου, και μέλη του Κογκρέσου, που αρχικά αντετίθεντο στον πόλεμο, ψήφισαν τελικά υπέρ αυτού.

Μετά τον πόλεμο, που κόστισε χιλιάδες νεκρούς, και το εμπάργκο, που κόστισε τη ζωή σε ακόμα περισσότερες χιλιάδες παιδάκια του Ιράκ, απεκαλύφθη, πως η κοπέλα που είχε εμφανιστεί μπροστά στο Κογκρέσο δεν ήταν ούτε φυγάς ούτε νοσοκόμα αλλά

η κόρη του πρεσβευτή του Κουβέιτ στις ΗΠΑ,

η οποία δεν βρισκόταν φυσικά στο Κουβέιτ την εποχή εκείνη⁷.

Όλη η καμπάνια (γύρισμα της σκηνής στο Κογκρέσο, παραγωγή του φιλμ και διανομή του σε όλο τον κόσμο) είχε οργανωθεί από τη διαφημιστική εταιρία **Hill & Knowlton** που είχε αναλάβει τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

Η Hill & Knowlton είναι από τις μεγαλύτερες διαφημιστικές εταιρείες του Κόσμου, και είναι σε θέση να γνωρίζει πολύ καλά, με ποιες "αδιάψευστες αλήθειες" μπορεί να πεισθεί η κοινή γνώμη για το οτιδήποτε.

Οι πληροφορίες σχετικά με το ύψος της αμοιβής της εταιρείας για την τόσο σημαντική αυτή δουλειά, κυμαίνονται από 10 μέχρι 14,5 εκατομμύρια δολάρια.

Ποσό που φαίνεται μάλλον χαμηλό σε σύγκριση με το κόστος του ίδιου του πολέμου και τα οικονομικά οφέλη που αυτός απέφερε.

Όταν οι δημοσιογράφοι και η **Διεθνής Αμνηστία** (η οποία είχε αρχικά πιστέψει την ιστορία και άσκησε την επιρροή της για την τιμωρία των εγκληματιών) έψαξαν στο μαιευτήριο του Κουβέιτ, **κανένας δεν γνώριζε ούτε τη "νοσοκόμα", ούτε το "γεγονός" με τα πεταμένα νεογνά.**

Το ξέρατε ότι πριν από έναν πόλεμο, ακριβώς όπως και πριν από την κυκλοφορία ενός νέου προϊόντος στην αγορά, θα πρέπει πρώτα να αναθέσετε σε έναν μεγάλο διαφημιστικό οίκο την "ενημέρωση" της κοινής γνώμης;

Όταν το σύστημα θέλει να προβάλει τον Α άνθρωπο (ή το Α προϊόν ή την Α άποψη, πρόκειται για το ίδιο πράγμα) ή να καταδικάσει τον Β άνθρωπο (ή το Β προϊόν ή την Β άποψη) αρχίζει για κάμποσο καιρό

⁷ John R MacArthur:

Remember Nayirah, Witness for Kuwait?

The New York Times Op-Ed, Monday, January 6, 1992.

Phillip Knightley:

The disinformation campaign.

Guardian, Thursday October 4, 2001

και άλλοι.

και μας δείχνει στην τηλεόραση "ατράνταχτα ντοκουμέντα" που αποδεικνύουν πόσο καλός είναι ο Α και πόσο κακός ο Β.

Το ίδιο φυσικά κάνει παράλληλα και ο τύπος.

Στη συνέχεια ακολουθεί μια φάση, όπου διάφοροι ειδικοί, παίρνοντας μέρος σε συζητήσεις στην τηλεόραση και γράφοντας άρθρα στις εφημερίδες, κάνουν βαθυστόχαστες αναλύσεις οι οποίες αποδεικνύουν την ορθότητα της προειλημμένης ήδη απόφασης.

Τέλος ρωτάνε κάποιους φουκαράδες περαστικούς ή κάνουν και μια δημοσκόπηση και μαθαίνουμε, επιτέλους, πια είναι η άποψη της κοινής γνώμης, που δεν είναι φυσικά τίποτε άλλο, παρά το αναμύσημα αυτού με το οποίο την τάισαν τα μαζικά μέσα ενημέρωσης όλο αυτό τον καιρό.

Όταν ρωτάνε κάποιον: Τι γνώμη έχετε για τον κύριο Α; Πάντα έχει γνώμη.

Και μπορεί να νομίζει ο καημένος πως αυτή είναι πράγματι δική του γνώμη, και να μην ξέρει ότι του την έχουν "εμφυτεύσει".

Δεν έχω ακούσει ποτέ από κανέναν ερωτώμενο να λέει:

"Τι ανοησίες είναι αυτές που με ρωτάτε; Πώς θέλετε να έχω γνώμη; Μήπως τον ξέρω τον άνθρωπο; Μήπως έχω μιλήσει ποτέ μαζί του; Μένουμε στην ίδια γειτονιά, για να ξέρω τη συμπεριφορά του;

Έχω δει πώς φέρεται, όταν οδηγάει, απέναντι στους άλλους οδηγούς; Πώς φέρεται απέναντι στην πωλήτρια του καταστήματος ή το γκαρσόνι του εστιατορίου; Μίλησα με τη γυναίκα του και τα παιδιά του, για να μάθω για τη συμπεριφορά του απέναντι τους στο σπίτι; Γλεντήσαμε κάποιο βράδυ μαζί, για να δω, όταν θα έχει πιει καναδυό ποτηράκια και θα έχει αποβάλει τη μάσκα του καθωςπρεπισμού, τι κρύβεται από κάτω; Πώς θέλετε να έχω γνώμη γι' αυτόν;".

47. Η απόλυτη χειραγώγηση

Το σύστημά μας έχει αναθέσει τη διαμόρφωση της σκέψης μας σε σιβαρά χέρια:

- Στα ΜΜΕ που μας προσφέρουν τις αναμφισβήτητες αλήθειες που είδαμε,
- στα βιντεοπαιχνίδια που αναφέραμε (τη σημασία του παιγνιδιού το σύστημα την ξέρει πολύ καλά, ενώ η επίσημη παιδεία μας την έχει ξεχάσει),

- στον κοινωνικό περίγυρο και
- στην τηλεόραση.

Αυτοί είναι οι δάσκαλοι που θα μας διδάξουν, πώς πρέπει να σκεφτόμαστε, τι πρέπει να πιστεύουμε και πώς να ενεργούμε.

Ο κοινωνικός περίγυρος, ναι, αυτός διδάσκει.

Δεν παν να λένε ό,τι θέλουνε για την αξία της λιτότητας όλοι οι σοφοί του Κόσμου;

Αλήθεια, δεν είναι περίεργο που ούτε ένας φιλόσοφος, ούτε παλιός, ούτε νέος, ούτε από τη Δύση ούτε από την Ανατολή δεν κήρυξε ποτέ, πως ο άνθρωπος **θα είναι τόσο πιο ευτυχισμένος, σε όσο μεγαλύτερη χλιδή ζει;**

Το πραγματικό μάθημα το δίνει ο κοινωνικός περίγυρος.

Αυτός διδάσκει, πως όποιος έχει λεφτά και τα επιδεικνύει, αυτός "μετράει".

Όποιος έχει δύο κοστούμια
του τάδε μόδιστρου, αυτός
απολαμβάνει διπλής εκτίμησης
απ' αυτόν που έχει μόνον ένα.
Και όποιος κυκλοφορεί με το
τελευταίο μοντέλο της δείνα μάρκας
αυτοκινήτων με τα 350 άλογα,
αυτόν τον θαυμάζουνε όλοι.

Και, τέλος, η τηλεόραση.

Τι τέλος; Μόνο τέλος; Αρχή και τέλος.

Το Α και το Ω της εκπαίδευσης αυτή είναι.

Ο Μέγας Διδάσκαλος του Γένους είναι σήμερα η τηλεόραση.

Απ' αυτήν διδάσκονται οι νέοι τα πάντα.

Απ' αυτήν θα διδαχθούν τη σπατάλη, τον εγωισμό, την πλεονεξία, την αρπακτικότητα.

Ό,τι δείχνει η τηλεόραση, είναι η απόλυτη, η αναμφισβήτητη αλήθεια.

Είναι κανόνας ζωής.

**Η εικόνα δεν λέει ποτέ ψέματα
(όπως και στην περίπτωση της Nayirah).**

Κοιτάξτε λίγο τηλεόραση και προσπαθήστε να καταλάβετε τι διδάσκει, πια "μηνύματα περνά", τι διαφημίζει.

Και διαφήμιση δεν γίνεται μόνο με τις "Διαφημίσεις".

Γίνεται και με τα κινηματογραφικά έργα και με τις ειδήσεις και με τα πάντα.

Προσέξτε τα έργα.

Η ψυχαγωγία που δέχεται προσφέρουμε, είναι διδασκαλία, διαφήμιση των αρχών του συστήματος.

**Διδάσκουν ότι το χρήμα είναι το παν
και ότι προκειμένου να το αποκτήσεις
όλα επιτρέπονται.**

**Ο εγωισμός, η αρπακτικότητα, και ο
φόνος ακόμα, είναι πανταχού παρών.**

**Το δίκιο το έχει αυτός που τραβάει
το πιστόλι γρηγορότερα.**

Έτσι από περιέργεια διερωτηθείτε, αν υπάρχει ημέρα που τα φιλμ της τηλεόρασης δεν δείχνουν χλιδή, βία, αρπακτικότητα και φόνο.

Αυτά είναι τα μαθήματα που παίρνουν τα παιδιά μας.

Μήπως και οι λεγόμενες "ζωντανές" εκπομπές είναι καλύτερες; Βλέπετε τα αντικείμενα στα οποία αναφέρονται;

Αντιλαμβάνεστε τη βαθύτατη εκπαιδευτική σημασία που έχουν οι λεπτομέρειες της τελευταίας ερωτικής περιπέτειας της κας Τάδε, η οποίες περιγράφονται και αναλύονται σε κάθε τους πτυχή;

Είδατε και τους παρουσιαστές;

Κοιτάξατε τι φοράνε, πώς μιλούν, τι λένε;

Προσέξατε που τα αγόρια είναι ντυμένα πάντοτε "στην πέννα" με κάτι γραβάτες τόσο κραυγαλέες, που είναι πιο εντυπωσιακές από ολόκληρη την προσωπικότητά τους;

Προσέξατε πως τα κορίτσια είναι συνεχώς και λιγότερο ντυμένα και επιδεικνύουν απλώς τις καμπύλες τους;

*"Τι άλλο να επιδείξουν; μου είπε κάποιος, τον ψυχικό
τους πλούτο ή το βάθος της σκέψης τους;"*

*Δεν πρόσεξες πως όταν ανοίγουν το στόμα τους επανα-
λαμβάνουν απλώς κάποιες κοινότυπες προτάσεις χωρίς
περιεχόμενο, που τις έχουν μάθει απ' έξω, και τις περισ-*

σότερες φορές δεν έχουν καμιά σχέση με αυτό που υποτίθεται πως συζητούν;"

Αυτοί όμως, αγόρια και κορίτσια, αυτοί είναι τα πρότυπα της κοινωνίας για τα παιδιά μας.

Αυτοί είναι οι πραγματικοί δάσκαλοι των παιδιών μας.

Και τι να πω για τις ειδήσεις, που μόνο ειδήσεις δεν είναι;

Όταν δεν υπάρχουν συγκλονιστικά νέα, φουσκώνεται κατάλληλα κάποιο εντελώς ασήμαντο επεισόδιο, που δεν ξέρουμε καλά καλά αν είναι καν πραγματικό, και ακούμε για ώρα πολλή την σπουδαία ειδηση:

"Σκύλος δάγκωσε πεθερά".

Και βγαίνουν στα παράθυρα της τηλεόρασης οι ειδικοί αναλυτές και εκφέρουν τις βαθυστόχαστες απόψεις τους.

Και αρχίζουν, δήθεν, να τσακώνονται για το πώς οι παραλήψεις της κυβέρνησης και οι δηλώσεις της αντιπολίτευσης ευθύνονται για το γεγονός.

Και έχουμε και απευθείας σύνδεση με τον ειδικό απεσταλμένο του καναλιού.

Και εμφανίζεται πράγματι σε ένα παράθυρο κάποιος φουκαράς, ο οποίος στέκεται σε μια αυλή με ένα μικρόφωνο στο χέρι και περιμένει υπομονετικά τη σειρά του να μιλήσει.

Και δίπλα του στέκεται και μια ταλαίπωρη γυναίκα και περιμένει κι αυτή.

Και όταν έρχεται η σειρά τους, ρωτάει ο παρουσιαστής των ειδήσεων:

"Λοιπόν, κυρία, εσείς είσαστε αυτόπτης μάρτυς;"

"Μάλιστα", απαντάει η κυρία.

"Πέστε μας λοιπόν τι είδατε;"

"Δεν είδα τίποτα, λέει η κυρία, γιατί δεν ήμουν μπροστά. Άκουσα όμως τον σκύλο που γαύγισε".

"Και είσαστε βέβαιη, πως ήταν αυτός ο σκύλος;" επιμένει ο παρουσιαστής.

"Βέβαιη δεν μπορώ να είμαι, γιατί, όπως σας είπα, δεν ήμουν μπροστά. Γαύγισμα σκύλου όμως νομίζω ότι άκουσα".

**Αυτή είναι η πνευματική τροφή,
με την οποία ανατρέφονται τα παιδιά μας
και πάνω σε τέτοιες αλήθειες θα χτιστεί
η προσωπικότητά τους.**

48. Η "Ανωτάτη Παιδεία" της διαφήμισης

Και φτάνουμε και στην κορωνίδα της εκπαίδευσης. Την "Ανωτάτη Παιδεία", τις διαφημίσεις.

Μα, ίσως μου πουν κάποιοι, εμείς διαφημίσεις δεν βλέπουμε.

Κακώς, γιατί αυτές πρωτίστως βλέπουν τα παιδιά μας.

Δεν τις βλέπουν απλώς, τις ρουφούν. Και με την επανάληψη, τις κάνουν ολότελα δικές τους. Τις ατάκες τους τις μαθαίνουν απέξω και τις επαναλαμβάνουν στο διάλειμμα στο σχολείο.

Τις διαφημίσεις δεν τις κάνουν κάποιοι ανόητοι.

Τις κάνουν ικανότατοι άνθρωποι, με ειδική εκπαίδευση και με μεγάλη εμπειρία. Κι έχουν, μην το ξεχνάμε αυτό, ως κύριο στόχο τα παιδιά μας. Πρέπει να τις βλέπουμε, και να τις βλέπουμε με μεγάλη προσοχή. Οι διαφημίσεις διδάσκουν πάρα πολλά πράγματα.

Παρατηρείστε προσεκτικά μια διαφήμιση.

Ας πούμε για την κονσέρβα ραπανάκια της φίρμας Χ. Μόνο για τα ραπανάκια μιλάει; Τίποτα άλλο δεν μας διδάσκει; Δεν είδατε, πως έλαμψε από ευτυχία το πρόσωπο όλων των μελών της οικογένειας, μόλις εμφανίστηκε η κονσέρβα; Δεν καταλάβατε πως είναι λάθος να νομίζουμε, ότι η ευτυχία είναι μια ψυχική κατάσταση, ανεξάρτητη από οποιαδήποτε υλικά αγαθά, στην οποία φτάνει κανείς μόνο μετά από πολύ σοβαρή εσωτερική διεργασία;

Λάθος νομίζαμε.

Η διαφήμιση μας διδάσκει την αλήθεια:

**Η ευτυχία είναι κάτι απλούστατο που
μπορεί να το αγοράσει ο καθένας
στον μπακάλη, και μάλιστα
στην τιμή μιας κονσέρβας.**

Με κάποιες προϋποθέσεις βέβαια, τις οποίες όμως τις απαριθμεί όλες η ίδια διαφήμιση.

Προσέξτε τι φοράει όλη η οικογένεια.

Όλοι τους είναι ντυμένοι με την τελευταία λέξη της μόδας.

Αν δεν είσαι ντυμένος σύμφωνα με τη μόδα, ευτυχία μην περιμένεις.

Το σερβίτιο που είναι επάνω στο τραπέζι το είδατε; Προσέξατε πόσο λουσάτο είναι; Χωρίς λουσάτο σερβίτιο, ευτυχία δεν υπάρχει. Την επίπλωση της κουζίνας και τον εξοπλισμό της με τις τελειότερες συσκευές τον προσέξατε; Τον τεράστιο κήπο με την πισίνα, που φαίνεται από το παράθυρο, τον είδατε;

Το μάθημα, νομίζω, είναι σαφές:

Η ευτυχία είναι κάτι που αγοράζεται με πολύ λίγα χρήματα, εφόσον όμως έχετε τις προϋποθέσεις που αποκτώνται με πάρα πολλά χρήματα.

Απέναντι στη δύναμη αυτής της διδασχής,
τι φαντάζεστε ότι μπορεί να καταφέρει
η μοναχική προσπάθεια κάποιου
ιδεολόγου δασκάλου, που θα τολμούσε
να κηρύξει στο μάθημά του
την λιτότητα και την εγκράτεια;

Το ίδιο, μα ακριβώς το ίδιο, μάθημα διδάσκει και η διαφήμιση των μπισκότων Ψ και του απορρυπαντικού Ω.

Όλες οι διαφημίσεις το ίδιο ακριβώς διδάσκουν.

**Η σκέψη μας βρίσκεται παγιδευμένη
στα ψέματα, στα ευτελή κουτσομπολιά
και στο κυνήγι της χλιδής.**

**Για ελεύθερη σκέψη που θα μπορούσε να
απειλήσει το σύστημα, χώρος δεν υπάρχει.**

49. Και τώρα;

Τι "και τώρα"; Δεν υπάρχει συνέχεια.

Δεν είπαμε; Πάει τελείωσαν όλα.

Η απάντηση στο ερώτημα "Πού πάμε;" είναι, νομίζω, σαφής: πάμε "κατά κρημονού".

**Στον γκρεμό πάμε ακολουθώντας
το σύστημά μας στην καταστροφή του.**

Όλες οι ενδείξεις προς τα εκεί δείχνουν.

Καμιά από τις ενέργειες των ισχυρών δεν δείχνει μεταμέλεια, αμφισβήτηση του συστήματος και προσπάθεια αλλαγής πορείας.

Απεναντίας.

Εμμονή στην εξακολούθηση της πορείας αυτής δείχνουν. Εξακολούθηση, πάση θυσία.

Οι θυσίες θα είναι βαριές
από εδώ και πέρα.

Ας ετοιμαστούμε.

Μα, γιατί να οδηγηθούμε στην καταστροφή;

Αυτοί που μας κυβερνάνε δεν θα δουν ότι πάμε στον γκρεμό, να στρίψουν, έστω και την τελευταία στιγμή το τιμόνι;

Δεν το έχουν δει φαντάζεστε μέχρι τώρα;

Ξέρετε πόσο παλιές είναι οι φωνές που τεκμηριώναν την ύπαρξη του αδιεξόδου του συστήματος;

Όχι μόνο από την εποχή της "*Λέσχης της Ρώμης*"⁸ αλλά και έναν ολόκληρο αιώνα πιο πριν.

**Φαντάζεστε πως έχει ιδρώσει
το αυτί κανενός;**

Ακούσατε ποτέ κανέναν από τους πολιτικούς και τους κυβερνήτες να λέει, πως δεν πάμε καλά, επειδή το σύστημα είναι καταδικασμένο από τη φύση του και πως πρέπει κατεπειγόντως να το εγκαταλείψουμε, γατί μας συμπαρασύρει στον γκρεμό;

Απεναντίας, ακόμα για ανάπτυξη μιλάνε, η οποία θα αρχίσει σύντομα. Δεν θα βρείτε ούτε μια ομιλία κάποιου πολιτικού που να μην αναφέρεται στην ανάπτυξη. Ανάπτυξη. Αύξηση δηλαδή της κατανά-

⁸ Το *Club of Rome* (<http://www.clubofrome.org>).

Ασχολείται με θέματα σχετικά με το μέλλον της ανθρωπότητας.

Η πρώτη μελέτη που δημοσίευσε αναφερόταν ακριβώς στα όρια της ανάπτυξης:

THE LIMITS TO GROWTH, Dennis L. Meadows et al., Universe Books, New York, 1972.

Σχετικά πρόσφατα εξέδωσε μια νεότερη μελέτη πάνω στο ίδιο θέμα:

LIMITS TO GROWTH – THE 30-YEAR UPDATE, Dennis Meadows et al., Chelsea Green, 2004.

λωσης της ενέργειας και αύξηση της επιβάρυνσης του περιβάλλοντος. Και για ποιο σκοπό;

Μα, για την αύξηση των κερδών, για την ανάπτυξη της οικονομίας.

**Μια ανάπτυξη που ξέρουν
ότι δεν είναι δυνατή.**

**Τι να πεις;
Μας κοροϊδεύουν κατάφατσα.**

**Εκτός κι αν έχουν κάτι
άλλο στο νου τους.**

Ελπίζουν να βρουν έναν τρόπο, ώστε να γίνει εκ νέου δυνατή η ανάπτυξη.

Να υπάρξουν πάλι κερδοφόρες επενδύσεις. Να βρούμε έναν τρόπο αφ' ενός να πέσει στο ένα δέκατο ο πληθυσμός της Γης, ώστε να μπορέσουμε να έχουμε μια νέα πληθυσμιακή έκρηξη και αφ' ετέρου να πέσει στο ένα δέκατο ο σωρευμένος στη Γη πλούτος (σπίτια, εργοστάσια, καράβια, αεροδρόμια), για να ξαναρχίσει η ανάπτυξη, ώστε να έχουμε μια νέα καπιταλιστική έκρηξη.

**Καταλαβαίνετε πόσο σημαντικό είναι
να πετύχουμε και τους δύο αυτούς
στόχους μ' ένα σμπάρο;**

50. Πόλεμος ... τέλος πάντων

Το "σμπάρο" δεν γράφτηκε τυχαία.

Πόλεμος! Αυτή είναι η λύση.

Η μαγική συνταγή για την ανανέωση του συστήματος.

Και πιστεύω πως υπάρχουν κάποιοι που θα ήθελαν να εφαρμοστεί αυτή η λύση. Με έναν ωραίο μεγάλο πόλεμο μπορούμε, με τα μέσα που διαθέτουμε σήμερα, να κατεβάσουμε σε σύντομο χρονικό διάστημα και τον πληθυσμό και τον πλούτο στο ένα δέκατο, ώστε να αρχίσει πάλι η ανάπτυξη.

**Αυτοί που μας κυβερνάνε είναι αδίστακτοι.
Είναι ικανοί να "βαδίσουν επί πτωμάτων".**

Αν δεν ήταν, δεν θα έφταναν στο σημείο να έχουν συγκεντρώσει την παγκόσμια εξουσία στα χέρια τους, και δεν θα είχαμε τόσους πολέ-

μους με τόσα πτώματα όλο τον καιρό. Δεν πρόκειται να αλλάξουν νοοτροπία.

Δεν πρόκειται να μετατραπούν ξαφνικά από αρπακτικά σε ευεργέτες.

Ξέρουν βέβαια, πως οι πόλεμοι δεν αποτελούν μια μόνιμη, μια οριστική λύση. Προκειμένου όμως να εξασφαλίσουν κάποια, έστω και μικρά, έστω και παροδικά κέρδη, ξέρουν τη συνταγή και αυτή θα χρησιμοποιήσουν. Θα κάνουν πολέμους.

Αυτό δεν κάνουν τόσον καιρό; Μικρούς ή και μεγαλύτερους πολέμους.

Τον ένα μετά τον άλλο.

**Γιατί νομίζετε ότι εξακολουθούν να ξοδεύουν
τόσα χρήματα για την ανάπτυξη συνεχώς
και αποτελεσματικότερων, δηλαδή
συνεχώς και φονικότερων όπλων;**

Για να τα χρησιμοποιήσουν σαν
βαρελότα την Πρωτοχρονιά;

Λίγο φονικά είναι αυτά που ήδη έχουμε;

Δεν μπορούν να καταστρέψουν δέκα φορές όλον τον πλανήτη; Γιατί χρειαζόμαστε ακόμα φονικότερα;

Αυτή η μέθοδος περικλείει βέβαια τον κίνδυνο το πράγμα να στραβώσει και να βρεθεί εκτός ελέγχου.

Να χρησιμοποιηθούν σε μεγάλη κλίμακα (μικρή αν είναι δεν πειράζει) και τα πυρηνικά όπλα, που πληθαίνουν και διαδίδονται συνεχώς ευρύτερα, και να έχουμε τελικά τον όλεθρο υπό την απειλή του οποίου ζει η ανθρωπότητα πάνω από μισό αιώνα τώρα.

Αν συμβεί αυτό, δεν χρειάζεται να σπαζοκεφαλιάζουμε για το μέλλον, γιατί απλούστατα μέλλον δεν θα υπάρχει.

Η ανθρωπότητα
(μαζί με κάμποσα άλλα είδη)
θα εξαφανιστεί ένδοξα σε μια
μεγαλειώδη πύρινη σφαίρα.

Αν όμως δεν συμβεί αυτό, οι μικρότεροι πόλεμοι θα εξακολουθήσουν εις το διηνεκές, και παράλληλα θα εγκατασταθεί αδιασάλευτη η παγκόσμια δικτατορία, που θα γίνεται συνεχώς απολυταρχικότερη εμποδίζοντας κάθε ελεύθερη σκέψη και δραστηριότητα, προκειμένου διατηρηθεί στην εξουσία.

**Οι άνθρωποι θα πάψουν να σκέπτονται.
Θα πάψουν δηλαδή να είναι άνθρωποι.
Θα έχουμε ένα βραδύ άδοξο τέλος.**

Το είδος μας θα χαθεί
βουλιάζοντας στον βάλτο
της δυστυχίας, της υποταγής
και της επιβεβλημένης
αποβλάκωσης.

Στο σημείο αυτό έχει τελειώσει αυτό το κείμενο.

Ήταν μια προσπάθεια να κάνουμε μια εκτίμηση για το προς τα πού βαδίζουμε εμείς οι άνθρωποι.

Λυπάμαι πολύ αν σας δυσaráεστησα, αλλά απ' ό,τι φαίνεται δεν πάμε καλά.

Σε λάθος δρόμο προχωρούμε.

Διαλέξαμε μία μόνο πλευρά του χαρακτήρα μας, την πλεονεξία και τον εγωισμό και χτίσαμε πάνω σ' αυτή το οικονομικό και κοινωνικό σύστημα με το οποίο συνδέσαμε την τύχη μας.

**Αν αυτό μας οδηγεί στον γκρεμό,
θα πέσουμε κι εμείς μαζί του.**

Ίσως, μετά από χρόνια, επισκεφτούν κάποιοι ταξιδιώτες του διαστήματος τη Γη και μελετήσουν ό,τι θα έχει απομείνει.

Θα βρουν τότε πως είχε υπάρξει κάποιο είδος που είχε ξεκινήσει με πολύ καλές προοπτικές, που αποφάσισε όμως κάποτε να τα παίξει όλα για όλα επάνω σε ένα χαρτί.

Στο χαρτί που λεγόταν "εγωισμός".

Και τα έχασε όλα.

Κρίμα.

51. Εκτός αν ...

Δεν θα ήθελα όμως να σας αποχαιρετίσω αφήνοντάς να πλανάται το σκοτάδι της μαύρης αυτής προοπτικής.

Γι αυτό προσέθεσα στο κείμενο αυτό και ένα δεύτερο μέρος με τον τίτλο:

"Μια νέα αρχή".

Κάτι σαν παράρτημα, που σκοπό έχει να δείξει, πως θα μπορούσαμε να φανταστούμε κι άλλες λύσεις εκτός από αυτή που μας προσφέρει το σύστημά μας.

Η μαύρη προοπτική αναφέρεται στο σύστημα.

Αυτό είναι αμετάκλητα καταδικασμένο.

Εμείς όμως;

Ας το επαναλάβουμε:

Η δικιά μας μοίρα θα εξαρτηθεί
από τη δικιά μας στάση,
και πιστεύω πως μπορούμε
ακόμα να διαλέξουμε.

Κι εδώ ίσως θα έπρεπε να ξαναθυμηθούμε τον Ηρακλή.

Την επιλογή που χρειάστηκε να κάνει ανάμεσα στον δρόμο της Κακίας και τον δρόμο της Αρετής. Η κάθε μια εξυμνούσε τον δικό της δρόμο. Η μια του πρότεινε τον εύκολο δρόμο, με άνεση, με πλούτη, με απολαύσεις με ό,τι καλύτερο μπορούσε να φανταστεί για τον εαυτό του.

Η άλλη τον δύσκολο δρόμο, με αγώνα, με προσπάθεια, με αυτοπεριορισμό για χατίρι των άλλων.

Ο Ηρακλής ήταν ελεύθερος να διαλέξει, και διάλεξε όπως διαλέγουν πάντα οι ελεύθεροι και οι δυνατοί.

Διάλεξε τον δύσκολο δρόμο.

Τον δρόμο της προσφοράς στους άλλους

(μεγάλος βλάκας πρέπει να ήτανε, μου είπε κάποιος που θεωρεί τον εαυτό του πολύ έξυπνο).

Εμείς βρισκόμαστε από χρόνια στον απολαυστικό δρόμο του εγωισμού.

Θα αποφασίσουμε άραγε να τον αλλάξουμε με τον δρόμο της Αρετής;

Από την απόφαση αυτή θα κριθούν όλα.

Μια νέα αρχή

52. Σκέψεις για απλούς ανθρώπους

Οι επόμενες σελίδες δεν αποτελούν μια προσπάθεια εκτίμησης του τι θα ήταν πιθανόν να συμβεί.

Προσπάθεια για την πρόγνωση του μέλλοντος έγινε στο πρώτο μέρος αυτού του κειμένου με τον τίτλο "Το αναπόφευκτο τέλος".

Ούτε φιλοδοξούν οι σελίδες που ακολουθούν να παρουσιάσουν μια πρόταση για το πώς θα πρέπει να είναι οργανωμένη και να λειτουργεί μια κοινωνία.

Τέτοιες προτάσεις έχουν γίνει, το ξέρετε, πάμπολλες και έχουν βρει ανάλογα με την εποχή τους μικρότερη ή μεγαλύτερη απήχηση.

Είναι απλές σκέψεις οι οποίες δεν απευθύνονται σε "σοβαρούς" μελετητές, που είναι συνηθισμένοι σε βαθυστόχαστες αναλύσεις, με πλήθος λέξεις που οι υπόλοιποι δεν τις καταλαβαίνουμε και πάμπολλες αναφορές στα έργα διαφόρων σοφών.

Πολλοί πιστεύουν πως όσο πιο πολλές είναι οι ακατανόητες λέξεις και όσο πιο πολλές οι αναφορές, τόσο πιο βαθυστόχαστη και γι αυτό τόσο πιο πολύτιμη είναι μια μελέτη.

Δεν θα συμφωνήσω μαζί τους.

Για μένα μια μελέτη είναι τόσο πιο πολύτιμη, όσο περισσότερους ανθρώπους μπορεί να κινήσει να σκεφτούν.

Γι αυτό οι σελίδες που ακολουθούν έχουν κρατηθεί, όσο πιο απλές γινόταν.

Εντούτοις οι σκέψεις που ακολουθούν μπορεί να σας παραξενέψουν.

Ο λόγος είναι πως έχουμε συνηθίσει να θεωρούμε αυτά που μας διδάσκει το σύστημά μας ως αναμφισβήτητες αλήθειες.

Κάτι σαν τους Φυσικούς Νόμους που δεν σηκώνουν αντίρρηση.

Αν όμως θέλουμε να σκεφτούμε για μια Νέα Αρχή, αυτή δεν μπορούμε να τη χτίσουμε πάνω στις βάσεις του παλιού συστήματος, γιατί θα ξανακάνουμε πάλι τα ίδια λάθη.

Πρέπει να καταβάλουμε προσπάθεια να αποφύγουμε να σκεφτόμαστε όπως μας το είχαν επιβάλλει μέχρι τώρα.

Να αποφύγουμε να πέσουμε στην παγίδα, να θεωρούμε αυτά που μας πλάσαρε το σύστημα ως την απόλυτη αλήθεια.

Αν κάτι σας προκαλεί από αυτά που θα διαβάσετε παρακάτω, μη βιαστείτε να το απορρίψετε. Εξετάστε πρώτα, αν αντιβαίνει στη λογική.

Αν αντιβαίνει στη λογική, είναι πράγματι για πέταμα.

Αν αντιβαίνει στις αρχές του συστήματος, μπορεί να είναι ακριβώς αυτό που ζητάμε.

Ίσως οι σκέψεις που ακολουθούν να είναι κατάλληλες για 'μας τους απλούς ανθρώπους.

Ίσως πουν κάποιοι διαβάζοντάς τες:

- *"Για δεξ! Αυτό είναι που σκεφτόμουν κι εγώ. Τόσο εύκολο θα ήταν, να είμαστε ευτυχισμένοι".*

Αν κάποιοι από τους αναγνώστες το πουν αυτό, κι αν μάλιστα κάποιοι προχωρήσουν παραπέρα και διερωτηθούν:

- *"Μα καλά, γιατί δεν διαμορφώνουμε κάπως έτσι τις συνθήκες της ζωής μας επάνω στη Γη; Ποιος μας εμποδίζει; Εμείς οι ίδιοι, οι άνθρωποι, δεν είμαστε αυτοί που καθορίζουν το πώς θα ζήσουμε; Δεν μας το επιβάλουν δα τίποτα εξωγήινοι.*
- *Μήπως τώρα που γκρεμίζεται από μόνο του το παλιό σύστημα, θα ήταν η ευκαιρία να δοκιμάσουμε κάτι καινούργιο;"*

Τότε θα πρέπει να θεωρήσουμε πως ο σκοπός αυτού του κειμένου έχει επιτευχθεί και με το παραπάνω.

53. Οι ναυαγοί

Μετά το ναυάγιο του υπερπολυτελούς κρουαζιερόπλοιου όπου μέρα νύχτα έκαιγαν τα φώτα, έπαιζε η μουσική, και τα φαγοπότια και οι χοροί τελειωμό δεν είχανε, βρεθήκαμε ναυαγοί πάνω σ' ένα νησί-πλανήτη που το λένε Γη.

Τώρα τι κάνουμε;

Το πρώτο που πρέπει να κάνουμε είναι έναν απολογισμό. Να δούμε, αν το νησί είναι κατοικήσιμο, και το τι έχουμε περισώσει από το ναυάγιο.

Λοιπόν, και από τους δύο τομείς τα νέα είναι ενθαρρυντικά.

Το νησί, είναι κατοικήσιμο.

Με την προϋπόθεση ότι από 'δω και πέρα θα του φερθούμε με σεβασμό (δεν θα του βάλουμε φωτιά να το κάψουμε και δεν θα το γεμίσουμε σκουπίδια), μπορούμε να ζήσουμε για πολύ καιρό επάνω σ' αυτό.

Και από το ναυάγιο σώθηκαν όλα όσα άξιζαν.

Σώθηκε η πείρα μας, η γνώση, η τέχνη, η φιλοσοφία, οι επιστήμες, η τεχνολογία, οι μηχανές μας. Δεν θα χρειαστεί να γυρίζουμε το μύλο με τη δύναμη των μυών μας, ζεμένοι σαν τον Σαμψών, ούτε να μαζεύουμε το βαμβάκι με το χέρι, διπλωμένοι στα δύο, σαν τον μπάρμπα Θωμά.

Οι προοπτικές δεν είναι καθόλου, μα καθόλου, άσχημες.

Μένει μονάχα να κανονίσουμε τη συμπεριφορά μας, γιατί απ' αυτή και μόνο απ' αυτή θα εξαρτηθεί η επιβίωσή μας.

Δεν κινδυνεύουμε από τίποτα άλλο, παρά μόνο από τη συμπεριφορά μας.

Να μην ξανακάνουμε τα λάθη που κάναμε στο παρελθόν.

Αρκεί να ξέρουμε ποια ήταν.

Μα, τα ξέρουμε. Δεν νομίζω, πως υπάρχει κανένας που δεν τα ξέρει. Στην πραγματικότητα ένα και μοναδικό ήταν, κι απ' αυτό ξεκίνησε όλο το κακό.

Δεν δουλέψαμε ως ομάδα.

Δούλεψε ο καθένας για λογαριασμό του και μάλιστα εναντίων των άλλων.

Αντί να φροντίζει ο καθένας για το καλό των υπολοίπων, και να τον φροντίζουν φυσικά στη συνέχεια όλοι αυτόν, φρόντιζε μόνο για τον εαυτό του.

Αυτό ήταν όλο. Δεν χρειαζόταν τίποτα άλλο.

Αυτό και μόνο αρκούσε. Αυτό έφερε την καταστροφή.

Αντί να γράψουμε στο καράβι μας το όνομα

"Αργώ",

που θα ήταν το σύμβολο της ομαδικής προσπάθειας μιας συντροφιάς που ξεκινούσε για μια κοινή περιπέτεια, γράψαμε με μεγάλα γράμματα

ΕΓΩ

και το καθίσαμε το καράβι στην ξέρα.

Αν υποθεθεί ότι συμφωνούμε στη διαπίστωση αυτή, και αποφασίσουμε να καταργήσουμε τον εγωισμό ως κίνητρο των ενεργειών μας, τότε από εδώ και πέρα όλα λύνονται.

Θα δείτε, πως για όλα τα προβλήματα υπάρχει λύση.

Ας αρχίσουμε λοιπόν. Έχουμε πολλή δουλειά μπροστά μας.

**Αυτό που πρέπει να γίνει, με απόλυτη
άμεση προτεραιότητα, είναι να σταματήσουμε
αυτή τη στιγμή τη σπατάλη.**

Αν δεν το κάνουμε τώρα αμέσως, ενδέχεται η καταστροφή του νησιού να έχει φτάσει σε τέτοιο σημείο, που να μην είναι πια αναστρέψιμη και να μην προλάβουμε να κάνουμε τίποτα άλλο.

Τι κάνουν οι πραγματικοί ναυαγοί, όταν βρεθούν σ' αυτή την κατάσταση;

Το πρώτο που κάνουν είναι να μετρήσουν πόσο νερό έχουν και να ορίσουν πόσο αναλογεί στον καθένα για κάθε μέρα. Άλλος τρόπος δεν υπάρχει.

Γιατί αν αρχίσει κάποιος να λέει:

- *"Εγώ χρειάζομαι περισσότερο από τους άλλους, επειδή θέλω να κάνω ντους δυο φορές την ημέρα",*

κάποιοι θα μείνουν χωρίς νερό και θα πεθάνουν της δίψας.

Θα μπορούσατε όμως να πείτε:

Όλα καλά. Συμφωνούμε. Τη σπατάλη πρέπει να τη σταματήσουμε.

Τις στοιχειώδεις ανάγκες όμως δεν θα τις καλύψουμε;

**Σύμφωνοι, μόνο που πρέπει να ορίσουμε, τι εννοούμε,
όταν λέμε "στοιχειώδεις ανάγκες".**

54. Οι στοιχειώδεις ανάγκες

Σας προτείνω να κάνετε ένα πολύ ενδιαφέρον και πολύ διδακτικό πείραμα.

Ρωτήστε τους φίλους σας, να σας πουν τι είναι κάλυψη στοιχειώδους ανάγκης και τι είναι σπατάλη και υπερβολική πολυτέλεια.

Θα πάρετε πολύ ενδιαφέρουσες απαντήσεις.

Φοβάμαι, πως κανένας δεν θα σας πει, ότι αυτό που ο ίδιος κάνει είναι σπατάλη και υπερβολική πολυτέλεια.

Ό,τι έχει ήδη και χρησιμοποιεί, αυτό
καλύπτει στοιχειώδη ανάγκη της
πολιτισμένης διαβίωσης και είναι το
ελάχιστο απαραίτητο για τη διατήρηση
της κοινωνικής του αποδοχής.

Ό,τι δεν έχει και δεν σχεδιάζει τώρα κοντά να το αποκτήσει, αυτό θα ήταν σπατάλη και υπερβολική πολυτέλεια.

Όποιος έχει ήδη ένα κλιματιστικό, θα σας διαβεβαιώσει, πως αυτό καλύπτει στοιχειώδη ανάγκη επιβίωσης για τις σημερινές συνθήκες διαβίωσης μας.

Το ίδιο θα σας πει για την τηλεόραση, το στερεοφωνικό, το αυτοκίνητο, την εξοχική κατοικία, την πισίνα, το κότερο και ό,τι άλλο έχει.

Αυτοί που δεν τα έχουν αυτά, και δεν σχεδιάζουν τώρα κοντά να τα αποκτήσουν, θα σας πουν πως αποτελούν σπατάλη και υπερβολική χλιδή.

Πες τε μου τώρα εσείς, πώς να ορίσουμε τις στοιχειώδεις ανάγκες;

Αν τολμήσετε να πείτε, πως

**κάλυψη στοιχειωδών αναγκών είναι
μόνο να μην πεινάς και να μην κρυώνεις,**

θα σας κοιτάζουν μ' εκείνο το βλέμμα που λέει:

"πόσο λυπόμαστε για την πνευματική σου κατάσταση".

Και κάτι άλλο ακόμα.

Αν πεις σε κάποιον:

— *Γιατί θεωρείς το αυτοκίνητο στοιχειώδη ανάγκη; Ο παππούς σου πώς ζούσε χωρίς αυτό;*

Θα σου απαντήσει, πως την εποχή του παππού του, που τα αυτοκίνητα ήταν σπάνια επειδή τα έφτιαχναν με το χέρι, υπήρχε ένα μόνο αυτοκίνητο στη γειτονιά και δικαιολογημένα το είχε ο γιατρός, για να μπορεί να επισκέπτεται τους αρρώστους του.

Σήμερα, που η τεχνολογική εξέλιξη έχει οδηγήσει στο να παράγονται τα αυτοκίνητα κατά χιλιάδες από αυτόματες μηχανές, χωρίς να κουράζεται κάποιος άνθρωπος, και στη γειτονιά έχει ήδη ο καθένας το αυτοκίνητό του, γιατί να μην έχει και ο ίδιος του ένα; Κακό πράγμα είναι το αυτοκίνητο;

Τι να του απαντήσεις;

Και αν πεις στην άλλη:

- Γιατί, βρε παιδί μου, θεωρείς απαραίτητο το κλιματιστικό;
 Η γιαγιά σου πώς ζούσε χωρίς αυτό;

Θα σου απαντήσει, πως η γιαγιά της ζούσε σε ένα μικρό σπιτάκι μέσα σε έναν κήπο, περιτριγυρισμένο από άλλα τέτοια σπιτάκια με τους κήπους τους, που άφηναν το αεράκι της θάλασσας να κυκλοφορεί ανάμεσά τους και να μπαίνει από το ανοιχτό παράθυρο.

Η ίδια της όμως ζει σε ένα διαμέρισμα μιας τεράστιας πολυκατοικίας περιτριγυρισμένης από άλλες τεράστιες πολυκατοικίες που πυρλώνουν στον ήλιο.

Το αεράκι της θάλασσας το έχει μόνο ακουστά, ότι υπήρχε κάποτε.

Και αν ανοίξει το παράθυρό της, το μόνο που θα μπει, θα είναι το καυσάεριο από την κίνηση των αυτοκινήτων στο δρόμο.

Αυτής τι να της απαντήσεις;

Η προσπάθεια να ορίσουμε τι είναι στοιχειώδης ανάγκη είναι μάταιη.

Αφενός ο καθένας το βλέπει διαφορετικά και αφετέρου η τεχνολογική εξέλιξη μας δίνει συνεχώς νέες δυνατότητες να καλύπτουμε επιθυμίες πέραν των στοιχειωδών αναγκών, ενώ παράλληλα ο τρόπος της ζωής μας, που αλλάζει, δημιουργεί διαρκώς καινούργιες ανάγκες.

Τι να κάνουμε όμως;

Αν δεν μπορούμε να ορίσουμε τις στοιχειώδεις ανάγκες, πού θα βρούμε το μέτρο, για να καταλάβουμε, τότε αρχίζει η σπατάλη που πρέπει να περιορίσουμε;

55. Μια πολύ απλή λύση

Το να βρούμε το μέτρο της στοιχειώδους ανάγκης είναι πολύ απλό.

Το χρησιμοποιήσαμε ήδη όταν σκεφτήκαμε, πώς να μοιράσουμε το νερό στους ναυαγούς.

Το μέτρο το δίνουν τα δεδομένα του περιβάλλοντος και ο αριθμός μας.

Αυτό είναι όλο.

Τόσο απλά είναι τα πράγματα.

Αν έχουμε αρκετό νερό για να ξεοδεύει ο καθένας 200 λίτρα την ημέρα, τότε αυτό είναι το μέτρο.

Από εκεί και πέρα είναι σπατάλη
και επονείδιστη χλιδή.

Αν για κάποιον είναι τα 200 λίτρα πολλά, ας μην τα ξοδέψει όλα.
Θα κάνει καλό στο "σύνολο της παρέας".

Αν το νερό φτάνει μόνο για 10 λίτρα
την ημέρα, τότε τα 10 λίτρα είναι το
μέτρο, γιατί αν ξοδέψει κανείς 11, τότε
στερεί το ένα λίτρο από κάποιον άλλο

Το ίδιο και με τα κλιματιστικά, με τα αυτοκίνητα ή με οτιδήποτε άλλο.

Αν έχουμε αρκετά κλιματιστικά, ώστε να πάρει ο καθένας που ζεσταίνεται από ένα, κι έχουμε και αρκετή ενέργεια, ώστε να μπορεί να το λειτουργεί μέρα νύχτα χωρίς να επιβαρύνει περεταίρω το περιβάλλον, τότε γιατί όχι, ας γίνει έτσι.

Αν όμως έχουμε λίγα μόνο κλιματιστικά, τότε είναι φανερό πως θα πρέπει να τα πάρουν κατά προτεραιότητα αυτοί που ανήκουν στις λεγόμενες "ευπαθείς ομάδες" του πληθυσμού, οι γέροι και οι καρδιοπαθείς.

Κι αν πάλι δεν φτάνει η ενέργεια, ή η επιβάρυνση του περιβάλλοντος δεν το επιτρέπει, τότε θα πρέπει να δουλεύουν τα κλιματιστικά λίγες, τις πολύ κρίσιμες, μόνον ώρες.

Εδώ όμως γεννιέται ένα ερώτημα τόσο κεντρικό, που από την απάντησή του εξαρτάται η τύχη όλης μας της προσπάθειας.

Όλο μας το όνειρο για μια διαφορετική
κοινωνία, που δεν θα βασίζεται στην
αρπαγή, γκρεμίζεται ή στέκει ανάλογα
με την απάντηση που θα δώσουμε
στο ερώτημα αυτό.

Αν ούτε τα κλιματιστικά φτάνουν, ούτε η ενέργεια περισσεύει, ούτε το περιβάλλον επιτρέπει περαιτέρω επιβάρυνση (και δυστυχώς αυτή είναι η κατάσταση σήμερα), τότε ποιός φροντίζει να πάρουν τα κλιματιστικά μόνον αυτοί που τα έχουν πράγματι ανάγκη και να τα χρησιμοποιούν μόνον όταν είναι απολύτως απαραίτητα;

Μήπως θα χρειαστούμε μια πολύ ισχυρή αστυνομία;

**Δεν θα χρειαστούμε καθόλου αστυνομία,
είναι η απάντηση που θα πρότεινα.**

- *Μα, αν δεν υπάρχει αστυνομία, ο κάθε πονηρός θα πάει και θα "λαδώσει" έναν γιατρό, να του βγάλει το "πιστοποιητικό ευπαθούς ομάδας" κι από εκεί και πέρα θα το δουλεύει το κλιματιστικό στο φουλ μέρα και νύχτα, ακόμα και όταν θα έχουν ανάψει τα καλοριφέρ, για να αντισταθμίζει τη ζέστη, μια που θα έχει βάλει και το καλοριφέρ στο φουλ.*

Πολύ σωστά.

Σύμφωνα με την υπάρχουσα νοοτροπία, αυτό ακριβώς θα συμβεί.

**Έχουμε την νοοτροπία που μας
καλλιέργησε το σύστημα στο οποίο ζούμε
και αν δεν την αλλάξουμε, είναι μάταιο
να ονειρευόμαστε την οποιαδήποτε
αλλαγή στην κοινωνία.**

56. Αυστηρότερη από τον χωροφύλακα

Χωρίς αλλαγή της νοοτροπίας, δεν γίνεται τίποτα.

Μόνο που δεν νομίζω πως η αστυνομία και τα κατασταλτικά μέτρα είναι τα κατάλληλα μέσα για την αλλαγή της νοοτροπίας.

Ακριβώς το αντίθετο. Η ύπαρξη της αστυνομίας θα ενισχύσει τη νοοτροπία του "εν δυνάμει κατεργάρη", που προσπαθεί να βρει τρόπο να ξεφύγει. Και όσο αυστηρότερη γίνεται η αστυνομία, τόσο θα χειροτερεύει η νοοτροπία αυτή. Χώρια που μια δυνατή αστυνομία τείνει να αυτονομηθεί, να γίνει ανεξάρτητη από το κράτος και αρχίζει να καταδυναστεύει τους πολίτες.

Εκεί δεν καταλήγουν όλες οι δικτατορίες; Δεν νομίζω πως στο ξεκίνημά τους είχαν βάλει ως σκοπό να βασανίσουν τους πολίτες. Αναγκάστηκαν σιγά σιγά, επειδή στηρίχθηκαν στην επιβολή και όχι στην πειθώ. Μια σωστή κοινωνία θα έπρεπε να είχε διαπλάσει τους πολίτες της έτσι, που να μην χρειάζεται η αστυνομία. Αν έχει ανάγκη την αστυνομία, για να εξαναγκάσει τους πολίτες της σε πολιτισμένη συμπεριφορά, έχει χάσει το παιγνίδι από καιρό.

- *Μα, θα αφήσουμε τους κακοποιούς,
να κάνουν ό,τι θέλουν;*

Και βέβαια όχι.

Θα πρέπει να βρούμε, γιατί μερικοί άνθρωποι οδηγούνται σε παραβατική συμπεριφορά.

**Ουδείς εκών κακός,
έλεγε ο Σωκράτης.**

Κάτι τον οδήγησε εκεί. Είναι υποχρέωσή μας να αναζητήσουμε τα αίτια και αυτά να αντιμετωπίσουμε. Να προβλέψουμε και να αποτρέψουμε. Όταν θα έχει πάρει κάποιος το ντουφέκι και θα έχει σκοτώσει ήδη κάμποσους μαθητές θα είναι αργά πια.

Θα πρέπει να έχουμε κάποια υπηρεσία από παιδαγωγούς, ψυχολόγους, γιατρούς, που σκοπό θα έχει την έγκαιρη διάγνωση και καταπολέμηση των αιτίων, όχι των κακοποιών. Γιατί κακοποιοί δεν θα πρέπει να υπάρχουν. Όχι γιατί θα τους έχουμε κλείσει όλους στη φυλακή ή θα τους έχουμε εκτελέσει, αλλά γιατί δεν θα έχουμε αφήσει να δημιουργηθούν.

Ας ξαναγυρίσουμε όμως στο θέμα της σπατάλης.

**Για την περιστολή της σπατάλης
θα πρέπει ο καθένας μόνος του να
αποφασίσει να αυτοπεριοριστεί.**

Κι αυτό δεν είναι εύκολο.

Μπορεί να υπάρχουν μερικοί, που και σήμερα, μέσα στη γενική αρπαγή και λεηλασία, από αυτοσεβασμό, δεν καταδέχονται να σπαταλήσουν.

Δεν χρειάζεται να τους το πει ο χωροφύλακας.

Η αίσθηση της αξιοπρέπειάς τους είναι
αυστηρότερη από τον κάθε χωροφύλακα.

Δεν καταδέχονται να πάρουν το ένα
επιπλέον λίτρο νερό από κάποιον άλλο.

Πόσοι είναι όμως; Πέντε, δέκα;

Οι άλλοι, οι πολλοί, αυτοί στους οποίους το σύστημα φρόντισε να καλλιεργήσει τη σπατάλη, τον εγωισμό και την αρπακτικότητα, αυτοί που θα βρουν τη δύναμη να αυτοπεριορισθούν;

Μέσα τους δεν την έχουν αυτή τη δύναμη, διαφορετικά δεν θα καταδεχόντουσαν να είναι άρπαγες.

Θα στεκόντουσαν ψηλά, όπως οι λίγοι οι δυνατοί, και θα αυτοπεριορίζονταν.

Αυτοί, οι αδύνατοι, πρέπει κάπου να στηριχθούν.

Όχι πάντως στις αστυνομικές δυνάμεις της τάξεως.

Μ' αυτές δεν αλλάζει η νοοτροπία.

Αλλού πρέπει να αναζητήσουμε
τις δυνάμεις αυτές, και νομίζω
πως υπάρχουν δύο που αξίζει
να τις αναλύσουμε.

Η δύναμη της κοινής γνώμης και
η δύναμη της παιδείας.

Έχουν και οι δύο το μειονέκτημα ότι τα αποτελέσματά τους αργούν να φανούν (ενώ η αστυνομία σε βουτάει από το γιακά και επιβάλλει αμέσως αυτό που θα αποφασισθεί), αλλά ό,τι αργεί να φανεί, είναι και εκείνο που διαρκεί περισσότερο.

Άλλωστε η αλλαγή της νοοτροπίας είναι μια διαδικασία που χρειάζεται-ται ούτως ή άλλως πολύ καιρό.

Τι μπορούμε όμως να περιμένουμε από τη σημερινή, απολύτως παραπληροφορημένη και ουσιαστικά ανίδη και καθοδηγούμενη κοινή γνώμη;

Διαποτισμένη όπως είναι με το αρπακτικό και καταναλωτικό πνεύμα του συστήματος, τι μπορεί να μας προσφέρει;

Η απάντηση είναι: τίποτα απολύτως.

Όταν έλεγα κοινή γνώμη, άλλη κοινή γνώμη εννοούσα. Τη γνώμη του στενού κοινωνικού περίγυρου, της γειτονιάς, του χωριού, του χώρου εργασίας.

Εκεί όπου ο καθένας γνωρίζει τον καθένα, εκεί θα μπορούσε να βρει στήριγμα ο αδύνατος άνθρωπος, για να μπορέσει να γίνει κι αυτός δυνατός, να αποφασίσει με τη θέλησή του, χωρίς να του το επιβάλλουν, να παραιτηθεί από κάποιες από τις ανέσεις του.

**Γι αυτή την κοινή γνώμη, ας δούμε
ένα παλιό και ένα νέο παράδειγμα.**

57. Ένα παράδειγμα 2500 ετών

Πριν από κάπου δυόμισι χιλιάδες χρόνια ο Περικλής, στον "επιτάφιο λόγο" του, παинеύεται για την πατρίδα του λέγοντας πως οι Αθηναίοι τηρούν όχι μόνο τους γραπτούς αλλά και τους άγραφους νόμους.

Και έχει δίκιο να υπερηφανεύεται.

Επειδή για την τήρηση των γραπτών νόμων δεν χρειάζεται καμιά μεγάλη παλικάριά.

Αν δεν τους τηρήσεις, σε βουτάει ο χωροφύλακας.

Η τήρηση των άγραφων νόμων,
αυτό είναι το σπουδαίο.

Αυτή προϋποθέτει την ύπαρξη μιας δύναμης πιο μεγάλης από του χωροφύλακα.

Μιας δύναμης που μερικοί την έχουν μέσα τους κι άλλοι την αντλούν από την κοινωνία στην οποία ζουν.

Κι η κοινωνία της εποχής του Περικλή την είχε αυτή τη δύναμη.

Τι είναι όμως αυτοί οι άγραφοι νόμοι; Τίποτα άλλο παρά η γενική αντίληψη της κοινωνίας για κάποιους τρόπους συμπεριφοράς.

Για παράδειγμα, στην Αθήνα της εποχής εκείνης, όπως και σε άλλους τόπους και σε άλλες εποχές, ο άγραφος νόμος επέτασσε τη λιτότητα.

Εδώ, ίσως, αξίζει να θυμηθούμε ένα χαριτωμένο σημείο από το **"Συμπόσιο"** του Πλάτωνα, εκεί όπου ο Αλκιβιάδης περιγράφοντας τον θαυμασμό του για τον Σωκράτη, αναφέρει πως ο Σωκράτης φορούσε χειμώνα καλοκαίρι ένα μόνο ρούχο.

**Το να μπορείς να ζεις με το ίδιο ρούχο χειμώνα
καλοκαίρι, εθεωρείτο τότε στοιχείο θαυμασμού.**

Σήμερα αξίζει κάποιος τόσο μεγαλύτερο θαυμασμό, όσο περισσότερα ρούχα έχει, και μάλιστα ρούχα που φέρουν την ετικέτα κάποιου διάσημου μόδιστρου.

Η ετικέτα έχει πολύ μεγάλη σημασία, γιατί αυτή αποδεικνύει το μεγάλο ποσό χρημάτων που κόστισε το ρούχο, και επομένως βεβαιώνει τη μεγάλη κοινωνική αξία που έχει αυτός που το φοράει.

Γι αυτό το λόγο τοποθετείται η ετικέτα (που παλαιότερα έμπαινε στο εσωτερικό του ρούχου) σε όσο γίνεται πιο εμφανές σημείο, για να αναγνωρίζεται από μακριά.

Στο Τέξας με τα μεγάλα κοπάδια των βοοειδών σφραγίζουν τα ζώα με ένα καυτό σίδερο, ώστε να μπορεί ο καθένας να καταλάβει αμέσως, ποιο βόδι σε ποιόν ιδιοκτήτη ανήκει.

Θα μου πεις: άμα έχεις τον εσωτερικό κόσμο του Σωκράτη, τι τα χρειάζεσαι τα πολλά ρούχα;

Ούτε κρυώνεις ούτε ζεσταίνεσαι, σου φτάνει ένας μόνο χιτώνας.

Άμα έχεις επίγνωση της κενότητάς
σου, αναγκάζεσαι να καλυφθείς
με ξένα φτερά και πούπουλα.

Ήταν ντροπή τότε να ζεις πολυτελώς.

"Φιλοκαλούμεν μετ' ευτελείας", καμάρωνε ο Περικλής.

Για παράδειγμα, η πολυτέλεια στις κατασκευές, ενώ ήταν κανόνας για τα δημόσια κτήρια, ήταν εντελώς απαράδεκτη για ένα ιδιωτικό σπίτι.

Αν τολμούσε κάποιος, να βάλει και την παραμικρή πολυτέλεια στο σπίτι του, θα έλεγε η κοινή γνώμη αμέσως:

"Κοιτάξτε χάλια, αυτός στολίζει το σπίτι του σαν δημόσιο κτήριο".

Και φυσικά κανένας δεν τολμούσε, γιατί η Αθήνα τότε ήταν ένα χωριό όπου ο καθένας γνώριζε τον καθένα και τον τρόπο της ζωής του.

Και υπήρχε ο φόβος να σε περιλάβει και ο Αριστοφάνης σε καμιά από τις κωμωδίες του και να μην ξέρεις μετά, πού να πας να κρυφτείς από την ντροπή σου.

Ένα από τα φοβερότερα συμπτώματα της βαρύτατης ασθένειας της σημερινής κοινωνίας, είναι ότι χάθηκε η ντροπή.

**"Η μεγίστη των εν ανθρώποις νόσων
πασών, αναίδεια"**, έλεγε ο Ευριπίδης.

Χειρότερη αρρώστια από το να χάσει ο
άνθρωπος την ντροπή, δεν υπάρχει.

Κοιτάξτε γύρω σας: πολιτικοί, καθηγητές Πανεπιστημίου, δημοσιογράφοι, απλοί άνθρωποι, δεν ντρέπονται να ζουν με προκλητική χλιδή, να πουν ψέματα, να κλέψουν την εφορεία, να κατασπαταλήσουν ή και να καταχραστούν τα δημόσια χρήματα.

Και όταν τους τσακώσουν, "παίρνουν και ύφος" από πάνω, παριστάνουν αυτοί τους τιμητές και τους κήρυκες της τιμιότητας, έτσι που θαρρείς πως είναι υπερήφανοι για το κατόρθωμά τους.

Και μπορεί και κάποιοι αφελείς να τους θαυμάζουν για την "καπατσοσύνη" τους.

Δεν έχει σημασία πώς απέκτησαν τόσα λεφτά.

Αφού τα απέκτησαν, μπράβο τους.

**Η κοινωνία της εποχής του Περικλή και του Ευριπίδη
ήταν υγιής, και σε τέτοιες κοινωνίες ο "κώδικας τιμής"**

που επιβάλλεται σε όσους θέλουν να έχουν τη γενική εκτίμηση, είναι πολύ πιο αυστηρός από το νόμο που επιβάλλει ο χωροφύλακας.

58. Ένα σύγχρονο παράδειγμα

Επιτρέψτε μου τώρα, να σας διηγηθώ μια προσωπική εμπειρία από τη σύγχρονη εποχή.

Νομίζω πως πολλές φορές ένα συγκεκριμένο παράδειγμα λέει πολύ περισσότερα από μια μακροσκελή ανάλυση.

Εργαζόμουν, πριν μερικά χρόνια, για κάμποσο καιρό σε ένα Ινστιτούτο μιας μικρής πανεπιστημιακής πόλης στη Γερμανία.

Κάθε πρωί πήγαινα στο Ινστιτούτο με το αυτοκίνητο, που είχα φέρει από την Ελλάδα και χαιρόμουνα που εύρισκε πάντα θέση να παρκάρω στην αυλή, γιατί υπήρχαν ελάχιστα αυτοκίνητα (αυτών που έμεναν πολλά χιλιόμετρα μακριά, όπως έμαθα αργότερα).

Ποδήλατα υπήρχαν πολλά, αλλά αυτά δεν έπιαναν πολύ χώρο.

Μετά μερικές μέρες, ένας από τους καινούργιους φίλους που απέκτησα, με πλησίασε και μου είπε:

- *"Καταλαβαίνω, πως από την Ελλάδα δεν μπορούσες να κουβαλήσεις το ποδήλατό σου, και για τον καιρό που θα μείνεις εδώ δεν αξίζει να αγοράσεις ένα άλλο. Εμείς, στο υπόγειο, έχουμε το ποδήλατο του γιού μας, που μένει τώρα σε άλλη πόλη. Μπορείς να το έχεις, αν θέλεις".*

Τι είχε συμβεί;

Στην κοινωνία της μικρής πόλης, και ακόμα πιο αυστηρά στην κοινωνία των πανεπιστημιακών, επικρατούσε η αντίληψη, πως για την προστασία του περιβάλλοντος, δεν θα πρέπει, αν μπορούμε να το αποφύγουμε, να χρησιμοποιούμε το αυτοκίνητο.

Ήταν ντροπή να πηγαίνει κανείς στη δουλειά του με το αυτοκίνητο.

Γι αυτό φοιτητές και καθηγητές, νέοι και γέροι, από τις καθαρίστριες μέχρι τους διευθυντές, έρχονταν όλοι μέσα στο καταχείμωνο, με χιόνια, με πάγους και θερμοκρασίες πολύ κάτω από το μηδέν, με τα ποδήλατα.

Από τη ντροπή αυτή προσπάθησε να με γλυτώσει ο φίλος μου.

Και κάτι ακόμα.

Στους γερμανικούς αυτοκινητοδρόμους δεν υπάρχει γενικός περιορισμός ταχύτητας.

Αν το αυτοκίνητό σου μπορεί να τρέχει με 200 km/h (και τα πιο πολλά μπορούν) ή και με 250 km/h, κανένας χωροφύλακας δεν θα σου πει τίποτα.

Αν όμως θέλεις να έχεις την εκτίμηση αυτού του μικρού κύκλου των ανθρώπων του Ινστιτούτου, είναι μεγάλη ντροπή να τρέχεις περισσότερο από 120 km/h, γιατί η εκπομπές του CO₂ πολλαπλασιάζονται.

Και οι πιο πολλοί από τους ανθρώπους του Ινστιτούτου (και όχι μόνο αυτοί αλλά και όσοι θέλουν να τους μοιάσουν) υπακούουν στον άγραφο αυτό νόμο.

Τέτοια είναι η δύναμη της κοινής γνώμης ανθρώπων που γνωρίζονται μεταξύ τους, και σ' αυτή τη δύναμη θα μπορούσε να στηριχθεί το αδύναμο άτομο για να περιορίσει τις σπατάλες που κάνει.

Και δεν νομίζω πως χρειάζεται να είναι οπωσδήποτε πανεπιστημιακοί, για να γίνει αυτό.

Μπορεί να είναι και οι μελισσοκόμοι ή οι εφαπλωματοποιοί ή οι φίλοι του ΠΑΟΚ.

Οποιαδήποτε ομάδα ανθρώπων όπου ξέρει ο ένας τον άλλον, έχει τους άγραφους ηθικούς κανόνες της, τους οποίους τα μέλη της τηρούν.

Πριν κλείσουμε το κεφάλαιο αυτό, πιστεύω πως είναι σωστό να σας θυμίσω κάτι που έχει σχέση με τον αυτοπεριορισμό και τη ντροπή.

Πριν κάμποσο καιρό όλα τα κράτη του κόσμου υπέγραψαν το "*Πρωτόκολλο του Kyoto*", σύμφωνα με το οποίο αυτοδεσμεύονται να περιορίσουν τις εκπομπές των "*αερίων θερμοκηπίου*" (κυρίως του CO₂) κατά ένα ορισμένο ποσοστό σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Όλα τα κράτη υπέγραψαν. Όλα πλην ενός.

Οι ΗΠΑ αρνήθηκαν να υπογράψουν. Οι ΗΠΑ που είναι, με μεγάλη απόσταση, ο κύριος υπαίτιος για τις αυξημένες εκπομπές του CO₂.

Οι ΗΠΑ παράγουν μόνες τους περίπου το ένα τρίτο του συνολικού ποσού του CO₂ που παράγουν **όλες οι άλλες χώρες μαζί.**

Δεν υπέγραψαν και δεν ντράπηκαν γι' αυτό.

**"Ντρέπομαι, που είμαι αμερικανός",
μου είπε ένας φίλος μου.**

Ακούω, ότι τον τελευταίο καιρό την κυβέρνηση των ΗΠΑ την απασχολεί το γεγονός ότι

**συνεχώς όλο και περισσότεροι αμερικανοί
ντρέπονται για τον ίδιο λόγο.**

59. Εργαλείο αποβλάκωσης

Το θέμα της παιδείας είναι ίσως το σοβαρότερο.

Και είναι σύνθετο.

Περιλαμβάνει την "παιδεία" όπως την ξέρουμε σήμερα, που κάθε άλλο παρά παιδεία είναι, και κυρίως την τηλεόραση, που αυτή έχει αναλάβει κυρίαρχα, με τις αλήθειες τύπου Nayirah και με τις διαφημίσεις, να διαπλάσει την κοινωνία.

Αν δεν εκπολιτίσουμε τον Νο. 1 εκμαυλιστή των συνειδήσεων, την τηλεόραση, και δεν αλλάξουμε εκ βάθρων το εκπαιδευτικό μας σύστημα, να μην περιμένουμε αλλαγή της νοοτροπίας και να μην ονειρευόμαστε την διαφορετική κοινωνία.

Για το πρώτο, την τηλεόραση, θα ξέρετε πως έχουν γίνει κάμποσες προσπάθειες, πως καμιά τους δεν πέτυχε και πως πάμε από το κακό στο χειρότερο.

Υπό το υπάρχον καθεστώς, μάλλον δεν μπορεί να γίνει τίποτα.

**Η τηλεόραση θα παραμείνει βασικό
εργαλείο του συστήματος, εργαλείο
προπαγάνδας και αποβλάκωσης.**

Το μόνο που θα μπορούσε να προτείνει κανείς, θα ήταν η αποφυγή της.

Υπάρχουν ήδη κάποιοι, ελάχιστοι είναι η αλήθεια, που έχουν αρνηθεί, να την αφήσουν να εισβάλει στην οικογένειά τους.

Όσο απίστευτο και αν ακούγεται, μπορούν και ζουν χωρίς τηλεόραση!

- *Προφανώς δεν ξέρουν τι χάνουν. Εμείς δεν μπορούμε να κάνουμε δίχως την τηλεόραση. Και δεν έχουμε μόνο μία, έχουμε σε κάθε δωμάτιο από μια. Και τις έχουμε να παίζουν όλες συνεχώς, ώστε όταν πάμε από το ένα δωμάτιο στο άλλο, να μην χάνουμε τη συνέχεια. Την έχουμε απόλυτη ανάγκη. Η τηλεόραση μας κρατάει συντροφιά, μας ξεκουράζει από τις έγνοιες της ημέρας.*

- *Θέλουμε να δούμε κάτι ελαφρό. Καμιά φορά έχει και ωραία έργα. Παρακολουθούμε και τα σήριαλ, και αγωνιούμε να μάθουμε, πως θα εξελιχθεί η ιστορία.*

Πολύ ωραία.

Χρησιμοποιήστε την, αλλά όχι για να βλέπετε εκπομπές.

Αντί να βλέπετε ψέματα, κουτσομπολιά
και έργα της τελευταίας ποιότητας,
μπορείτε να δείτε ένα DVD,
που θα διαλέξετε εσείς.

Δέστε θεατρικά έργα με αρχή, μέση και τέλος.

Και για αλλαγή πάρτε να διαβάσετε και ένα μυθιστόρημα.

Υπάρχουν μερικά που είναι πολύ πιο συναρπαστικά από τα σήριαλ.

Για το δεύτερο παράγοντα στη διάπλαση των συνειδήσεων, την παιδεία, ίσως να γνωρίζετε, και ασφαλώς υποπτεύεστε πως πολλοί παιδαγωγοί θα έχουν ασχοληθεί και θα έχουν μελετήσει εναλλακτικές προτάσεις.

Δεν είναι της ώρας, να κρίνουμε τις προτάσεις αυτές, για να βρούμε ποια από αυτές είναι η καλύτερη.

Θα σας πρότεινα όμως να επισκεφθούμε με τη φαντασία μας ένα τέτοιο σχολείο,

**για να δούμε πόσο διαφορετικό από το
συνηθισμένο μας θα μπορούσε να είναι
ένα εκπαιδευτικό σύστημα,
που αποσκοπεί στην ανάπτυξη
της ελεύθερης σκέψης.**

60. Ένα φανταστικό σχολείο

Καμιά δεκαπενταριά πιτσιρίκια (περισσότερα δεν επιτρέπεται να είναι) τριγυρνάνε ξυπόλυτα (τα παπούτσια τα έχουν βγάλει μπαίνοντας) μέσα σε ένα μεγάλο χώρο και κάνει το καθένα, ό,τι του καπνίσει.

Τραπέζια και καρέκλες υπάρχουν, αλλά αυτά δεν αρέσουν στα παιδιά, και τα έχουνε σπρώξει στο πλάι. Όλα γίνονται καταγής.

Η μια είναι ξαπλωμένη μπρούμυτα στο πάτωμα και ζωγραφίζει κάτι, που αν κρίνουμε από τα χρώματα, είναι μια φοβερή περιπέτεια στον παγωμένο βορά.

Η άλλη έχει καθίσει καταγής, έχει βάλει ένα ξυλόφωνο μπροστά της και κοπανάει μια δική της σύνθεση, της οποίας την μελωδικότητα μόνον η ίδια είναι σε θέση να εκτιμήσει.

Ο τρίτος, κάθετα σταυροπόδι σαν φακίρης, και περνάει σε ένα κορδόνι κάτι χρωματιστές χάντρες. Είναι συνοφρυωμένος και πολύ προσεκτικός, γιατί η σειρά των χρωμάτων κρύβει έναν μυστικό κώδικα μεγάλης σημασίας.

Παραπέρα τρεις μαζί είναι γονατιστοί και χτίζουν με ξυλάκια ένα παράξενο κατασκεύασμα τόσο αλλοπρόσαλλο, που απ' ό,τι φαίνεται μάλλον για διαστημική βάση το πηγαίνει.

Στους τοίχους της αίθουσας
υπάρχουν ράφια γεμάτα παιγνίδια.
Πλαστικές κούκλες όμως και τενεκεδένια
ρομπότ μην ψάξετε να βρείτε,
δεν υπάρχουν.

Είναι κάτι "στημένα παιγνίδια" σχεδιασμένα από ειδικούς.

Το ένα καλλιεργεί τη φαντασία, το άλλο την παρατηρητικότητα ή την δεξιοτεχνία, το τρίτο τη συλλογικότητα, γιατί μπορεί να προχωρήσει μόνο με τη συμβολή πολλών, το τέταρτο κρύβει τέτοιες απαιτήσεις λογικής και συνθετικής σκέψης, που κι ένας μεγάλος δύσκολα θα το έφερνε βόλτα.

Τα παιδιά κατεβάζουν όποιο παιγνίδι θέλουν, παίζουν μέχρι να το βαρεθούν (και ξέρετε πόσο γρήγορα βαριούνται τα παιδιά), μετά το ξαναβάζουν στη θέση του και παίρνουν ένα άλλο.

Αν κάποιο παιδί κουραστεί πάρα πολύ, πράγμα που πολύ σπάνια συμβαίνει, ξαπλώνει ανάσκελα και κοιτάζει το ταβάνι, μέχρι να ξεκουραστεί και να ξαναρχίσει το παιγνίδι.

— *Καλά, δάσκαλος, δασκάλα δεν υπάρχει, να τα συμμαζέψει;*

Υπάρχει μια δασκάλα, αλλά κάθετα σε μια άκρη, γράφει ή διαβάζει και δεν φαίνεται να ασχολείται μαζί τους.

Έχει κάνει ειδικές σπουδές, μετά τα παιδαγωγικά του Πανεπιστημίου, και ξέρει τον τρόπο, πώς να μην πάρουνε χαμπάρι τα πιτσιρίκια ότι τα παρακολουθεί ή τα καθοδηγεί.

Βασικός στόχος είναι να γνωρίσει το παιδί τον εαυτό του, να βρει μόνο του τις ικανότητές του και να τις αξιοποιήσει με την ελεύθερη θέλησή του.

Ο στόχος αυτός δεν επιτυγχάνεται, αν η δασκάλα στέκεται συνεχώς πάνω από το κεφάλι του και του λέει: **κάνε αυτό, και μη κάνεις εκείνο.**

Αν θέλεις να αναπτύξεις την ελεύθερη
σκέψη, πρέπει να αφήσεις
την σκέψη ελεύθερη.

Μέσα στην τάξη (που ο Θεός να την κάνει τάξη) υπάρχουν κι άλλες τρεις τέσσερες κοπέλες, εκπαιδευόμενες δασκάλες, βοηθοί.

Έχουν τελειώσει κι αυτές το παιδαγωγικό τμήμα του Πανεπιστημίου, και παράλληλα με τις ειδικές σπουδές κάνουν και την πρακτική τους άσκηση στο σχολείο.

Έτσι αντιστοιχεί μια δασκάλα σε κάθε τρία ή τέσσερα πιτσιρίκια.

Όταν εκείνη η μικρή δεν μπορεί να αποφασίσει ποιο παιγνίδι να διαλέξει, έρχεται η δασκάλα ή η βοηθός "να τη βοηθήσει να διαλέξουν μαζί".

Και "τυχαίνει" το παιγνίδι που "μαζί διάλεξαν", να είναι ακριβώς εκείνο που ενισχύει την αποφασιστικότητα.

Κι όταν εκείνος, ο άλλος, που ξεμπερδεύει στο πι και φι με το αριστερό του δαχτυλάκι τα παιγνίδια, που οι άλλοι παιδεύονται ώρες, αρχίζει να βαριέται και να ενοχλεί τους υπόλοιπους, έρχεται η δασκάλα "να τον βοηθήσει να κατεβάσουνε από το επάνω ράφι ένα παιγνίδι".

**"Τυχαίνει" τώρα αυτό να είναι ένα από εκείνα,
που και μεγάλος να είσαι μπορείς να σπάσεις
τα μούτρα σου, και θα χρειαστεί ο ταραξίας
όλες του τις δυνάμεις, για να το βγάλει πέρα.**

61. Γραφή, ανάγνωση, και αριθμητική

- Καλά, μάθημα δεν θα γίνει; Γραφή, ανάγνωση, αριθμητική πότε θα μάθουνε;

Τι μάθημα; Κι άλλο μάθημα;

Τι νομίζετε πως κάνανε μέχρι τώρα;

Μάθημα μεγαλύτερο από το παιγνίδι υπάρχει;

Όσο για γραφή, ανάγνωση και αριθμητική δεν χρειάζεται να μάθουν, γιατί ξέρουν ήδη.

Έχουν μάθει από καιρό, χωρίς να έχουν πάρει ειδηση ότι διδάχτηκαν κάτι.

Όλη η "διδακτέα ύλη" ήταν κρυμμένη μέσα στα παιγνίδια.

Αυτή είναι μια από τις βασικές τακτικές.

Να μαθαίνεις, χωρίς να καταλαβαίνεις ότι μαθαίνεις. Έτσι "από το πλάι", "εν παρόδω", όπως έλεγαν.

Το κύριο ενδιαφέρον σου είναι το παιγνίδι, κάπου όμως "στο πλάι" για τις ανάγκες του παιγνιδιού μπορεί να χρειαστεί να γράψεις, να διαβάσεις ή να υπολογίσεις κάτι.

Ε, θα το κάνεις, χωρίς αυτό να σε αποσπάσει από τη σοβαρή σου ασχολία, το παιγνίδι.

Γραφή, ανάγνωση και αριθμητική είναι πολύ χρήσιμα εργαλεία που τα χρειάζεσαι για το παιγνίδι.

Δεν είναι αυτοσκοπός.

Εκείνη που ζωγράφιζε την "περιπέτεια στον παγωμένο βορά" ίσως θελήσει να γράψει πάνω στο χιόνι κάποιο μήνυμα, για να το διαβάσουν τα άλλα μέλη της αποστολής, που ακολουθούν με το αερόστατο.

Αν δεν τα καταφέρει μόνη της, θα τη βοηθήσει κάποιο από τα άλλα παιδιά, "έτσι από το πλάι", χωρίς να διακόψει το παιγνίδι του, ή εν ανάγκη θα ρωτήσει και τη βοηθό που περνούσε "τυχαία" εκείνη την στιγμή.

Κι αυτός με τις χάντρες και με τον μυστικό κώδικα, έχει να λύσει ένα πολύ δύσκολο πρόβλημα γραφής, ανάγνωσης και αριθμητικής, για να μετατρέψει το κείμενο του μηνύματος σε διαδοχή χρωμάτων στο περιδέραιο που θα χαρίσουν στον αρχηγό των ινδιάνων.

Αν τα βρει μπαστούνια, τότε θα χρειαστεί κάποιοι από τους άνδρες της φυλής, να έρθουν από τον καταυλισμό, να τον βοηθήσουνε.

Κι αν τύχει και διαφωνήσουν ως
προς τη σωστή λύση, τότε είναι
η χρυσή ευκαιρία για τη δασκάλα.

Θα περάσει "τυχαία", να δει γιατί γίνεται όλη αυτή η φασαρία, θα τους φουντώσει τη συζήτηση με ερωτήσεις για τις απόψεις του καθενός,

ώστε να αρχίσουν να παρακολουθούν και οι υπόλοιποι, και θα τους "αφήσει" να βρουν "μόνοι" τους τη λύση με τη συζήτηση.

Όταν θα τελειώσει η κουβέντα, κανένας, ούτε η μουσικοσυνθέτης στο ξυλόφωνο, ούτε οι κατασκευαστές του διαστημικού σταθμού, ούτε ο αρχηγός των ινδιάνων, που θα έχουν εξακολουθήσει στο μεταξύ τη δουλειά τους, το παιγνίδι τους δηλαδή, δεν θα έχει πάρει χαμπάρι, πως μόλις έλαβαν όλοι μέρος σε ένα πολύ σοβαρό και πολύ δύσκολο μάθημα γραφής, ανάγνωσης και αριθμητικής.

Όταν όλα τα παιδιά θα έχουν κουραστεί, θα τα μαζέψει η δασκάλα κοντά της, να τους διηγηθεί κάποια ιστορία, ή να τους διαβάσει από κάποιο βιβλίο.

Ας πούμε για τις περιπέτειες της αποστολής Peary στον βόρειο πόλο.

62. Εξετάσεις, διαγωνίσματα και βαθμολογία

— *Και οι εξετάσεις, τα διαγωνίσματα πώς γίνονται; Η βαθμολογία των μαθητών πώς βγαίνει;*

Εξετάσεις, διαγωνίσματα και βαθμολογία; Θα αστειεύετε σίγουρα.

Δεν υπάρχουν τέτοια πράγματα.

Αυτά που αποτελούν την πιο
μαύρη στιγμή στα σχολικά
μας χρόνια, είναι άγνωστα.

Δεν καταλάβατε ακόμα ότι το σχολείο
αυτό έχει σκοπό να καλλιεργήσει
ελεύθερες προσωπικότητες και
όχι δούλους του συστήματος;

Οι γονείς, με τους οποίους βρίσκεται συνεχώς σε επαφή η δασκάλα, παίρνουν κάθε τόσο αναλυτικές εκθέσεις όπου περιγράφεται με λεπτομέρεια η πρόοδος του παιδιού και τα τυχόν προβλήματα που συναντάει.

Βαθμοί όμως δεν υπάρχουν.

**Το να χαρακτηρίσεις έναν άνθρωπο με έναν αριθμό,
θεωρείται προσβολή για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.**

— *Και έτσι, με το παιγνίδι, περνάει όλος ο καιρός, όλα τα χρόνια;*

Ναι.

Μόνο που τα παιγνίδια αλλάζουν, γιατί και τα ενδιαφέροντα των παιδιών αλλάζουν.

Το παιγνίδι με τις χάντρες δίνει τη θέση του σε πολύπλοκα και πολύ απαιτητικά πειράματα φυσικής και χημείας.

Και αυτοί που χτίζανε με τα ξυλάκια έχουν περάσει σε σοβαρές μελέτες κατασκευών, όπου αποδεικνύεται πως τα διαγράμματα, οι εξισώσεις και οι πολύπλοκοι υπολογισμοί είναι πολύ χρήσιμα εργαλεία που τα παιδιά θα μάθουν να τα χρησιμοποιούν "έτσι από το πλάι", γιατί τους βοηθάνε πολύ στη δουλειά τους, που είναι η κατασκευή της γέφυρας, που θα συνδέει το νησί του θησαυρού με την απέναντι στεριά.

Η δουλειά μεταφέρεται από το πάτωμα στα τραπέζια και τα σχεδιαστήρια, γιατί εκεί μπορείς να απλώσεις καλύτερα τα χαρτιά σου και τα βιβλία σου.

Συνεχώς και περισσότερα βιβλία θα εμφανιστούν στα ράφια, γιατί τα παιδιά στρέφονται τώρα προς αυτά.

Είτε γιατί τους κάνει ευχαρίστηση να διαβάζουν τα αναγνώσματα που επιλέγουν "μόνοι" τους, είτε γιατί εκεί βρίσκουν τις απαντήσεις στα ερωτήματα που τα απασχολούν.

Μια που η δασκάλα, αν πας να τη ρωτήσεις κάτι, ποτέ δεν σου δίνει μια έτοιμη απάντηση σ' αυτό που ζητάς, αλλά σε βάζει να το σκεφτείς "μόνος" σου και να ψάξεις στην εγκυκλοπαίδεια ή στο τάδε βιβλίο.

Αν είσαι τόσο τυχερός βέβαια, γιατί διαφορετικά μπορεί να σου ανοίξει ολόκληρη συζήτηση και να μπλέξει και όλη την τάξη, να συζητάτε όλοι μαζί για ώρες, να βρείτε "μόνοι" σας την απάντηση, και να μετανιώσεις την ώρα και τη στιγμή που πήγες και τη ρώτησες.

Ο χρόνος που μαζεύει η δασκάλα τα παιδιά κοντά της γίνεται συνεχώς και μεγαλύτερος.

Οι συζητήσεις παίρνουν και δίνουν και η δασκάλα τους "διηγείται" όλο και πιο πολύ.

Είτε την ιστορία του φωτόνιου που έπεσε επάνω σε ένα φύλλο και κατέληξε να σχηματίσει ένα μόριο γλυκόζης ("έτσι από το πλάι" θα ακούσουν φυσικά όλες τις λεπτομέρειες για τον φωτοσύνθεση), είτε

την ιστορία της μικρής χελώνας που βγήκε ολόκληρη σχηματισμένη από ένα αυγό που περιείχε αρχικά μόνο κάποιο κίτρινο υγρό (και φυσικά θα μνηθούν "έτσι από το πλάι" σε όλες τις λεπτομέρειες του μηχανισμού της σύνθεσης των πρωτεϊνών με την καθοδήγηση της DNA).

Δεν υπάρχει επιστημονικό αντικείμενο, που να μην μπορούν τα παιδιά να το καταλάβουν και να το παρακολουθήσουν, εάν έχουν ενδιαφερθεί γι' αυτό.

Το σχολείο αυτό αρχίζει οπωσδήποτε με το νηπιαγωγείο (γιατί αυτή που ονομάζουμε προσχολική ηλικία είναι καθοριστική για την πνευματική ανάπτυξη του παιδιού) και ολοκληρώνεται με το λύκειο, όταν το παιδί θα έχει ωριμάσει τόσο, ώστε να μπορεί να αποφασίσει **μόνο του** (χωρίς εισαγωγικά πλέον) αν θα ασχοληθεί με κάποιο επάγγελμα ή θα σπουδάσει πρώτα κάποια επιστήμη.

Αρκετά όμως σας απασχόλησα με όλα αυτά.

Καιρός να γυρίσουμε στους "ναυαγούς" μας και τα προβλήματά τους.

63. Ο πληθυσμός

Αν υποθεθεί ότι, με τη βοήθεια της τοπικής κοινωνίας και της παιδείας, καταφέραμε να περιορίσουμε τη σπατάλη, λύθηκε το πρόβλημα του περιβάλλοντος, σώθηκε ο πλανήτης και το είδος μας;

Όχι ακόμα.

Έχει γίνει μόνο το πρώτο βήμα.

Ένα πολύ σημαντικό βήμα βέβαια, που χωρίς αυτό δεν μπορούμε ούτε να συζητήσουμε,

**μια και περιλαμβάνει το σημαντικότερο απ' όλα:
την αλλαγή της νοοτροπίας.**

Πρέπει όμως να ακολουθήσουν και άλλα βήματα, για να αντιμετωπίσουμε τα επόμενα προβλήματα.

Αν όμως έχουμε καταφέρει να αλλάξουμε την νοοτροπία μας, τότε όλα τα προβλήματα λύνονται. Εκεί θα παιχθεί όλο το παιχνίδι. Αν θα μπορέσουμε να αλλάξουμε τη νοοτροπία.

Γι αυτό επεκτάθηκα τόσο πολύ στο θέμα του κοινωνικού περιγύρου και της παιδείας.

Αν μπορέσουμε να περάσουμε από
τον ενικό στον πληθυντικό,
από το **εγώ** στο **εμείς**, όλα τα
προβλήματα αντιμετωπίζονται.

Και το αμέσως επόμενο πρόβλημα, το ξέρετε, είναι το πρόβλημα του πληθυσμού.

Δεν μπορούμε να μιλάμε για ισορροπία στη φύση και για σωτηρία του πλανήτη, όσο ο πληθυσμός μας βρίσκεται σε έκρηξη.

Αν δεν σταματήσουμε την έκρηξη αυτή, αργά ή γρήγορα θα έρθει η καταστροφή.

Πιο πολύ γρήγορα παρά αργά.

Το πρώτο ερώτημα που θα πρέπει να απαντήσουμε είναι:

Πόσοι να είμαστε πάνω στη Γη;

Να αυξάνουμε συνεχώς είναι ανόητο και δεν θα το κάνουμε.

Πρέπει να σταθεροποιήσουμε τον πληθυσμό μας.

Σύμφωνοι, πόσοι όμως θα ήταν καλά να είμαστε;

Είναι τα σημερινά 6 δισεκατομμύρια καλά ή θα ήταν καλύτερα να γίνουμε 60 ή 600 δισεκατομμύρια; Ή μήπως είμαστε ήδη πολλοί και καλά θα ήταν να λιγότευε ο πληθυσμός μας;

Να γινόμασταν 600 εκατομμύρια ή 60 εκατομμύρια.

Μιλάμε πάντα θεωρητικά, υποθετικά, σε επίπεδο ευχών.

Τι θα θέλαμε να γίνει.

Το τι μπορεί να γίνει είναι μια άλλη ιστορία.

Ποιοι περιορισμοί υπάρχουν στην πραγματοποίηση της ευχής αυτής, θα το δούμε μετά.

Στο πρώτο μέρος της μελέτης αυτής είχαμε δει μια πρόταση για το πώς θα μπορούσαμε να υπολογίσουμε "πόσοι άνθρωποι χωράνε πάνω στη Γη".

Είχαμε πει πως χωράνε τόσοι, όσοι μπορούν να επιβιώσουν με την ενέργεια που μας στέλνει ο Ήλιος.

Με τα σημερινά δεδομένα της τεχνικής φυσικά.

Αν αύριο τα δεδομένα αλλάξουν (που θα αλλάξουν), αν νέες εφευρέσεις μας προσφέρουν νέες δυνατότητες, αν για παράδειγμα γίνει η ελεγχόμενη σύντηξη του Υδρογόνου, από την οποία δεν βρισκόμαστε πολύ μακριά, και έχουμε απεριόριστη ενέργεια στη διάθεσή μας, τότε φυσικά θα πρέπει να το ξανασκεφτούμε.

Το ύψος του πληθυσμού μας πρέπει να είναι κάθε φορά μια καθαρή συνάρτηση του τεχνολογικού επιπέδου μας.

Πρέπει όμως να έχουμε πράγματι τόσους, όσοι χωράνε, ή μήπως θα ήταν φρονιμότερο να αρκεστούμε και σε λιγότερους;

Νομίζω πως δεν χρειάζεται πολλή προσπάθεια, για να συμφωνήσουμε πως είμαστε ήδη πάρα πολλοί.

Θα ήταν καλύτερα να ήμασταν λιγότεροι και όχι περισσότεροι.

Ήδη πολλοί από εμάς δεν έχουν αρκετά να φάνε και το περιβάλλον το έχουμε επιβαρύνει απaráδεκτα.

Ενδιαφέρον μάλιστα είναι ότι αυτοί από εμάς που έχουν να φάνε δεν αυξάνουν πια τον πληθυσμό τους (σε μερικούς ελαττώνεται κιόλας).

Αυτοί που δεν έχουν να φάνε, αυτοί πολλαπλασιάζονται με φοβερό ρυθμό!

Πώς θα βρούμε τι είναι το σωστό;

Μήπως η βιβλική εντολή:

**"Αυξάνεσθε και πληθύνεσθε
και κατακυριεύσατε την γην"**

μπορεί να μας καθοδηγήσει;

**Μα αυτό κάναμε μέχρι τώρα,
και είδαμε πού μας οδήγησε.**

64. Ο εχθρός της ανθρωπότητας

Το ένστικτό μας για αναπαραγωγή δεν είναι ο κατάλληλος οδηγός για τις σημερινές συνθήκες.

Όσο ο πληθυσμός μας βρισκόταν κάτω από τον έλεγχο εξωτερικών παραγόντων (έλλειψη τροφής, μεγάλα σαρκοβόρα, παιδική θνησιμότητα) χρειαζόμασταν υψηλούς ρυθμούς αναπαραγωγής, για να κρατήσουμε σταθερό τον ούτως ή άλλως μικρό πληθυσμό μας.

Τότε καλά κάναμε και είχαμε αναπτύξει τη διάθεση αυτή για αναπαραγωγή.

Τώρα πια προς τι αυτή η φοβερή αναπαραγωγή;

Τώρα μάλιστα που θα σταματήσει κιόλας η ανάπτυξη της οικονομίας, ούτε πολλούς εργάτες θέλουμε ούτε πολλούς καταναλωτές.

Εξάλλου ούτε για τους πολέμους χρειαζόμαστε πολλούς λογχοφόρους ως **"τροφή για τα κανόνια"**.

Τώρα πια μας φτάνουν κάποιοι λίγοι εκπαιδευμένοι, που θα πατάνε τα κουμπιά.

Τι τους θέλουμε πια τόσους πολλούς, και μάλιστα τους φτωχούς και τους πεινασμένους;

Υπήρχε παλιά η άποψη ότι αυτούς τους χρειάζονται ως δούλους οι χορτάτοι, για να τους εκμεταλλεύονται και να περνούν αυτοί καλά. Ίσως να ήταν αλήθεια, και ίσως να είναι ακόμα σε ένα ποσοστό.

Σε ένα μικρό ποσοστό όμως.

Η συνεχής βελτίωση των όρων διαβιώσεως μας (όχι μόνο των πλούσιων αλλά και των φτωχών) σε ένα μικρό ποσοστό βασίζεται στην εκμετάλλευση της ανθρώπινης δουλειάς (η εκμετάλλευση έχει πάρει άλλες, πολύ πιο ραφινάτες μορφές).

Το μεγάλο, το αποφασιστικό ποσοστό οφείλεται στην ανάπτυξη της τεχνολογίας, στις εφευρέσεις.

Δεν χρειαζόμαστε δούλους πια.

Έχουμε τις μηχανές.

Όποιος θέλει "έναν σκλάβο για να του κάνει αέρα", μπορεί πολύ εύκολα να αποκτήσει έναν ανεμιστήρα.

Τώρα μάλιστα που οι αυτόματες μηχανές (αυτές που δεν χρειάζονται ούτε καν επιτήρηση, για να κάνουν τη δουλειά τους) διαδίδονται συνεχώς και περισσότερο από τη βιομηχανική παραγωγή μέχρι τις σπιτικές δουλειές,

τα περιθώρια της αξιοποίησης των δούλων έχουν στενέψει φοβερά.

Υπάρχουν κάποιοι που ισχυρίζονται πως η πρόοδος της τεχνολογίας και οι μηχανές είναι ο εχθρός της ανθρωπότητας.

Ο εχθρός της ανθρωπότητας είναι η βλακεία, που μας βάζει να επαναλαμβάνουμε λόγια, που δεν καταλαβαίνουμε ούτε τι λένε, ούτε ποιόν ωφελούν όταν λέγονται

Τους ξέρω ποιοι είναι αυτοί.

Είναι οι ίδιοι που διαδίδουν το "*homo homini lupus*", το "*ο άνθρωπος είναι από τη φύση του κακός, άρπαγας και πλεονέκτης*", "*ο άνθρωπος είναι πάντα μόνος*" και άλλα παρόμοια.

Αν κάποιος πρεσβεύει ανοησίες, στενοχωριέμαι βέβαια, αλλά δεν μπορώ να θυμώσω μαζί του.

Δικαίωμά του, όποιος θέλει ας είναι ανόητος.

Αυτό που με πειράζει (δεν με πειράζει απλώς, με εξοργίζει) είναι πως η διάδοση των απόψεων αυτών εκτρέπει την προσοχή από τον πραγματικό ένοχο, το σύστημα.

Και το σύστημα φυσικά τρίβει τα χέρια του και καλλιεργεί αυτές τις απόψεις.

Αν βγείτε και κηρύξετε τέτοιες ανοησίες, δεν θα πάθετε τίποτα, θα σας πουν μάλιστα και μπράβο.

**Τολμήστε όμως να καλέσετε τους ανθρώπους
να σκέφτονται προτού πουν ή προτού κάνουν κάτι,
και θα σας πω εγώ τι πρόκειται να σας συμβεί.**

65. Οι αυτόματες μηχανές

Πριν από 50 μόλις χρόνια υπήρχε ακόμα

το επάγγελμα της πλύστρας,

που με βαριά σωματική εργασία και καταστροφή των χεριών και της μέσης έπλενε τα ρούχα στη σκάφη τρίβοντάς τα επάνω σε ένα σανίδι (για να μην πω ότι σε μερικά μέρη έπρεπε να κουβαλήσει και νερό από το πηγάδι ή και ξύλα από το βουνό).

Σήμερα θα πρέπει να είναι πολύ λίγα τα νοικοκυριά που δεν έχουν το ηλεκτρικό τους πλυντήριο.

Ένα αυτόματο μηχανήμα όπου χρειάζεται απλώς να βάλεις τα άπλυτα, να προσθέσεις το σαπούνι και να πατήσεις μετά ένα κουμπί.

Αν σας τύχει να επισκεφθείτε ένα μοντέρνο εργοστάσιο, ας πούμε κατασκευής αυτοκινήτων, θα σας πει ο ξεναγός:

"Εδώ, στο τμήμα παραγωγής, στο κυρίως εργοστάσιο, παράγουμε 2.400 αυτοκίνητα την ημέρα Έχουμε 1.200 εργαζόμενους που επιβλέπουν τα 8.300 αυτόματα μηχανήματα που κάνουν το μοντάζ. Στο τμήμα μελετών, εκείνο το μικρό κτήριο στον κήπο, εργάζονται 5.500 μηχανικοί και σχεδιαστές".

Τον εργάτη, όπως τον φανταζόμασταν, που με τα δυνατά του μπράτσα σηκώνει το βαρύ σφυρί και σφυροκοπάει το ασφάλι, για να του δώσει μορφή, δεν θα τον δείτε.

Όπως δεν θα δείτε ούτε στο χωράφι τον αγρότη, που μέσα στον καυτό ήλιο, αρπάζει με το ένα χέρι μια χούφτα στάχια, για να τα κόψει με το δρεπάνι που κρατάει στο άλλο. Ο σημερινός αγρότης οδηγάει απλώς τη θεριζοαλωνιστική του μηχανή.

Αυτή είναι η σημερινή πραγματικότητα.

Η παραγωγή χρειάζεται συνεχώς και λιγότερο τη μυϊκή μας δύναμη.

Και μη μου πει κάποιος: "πήγαινε να δεις πώς γίνεται η παραγωγή στον τρίτο κόσμο", γιατί το ξέρω. Ξέρω ποια είναι η πραγματικότητα εκεί.

Και ακριβώς επειδή την ξέρω και δεν μου αρέσει αυτή η πραγματικότητα, γι αυτό σας τα γράφω όλα αυτά.

Επειδή θα ήθελα να αλλάξει και εκεί αυτή η πραγματικότητα.

Επειδή τις μηχανές τις έχουμε και δεν χρειάζεται να ταλαιπωρείται σήμερα πια κανείς.

- *Και πού θα πάει η περισσευούμενη ενεργητικότητα των ανθρώπων; Όταν δεν θα έχουν ανάγκη πια να δουλεύουν τόσο πολύ με τους μυς τους, θα τεμπελιάσουνε.*

Το είπαμε, θα δουλεύουν με το μυαλό τους.

Θα αρχίσουν να ασχολούνται με την τέχνη, με τα γράμματα, με τη φιλοσοφία. Όσο για το σώμα τους, θα το γυμνάζουν στα στάδια.

Όπως γινόταν στον λεγόμενο "**χρυσό αιώνα**" στην αρχαία Αθήνα.

Ο αθηναίος πολίτης της εποχής δεν χρειαζόταν να δουλέψει.

Για τη δουλειά ήταν οι δούλοι.

Και αντιστοιχούσαν κάπου 10 δούλοι σε έναν ελεύθερο.

Μας σοκάρει σήμερα αυτό, αλλά θα πρέπει να καταλάβουμε πως **οι δούλοι τότε ήταν αυτό, που είναι σήμερα για 'μας οι μηχανές.**

Και ίσως σήμερα να αντιστοιχούν στον καθένα από εμάς, σε ότι αφορά την ισχύ των μηχανών, 100 ή 1000 δούλοι.

Δεν καθόταν όμως άπραγος. Θα ήταν ντροπή.

Μετά το γυμναστήριο και τη μουσική, όπου περνούσε πολύ ώρα, "δούλευε" πελεκώντας το μάρμαρο, για να φτιάξει ένα γλυπτό ή ζωγραφίζοντας ένα αγγείο.

Έγραφε ή παρακολουθούσε θέατρο και πάνω απ' όλα φιλοσοφούσε.

Τα δυόμιση χιλιάδες χρόνια που πέρασαν από τότε, ούτε στην τέχνη ούτε στη φιλοσοφία έχουν να επιδείξουν κάτι εφάμιλλο.

Ακόμα εκείνη την τέχνη θαυμάζουμε κι από εκείνη τη φιλοσοφία α-ντλούμε.

Αν το θέλουμε, ένας τέτοιος χρυσός
αιώνας μπορεί να ανατείλει και
για 'μας από αύριο.

**Τις προϋποθέσεις τις έχουμε
και με το παραπάνω.**

Η απόφασή μας
χρειάζεται μονάχα.

Στο χέρι μας είναι.

Το πρόβλημα όμως παραμένει. Πόσοι να είμαστε;

Αν δεν μπορώ να επαναπαυθώ ούτε στο ένστικτό μου της αναπαραγωγής, ούτε στην εντολή της Βίβλου, ούτε στις ορέξεις του συστήματος που μέχρι χτες χρειαζόταν πολλά σφυριά και δρεπάνια και πολλούς καταναλωτές και τώρα του είναι όλα αδιάφορα, πώς θα απα-ντήσω στο ερώτημα;

Πώς θα μπορούσαμε να προσανατολισθούμε σε ένα τόσο σοβαρό πρόβλημα;

Από πού να οδηγηθούμε; Και αν το καλοσκεφθείτε, θα δείτε πως και για άλλα σοβαρά προβλήματα δεν έχουμε πού να ακουμπήσουμε, πώς να προσανατολισθούμε.

**Οι "φάροι" που μας καθοδηγούσαν
έχουν αμφισβητηθεί.
Τα ένστικτά μου, οι εντολή της Βίβλου,
η επιθυμία του βασιλιά,
η διαταγή του συστήματος,
δεν με βοηθάνε πια.**

Τότε;

66. Αυταπόδεικτες αλήθειες

Πάνω σε ποιες βάσεις θα έπρεπε να είναι χτισμένη μια κοινωνία και τι είναι αυτό που θα έπρεπε να μας καθοδηγεί;

Για το ερώτημα αυτό έχουν γίνει, και το ξέρετε, πάμπολλες προτάσεις μέχρι τώρα.

Δεν είναι όμως σκοπός του κειμένου αυτού να τις αναλύσει και να βρει την καλύτερη ή την πιο εφαρμόσιμη.

Για να αρχίσουμε απλώς να σκεφτόμαστε κι εμείς, θα πρότεινα να βάλουμε αξιωματικά δύο στόχους.

Να θεωρήσουμε πως οι ενέργειές μας θα πρέπει να προσανατολίζονται στα ακόλουθα δύο αξιώματα:

- 1 Το ανθρώπινο είδος να εξακολουθήσει να υπάρχει και να εξελίσσεται.
- 2 Κάθε άτομο του είδους να περνάει ευτυχισμένο τη ζωή του πάνω στη Γη.

Τα αξιώματα δεν χρειάζονται αιτιολόγηση.

Είναι αυταπόδεικτα.

Αν όμως επιμένετε να σας τα δικαιολογήσω, θα έλεγα για μεν το πρώτο: πως είναι απαραίτητο.

Επειδή η λύση του να χαθεί το είδος μας δεν είναι λύση, και επειδή ακόμα η εξέλιξη που παρουσιάζει το είδος αυτό είναι συναρπαστική και θα ήταν πάρα πολύ ενδιαφέρον να μπορέσουμε να την παρακολουθήσουμε περαιτέρω.

Για το δεύτερο αξίωμα πάλι η απάντηση είναι πολύ απλή: κάθε άνθρωπος προτιμά να είναι ευτυχισμένος παρά δυστυχισμένος και το ίδιο θα πρέπει να συμβαίνει με όλους.

**Με βάση αυτά τα δύο αξιώματα μπορούμε να
βρούμε τη λύση για οποιοδήποτε πρόβλημα υπάρχει,
οποιοδήποτε πρόβλημα και αν παρουσιαστεί.**

Φυσικά δεν είναι εντελώς ξεκάθαρο, και θα χρειαστεί γι αυτό να το συζητήσουμε, το τι σημαίνει "ευτυχισμένος" στο δεύτερο αξίωμα όπως και το τι σημαίνει "εξελίσσεται" στο πρώτο.

Ας αρχίσουμε από το πρώτο αξίωμα και την έννοια της εξέλιξης.

Νομίζω πως μπορούμε να συμφωνήσουμε στο ό,τι τη μεταβολή που έγινε στο είδος μας από τότε που αρχίσαμε να χρησιμοποιούμε τα χέρια μας και το μυαλό μας για να εξασφαλίσουμε περισσότερη τροφή και μεγαλύτερη ασφάλεια, έχουμε το δικαίωμα να την ονομάζουμε **εξέλιξη**, με το "θετικό πρόσημο" που έχει αυτός ο όρος.

Είχαμε μια συνεχή βελτίωση της θέσεώς μας απέναντι στα άλλα είδη, στο περιβάλλον, στη φύση.

Υπάρχει μια πολύ διαδεδομένη άποψη (δεν ξέρω ποιος μας την έχει "εμφυτεύσει") πως η φύση είναι μια "στοργική μητέρα" που νοιάζεται για το καλό μας.

Η φύση δεν νοιάζεται για το καλό κανενός, δεν έχει συναισθήματα.

Έχει ένα μοναδικό εργαλείο, που είναι η αιτία της εξέλιξης των ειδών και με αυτό τα ρυθμίζει όλα:

Τον θάνατο του αδυνάτου.

Την εξαφάνιση κάθε ατόμου ή κάθε είδους, που δεν είναι ικανό να προσαρμοστεί και αρκετά δυνατό να επιβιώσει.

Και ο έλεγχος του ποιος είναι ικανός και ποιος όχι δεν γίνεται με στοργή και συμπόνια, αλλά με αμείλικτη σκληρότητα και με αδυσώπητο πόλεμο.

Η εξέλιξη αυτή είναι καρπός της δουλειάς μας. Δε μας δωρίθηκε από κανέναν.

Ούτε έπεσε στην αγκαλιά μας τυχαία.

Τη δουλέψαμε με τα χέρια μας και με το μυαλό μας. Και όσο πηγαίνε περισσότερο με το δεύτερο.

Ήταν μια εξέλιξη εντελώς διαφορετική από την εξέλιξη των άλλων ειδών.

Εκεί πρέπει να περιμένεις, να εμφανιστεί τυχαία μια καινούργια καλή ιδιότητα (μέσα στις χιλιάδες κακές ιδιότητες, που επίσης τυχαία συνενχώς εμφανίζονται) και να επικρατήσει με την φυσική επιλογή.

Μια χαρά σύστημα είναι κι αυτό, δε λέω, βλέπετε γύρω σας πως εξελίχθηκαν όλα τα είδη, μόνο που χρειάζεται πολύ καιρό.

Μερικά εκατομμύρια χρόνια.

Εμείς αντιστρέψαμε τους όρους του παιγνιδιού.

Δεν περιμέναμε την επίδραση του περιβάλλοντος επάνω μας, επιδράσαμε εμείς επάνω στο περιβάλλον.

Πήραμε αποφάσεις που άλλαζαν τα δεδομένα και βελτίωναν τη θέση μας πολύ πιο γρήγορα.

Χίλιες φορές πιο γρήγορα.

Περάσαμε από την τάξη
των εκατομμυρίων ετών
στην τάξη των χιλίων ετών.
Κάναμε εφευρέσεις.

Εφευρέσεις που επιτρέπανε να πετυχαίνουμε το ίδιο αποτέλεσμα (να παράγουμε ας πούμε τα ίδια προϊόντα) με λιγότερο κόπο, με λιγότερη δουλειά.

Δουλεύοντας όμως λιγότερο είχαμε καιρό να σκεφτόμαστε περισσότερο, να κάνουμε δηλαδή περισσότερες εφευρέσεις που λιγόστευαν τη δουλειά ακόμα περισσότερο, ώστε να σκεφτόμαστε ακόμα πιο πολύ και ...

— *Μα, αυτό είναι φαύλος κύκλος! Αυτό είναι η αιτία της πληθυσμιακής μας έκρηξης. Η αιτία όλου του κακού είναι η εφευρετικήότητά μας.*

Πράγματι έτσι είναι. Η πληθυσμιακή έκρηξη οφείλεται στην επινοητικότητα μας.

Τώρα είναι καιρός, αν εξακολουθούμε να είμαστε πράγματι νοήμονα όντα, να σταματήσουμε την έκρηξη και να περάσουμε σε ισορροπία.

Και για τον σκοπό αυτό θα μας βοηθήσει το δεύτερο αξίωμα.

Το πρώτο αξίωμα, που ορίζει την εξέλιξη, μας έδωσε το ξεκίνημα, το ανοδικό σκέλος της καμπύλης του πληθυσμού.

Το δεύτερο, που απαιτεί την ευτυχία όλων των ανθρώπων, θα μας οδηγήσει στην ισορροπία.

Μόνο που εδώ έχουμε την ασάφεια με το τι είναι ευτυχία.

Αυτά τα έχουν σκεφτεί από καιρό οι φιλόσοφοι (ο Επίκουρος ας πούμε) και ο καθένας λέει τα δικά του. Αν καθίσουμε να τα αναλύσουμε τώρα, θα μπλέξουμε και δεν ήταν ο σκοπός μας να κάνουμε μια τέτοια ανάλυση.

**Γι αυτό ας δούμε τα πράγματα με τον απλοϊκό
τρόπο που χρησιμοποιήσαμε μέχρι τώρα.**

67. Οι προϋποθέσεις της αλλαγής

Αν κάνετε το πείραμα, να ρωτήσετε τους γνωστούς σας, τι είναι ευτυχία, θα πάρετε νομίζω πολύ ενδιαφέρουσες απαντήσεις (όπως και με την ερώτηση για τις στοιχειώδεις ανάγκες), δεν ξέρω όμως αν θα βγείτε σοφότεροι από τις απαντήσεις αυτές.

Κάποια Πρωτοχρονιά, όταν ευχόμαστε όλοι: "ευτυχισμένος ο καινούργιος χρόνος", άρχισα να ρωτάω δεξιά και αριστερά, τι είναι ευτυχία.

Πείρα τις πιο διαφορετικές απαντήσεις. Ο ένας έλεγε: ευτυχία δεν υπάρχει. Ο άλλος: ευτυχία είναι κάποιες σπανιότατες στιγμές της ζωής, που κρατούν ελάχιστα.

Κατά ένα παράδοξο τρόπο, μολονότι η εντολή του συστήματος είναι: κυνήγα τα λεφτά, λίγοι μου είπαν πως ευτυχία είναι να έχεις λεφτά.

Μια πωλήτρια μάλιστα σε ένα ζαχαροπλαστείο μου είπε: *"Δεν ξέρω τι είναι ευτυχία, και δεν ξέρω, αν υπάρχει."*

***Το μόνο που ξέρω είναι, πως
δεν έχει καμιά σχέση με τα χρήματα".***

Βλέπετε πως ξανά σε αδιέξοδο φτάσαμε και ίσως η λύση να είναι πάλι να εγκαταλείψουμε την προσπάθεια για την εύρεση ενός κοινά αποδεκτού ορισμού.

Ο καθένας έχει τον δικό του ορισμό και υποθέτω, πως αν τον ρωτούσαμε σε μια άλλη στιγμή της ζωής του, άλλα θα μας έλεγε.

Τι να κάνουμε λοιπόν; Τι άλλο μπορούμε να κάνουμε;

Να δώσουμε διαταγή τι θα πρέπει να θεωρεί ο καθένας ως ευτυχία;

Να στείλουμε και τα όργανα της τάξεως να το επιβάλλουν;

Δεν μας μένουν και πολλά πράγματα να κάνουμε.

Δεν μας μένει παρά να δεχτούμε τον ορισμό του καθενός.

Ο καθένας ας δώσει την απάντηση που αυτός θεωρεί σωστή.

Ο ένας ας πει: ***"Ευτυχία είναι, να καταλάβεις πόσο σπουδαίο πράγμα είναι ότι μπορείς να αναπνέεις".***

Ο άλλος: ***"Ευτυχία είναι, να μπορείς να γνωρίζεις τον εαυτό σου και να τα έχεις καλά μαζί του".***

Ο τρίτος: ***"Ευτυχία είναι, να μπορείς να προσφέρεις στον εαυτό σου την πολυτέλεια να αγαπάει όλο τον κόσμο".***

Ό,τι θεωρεί ο καθένας ευτυχία, αυτό είναι γι αυτόν ευτυχία.

Οφείλουμε να το σεβαστούμε και, σύμφωνα με το δεύτερο αξίωμα, αυτό θα πρέπει να του προσφέρουμε.

- *Μα δεν θα είναι φοβερά δύσκολο κάτι τέτοιο, πώς θα μάθουμε τι θέλει ο καθένας και πώς θα το κόψουμε και θα το ράψουμε στα μέτρα του;*

Γιατί; Φαντάζεστε πως, όταν λέω "θα του προσφέρουμε την ευτυχία που θέλει", εννοώ πως θα έχουμε κάποια υπηρεσία που θα πηγαίνει από σπίτι σε σπίτι και θα μοιράζει την ευτυχία, όπως ο Άγιος Βασίλης τα δώρα;

Άλλο θα προσφέρουμε:

**την ελευθερία να μπορεί να είναι κανείς
με τον τρόπο που αυτός θέλει ευτυχισμένος.**

Θυμάστε εκείνα τα πιτσιρίκια στο φανταστικό σχολείο, όπου έκανε το καθένα ό,τι ήθελε;

Αμφιβάλετε πως ήταν ευτυχισμένα;

— *Και πώς θα βοηθήσουν τα αξιώματα, στο να βρούμε πόσοι να είμαστε;*

Είναι πολύ απλό.

Το πρώτο αξίωμα δίνει αυτό που ονομάζεται το κάτω όριο.

Κάτω από το όριο που εξασφαλίζει την διατήρηση και την εξέλιξη του είδους μας, δεν κάνει να κατεβούμε.

Το δεύτερο αξίωμα δίνει το επάνω όριο.

Όσο όλοι οι κάτοικοι της Γης είναι ευτυχισμένοι, μπορούμε να αυξάνουμε τον πληθυσμό μας.

Μόλις εμφανιστεί ό πρώτος δυστυχισμένος, πρέπει να σταματήσουμε.

— *Και πώς θα γίνει αυτό, θα στείλουμε τον χωροφύλακα, να παρακολουθεί τι κάνουν τα ζευγάρια;*

Δεν είπαμε πως καλά θα κάνουμε να την ξεχάσουμε την κρατική δύναμη επιβολής; Δεν θα μας χρειαστεί.

Θα αφήσουμε την ευθύνη της τεκνοποίησης στους καλά ενημερωμένους, σωστά εκπαιδευμένους και κάτω από τον κοινωνικό έλεγχο ευρισκόμενους πολίτες.

Ούτως ή άλλως την βαρύτατη ευθύνη
για την απόφαση να φέρουν ένα νέο
άνθρωπο στον Κόσμο, την έχουν
οι μέλλοντες γονείς.

Ήδη ακόμα και σήμερα, που καμιά από αυτές τις

"Τρεις προϋποθέσεις της αλλαγής"
(ενημέρωση, παιδεία, κοινωνία)

δεν ισχύει, ακούει κανείς από νέα ζευγάρια:

- *"Λέμε να μην κάνουμε παιδιά. Για ποιο λόγο να φέρουμε κι άλλα δυστυχημένα πλάσματα στον κόσμο;"*.

Δεν χρειάζεται, νομίζω, να επεκταθούμε περισσότερο.

Αν θέλετε, μπορείτε να σκεφτείτε εσείς ένα οποιοδήποτε κοινωνικό πρόβλημα, και να δείτε αν με τη βοήθεια των δύο αξιωμάτων και υπό τις τρεις προϋποθέσεις δεν θα μπορούσε να απαντηθεί και να λυθεί ευκολότατα.

Μάλλον όμως, πρέπει σιγά σιγά να κλείνουμε. Ένα ίσως μόνο μένει να κουβεντιάσουμε ακόμα.

Πώς θα ρυθμίζονται οι οικονομικές σχέσεις σ' αυτήν την ελεύθερη κοινωνία.

Η αμοιβή της εργασίας πως θα γίνεται;

68. Η αμοιβή της εργασίας

Τι θα λέγατε για την πρόταση, να μην υπάρχει καθόλου αμοιβή;

Το ξέρω πως σας αιφνιδιάζει μια τέτοια πρόταση, σας παρακαλώ όμως μη βιαστείτε να την απορρίψετε αμέσως ως ανοησία και την πετάξετε μαζί και με τον υπολογιστή σας.

Ας τη συζητήσουμε πρώτα, να δούμε, γιατί μας φαίνεται απαράδεκτη με την πρώτη ματιά.

Σοκάρει αυτή η πρόταση ασφαλώς και αμέσως έρχεται στο νου ο αντίλογος, πως αν δεν υπάρχει αμοιβή της εργασίας, επιβραβεύονται οι τεμπέληδες, οι οποίοι θα ζουν εις βάρος των εργαζομένων.

Αυτή η απειλή όμως του *"κινδύνου των τεμπέληδων"* πόσο πραγματική είναι;

Μήπως είναι κι αυτή ένας από τους μύθους του συστήματος;

Αναμφίβολα υπάρχουν άνθρωποι με μεγαλύτερη όρεξη για δουλειά και άλλοι με μικρότερη.

**Είναι κάποιοι που πρέπει να τους
"δέσεις με την αλυσίδα",
για να μη δουλέψουν.**

Τους ξέρετε σίγουρα.

Γυρίζουν από την επαγγελματική εργασία στο σπίτι και βγαίνουν αμέσως, να σκαλίσουν τον κήπο ή να βάψουν τα κάγκελα της τράτας.

Αυτοί που έχουν κάποιο χόμπι και δουλεύουν με τις ώρες ζωγραφίζοντας ή σκαλίζοντας το ξύλο.

Ή κάποιοι ερευνητές που δουλεύουν στο εργαστήριο ασταμάτητα και χάνουν τον λογαριασμό αν είναι μέρα ή νύχτα και συμπαρασύρουν με τον ενθουσιασμό τους και τους έρημους τους συνεργάτες τους, που χάνουν κι αυτοί την αίσθηση του χρόνου και άμα τους ρωτήσεις, δεν ξέρουν να σου πουν, αν έχουν φάει κάτι, ή τότε κοιμήθηκαν τελευταία φορά.

**Και από την άλλη υπάρχουν εκείνοι
που με το παραμικρό κουράζονται,**

δεν έχουν το κουράγιο να σηκωθούν ακόμα και για να πάρουν ένα ποτήρι νερό να πιούν.

Είναι όμως υγιείς αυτοί οι άνθρωποι;

Μπορεί ένας φυσιολογικός υγιής άνθρωπος να είναι τεμπέλης, να μην έχει όρεξη να κάνει τίποτα;

**Η δουλειά, η δραστηριότητα,
η δημιουργία δεν είναι στη φύση μας;**

Αν κάποιος προτιμάει να κάθεται αποχαυνωμένος παρά να κάνει οτιδήποτε, αυτός θα είναι μάλλον άρρωστος, είτε στο σώμα, είτε στο μυαλό. Άλλο αν η δουλειά που τον βάλανε να κάνει δεν του αρέσει και την βαριέται επειδή καταπονεί το σώμα και αμβλύνει το νου.

**Ποιος δεν θα βαριόταν, αν τον έβαζαν
να γυρίζει όλη μέρα το χειρόμυλο;**

Μόνο που για την δουλειά αυτή δεν χρειάζεται να υποχρεώνουμε κανέναν πια. Έχουμε τις μηχανές μας.

**Όσες φορές και αν το επαναλάβουμε,
ίσως να μην μπορούμε να το τονίσουμε αρκετά.**

Έχουν αλλάξει οι συνθήκες εργασίας επάνω στη Γη.

**Δεν χρειάζεται πια
να δουλεύουμε σαν σκλάβοι.
Δουλεύουν οι μηχανές για 'μας.**

Δούλεψαν οι πρόγονοί μας,
δούλεψαν οι εφευρέτες μας.

Δούλεψε ο παππούς ο γέρο **Diesel** κι έφτιαξε τον κινητήρα, που κινεί το καράβι ή το τρακτέρ, έτσι που

**δεν χρειάζεται σήμερα κανένας να τραβάει
κουπί ή να σκάβει με το δικέλλι.**

Δούλεψε ο παππούς ο γέρο **Haber** κι έφτιαξε τη σύνθεση της αμμωνίας, που

**χωρίς αυτή δεν θα είχαμε τα λιπάσματα
και δεν θα είχαμε σήμερα να φάμε,**

τόσοι πολλοί που έχουμε γίνει.

- *Μα, πώς δεν χρειάζεται να δουλεύουμε; Εγώ δουλεύω από το πρωί ως το βράδυ σαν σκυλί, και μετά βίας τα βγάζει πέρα η οικογένειά μου.*

Πράγματι έτσι, σαν σκυλί, δουλεύει ο σημερινός άνθρωπος στον πλούσιο κόσμο που ζούμε (άσε αυτούς στον φτωχό "τρίτο" κόσμο).

**Για την επιβίωσή του όμως δουλεύει;
Ή μήπως στην πραγματικότητα τσακίζεται στη δουλειά,
προκειμένου να αυξηθεί η περιουσία των 100
πλουσιότερων ανθρώπων του Κόσμου;**

69. Η αύξηση των περιουσιών

Αλήθεια, πώς φαντάζεστε ότι μεγαλώνουν καθημερινά (με τον καταγιστικό ρυθμό που είδαμε στο πρώτο μέρος) αυτές οι περιουσίες;

**Με τη δουλειά των ιδίων
των δισεκατομμυριούχων;**

Ή πιστεύετε ακόμα στο παραμύθι, πως τα λεφτά πολλαπλασιάζονται από μόνα τους αυτομάτως, χωρίς να χρειάζεται να δουλέψει κανείς γι αυτό;

Από τη δική μας τη δουλειά
αυξάνονται κάθε μέρα κατά
δισεκατομμύρια αυτές οι περιουσίες.

Μας έπεισαν, πως αν δεν αγοράσουμε τα σινιέ μπλουζάκια που μας γυρεύουν τα παιδιά, είναι σαν να τα αφήνουμε νηστικά.

Και πως αν δεν τα στείλουμε στο φροντιστήριο, τα καταδικάζουμε, να πεινάσουν στη ζωή τους.

Η αλήθεια όμως είναι, πως χάρις στη δουλειά των παππούδων που αναφερόμαστε (κι όλων των άλλων που δεν αναφέραμε), δεν χρειάζεται κανείς ούτε να σκοτώνεται στη δουλειά, ούτε να πεινάει σήμερα πάνω στη Γη.

— *Μα, στον τρίο κόσμο, πεινάνε οι άνθρωποι.*

Και βέβαια πεινάνε. Οφείλουν να πεινάνε. Αν δεν δουλέψουμε εμείς όπως δουλεύουμε, κι αν δεν πεινάσουν κι εκείνοι, πώς θα δημιουργηθούν αυτές οι περιουσίες που λέγαμε;

Και πώς θα ξοδέψει ο τάδε ηθοποιός, όπως άκουσα προχτές στη τηλεόραση, 5.000 δολάρια για ένα δείπνο με τη γυναίκα του σε ένα εστιατόριο του Beverly Hills;

Αν σας είναι ακόμα κάτι ακατανόητο, ξαναρίξτε, σας παρακαλώ, μια ματιά στην εικόνα 2, και θα σας λυθούν όλες οι απορίες.

— *Καλά. Και θα εργαζόμαστε μόνο από χόμπι; Θα κάνουμε μόνο τις δουλειές που μας αρέσουν; Δεν υπάρχουν δουλειές που σε κανένα δεν αρέσουν; Αυτές ποιος θα τις κάνει;*

Αν δεν έχουμε ακόμα μηχανές για κάποιες δουλειές που δεν μας αρέσουν, μην αμφιβάλλετε πως κάποτε θα κατασκευαστούν.

Μέχρι τότε όμως θα πρέπει να τις κάνουμε εμείς.

Στο υπάρχον σύστημα το πρόβλημα λύνεται με την αμοιβή. Αν εμένα δεν μου αρέσει κάποια δουλειά που πρέπει να γίνει, ας πούμε το μάζεμα των σκουπιδιών, πληρώνω κάποιον άλλο και την κάνει αυτός για 'μένα.

Κι αυτό δεν δημιουργεί κανενός είδους ηθικό πρόβλημα για το υπάρχον ατομικιστικό σύστημα.

Για σκεφτείτε όμως το ίδιο πρόβλημα, της κατανομής της εργασίας, σε ένα περιβάλλον όπου ο καθένας νοιάζεται για τους άλλους και όχι για τον εαυτό του;

Εκεί θα ήταν σωστό, να βάλεις τον άλλο να κάνει, αυτό που δεν θέλεις να κάνεις εσύ;

Αλήθεια, μέσα σε μια οικογένεια, ή σε μια παρέα, γιατί δε μας περνάει από το νου, να ζητήσουμε αμοιβή, για να κάνουμε κάτι;

Ακόμα και κάτω από το απάνθρωπο, ατομικιστικό καθεστώς υπό το οποίο ζούμε, κανένας δεν διανοείται να ζητήσει αμοιβή, για να κατεβάσει τα σκουπίδια κάτω ή για να πλύνει τα πιάτα.

— *Μα εκεί το κάνω για τα αδέρφια μου, για τους φίλους μου.*

Όταν θα περάσουμε από το "εγώ"
στο "εμείς", δεν θα αισθανόμαστε
το ίδιο για όλους τους ανθρώπους;
Γιατί τότε να ζητήσω αμοιβή; Άλλωστε
η δουλειά που κάνω, είναι δουλειά
που τη διάλεξα, που μου αρέσει.

Φαντάστηκα τρεις περιπτώσεις εξαιρετικά επιτυχημένων επαγγελματιών οι οποίοι με τρεις υποθετικές, επιστολές αρνούνται, να πάρουν αμοιβή *"δια παρασχεθείσας υπηρεσίας"*:

- Έναν πολύ σπουδαίο γιατρό, που "κάνει θαύματα" και σώζει ζωές. Αυτός δεν βρίσκει ικανοποίηση στην ίδια τη δουλειά του; Δεν του φτάνει που έσωσε ένα παιδί;

Επιστολή Νο. 1

... φυσικά δεν θέλω λεφτά που σου γιάτρεψα το γιό σου.

Το έκανα από αγάπη.

Όχι για να με αγαπήσεις κι εσύ, αλλά επειδή ξέρω πως μεγαλύτερη ευτυχία είναι να δίνεις παρά να παίρνεις.

Δεν είσαι εσύ υποχρεωμένος απέναντί μου.

Εγώ σου χρωστάω χάρη, που μου έδωσες την ευκαιρία να απολαύσω την ευχαρίστηση του να σου προσφέρω κάτι.

Άλλωστε κι εγώ οφειλέτης είμαι.

Την ικανότητά μου την ιατρική τη χρωστάω στους δασκάλους μου και στην Πολιτεία που με σπούδασε δωρεάν.

Θα ήμουν ανάξιος του τίτλου του γιατρού, και θα έπρεπε να ντρέπομαι, αν θα τη χρησιμοποιούσα εκμεταλλευόμενος τη δυστυχία των ανθρώπων, για να πλουτίσω.

Θα ήμουν ανάξιος και του ονόματος του ανθρώπου, αν θέλεις να ξέρεις.

Από τη συμπεριφορά της ύαινας έχουμε ξεφύγει, εμείς οι άνθρωποι, από πολύ καιρό.

Και αν με ξαναχρειαστείς (που αχρείαστος να είμαι) θα είμαι πάντα δίπλα σου.

Με πολλή αγάπη ο αδελφός σου

C. B.

- Έναν πολύ σπουδαίο εφευρέτη, που έχει τόσο καταπληκτικές ιδέες, ώστε να μπορεί να επιφέρει αλλαγές στον τρόπο που εργαζόμαστε και να ελαφρύνει ακόμα περισσότερο τον κόπο των ανθρώπων. Η ικανοποίηση από την ίδια την εφευρεσή του δεν του φτάνει;

Επιστολή Νο. 2

... όσο για το software, το έγγραφα, όχι γιατί σκόπευα να εκμεταλλευτώ κάποιους και να πλουτίσω, αλλά επειδή με προκαλούσε το πρόβλημα.

Όπως μερικοί λύνουν προβλήματα σκακιού ή σταυρόλεξα, που δεν χρησιμεύουν σε τίποτα.

Έσπαζα το κεφάλι μου να βρω, πώς μπορώ να κάνω εξυπνότερη διαχείριση του σκληρού δίσκου με λιγότερη χρήση της μνήμης.

Αυτό κι αν είναι που θα σου το δώσω εντελώς δωρεάν, αφού ούτε κι εμένα μου κοστίζει τίποτα.

Την κυρίως δουλειά (δουλειά πραγματική και όχι αστεία, ίδρωσα ο φουκαράς μέχρι να το λύσω το πρόβλημα) την έκανα προ καιρού, και την έκανα, όπως σου είπα, αποκλειστικά για το κέφι μου.

Το να σου στείλω τώρα μια κόπια μέσω του διαδικτύου δεν κοστίζει τίποτα.

Άσε που χαίρομαι πολύ, που διαπιστώνω ότι σου άρεσε και σου χρησιμεύει.

Μια που έχω τη διεύθυνσή σου, θα σου στείλω, μόλις το τελειώσω, και το καινούργιο πρόγραμμα που γράφω τώρα.

Πάντα στη διάθεσή σου.

Δικός σου.

B. G.

- Έναν πολύ σπουδαίο τραπεζίτη, που διευθύνει μια πολύ μεγάλη τράπεζα. Αυτός δεν αγαπάει τη δουλειά του και δεν ικανοποιείται αρκετά, όταν σωστά διαχειρίζεται τα γιγαντιαία ποσά, που του έχουν εμπιστευθεί, διαθέτοντας όσα χρειάζεται, για να αγοραστεί ένα τρακτέρ, που θα αυξήσει την παραγωγή του σιταριού;

Επιστολή Νο. 3

... κι εκείνα τα χρήματα που ήθελες, για να αγοράσεις το τρακτέρ, είναι στη διάθεσή σου.

Έλεγχα και διαπίστωσα πως έχεις και τη διάθεση και τη δυνατότητα να αυξήσεις την παραγωγή του σιταριού με το τρακτέρ, που γι' αυτό το σκοπό κατασκευάστηκε.

Και φυσικά είναι πολύ πιο σωστό να δουλεύει το τρακτέρ και να παράγεται το σιτάρι, παρά να κάθονται τα λεφτά στην Τράπεζα.

Και, που είσαι, δεν είναι ανάγκη να με ευχαριστείς, γιατί τα λεφτά δεν είναι δικά μου.

Η κοινή μας περιουσία είναι που την κληρονομήσαμε.

Τα δημιουργήσαν με τον κόπο τους οι παππούδες μας.

Και οι δικοί μου και οι δικοί σου.

Εγώ απλώς διαχειριστής είμαι, και πρέπει μόνο να προσέχω, να μην τα δώσω σε τίποτα κατεργάρηδες που έχουν σκοπό να τα σπαταλήσουν.

Και να σου πω και κάτι ακόμα, χαίρομαι προσωπικά πάρα πολύ, όταν μου δίνεται η ευκαιρία να βοηθήσω κάποιους σαν κι εσένα που θα χρησιμοποιήσουν δημιουργικά τα λεφτά που μου έχουν εμπιστευθεί.

Για ό,τι άλλο χρειαστείς είμαι πάντα στη διάθεσή σου.

Ο φίλος σου

A. G.

Γιατί θα πρέπει να ζητήσουν αμοιβή όλοι αυτοί;

Η δουλειά τους η ίδια δεν είναι αρκετή αμοιβή; Μια δουλειά που την αγαπούν (διαφορετικά δεν θα ήταν τόσο πετυχημένοι) δεν είναι σαν χόμπι;

**Ζητάει κανείς αμοιβή, για να
ασχοληθεί με το χόμπι του;**

70. Η παραγωγικότητα

Φυσικά εδώ γεννιέται το πολύ απλό ερώτημα:

- Όλοι αυτοί που θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους δωρεάν, πώς θα ζουν; Τι θα τρώνε;

Μόνο που και η απάντηση είναι εξίσου απλή:

Θα ζουν από το σιτάρι που θα παράγεται με τη χρήση του τρακτέρ.

Όπως οι υπηρεσίες του γιατρού, του εφευρέτη, του τραπεζίτη, είναι στη διάθεση όλων, έτσι και τα παραγόμενα αγαθά ανήκουν σε όλους.

Και σίγουρα δεν θα αμφιβάλλετε καθόλου, πως ο συντονισμός της παραγωγής και των αναγκών δεν αποτελεί κανένα πρόβλημα στην εποχή του ηλεκτρονικού υπολογιστή και του διαδικτύου.

Ήδη μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου μπορεί κανείς, χωρίς να βγει από το σπίτι του, να προμηθευτεί αγαθά που προσφέρονται σε μίαν άλλη χώρα ή σε μίαν άλλη ήπειρο και να του τα φέρει ο ταχυδρόμος, μετά από μερικές ημέρες, στην πόρτα του.

— *Ναι, αλλά εγώ δεν θέλω να τρώω ξερό ψωμί, θέλω να τρώω παντεσπάνι.*

Καμιά αντίρρηση. Αν έχουμε αρκετό παντεσπάνι για όλους, γιατί όχι.

Αν θέλεις όμως, εσύ μεν να έχεις παντεσπάνι, οι άλλοι δε ούτε ξερό ψωμί, τότε ξέρεις πολύ καλά, πως αυτό δεν είναι τίποτα άλλο παρά επιστροφή στο εγωιστικό σύστημα που είχαμε μέχρι τώρα, και που εξαιτίας του φτάσαμε εκεί που φτάσαμε.

Και μην αρχίσουμε εκείνα τα

"εγώ έχω ιδιαίτερες ικανότητες και προσφέρω περισσότερα".

Ικανότητες που προβάλλονται εγωιστικά, ικανότητες αρπακτικού είναι.

Κι αφού λέμε πως κάνουμε προσφορά, γιατί γυρεύουμε ανταμοιβή; Εκτός κι αν δεν εννοούσαμε προσφορά, αλλά αλισβερίσι, να ξαναγυρίσουμε δηλαδή πίσω στα ίδια.

Το ξέρετε πως υπάρχουν γιγαντιαίες προσφορές στην ανθρωπότητα που δεν αποτιμήθηκαν σε παράδες;

Ο εφευρέτης της πενικιλίνης, για παράδειγμα, δεν καταδέχτηκε να πάρει δεκάρα από την εφεύρεσή του, που σώζει εκατομμύρια ζωές κάθε χρόνο.

Το αντεπιχείρημα στην πρόταση για την κατάργηση της αμοιβής είναι γνωστό:

Ένα οικονομικό σύστημα που δεν στηρίζεται στην ανταποδοτικότητα (σου δίνω για να μου δώσεις) θα έχει υποχρεωτικά μειωμένη παραγωγικότητα.

Αυτό δεν αποδείχθηκε με το κομμουνιστικό πείραμα;

Απολύτως σωστό.

Δεν χρειαζόταν καν να κάνουμε πείραμα.

**Ότι το καπιταλιστικό σύστημα, έχει
υψηλότερη παραγωγικότητα, δεν νομίζω
πως το αμφισβητεί κανένας.**

Αν χρησιμοποιείς το καρότο (της επιπλέον αμοιβής) και το μαστίγιο (της απόλυσης) μπορείς να κάνεις τον εργαζόμενο να σου αποδίδει πολύ περισσότερο, παρά αν κάνεις έκκληση στα φιλάνθρωπα ή πατριωτικά αισθήματά του.

Την έκβαση ενός πειράματος στο οποίο συγκρίθηκαν δυο συστήματα με τόσο βασική διαφορά στην παραγωγικότητα, μπορούσαμε να την είχαμε προβλέψει από καιρό.

Όταν έφτασαν να ξοδεύουν γιγαντιαία και συνεχώς αυξανόμενα ποσά στον ανταγωνισμό των εξοπλισμών (την πλέον αντιπαραγωγική δαπάνη), επόμενο ήταν, αυτό με τη μικρότερη παραγωγικότητα να καταρρεύσει.

Σε ένα σύστημα χωρίς αμοιβή της εργασίας θα έχουμε πράγματι χαμηλότερη παραγωγικότητα.

Αυτό το γεγονός όμως φτάνει για να το καταδικάσουμε;

Αν πρόκειται να έχουμε επανάληψη του ανταγωνισμού, τότε ναι.

Το σύστημα με την μειωμένη παραγωγικότητα είναι καταδικασμένο.

Αν υπάρχει δίπλα του ένα άλλο σύστημα που έχει μεγαλύτερη παραγωγικότητα, τότε αυτό θα επικρατήσει.

Όσο απάνθρωπο και όσο καταστροφικό για το περιβάλλον αν φανταστούμε πως μπορεί να είναι.

Εφόσον ο ανταγωνισμός γίνεται με βάση την παραγωγικότητα, θα επικρατήσει το παραγωγικότερο σύστημα.

**Δεν χρειάζεται μεγάλη εξυπνάδα,
για να το προβλέψει κανείς αυτό.**

71. Υψηλή παραγωγικότητα, οπωσδήποτε;

Αν όμως δεν έχουμε ανταγωνισμό δύο συστημάτων, αν υπάρχει μόνο ένα σύστημα στον Κόσμο, όπως αυτή τη στιγμή που έχουμε την παγκόσμια επικράτηση του ενός και μοναδικού συστήματος, τότε πόσο κακό είναι να έχουμε χαμηλή παραγωγικότητα;

**Τη χρειαζόμαστε οπωσδήποτε
την υψηλή παραγωγικότητα;**

— *Γιατί όχι. Καλό πράγμα δεν είναι; Όσο υψηλότερη παραγωγικότητα έχουμε, τόσο γρηγορότερα μπορούμε να καλύψουμε τις ανάγκες μας.*

Σωστά.

Μόνο που πάλι ίσως να μη θέσαμε σωστά το ερώτημα.

Η σωστότερη διατύπωση θα ήταν:

Πρέπει να επιδιώκουμε την υψηλή παραγωγικότητα με οποιοδήποτε κόστος;

Είναι η υψηλή παραγωγικότητα κάποια αξία από μόνη της, πάνω από την ύπαρξη του ανθρώπου, πάνω από την ευτυχία του ανθρώπου;

Ένα είδος θεότητας (όπως το χρήμα) στο βωμό της οποίας όποια θυσία και να κάνουμε, είναι καλώς καμωμένη;

Τώρα, μάλλον θα το σκεφτούμε λιγάκι προτού απαντήσουμε.

Θα πρέπει να ζυγίσουμε το κόστος της υψηλής παραγωγικότητας ως προς το όφελος από την ταχεία κάλυψη των αναγκών.

Αν πρόκειται να ρημάσουμε το περιβάλλον, σε βαθμό που να φτάσουμε να απειλούμε την ίδια την ύπαρξή μας, και να κάνουμε δυστυχισμένους τους ανθρώπους, υποχρεώνοντάς τους να ζουν δουλεύοντας 12 ώρες το εικοσιτετράωρο σε άγχος και αγωνία με φάρμακα και ψυχιάτρους, θα πρέπει να το σκεφτούμε κατά πόσον θα πρέπει να θέσουμε την υψηλή παραγωγικότητα ως το στόχο με τη μεγαλύτερη προτεραιότητα.

Σε περίπτωση βέβαια που έχουμε να αντιμετωπίσουμε μια έκτακτη ανάγκη, μια φυσική καταστροφή ας πούμε, που έπληξε μια περιοχή του πλανήτη, και έχουμε ανθρώπους άστεγους, τραυματισμένους και νηστικούς, τότε ναι, τότε θέλουμε να δουλέψουν όλοι ασταμάτητα.

Αυτό όμως, το ξέρετε, γίνεται ούτως ή άλλως.

Ακόμα και υπό το απάνθρωπο καθεστώς στο οποίο ζούμε.

Οι άνθρωποι τρέχουν να βοηθήσουν και μένουν οι ίδιοι νηστικοί και άγρυπνοι για μέρες.

Και βλέπεις μετά του διασώστες να έχουν χάλια χειρότερα από τους πληγέντες, να σέρνονται από την κούραση και να λάμπει το πρόσωπό τους όταν λένε:

"Σώσαμε ένα κοριτσάκι!"

Αλήθεια το περίφημο "homo homini lupus" τι γίνεται σ' αυτές τις περιπτώσεις;

Όλοι αυτοί οι "λύκοι" γιατί δεν βάζουν κάτω το κοριτσάκι να το φάνε, έτσι όπως είναι πεινασμένοι, παρά ρισκάρουν τη δική τους τη ζωή, για να το σώσουνε;

Και δεν χρειαζόμαστε
ούτε καρότα ούτε μαστίγια,
για να τουςβάλουμε να
εργαστούν μέχρις εξαντλήσεως.

**Τόσο μεγάλη είναι η δύναμη
της ανθρωπιάς, την ύπαρξη
της οποίας αρνείται το
καπιταλιστικό σύστημα.**

Σε κανονικές όμως συνθήκες της ζωής, όταν έχουμε ήδη όλα τα βασικά, τα οποία πράγματι χρειαζόμαστε, και εργαζόμαστε εδώ και καιρό για περιττά μόνο πράγματα, γιατί ναβάλουμε τους ανθρώπους να τσακιστούν στη δουλειά;

**Ποιες είναι οι έκτακτες ανάγκες, που πρέπει να
καλύψουμε οπωσδήποτε το ταχύτερο δυνατό;**

Αν η "ανάγκη" που θέλω να καλύψω είναι η απόκτηση της νέας στερεοσκοπικής τηλεόρασης υπερυψίστης ευκρινείας (και τέτοιες είναι οι περισσότερες από αυτές που μας εμφανίζουν ως ανάγκες), θα πρέπει να το σκεφτώ πολύ, αν αξίζει να σκοτωθώ στην δουλειά, προκειμένου να την αποκτήσω σε ένα αντί σε τέσσερα χρόνια.

Ότι θα την αποκτήσω, θα τη αποκτήσω οπωσδήποτε, μια και η τεχνική πρόοδος ασταμάτητα προχωρά.

**Το θέμα είναι αν αξίζει
να σκοτωθώ στη δουλειά,
για να την αποκτήσω
μια ώρα αρχύτερα.**

72. Η ευκαιρία

Εδώ κάπου πιστεύω πως πρέπει να σταματήσω. Αρκετά σας κούρασα.

Αφού σας *"μαύρισα την καρδιά"* με τις απαισιοδοξίες του πρώτου μέρους, τώρα σας *"πιπιλίζω το μυαλό"* με τις λεπτομέρειες ενός οράματος, που δεν πρόκειται να πραγματοποιηθεί.

Δεν πρόκειται;

Ποιος μπορεί να ξέρει, τι πρόκειται και τι δεν πρόκειται να συμβεί;

Ποιος είναι σε θέση να προβλέψει το μέλλον;

**Μόνο αυτός που το έχει
σχεδιάσει το μέλλον.**

Αυτός που λέει:

***"Ετούτο το ποτήρι θα πέσει την επόμενη
στιγμή από το τραπέζι και θα γίνει θρύψαλα".***

Και του δίνει μια σκουντιά και πάει το ποτήρι.

Και ο άλλος που λέει:

***"Στο χώρο αυτό θα βρίσκεται
σε έξι μήνες μια παιδική χαρά".***

Και τρέχει από υπηρεσία σε υπηρεσία, και χτυπιέται με τους γραφειοκράτες, και μαζεύει τις υπογραφές, και βρίσκει τα λεφτά, και φέρνει τις μπουλντόζες, και του βγαίνει η ψυχή, αλλά στους έξι μήνες παίζουν εκεί τα πιτσιρίκια και γεμίζει η γειτονιά από τα ξεφωνητά τους.

Το ποιό σενάριο θα πραγματοποιηθεί
για την ανθρωπότητα, αυτό της
καταστροφής που είδαμε στο πρώτο
μέρος αυτού του κειμένου,
ή κάποια νέα αρχή σαν αυτή του
δευτέρου μέρους, αυτό θα το
αποφασίσουμε εμείς οι ίδιοι,
οι άνθρωποι.

Κανένας άλλος.

Το τι έχουν αποφασίσει αυτοί που μας κυβερνάνε είναι, νομίζω, σαφές.

Απλώνουν ήδη το χέρι τους, να το ρίξουν το ποτήρι, να γίνει χίλια κομμάτια.

Εμείς τι έχουμε αποφασίσει;

Θα τη χτίσουμε την παιδική χαρά;

Από αυτή την απόφαση θα κριθούν όλα.

— *Μα, τι δυνατότητες έχουμε, δεν είναι κλειστοί όλοι οι δρόμοι;
Στο πρώτο μέρος του κειμένου πεισθήκαμε, πως το σύστημα
έχει προβλέψει για όλα.*

Έτσι είναι ή έτσι μοιάζει.

Αυτό όμως δεν είναι το πρωτεύον.

Το πρωτεύον είναι αν θα *"καθίσουμε σαν τις κόττες"* να μας πιάσουν να μας πάνε για σφαγή, ή θα αποφασίσουμε να κάνουμε κάτι.

Αν το αποφασίσουμε, ίσως μπορέσουμε να βρούμε τρόπο να γλυτώσουμε.

Ίσως. Εγγύηση δεν υπάρχει.

Θα έχουμε προσπαθήσει όμως τουλάχιστον.

Αν δεν το αποφασίσουμε, τότε δεν θα γίνει σίγουρα τίποτα απολύτως.

Αυτό είναι εγγυημένο.

Η μεγαλύτερη δύναμη του συστήματος είναι η αδιαφορία, η αδράνεια και η απραξία μας.

- Το *"εμένα τι με νοιάζει;"*,
- το *"καλά δεν περνάμε κι έτσι;"* και
- το *"μήπως εγώ θα σώσω τον Κόσμο;"*.

— Άντε και το αποφασίσαμε, τι θα μπορούσαμε να κάνουμε;

Προς το παρόν μόνο να μιλήσουμε μεταξύ μας.

Τίποτα άλλο. Δεν έχουμε πολλά περιθώρια.

Και ίσως να μη χρειάζεται να κάνουμε τίποτα άλλο.

Αν διαδοθούν αρκετά τέτοιες απόψεις και φτάσουν να γίνουν δεκτές από τους πολλούς, τότε πάει τέλειωσε.

Όταν τη γενική εκτίμηση δεν θα την έχει ο ιδιοκτήτης των δύο σινιέ κουστουμιών, αλλά αυτός που κυκλοφορεί με τον μοναδικό του χιτώνα, επειδή τον δεύτερο που είχε, τον έδωσε σε κάποιον εντελώς γυμνό, τότε θα έχουμε περάσει σε μια νέα εποχή.

Το μόνο που χρειάζεται είναι να διαδώσουμε κατά το δυνατόν την είδηση:

"Ο βασιλιάς πεθαίνει".

Αυτή είναι η ευκαιρία.
Το θηρίο, το σύστημά μας, βρίσκεται
στα τελευταία του.

Όχι πως το λάβωσε κανένας.

Από μόνο του, από γεράματα, πεθαίνει.

Έχετε το νου σας, θα κάνει
μεγάλες ζημιές σφαδάζοντας.

Τώρα όμως είναι η ευκαιρία.
Τώρα που γκρεμίζεται.

Αν δεν μας συντρίψει εντελώς στην επιθανάτια αγωνία του, θα είχαμε την ευκαιρία να τη χτίσουμε την παιδική χαρά.

– *Και πώς μπορεί να γίνει αυτή η επικοινωνία, πώς θα διαδώσουμε την είδηση; Θα χρησιμοποιήσουμε τα ΜΜΕ;*

Δεν πιστεύω ότι το σύστημα θα μας προσφέρει το ισχυρότερο όπλο του, τα ΜΜΕ, για να το στρέψουμε εναντίον του.

Άλλους τρόπους πρέπει να βρούμε.

Ας μιλήσουμε και προφορικά.

Μπορεί οι φίλοι μας να δείξουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για μια τέτοια συζήτηση, πάρα αν τους διηγηθούμε τα τελευταία "νέα" για το νέο ειδύλλιο της τάδε ηθοποιού ή τις λεπτομέρειες του δεινά εγκλήματος.

Ας γράψουμε γράμματα ή SMS.

Αν κάποιος έχει έναν τρόπο να πλησιάσει έναν δημοσιογράφο, που ξέφυγε από το κόσκινο του συστήματος και είναι "*κρυμμένο φίδι στον κόρφο του*" ας ζητήσει τη συμπαράστασή του.

Κάτι θα βρει αυτός να κάνει.

Υπάρχει τέλος κάτι που θα μπορούσε να είναι πράγματι ενοχλητικό, αν όχι και επικίνδυνο για το σύστημα.

Αυτό που χρησιμοποιούμε αυτή τη στιγμή.

73. "Τις αγορεύειν βούλεται;"

Το διαδίκτυο προσφέρει προς το παρόν τη δυνατότητα για την παρουσίαση απόψεων που δεν υπόκεινται στον έλεγχο του συστήματος.

Πρόκειται για κάτι που φαίνεται πρωτόγνωρο, αποτελεί όμως στην πραγματικότητα απλώς μοντέρνα έκφραση αυτού που γινόταν παλιά στην αγορά της αρχαίας Αθήνας και **αποτελούσε μια από τις βάσεις της δημοκρατίας.**

Ο καθένας είχε το δικαίωμα να πει την άποψή του.

Σήμερα "πας ο βουλόμενος,
δύναται αγορεύειν".

**Και μάλιστα, δεν θα τον ακούσουν
μόνο κάποιες δεκάδες πολιτών.**

Χάρης στις δυνατότητες της μοντέρνας τεχνολογίας, μπορεί να τον ακούσει όλος ο Κόσμος.

Εδώ βέβαια υπάρχει κάποιο πρόβλημα που σχετίζεται με τον τεράστιο όγκο της πληροφορίας, που βρίσκεται στο διαδίκτυο και που καθημερινά μεγαλώνει.

Το να βάλεις κάποιες σκέψεις σου στο διαδίκτυο, θυμίζει τον ναυαγό, που βάζει ένα σημείωμα στο μπουκάλι και το ρίχνει στη θάλασσα.

Οι πιθανότητες να διαβάσει κάποιος τις σκέψεις σου μέσα στον ωκεανό του διαδικτύου είναι εξ ίσου μικρές.

Και αυτός είναι μάλλον ο λόγος, γιατί το σύστημα επιτρέπει ακόμα την ελευθερία στο διαδίκτυο.

Ποντάρει στο ότι δεν μπορείς να βρεις μια βελόνα μέσα στα άχυρα.

Κι όσο από άχυρα στο διαδίκτυο, άλλο τίποτα.

**Γι αυτό είναι τόσο κρίσιμο
το θέμα της επικοινωνίας.**

Αν βρεις ενδιαφέροντα αυτά
που διαβάζεις, δώσε τη
διεύθυνση της σελίδας στους
φίλους σου και παρακάλεσε
τους να την στείλουν κι αυτοί
παραπέρα.

Το πιο ωραίο δε απ' όλα είναι, πως τα οικονομικά μέσα που απαιτούνται για ένα τέτοιο σκοπό είναι ελάχιστα.

Μπορεί κανείς (για πόσο καιρό άραγε ακόμα;) να καλέσει μέσω του διαδικτύου μέχρι και σε αγώνα ενάντια στο ίδιο το σύστημα.

Η οργάνωση της αντίδρασης που έγινε μέσω του διαδικτύου και οδήγησε σε αποτυχία τη διάσκεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορείου στο Seattle, αποτελεί το εντυπωσιακότερο παράδειγμα της δύναμης αυτού του μέσου.

Και φυσικά κάθε τόσο έχουμε τις "*εισβολές των πειρατών*" στα άδυτα των Τραπεζών ή του Πενταγώνου, που αποδεικνύουν με τον τρόπο τους, πόσο ευάλωτο είναι το σύστημα απέναντι σε ανθρώπους, που μπορούν να χρησιμοποιήσουν το μυαλό τους ακόμα και για παιχνίδι.

Μέσα από το διαδίκτυο δεν θα πλησιάσει κανείς τις μεγάλες μάζες, τα πλήθη σε ένα γήπεδο ή σε ένα πανηγύρι.

Δεν θα έχει τους ακροατές μιας προεκλογικής συγκέντρωσης ή ενός σήριαλ της τηλεόρασης.

Θα έχει όμως ένα επιλεγμένο κοινό.

Θα είναι κυρίως νέοι άνθρωποι, που αντί να κάθονται στο μπαρ, κάθονται στον υπολογιστή τους.

Και εκεί αντί να ψάχνουν για "τσόντες", ψάχνουν για κάτι διαφορετικό.

Αυτούς ακριβώς τους ανθρώπους χρειαζόμαστε.

Νέους που μπορούν ακόμα να σκέπτονται.

Αν κάποιοι μπορούν να αντιταχθούν, αυτοί είναι.

Αποτελούν αριθμητικά μια ασήμαντη μειοψηφία, η οποία δεν εμφανίζεται καν στις "δημοκρατικές" εκλογές, των οποίων τα αποτελέσματα είναι προκαθορισμένα από τα ΜΜΕ.

**Το "άλας της Γης" όμως δεν το
έκαναν ποτέ οι πλειοψηφίες.**

Και κάτι ακόμα.

Είναι σκεπτόμενοι νέοι από όλο τον Κόσμο.

Βρίσκονται ήδη, ή θα βρεθούν αύριο σε
"θέσεις κλειδιά", απ' όπου είναι σε θέση
να δώσουν τους κωδικούς που θα
"σταματήσουν όλους τους τροχούς".

Αν έρθουν σε επαφή μεταξύ τους και
οργανωθούν, μπορούν να αποτελέσουν
το ξεκίνημα της Νέας Αρχής.

**Μήπως ένα πρώτο βήμα στην
κατεύθυνση αυτή θα ήταν η διάδοση
αυτής της σελίδας και
η πρόκληση σχετικών
συζητήσεων;**

Με αδελφική αγάπη.

[Π. Μπεκιάρογλου](#)